

Vatra veche

Vatra veche

Români din toate țările, uniți-vă!

9

Lunar de cultură * Serie veche nouă* Anul X, nr. 9 (117) septembrie 2018 *ISSN 2066-0952

VATRA, Foaie ilustrată pentru familie (1894) *Fondatori I. Slavici, I. L. Caragiale, G. Coșbuc
VATRA, 1971 *Redactor-șef fondator Romulus Guga* VATRA VECHE, 2009, Redactor-șef Nicolae Băciuț

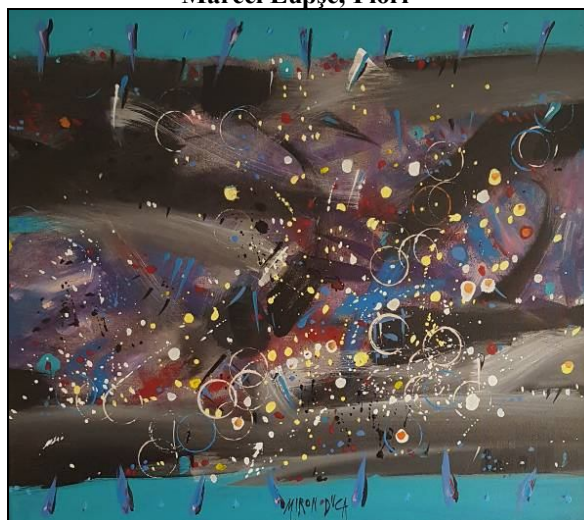
Mircea Moldovan, Mușuroi

Vatra veche dialog cu Vasile Dâncu

Vatra veche dialog cu Vasile Dâncu, de Nicolae Băciut/3
 Poeme de Vasile Dâncu/4
 Cartea inimii, De la inimă la inimă, de Nicolae Băciut/5
 Săracă inima me/6
 Inima, poem de Mihaela Aionesei/6
 Sacrosanctul drept la libera exprimare, de Silvia Urdea/7
 Poeme de Dumitru Băluță/8
 Intelectuali îmbisericiți, de Dan Puric/9
 George Coșbuc și valorificarea miturilor românești, de Gheorghe Bucur/10
 Corespondența lui Dimitrie Stelaru, de Gheorghe Sarău/12
 Să ne (re)amintim de Ion Minulescu, de Dumitru Hurubă/13
 De la studiul istoric, la eposul eroic, de Ionel Popa/14
 Mihai Diaconescu, tendința actuală..., de R. Subțirelu/17
 Cronica literară.Îngerul ierbii (Carolina Baldea), de Răzvan Ducan/18
 Cu nostalgia la vedere (Carmen Tania Grigore), de Ionel Bota/19
 Moire și îngeri (Emilia Amariei), de Răzvan Ducan/20
 Zborul înainte de aripi (Lilia Manole), de Daniel Marian/21
 „Pietre din(tr-un) potop de cuvinte (Nicolae Scheianu), de Camelia Ardelean/22
 Cerul din inima mea (Irina Lucia Mihalca), de Mariana Bendou și Vasile Rușeți/23
 Cerul din inima mea, de Ben Todici/25
 Cred, Doamne, ajută necredinței mele (antologie), de Nicolae Băciut/25
 Un stil original și savuros (Nicoleta Cristea Ifrim), de Diana Dobrița Bîlea/26
 Revelații, resuscitări, regrete (Daniel Marian), de Dumitru Tălvescu/28
 Răspântia (Nică D. Lupu), de Aureliu Goci/29
 Mierea istoriei (Constantin Marafet), de Constantin Stancu/30
 Tabăra damnaților (Gheorghe Andrei Neagu), de Lucian Strochi/32
 O carte a destinelor feminine(Dora Alina Romanescu), de Mircea Daroși/32
 Vitrina. Punctul „LaPunkt”, de Eugen Stancu/33
 Veronica Pavel Lerner, de Cristina Sava/34
 Oameni. Repere. Mărturii, de Luiza Mureșanu/37
 Responsabilitatea asumată (Monica Brătulescu), de Mihaela Albu/38
 File monografice (Vasile Chiorean Logigan), de Florin Bengean/40
 Documentele continuității. Transilvania, starea noastră de veghe, de Ioan-Aurel Pop/41
 Prolog la Unire. Deportajii din Rust, de Radu Șerban/42
 Drapele tricolore fluturând, de Ion Andreiță/44
 Mihai Eminescu și Basarabia, de Gicu Manole/45
 Miron Cristea și Marea Unire, de Ilie Șandru/46
 Convorbiri duhovnicești cu Î.P. S. Ioan, de Luminița Cornea/48
 Să facem loc îngerilor, de pr.dr. Gheorghe Nicolae Șincan/49
 Drumul pâinii, de Roxana Man/50
 Manualul omului. În numele minții, inima, de Traian D. Dinorel Stănculescu/51
 Poeme de Georgia Miculescu/52
 Starea prozei. O himeră în blugi, de Gheorghe Jurcă/53
 Poeme de Dumitru Ichim/54
 Asterisc. Trenul, de V. Molodeanu/55
 Rămân faptele de suflet. Ion Berghia, de Nicolae Mătcăș/58
 În numele Silviei Pop, de Nicolae Băciut/60
 Atarea prozei. Spune-mi cum stai cu I.Q/ul?, de Nicolae Suci/61
 Poeme de Laurean Lodoabă/63
 Starea prozei. Oul de zăpadă, de Gheorghe Andrei Neagu/64
 Neliniște, fantezie, înțelepciune, de Negidat Tosun/67
 Poeme de Ahmed Yesevi, traducere de Guner Akmolla/68
 Întâlniri în spațiul virtual. Crina Bud, de Veronica Pavel Lerner/67
 Poeme de Daniel Mișu/69
 Carte poștală din Canada nr. 8, de Anica Facina/70
 Renaskigo, de Valeriu DG Barbu/72
 Mapamond. Japonia, note de călătorie, de Mihai Posada/73
 Ochean întors. Scriitorii români la Hamilton, de Milena Munteanu/74
 Starea prozei. Avioane la sol, de Alexandra Iancu/75
 Poeme de Emilia Amariei/76
 Poeme de Ștefania Oproescu/77
 Poeme de Corin Culcea/77
 Nu trageți în porumbiță. Prețul succesului, de Nicolae Aurelian Diaconescu/78
 Festivalul de la Val David, de Melania Rusu Caragioiu/79
 Literatură și film. Un demers politic, de Alexandru Jurcan/80
 Istorie și pictură, de Nicolae Băciut/80
 Teatru. Streptease la Bazin, de Cristian Stamatoiu/81
 Festival „Romeo și Julieta la Mizil”/82
 Marea la Tuzla, de George Filip/82
 Lumea lui Larco, de Vasile Larco/83
 De la un clasic citire. Ion Cănașoiu/83
 Fente evanescente, de Nicolae Mătcăș/84
 Curier/85

Marcel Lupșe, Flori

Miron Duca, Peisaj

Andra Felicia Pedrescu, Nud

**Număr ilustrat cu lucrări din colecția
 Codruța și Nicolae Băciut**

Vatra veche dialog

Vasile Dâncu

„La douăzeci de ani,
nu știam ce-i verbul”

Vasile Dâncu e o legendă vie. Prin anii șaptezeci, frecventa, din când în când, Cenaclul literar „George Coșbuc”, din Bistrița. Venea îmbrăcat în straiile cu care umbla zilnic pe dealurile de acasă - în opinci, cu ițari, cămașă de in, clop, cu chimir lat. Îl văd și acum intrând discret în sala de cenaclu, tăcut, retras, ascultând cu interes ce se vorbea despre poeziile citite în cenaclu, dându-și rareori cu părerea.

Era o apariție insolită, pitorească.

În 1974, Vasile Dâncu tipărea la Editura Dacia volumul său de debut, *Cântece*. După 16 ani, la aceeași editură i-a apărut volumul *Gravuri lapidare*, iar în 2001, tot Editura Dacia îi tipărește volumul de versuri *Simple propoziții*, cu o prefață de Ion Mureșan, cuprinzând poeme scrise între 1986 și 2000.

Vasile Dâncu nu e un poet țaran, sintagmă utilizată mai ieri, ca și poet muncitor, pentru a nivela valorile cât mai jos, coborând standardele la eticheta „tot românul s-a născut poet”.

Vasile Dâncu este un poet cultivat, rafinat, de o simplitate strălucitoare. Se poartă cum i-e vorba, vorbește cum i-e portul.

Părăsind de puține ori spațiile natale, călătoriile lui imaginare în spațiile nesfârșite ale cărților l-au salvat, oferindu-i atât cât a așteptat de la viață.

Născut la 11 mai 1939, la Runcu Salvei, județul Bistrița-Năsăud, Vasile Dâncu a colaborat sporadic cu versuri la revistele *Steaua*, *Tribuna*, *România literară*, la publicații județene, la Radio, bucurându-se de judecata critică a lui Laurențiu Ulici, D.R. Popescu, Petru Poantă, Victor Felea ș.a.

Nu s-a dat în vânt după laude. N-a devenit altul după ce fiul său Vasile a devenit ministru. Vasile Dâncu a rămas în lumea lui, construind lumi imaginare, hrănindu-se cu nesaț din lumile mai mult sau mai puțin ale literaturii.

*

- Vasile Dâncu, sunteți un poet singular în literatura română. Ați scris trăind pe o coamă de deal, la Runcu Salvei, ați tipărit cărți, deși n-ați prea avut șansa să mergeți pe la școală. Ce studii aveți? Câte clase aveți?

- Păi, câte se pot învăța trăind cum am trăit eu. Universitatea mi-am absolvit-o păzind vacile tatii. Am învățat atâta carte câtă se poate învăța trăind într-o casă situată într-un vârf de deal. Studii, pe drept, așa, trei clase la școala din sat, între 1946 și 1949, cam așa, a IV-a n-am mai absolvit-o. Destul de copt, am început gimnaziul la Năsăud, dar văzând eu ceva pe-acolo, nu mi-am mai continuat studiile, deși aveam la matematică 9,50.

- Cum ați ajuns, în aceste condiții, la poezie?

- La poezie am ajuns așa... Nu știu cum am scris prima poezie, când am scris-o. Oricine ține minte prima poezie publicată. Am debutat în revista „Albina”, în 1967, destul de copt, la 28 de ani. Să nu se uite - la 20 de ani nu știam ce-i verbul și nu știam ce-i conjugarea, deși citisem foarte multe cărți. La poezie am ajuns încercându-mi puterile în proză. Deși am un jurnal impresionant, o bună traistă de caiete scrise, nu aș reuși însă să scriu o schiță de două pagini. Am ales versul liber, accidental numai apar la mine rime și mai târziu am scris câteva poeme cu rimă. N-aș putea să spun exact cum am ajuns la poezie, când am ajuns. E o întrebare. Important e însă ce nu pot eu să-mi explic - cum am ajuns eu să mă îmbolnăvesc de poezie? Fiindcă cine face o școală imită un profesor de limba română, niște cărți. De ce m-am îmbolnăvit eu de boala aceasta

nici eu nu știu!? Contactul cu alte cărți? Poate că vreun specialist ar putea fi interesat să cerceteze cazul acesta.

La poezie poate că am ajuns citind. Mie îmi plăcea la început versul popular și cred că nici astăzi versul popular nu e demodat și are viitor chiar ca și cele mai moderne versuri. Nu-s de acord chiar cu toate textele pe care cântăreții de muzică populară la improvizează ca să apară nu știu unde. Deci, la poezie am ajuns din dragoste față de lirica populară. Deși nu am scris versuri în maniera aceasta. Eu am debutat cu versuri libere. În primul volum sunt versuri libere, în al doilea sunt versuri libere (una, două dacă au vreo rimă), al treilea volum tot cu versuri libere. Eu am scris din dragoste pentru balada populară. De exemplu, o baladă insuficient cunoscută sau neluată suficient în seamă de specialiști este **Balada lui Pinteș**, culeasă de Ion Pop Reteganul, cea mai lungă baladă, cu cele mai multe versuri din lirica populară românească.

M-am chinuit și eu. Poate că am imitat pe cineva. La început mi s-a spus că plătesc tribut lui Sandburg. S-ar putea să fie și asta, dar să știți că nu cred. Fiindcă dacă Edison nu inventa becul nu cred că omenirea ar fi rămas pe întuneric.

- În afară de lirica populară, din lirica cultă există autori pe care îi simțiți aproape de poezia dv., de arta de a locui/trăi poetic lumea, cum ar zice Hölderlin?

- Da. Prima poezie cultă, nu uit niciodată, eram pe un vârf de deal, la vaci, am găsit-o într-un ziar aruncat și în care cineva împachetase niște slănină. Era **Doina** lui Eminescu. Eminescu era într-o fotografie, cu papion, cu mustați. Lângă fotografie era reproducă **Doina**. Mă mirasem atunci cum de atât de complicat se scrie verbul plânsu-mi-s-a. Ei, după ce am citit poezie cultă, am pretenția că am citit, până în jurul anilor '74, tot ceea ce s-a scris și s-a tradus în materie de poezie în limba română. De la Dosoftei până la ultimul debutant care a apărut în vremea aceea. Citesc și acum, dar acum a e mai greu de a citi chiar totul, pentru că nu există o difuzare a cărții așa cum ar trebui. Poetul pe care-l citesc ca pe o rugăciune, deși nu semănăm pe nicăieri, e George Bacovia. →

NICOLAE BĂCIUȚ

L-am citit de mai mult de o mie de ori, sunt eu convins, într-o antologie din 1965, intitulată **Plumb**, dar în care erau toate poeziile lui Bacovia, inclusiv proză.

- Ce face poetul Vasile Dâncu când nu citește și nici nu scrie?

- În gospodăria proprie am fost agricultor, văcar, porcar. Acum mă limitez la patruzeci de stupi. Studiez literatura apicolă și trăiesc din miere. Dar nu-mi permit să mai fac alte activități, doar pentru a-mi câștiga existența, restul timpului mi-l drămuiesc pentru literatură. Mă scol în fiecare dimineață și scriu cam un ceas. Apoi, citesc atât cât mai rezist la vârsta asta. Nu mai rezist la trei sute de pagini pe zi ca altădată. Dar sunt și un mare cititor de proză. N-am încercat să scriu și proză. Scriu însă jurnal. Nici nu cred că aș putea scrie proză. Am citit de la începuturile lecturilor mele pe Tolstoi, Balzac, Dickens, Walter Scott și mulți alții, cărți pe care le puteam găsi pe vremea aia.

- Ce scrieți în jurnalul dumneavoastră?

- Păi, jurnalul îl scriu ca să nu uit verbele și substantivele. Scriu ce fac în fiecare zi. Desigur, lucruri banale. Nu o să-l public în timpul vieții. Sunt împotriva celor care-și publică însemnările de jurnal în timpul vieții. Dar pentru a-ți face mâna, trebuie scris jurnal. După mine, jurnalul, dacă ești sincer, fiindcă e foarte greu să fii sincer, nici eu n-am pretenția că am reușit să fiu sincer la fiecare pagină, jurnalul trebuie să arate și cât de nemernici suntem.

- Cum se vede lumea rupt de lume, de pe vârful unui deal?

- Fizic se vede cât cuprinde orizontul. Am un orizont foarte larg. Văd până la Dej, vreo sută de kilometri. Sigur că dumneavoastră vă gândiți la altceva. Eu, de pe deal, văd cât se vede cu ochii televizorului. Lumea cărților se vede cum e ea. N-aș putea spune că de pe vârful meu de deal ea s-ar vedea diferit. Rupt de lume, călătorind puțin, lumea o văd cum mi-o arată televizorul.

- Vă preocupă politica?

- Prea puțin. Nu am nimic cu politica. N-aș fi putut face două lucruri în viață - n-aș fi putut să fiu politician, fiindcă n-aș putea spune oamenilor că eu voi face dreptate. Ori chipul acestei himere nu l-a văzut nimeni, niciodată. Al doilea lucru pe care nu l-aș putea face - n-aș putea să

fiu preot sau pastor sau predicator. N-aș putea spune oamenilor ceea ce eu n-am văzut.

- Și, totuși, sunteți tată de ministru, de om implicat în politică...

- ... Eu n-am nici un merit în ascensiunea politică a fiului meu și nici nu beau apă după ministeria lui, ci după munca mea (râde). Nu l-am împins în politică și nu mă amestec în viața lui. Face cum știe el sau cum i se spune.

- Fiindcă nu vă place politica, ce ați vrut să faceți în viață fiul dumneavoastră?

- Să fie profesor la Universitate, de la începutul până la capătul vieții.

- Ce cărți i-ați pus în mână în copilărie?

- Păi, în copilărie, ce lua el singur din biblioteca mea. Nu știu exact ce fel de preferințe avea. Nu se omora prea mult cu cititul. Eu nu l-am obligat să citească anumite cărți. I-am dat libertatea să facă ce va vroi. Vroiam să-l fac la început inginer electronist. Mi-a spus că nu are cap de matematician. S-a înscris la Filologie în Năsăud, a urmat Istorie-filosofie la Cluj, mai târziu. S-a dus unde a vrut, eu nu i-am îndreptat pașii în nici un fel. Sunt adeptul ideii ca fiecare om să facă ceea ce vrea el însuși. Greșesc unii părinți care dau copiilor lor o anumită direcție și imprimă drum în viață după gândurile lor. După mine, fiecare om trebuie să-și aleagă singur propriul drum și să facă ceea ce îi place lui.

- Rămas singur cu mierea albinelor și cu mierea limbii vă gândiți la ce bun scrisul? De ce mai scrieți?

- Ei, acum, întrebarea asta, de ce mai scriu? S-au dat tot felul de răspunsuri. Unul a spus că pentru a-i trece de urât, altul zicea că deși multe lucruri au fost spuse trebuie să le mai spună și el. Vă spun sincer, nu știu de ce scriu, dar n-aș putea trăi fără a scrie.

- Și ce mai scrieți acum?

- Lucrez la un volum de versuri, cu gândul că dacă mai trăiesc să fac șaptezeci de ani, îl voi publica și se va intitula **Ultimele cântece**. Dacă rămâne și nu apuc să-l dau eu la tipar și-l vor da alții, am de gând să-l intitulez **Vă cânt din fluier, de sub iarbă**.

Bistrița, 12 octombrie 2002

Satul

Satul meu
nicicând nu va pleca
în altă parte să-și caute norocul

În jurul lui se învâрте
și se tocește lumea.

Iată pe dealuri clăile de fân -
cușme uriașe de neînvinși
haiduci.

Aici mi-e patria
și ale copilăriei
picioare desculțe
ce-au sângerat prin miriști...

Fixare

Fixat sînt pe veci pe-o culme de deal,
n-am zepelin, n-am aripi,
doar bietul dor de ducă
îmi poartă gândul
prin multele cetăți.
Mi-s drumurile scurte
și se suprapun ca firele de ață pe un ghem.
Nu știu nici una din marile minuni
ce trebuie văzute
măcar o dată-n viață,
nici jalea atâtor dezrădăcinați
dorind să-și așeze
numai pentru o clipă
tâmpla pe o glie
în satul lor natal.

Tata și Hemingway

Tatăl meu la douăzeci de ani
fără voia lui
a ajuns cătană la împăratul.
A fost în Galiția și în Italia.
A participat la bătălia de la Piave
unde a luat parte
și Hemingway
despre a cărui existență
niciodată n-a știut nimic.
Amândoi și-au luat
adio de la arme.
Fiecare în alt fel dându-și seama
ce inutil era
războiul lui Franz Josef.

VASILE DÂNCU

Din volumul *Gravuri lapidare*
(1973-1985)

DE LA INIMĂ LA INIMĂ

(I)

Prima carte despre inimă pe care am citit-o a fost a lui Christiaan Barnard, *Inima nu trebuie să moară*, apărută în română în traducerea lui Grigore Vereș, în 1972, la Ed. Junimea.

Atât de puternic a fost impactul acelei cărți, încât mi-am imprimat pe un tricou, cu un tipar pe care mi l-am confecționat singur, literele H-D, (Heart Donor), donator de inimă. Christiaan Barnard realizase primul transplant de cord și punea problema conștientizării nevoii de solidaritate, de a se salva o viață dintr-o moarte, lumea trebuind să accepte donarea inimii în situații de moarte clinică. La cei șaisprezece ani ai mei, vroiam să se știe că, dacă mi se întâmplă ceva (mama murise cu doi ani în urmă), sunt dispus să devin donator, inima mea să poată salva o viață.

Maria, regina României, și-a lăsat inima moștenire prin testament urmașilor ei, devenind un simbol încărcat de semnificații. Ca un mesaj peste timp pentru ceea ce trebuie să urmeze poporul – chemarea inimii, idealurile guvernate de puterea inimii.

Mi-am dorit să știu cât mai multe despre inimă, mereu între real și ficțiune. Dincolo de ceea ce aflam din literatura de specialitate, inima era prezentă peste tot în beletristică, dar și în viața de zi cu zi, fără ca referințele să fie la inimă ca organ, ci la inimă ca un univers a toate încăpător. Cu inima iubim, cu ea suferim, cu ea visăm, ea preia toate nevoile noastre, le gestionează pe toate. Toate vin la inimă și pleacă din inimă. Când avem nevoie de un sprijin, apelăm la inimă, îi cerem de toate. Trebuie doar să știm s-o ascultăm, să-i urmăm îndemnul.

Ne dorim minte, sănătate, noroc etc. Dar sunt înțeleși mai ușor ce-i care n-au minte decât cei care n-au inimă.

Dar care e relația dintre minte și inimă? Cine decide mai întâi, cine deține supremația?

Unii sunt hoți de inimi, alții vindecători de inimi.

Nu întâmplător, inima apare frecvent în scrierile Sfinților Părinți, după cum reliefează o lucrare, *Inima în scrierile Sfinților Părinți – Învățătura ortodoxă despre curățirea inimii*, de Arhimandrit Spiridonos Logothetis: „Ortodoxia ne îndeamnă

să ne îngrijim întâi de inima noastră și mai apoi de purtare, de făptuire. Poate nici nu trebuie să ne îngrijim de acestea: dacă rânduim ca inima să ne fie bună și sfântă, atunci de la sine și faptele noastre vor fi bune. Dacă însă vom lăsa să ni se înrăiască inima, atunci, firește, ni se vor înrăutăți și faptele. Căci din inimă ies faptele inimii”. Cartea are un cuprins substanțial: *Inima înainte de toate, Ce este inima, Rostul inimii, Unde se afla inima, Inima e centrul ființei, Lăcașul Sfintei Treimi, Împărăția lui Dumnezeu este în inima noastră, Împărăția păcatului, Iubirea din inimă, Cât valorează virtuțile inimii, Fățarnicia este urâtă înaintea lui Dumnezeu, Curățirea inimii, Bunătățile inimii curate, Din inimă curată, Căldura și luminarea inimii, Desfătarea inimii, Paza inimii, Cărți de folos”.*

Dar câte nu pot fi cercetate în legătură cu inima?! Câte teme, aflate în orizontul ei, nu sunt tentante pentru abordări din cele mai diverse unghiuri?

„Te iubesc din toată inima”, „îți dăruiesc inima mea”, „îți mulțumesc din inimă (din adâncul inimii)”, „a sădi în inima cuiva ceva”, „atac de inimă”, „a murit de inimă rea”, „mă doare inima”(nu în sens fizic) - iată sintagme de uzanță cotidiană. Inima e frântă, se lasă înduișoasă, unii vorbesc din inimă. De ce preferă lumea acordurile inimii și nu ale rațiunii?

“Cine cântă cu dăruire la harpă vindecă inimi și suflete, chiar fără să vrea, pentru că harpa este croită pe măsura inimii”, spune harpistul californian Erik Berglund, care colindă lumea cântând la harpă și vorbind despre inimă.

Care e relația dintre inimă și suflet? După cum se știe, circulă versiunea că, după moarte, greutatea scade cu 21 grame. Aceste 21 grame ar reprezenta greutatea sufletului. Oricum, se crede că inima e sălașul sufletului, că acolo stă acesta cuibărit, potențând mai mult virtuțile inimii.

Chiar C. Barnard afirma că ”Inima este considerată de mulți oameni, deși poate în subconștient, lăcașul fizic al sufletului, un lucru sacru, ce nu trebuie violat de om” (*Inima nu trebuie să moară*, p.10). „Din păcate, mai spune C. Barnard, inima a căpătat un mister poetic, care-i conferă o semnificație mai profundă decât posedă cu adevărat” (*Inima nu trebuie să moară*, p.10).

Inima, mai spune reputatul chirurg, „este un organ minunat, creație a perioadelor de evoluție, mai perfectă decât orice pompă mecanică creată de om vreodată; ea bate neîncetat pe durata unei vieți. Își are și misterele sale, dar acestea, deși complexe și subtile, sunt definite rațional și constituie preocuparea fiziologului și chimistului, care caută să realizeze acea cunoaștere tot mai profundă, care stă la baza oricărui progres medical”. (Op. cit., p 10).

„Inima, spun manualele de specialitate, este un mușchi puternic ce pompează sânge în tot organismul. E localizată în torace, înapoia sternului, având o formă asemănătoare cu o pară (la adultul sănătos, dimensiunea sa aproximează dimensiunea pumnului). Inima are aproximativ 60-100 bătăi / minut, și aproximativ de 100.000 bătăi / zi”. Cât de reci sună aceste cifre în raport cu câtă... căldură, energie dă inima vieții!

„Inima noastră, spune preotul Anton Dancă, este plăsmuită în realitatea ei spirituală, morală și fizică de linia ereditară a părinților și strămoșilor, de mediul înconjurător, de cele ce învățăm și gândim, de darurile și chinurile noastre și ale înaintașilor, de plâns și durere, de virtuți și păcate și chiar mai mult de păcate decât de virtuți. Și această inimă omenească poate fi uneori atât de frumoasă încât să ne răpească admirația, cum s-a întâmplat, nu numai cu Dante și Beatrice, pe care a văzut-o doar o singură dată și i s-a părut că a descoperit paradisul, ci și cu mulți alții. Cazul lui Dante este clasic, fiindcă el a avut intuiția de a-l pune în versuri. Inima Beatricei l-a copleșit într-atâta încât el a devenit robul frumuseții ei și aceasta l-a făcut cel mai mare poet al Italiei și unul dintre cei mai mari ai omenirii”. →

NICOLAE BĂCIUȚ

„Doar cel ce este blând și smerit cu inima poate liniști inimile crude, pline de tulburare: numai cel blând cu inima poate smeri sufletele mândre și trufașe” - este una dintre virtuțile inimii, după Sfântul Iustin Popovici.

Dar cât de multe alte virtuți nu are inima, câți n-au încercat să argumenteze chiar că „e centrul tuturor puterilor firești ale sufletului omenesc”?

Erik Berglund vede o legătură strânsă între inimă și harpă: „Harpa e instrumentul perfect care stabilizează bătăile inimii. Harpa și inima sunt surori gemene. Iar peste magma lor fierbinte, tronează ingerii”.

Oricâtă aură a căpătat inima, ea e însă, susține Barnard, „un dispozitiv superb, creat din mușchi și valve și înzestrat cu o puternică tenacitate, care-i permite să funcționeze eficace și bine în cele mai variabile condiții” (Op. cit., p. 11). Ba chiar cere să se renunțe la viziunea idealizată, mistică a inimii, suținând că ea trebuie privită în „adevărată ei lumină”.

Dacă însă inima, ca organ, nu pune în dificultate un individ, cum ar putea el să renunțe la imaginea literaturizată a inimii?

Una dintre primele publicații românești apărută în secolul al XIX-lea se numea chiar „Foaie pentru minte inimă și literatură”. Astfel, inima era văzută chiar ca posibil seismograf al unor trăiri estetice.

Oricum, când inima încetează să mai bată se pune capăt vieții. Iar bolile de inimă sunt cauzele celor mai multe dintre decese.

Cum funcționează inima, ce înseamnă ea din punct de vedere anatomic? Care sunt punctele ei tari, care punctele slabe? Ce trebuie făcut ca inima să reziste cât mai mult, să facă față la cât mai multe încercări la care e supusă? Ce regim de viață asigură inimii rezistență? Care sunt dușmanii/prietenii inimii? Cine/ce îmbătrânește inima? Se poate trăi cu inimă de împrumut? Ce aduce ea noului purtător, de la predecesorul său? Ce se împrumută de la cel în care a bătut inima până la un moment dat?

În secolul al XX-lea, am putut să văd inima într-o nouă dimensiune, de adevărată revoluție chirurgicală: transplantul. Cu tot noianul de întrebări pe care l-a adus. Care sunt riscurile unui transplant, cine și când decide că unui pacient i se pot preleva organe? Cât poate prelungi viața un

transplant? În ce măsură un pacient cu un transplant de inimă se poate reintegra? Se va ajunge la transplantul de inimi artificiale? Pentru că în 1969, la Institutul de Cardiologie Texas din Houston, SUA, dr. Denton Cooley a implantat prima inimă complet artificială, aceasta funcționând până la momentul transplantării unei inimii veritabile, pacientul, Haskell Karp, a supraviețuit trei zile înainte de a-i fi transplantată o inimă umană, dar a murit din cauza unor complicații, după o zi. Iar Barney Clark, în 1983, a supraviețuit doar 112 zile după ce a devenit prima persoană căreia i s-a transplantat o inimă artificială permanentă. E aceasta o țintă, o limită a științei? Care sunt implicațiile transplantului, în plan social? În plan psihic?

Câți oameni așteaptă o inimă nouă? În SUA, în fiecare an, lista de așteptare depășește 4000 de pacienți, în timp ce „oferta” nu trece de 2200. Până la transplant, se poate trăi și 30 de zile cu o inimă artificială, dar aceasta costă 100.000 de dolari!

Transplantul de cord a devenit o practică curentă, iar la sfârșitul secolului al XX-lea, România a intrat și ea în rândul țărilor în care transplantul de organe, inclusiv de cord, a devenit „de rutină”. Primul transplant de cord a fost realizat la Spitalul Clinic de Urgență Floreasca, din București, la 24 octombrie 1999, de către dr. Șerban Brădișteanu, ca la trei săptămâni, la 14 noiembrie 1999, al doilea transplant să fie efectuat la Târgu-Mureș, unde s-a făcut și primul transplant de cord unui copil (Ionica Ciuperca, 12 ani, din Insurăței, județul Brăila). Cel căruia i se datorează performanțele de pionerat ale transplantului de cord la Târgu-Mureș este Prof.dr. Radu Deac, șeful Clinicii de Chirurgie Cardiovasculară Târgu-Mureș, directorul Centrului de Boli Cardiovasculare și al Centrului Regional de Transplant Mureș, fost Ministru Secretar de Stat în Ministerul Sănătății și Familiei.

Târgu-Mureșul a ajuns al doilea centru, după București, în care s-a făcut transplant cardiac, deși ar fi putut fi primul. Prima operație pe cord deschis în această clinică s-a efectuat în 5 aprilie 1973, de atunci efectuându-se peste 7000 de operații pe cord.

SĂRACĂ INIMA ME',

Săracă inima me',
Iară-ncepe a mă dure.
Fost-am la doftor cu ea,
Fost-am la doftor cu ea,
La doftor și la potică
Și mi-or zâs că n-am nimică.
Poticarășu' mi-o spus:
Leacuri la inimă nu-s.
La inimă este un leac :
Cetera și omu' drag.
La inimă este un țâfriu :
Cetera și omu' mândru.

*R: Hai hai, inimă hai,
La multe rele mă dai ,
Hai, hai, inimă hai,
Pe din jos, pe după Rai.*

Măi, pretine, io și tu
Șoha n-om vide' raiu'.
Fie raiu' sănătos,
Noi om bea mai pe din jos.
Aibă raiu' sănătate,
Noi om bea mai pe de-o parte.
Noi în rai loc n-om ave',
Că tare ne-o plăcut a be',
Loc în rai noi n-om primi,
Că ne-o plăcut a iubi.
Fie raiu' cum o fi,
Pe pământ am știut iubi!

Inima

Unde începe și unde sfârșește inima?
Ce fel de joc e bătaia nestăpânită
luându-se la întrecere cu norii
cu ploaia
cu pomii înfloriți
cu teama
cu vara
cu zăpezile
cu râsul pruncului nenăscut
cu plânsul din pieptul crucii
cu întunericul din orbitele goale ale
văilor
oamenilor...

O fi lacrima de furnică scăpată vie din
trototul cailor
ori tăcerea unui cuvânt de iubire
adormit sub limbă?

Ce întâmplare o face să întindă brațele
să apuce un trunchi de copac
ori unul de bărbat
și-apoi să se lungească într-o colivie
numărând așchiile de lumină strecurate
din când în când în trup
în timp ce cântecul ei
se odihnește într-o bucată de lut
tot mai mut, tot mai mut.

MIHAELA AIONESEI

Sacrosanctul drept la libera exprimare

De când neoliberalismul și corporatismul au subjugat mass media americană informarea opiniei publice suferă distorsiuni de neimaginat cu două, trei decenii în urmă. Televiziunile stipendiate de cel mult șase corporații ne servesc cam aceleași platitudini divizate între suporterii cartelului Clinton și cei ai lui Donald Trump.

Se ocolesc problemele spinoase, precum cele cauzate de inegalitatea socială, nemulțumirile crescânde ale diferitelor categorii sociale defavorizate, absența unei reale reforme medicale, continuarea politicii militare intervenționiste, în ciuda promisiunilor electorale și atâtea altele. Un rol esențial în manipularea informației și a opiniei publice îl joacă, precum bine se știe, marile corporații din Silicon Valley: *Google, Facebook, Yahoo, Apple, YouTube, Microsoft* etc. Suntem prinși în plasa de păianjen țesută cu măiestrie de acești monștri sacri ai civilizației digitale. Știm și aflăm atât cât vor ei să ne lase s-o facem. Atotputernicia lor se cioncește însă de Primul Amendament al Constituției Americane, care proclamă *the free speech and free assembly rights* - dreptul inalienabil la libera exprimare și dreptul de liberă asociere. Cât de viguros este acest amendament și cât de ferm a rezistat el la diferite atacuri de-a lungul timpului ne-o dovedesc multe litigii glorioase, dintre care *The Skokie Affair* ne lămurește poate cel mai bine asupra substanței acestui *free speech right*.

În 1977 Frank Collin, șeful Partidului Național Socialist din America a cerut aprobarea pentru un marș al membrilor partidului în Skokie, o suburbie a orașului Chicago, locuită predominant de o comunitate evreiască. Demonștrării doreau să poarte uniforma nazistă și să afișeze svastica. Judecătoria din Cook County a refuzat cererea grupului neo-nazist. Atunci a sărit în apărarea grupului ACLU (American Civil Liberties Union) prin avocații David Goldberger și Burton Joseph, arătând că judecătorul din Cook County a încălcat

drepturile garantate prin Primul Amendament al Constituției, mai precis dreptul grupului de a se autoexprima. După litigii succesive PNSA a demonstrat nu în Skokie, ci în Federal Plaza la Chicago. În ciuda numeroaselor controverse stârnite, asociația pentru drepturile civile a stat neclintit pentru apărarea principiului liberei autoexprimări, indiferent de conținutul ofensiv al acesteia. Este limpede că the First Amendment protejează tocmai speech-ul deranjant, cu ascuțiș critic, care poate leza o grupare adversă. Libera exprimare trebuie să fie promovată deci chiar și atunci când beneficiarii ei nu sunt niște indivizi digerabili. S-a recunoscut faptul că legile invocate de ACLU au fost aceleași invocate în perioada luptei pentru drepturile civile ale negrilor, când orașele sudiste au încercat să stopeze demonstrațiile minorității afro-americane din cauza posibilei dezordini publice.

Și totuși istoria se repetă ori de câte ori se crează tensiuni sociale dezavuate de clasa care deține puterea. Cum s-ar spune, aceasta crede la un moment dat, când își simte privilegiile amenințate, că prea multă democrație strică. Așa crede de pildă *Google*, care a început să cenzureze, nu de capul lui, Doamne Ferește, dar s-a arătat plin de solitudinea față de cei care vor să țină masele departe de adevăr. Opinia publică informată ar putea deveni o forță stânenitoare, dacă ar cunoaște dimensiunile reale ale răului. Pe cheltuiala cui se promovează de decenii politica intervenționistă? Pe a omului muncii, firește, condamnat la manipulare prin eșafodajul minciunilor. *Mainstream media* se află demult sub tutela corporațiilor, care o plătesc boierește ca să joace cum i se cere. Trebuia să ajungă Hillary la Casa Albă în alegerile din 2016: media a jucat până la

absurditate pe această carte, favorizând măsluirea procesului electoral, în scopul eliminării celui de-al doilea candidat al Partidului Democrat, Bernie Sanders. Și pentru că puternicul Clinton cartel este posedat de orgoliu și ambiții, și pentru că Hillary nu se poate consola de lamentabilul eșec, media a fost și este călărită ca o mârțoagă pe tema amestecului Rusiei în alegeri, deși de aproape doi ani Robert Mueller cheltuiește din taxele noastre, fără să producă probe irefutabile. Nu este în joc doar Hillary, ci cu mult mai mult decât suferința ei devorantă. Complexul militar-industrial are nevoie de un dușman, care să justifice miliardele cheltuite nonșalant de felurii contractori. Media americană tace chitic în legătură cu aceste teme spinoase, care ne interesează pe noi toți. Nici usturoi n-a mâncat, nici gura nu-i pute.

Dar se găesc întotdeauna inși cu pasiunea de a spune lucrurilor pe nume. *Google* a început să-i tragă de mânecă pe aceștia, făcându-se instrumentul moderator al democrației, așa cum dorește corporatocrația. Astfel, lui Daniel McAdams, colaborator la *Institute for Peace and Prosperity* al lui Ron Paul, i s-a interzis accesul la *twitter* nu demult, același tratament fiind aplicat și lui Scott Horton Show de la *Antiwar.com*. N-au întârziat să apară criticile și *Google* s-a îmblânzit, reinstalând pe cei doi jurnaliști pe site-ul lor. Lokman Tsui, fostul însărcinat cu supravegherea expresiei libere în Asia, și-a exprimat nedumerirea și indignarea față de giganticul plan al lui *Google* de a dezvolta un puternic search engine, care să facă guvernul chinez mai eficient în aplicarea cenzurii. Toate aceste exemple sunt menționate de ziaristul Matt Taibi de la *Rolling Stone* (*Censorship Does not End Well*, *Rolling Stone*, August 13, 2018), îngrijorat de intensificarea campaniei de ciuntire a dreptului la exprimarea liberă a gândirii, proclamat de Primul Amendament al Constituției Americane.

Să amintim că în 2016 Mark Zuckerberg a precizat ferm că *Facebook* nu își bate capul cu monitorizarea conținutului articolelor publicate de compania lui: "*Editing content ... that's not us*" (Matt Taibi, *Art. cit.*).→

SILVIA URDEA

* * *

spațiu cu scaun – unicul.
pe spatează atârnă nefiresc
tunica generalului .
o rază din exterior țintește
drept în steaua de aur prinsă la
rever
pentru războiul ce nu mai
contează
cine cu cine îl poartă.
atât.

ochi curioși se cască
iscodesc cu de-amănuntul.
unii își dau cu presupusul că-i
glonțul...
alții nu cred că însuși generalul...
privesc cu prudență
imaginea de pe copertă.

într-un final cel mai pățit zice
ferm:
eu n-am văzut nimic!
ceilalți articulează și ei: autorul
o fi...
nu știm ce...

* * *

odinioară
când nu se mai voia altceva
decât pâine și aceea
sălcie la gust ca sângele...

împlântată în trunchi
până la rugină
nu mai are nicio însemnătate.
nimic nu regretă –
și-a văzut de treabă.

acuma – că altele-s dezvăluirile
–
tăișul ei tocit de întrebuițări
feroce
se dă drept martor.
ultimul după cei dispăruți
definitiv.

trunchiul tace ca întotdeauna.
umul iluziei.

* * *

ne-am obișnuit cu părerea
că pe lume nimic nu e cert
și asta-i cam tot ce am agonisit.
drept dovadă – timpul și materia
dar mai exact neconformista lor
fugă
la patru mâini.

la-nceput...
ei! nici până azi nu-i elucidat
cine din ei a fost începutul (ba
pretinde

și partea-terță spațiul).

ea necunoscând încă legile
fizicii
credea că-i proprie doar sieși
dar până i-a cedat un colț.
el – așa i-i felul – își trece dinții
peste perfecțiunea materiei.

totuși să fim corecți: logica
formală –
simplă ca circumferința – ar
deduce
că materia nu-i altceva decât
măsurătoarea ideală a timpului
iar timpul – l-au inventat
ceasornicarii
ca să aibă și ei un *job*.

DUMITRU BĂLUȚĂ

SACROSANCTUL DREPT...

→După nici doi ani, Facebook CEO și-a schimbat gândul, răspunzând la comenziile pe care le primește din partea oligarhiei. Eliminarea comentatorului Alex Jones de pe toate platformele de comunicare digitală a provocat un șoc în cadrul breslei jurnaliștilor care încă mai au conștiință.

Deplatformizarea lui Jones, în unele privințe un lunatic, în alte privințe promovând și adevăruri, este în opinia multora o pildă pentru cei care s-ar mai încumeta să bată câmpii cu grație sau să rostească adevărul în fața puterii.

Apărarea lui Alex Jones continuă să se facă de dragul principiului, ca și în cazul dosarului Skokie. Primul Amendament a fost creat pentru protejarea discursului ofensiv, nu a celui cuminte.

În absența regulilor, cenzura instituită de Google va putea acoperi orice discurs care nu convine celor care dețin puterea sau grupurilor antrenate în adversități politice. Până acum, de o jumătate de veac actele de violare a dreptului de exprimare liberă s-au rezolvat prin litigii, pentru a apăra jurnalismul corect și a vindica pe cei răniți de excesele vitriolante.

Acum însă s-a deschis cutia Pandorei, după cum observă acerb Matt Taibi: "Now the line of defense had not been a judge and jury but a giant transnational corporation working with the state, journalists taking on banks or tech companies or the wrong politicians would

have been playing intellectual Russian roulette. ... I'd have thought twice before taking on a company like Goldman Sachs. Any reporter would". (Art. cit. - Acum linia de apărare nu mai este un judecător și un juriu, ci o uriașă corporație transnațională, lucrând cu statul; jurnaliștii criticând băncile sau companiile tehnice, sau politicienii neconvenabili ar juca o ruletă rusească intelectuală... M-aș gândi de două ori înainte de a critica o companie ca Goldman Sachs. Orice reporter ar face asta). Robby Soave pe blog-ul său notează că Facebook a relativizat atât de mult regulile jocului încât își poate permite să acționeze după bunul plac, "can define hate speech however it wants" (poate defini speech-ul ostil cum dorește - Banning Alex Jones Isn't About Free Speech, reason.com/blog/2018/08/07). Același comentator observă că planează riscul de a cenzura puncte de vedere legitime care nu sunt populare, dar care merită să fie ascultate.

Practicarea acestui tip de cenzură va lovi cu certitudine orice opoziție față de politica guvernamentală, fiind "the ultimate destruction of all dissenting voices ..." (Kurt Nimmo, *Trump's Wars and the Threat to Free Speech*, ronpaulinstitute.org, 2018/September/10 - *anihilarea tuturor vocilor opozante*).

Coborând pe această pantă, dacă luăm în considerare și sporirea rolului inteligenței artificiale, am putea regresa, mai repede decât ne-am imagina, din nou la anularea libertății de gândire, trista realitate impusă de comunism timp de o jumătate de secol.

Waterford, 15 septembrie 2018

Intellectuali îmbisericiți

Acum mulți ani, mica mea corabie, ce purta prin lume o picătură de suflet românesc răsărită în teatru, m-a adus pe țărmlul plin de taine al Australiei. Și iată că într-o bună zi, am poposit și în Cambera, capitală politică a țării. Însoțit de un bun prieten român, aflat de mult timp acolo, admiram cu ochi de copil minunile aceluia țărml fermecat. Când deodată, în fața mea, se înălță o clădire masivă de-o eleganță rece și sobră, ce parcă te obliga s-o privești doar de la distanță.

- Ce instituție este aceasta? am întrebat curios.

- Este clădirea Parlamentului Australian! mi s-a răspuns.

Și nu știu de ce, în clipa aceea, o vagă neliniște îmi cotropi sufletul. Imensa construcție din fața mea semăna, ce-i drept mai stilizată, cu Casa Poporului de la noi. Dar tot acolo, în fața impunătoarei ei intrări, ce parcă îi spunea omului să se simtă mai mic și neînsemnat, din iarba parcului se ridica o mică baracă de carton improvizată sărăcăcios, cu o ușă deschisă ce abia se ținea în balamale, invitându-te parcă, cu glas stins să pătrunzi spre un gol de suferință și de deznădejde umană.

- Dar asta ce mai este? mi-am întrebat prietenul, fiind cuprins de o totală nedumerire.

- Este protestul băștinașilor aborigeni, care-și cer pământul înapoi, mi-a răspuns el cu un fîresc nebănuit de mine.

Mă uitam cuprins de uimire, dar în același timp și de o milă ce-mi străbătu tot sufletul la biata baracă de carton, ce parcă se așezase cu ultimele-i puteri, în fața imensei clădiri de beton și sticlă, murmurându-și ca o lumânare sfârșită dreptul la proprietatea și sfânta ei demnitate. Apoi am văzut cum la câțiva metri în fața acelei uși deschise, spre infinita deznădejde, înconjurat de câteva pietre, pline și ele de o tăcută tristețe, ardea moenit un mic foc.

- Acela reprezintă spiritul lor neinvins și nu are voie să se stingă niciodată! îmi șopti la ureche prietenul meu, simțind să-mi lămurească trista nelămurire ce mă cuprinsese.

Era o zi frumoasă de vară în care totul părea încremenit de căldură. Nicio boare de vânt nu se simțea în aerul rămas singur, parcă și el fără de respirație. Față în față, clădirea cea mare și rece a Parlamentului Australian, singură în orgoliul ei ca o piramidă egipteană în deșert, părăsita de oameni și de timp și mica baracă săracă,

improvizată din carton, cu focul moenind în față-i, se priveau două lumi diferite. O tăcere ca un abis le despărțea. Prăpastie tragică între om și om, săpată de om!

Și de ce oare, după atâția ani de uitare, brusc, toate aceste imagini mi-au revenit în minte și în suflet citind cartea scrisă de domnul doctor Mircea Gelu Buta, intitulată atât de paradoxal și de necrezut pentru vremurile pe care le trăim: *Intellectuali îmbisericiți?* O fi discreția ei cu care își murmură trecutul, precum palpările agonice ale tăciunilor din micul foc menit să alunge uitarea? Sau poate contrastul izbitor dintre această carte și lumea de azi, imensă, străină, agresivă și atee, ce-i stă în față, precum clădirea aceea masivă, strivitoare de drept nativ, ce sfida mica baracă de carton? Eu cred că toate acestea la un loc. Căci cartea aceasta, la fel ca și micul foc nestins, are menirea să alunge uitarea și poate mai mult decât atâta, să pună demnitatea trecutului la lucru. Citiți-i paginile și veți vedea cum, rînd pe rînd, se aprind ca la suflarea unui Duh Sfânt, tăciunii dăinuiri noastre sufletești. O vibrație tainică de trăire creștină te învăluie tăcut, dând parcă inimii tale un alt ritm și o altă vocație. Și atunci, din întuneric, tăciunii se aprind și, rînd pe rînd, își strigă numele: Episcopul Nicolae Ivan, Episcopul Nicolae Colan, Părintele Dumitru Stăniloae, Alice Voinescu, Patriarhul Iustinian, George Enescu, Ion Barbu. Lumini sufletești ale acestui neam ce se aprind pentru o clipă la tainica suflare a iubirii de Dumnezeu și țară. Măsura impecabilă a demnității românești, spiritul de jertfă organic al acestui popor și acea *noblețe creștină*, pe care numai suferința în numele credinței i-a putut-o dăruia ca un veșnic *stigmat* al iubirii dumnezeiești. Sfântă frescă a unui popor tragic, biruit de istorie, dar nîcînd de necredință. Căci dîncolo de scriitura în sine, se întrevede conștiința creștină a autorului, ce se apleacă spre icoana neamului ca ciutura de lemn după apa curată și rece a fîntăni, în plină secetă de Bărăgan.

Neprețuite lumini de tărie și de credință românească conține cartea. „Sângele forte!” spunea undeva Victor Babeș. Acel sânge luat de la o specie puternică și injectat alteia slabe îi dăruie, în final, acesteia din urmă forța supraviețuirii și cu mult mai mult decât atât, acel scut împotriva bolii numit imunitate. Căci asta face, în ultimă instanță, și domnul doctor Buta cu minunata-i carte; o miraculoasă și atât de necesară *transfuzie de sânge forte românesc!* Sfinții și bieții martiri ai

acestui neam au avut și au tăria aceasta de nebiruit! Tainică și negrăită *împărtășire* este învecinarea cu ei... măcar pentru o clipă! Piscuri înalte ce au putut cândva să sărute cerul!

Domnul doctor Buta provine la rîndu-i din *rasa superioară* de doctori creștini, care-și puneau deopotrivă urechea pe cordul bolnavului, dar și pe *inima țării*, ca să-i asculte bătăile de viață, acele trepte neatînse de pași către Dumnezeu.

Ce arc de cerc peste timp este cartea aceasta! Ce curcubeu în zarea creștină a neamului! Sunt 70 de ani de când în România ocupată de tancurile sovietice se ridica neînfricată vocea curată și lămuritoare a marelui savant și anatomist Grigore T. Popa, care la Ateneul Român, în acel sinistru an 1947, ținea conferința intitulată *Morala creștină și timpurile actuale. Mai este posibilă astăzi credința în Iisus Hristos?* Și iată că astăzi credința mai este posibilă, dar tancurile nu mai sunt. În schimb, la orizont se arată o altă boală sufletească. Iar germenul patogen e invizibil. Dar tot acum, doctorul Mircea Gelu Buta are curajul, crescut din credință, să mărturisească public că România nu va fi nicicînd „altfel”, ci pururea aceeași cu sine. Pesemne că aplecându-se peste focul acela mic și suflînd în el, ca să nu se stingă, un tăciune s-a aprins pentru o clipă și i-a șoptit:

„Cum am mai fost și cum se cade să fim totdeauna, suntem și azi, cărturari și țărani, preoți și credincioși, împreunați în sfântă frăție și hotărâți să rămănem așa în toate zilele vieții. Asta e tăria noastră, că alta nu avem!” *

* Mărturisirea de credință făcută în primăvara anului 1941, în plină ocupare a Ardealului de Nord, de către trupele maghiare în urma Dictatului de la Viena, de către Episcopul Nicolae Colan, al Vadului, Feleacului și Clujului.

DAN PURIC

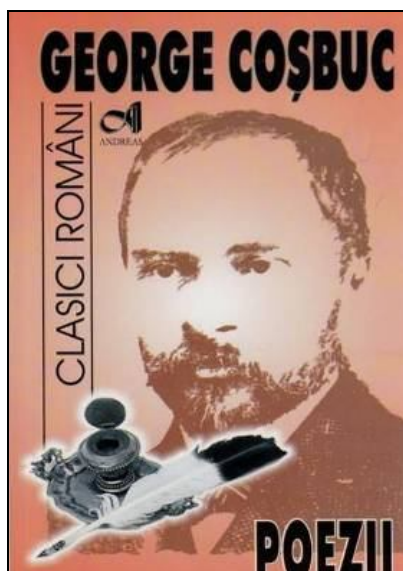
George Coșbuc și valorificarea miturilor românești

(III)

Pentru construirea poetică a acestei mitologii naționale, scriitorul ardelean folosește două căi: substituie zeitățile mitologiei clasice, greco-latine, prin zeități autohtone sau le asimilează elementelor naturale. În *Atque nos* (1886), autorul face un ingenios inventar al eroilor naționali, care au corespondent în marile mitologii ale lumii, poezie din care cităm câteva fragmente: „Pipăruș-viteaz își află prototipul în Teseu”, „Iar din Mars, din Zeus, din Venus, din Mercur creat-am noi / Sfânta Marți și sfânta Vineri, sfântă Mircuri, sfântă Joi!”, „Iat-aci pe Făt-frumosul, iat-aci pe Cosintiana: / Dânsul nu-i decât Apolo, dânsa nu-i decât Diana...” (*Cântece de vitejie*, II, p. 115).

Originalitatea scriitorului provine, în primul rând, din viziunea adoptată. Cheia modului de a reînvia mitologia la Coșbuc o constituie teoria solar-meteorică în vogă în Europa din timpul studiilor lui la Cluj (1884 – 1885).

În a doua jumătate a secolului al XIX-lea, în Germania epocii existau mai multe orientări privind mitologia. Una, foarte importantă, valorifică mitologia universală, de sorginte indiană, egipteană, greco-latină. Pe de altă parte, se impun, susținute de Frații Grimm, Max Muller, F. Schwartz ș.a., două interesante teorii pentru explicarea și concretizarea miturilor: teoria solară, care evocă fenomene cosmice, și teoria meteorică, vizând fenomene meteorologice, ambele realizate, însă, din perspectiva tradițiilor naționale specifice. Aceste orientări sunt cunoscute de Coșbuc datorită lucrărilor patriotice profesor de filozofie Grigore Silași (dat afară de la Universitatea din Cluj pentru că ținuse cursuri în limba română, fapt interzis de oficialitățile maghiare). Deși puțin preocupat pe atunci de studii teoretice despre mitologie, există informații că poetul a citit, însă, un text fundamental, lucrarea lui F. L. W. Schwartz *Sonne, Mond und Sterne* (Berlin, 1864) privind teoria

solară, dar nu și pe aceea a întemeietorului teoriei, Charles Dupuis, *D'origine des tous les cultes* (Paris, 1795).

Sub influența lui Grigore Silași, care îmbina cele două teze, poetul ardelean va crea o serie de texte menite, inițial, a forma, după mărturisirea autorului, o epopee națională. Acum apar *Atque nos* (1886), *Fata Craiului din cetini* (1886), *Brâul Cosinzenii* (1887), *Fulger* (1887), *Tulnic și Lioară* (1887), *Cetină Dalbă (Laur Balaur – 1889)*, majoritatea având o simbolistică solară. Ion Filipciuc notează: „Cum avea să ni se înfățișeze această epopee unde urmau a se înfrunta fenomene naturale și elemente ale cosmosului e ușor de reconstituit citind din perspectivă meteorică-solară poemele pe care Coșbuc le mărturisese a fi făcut parte din frumosul său proiect de tinerete.”¹

Textele din această categorie au preponderent un subiect de basm, dar ascund o simbolistică mitică. Coșbuc susține: „Îndeosebi, soarele stă în centrul acestui cult: biruința lui asupra întunericului nopții, a iernii și a furtunii făceau dintr-însul un erou... Ca erou și binefăcător, soarele era și este centrul miturilor solare și este astăzi centrul basmelor noastre.”² O importanță deosebită acordă Coșbuc protagonistului poveștilor. Eroul apare, la diferite popoare, ca simbol

al soarelui: „Acest Făt-Frumos e tipul eroului solar. E soarele ce se luptă cu întunerecul, simbolizat prin nori (vaci, oi, zmei, draci, turci, poteră), prin fulger (șarpe), prin noapte și iarnă. E eroul solar, numească-se el cum s-o numi: Apollo, Hercule, Perseu, Baldr, Helghe, Isfeendiar, Percunas, Romulus ori Sfântul George.”³ Referindu-se la mitologia noastră, identifică o trăsătură specifică esențială: „În basmele noastre, eroul Făt-Frumos – sau orice nume ar avea el – are ca notă esențială reînvierea. El se luptă cu puterile supranaturale ale zmeilor și balaurilor și altor monștri, cade în luptă cu ei, este ucis, apoi învie prin ajutorul apei-vii aduse de vreun tovarăș. Reînvierea este o condițiune fără de care nu poate exista erou în basme.”⁴ În *Făt-Frumos al nostru și pasărea Fenix*, se descifrează această enigmă, formulându-se o explicație subtilă: „Idea reînvierii eroului este un simbol al reînvierii fizice, a naturii în fiecare primăvară, a soarelui vecinic, care iarna scapătă spre sud și-și pierde puterea căldurii, iar primăvara se întoarce spre nord cu putere și căldură. Dar e totodată și ideea reînvierii psihice, a sufletului, care, trăind și după moartea omului într-o lume veșnică, reintră iarăși într-un om.”⁵ Constată apoi singularitatea acestei concepții în spațiul european cel puțin: „Dintre toate popoarele vechi pe câte le cunoaștem din istorie, afară de egipteni, niciunul nu credea în nemurirea sufletului și nici în reînvierea oamenilor.”⁶ Adică doar noi și egiptenii am avea această credință.

Mai târziu, cu alte posibilități de informare, Mircea Eliade va arăta că reîncarnarea sufletului se găsește și la alte popoare antice. De asemenea, trecerea eroului pe „tărâmul celălalt”, care se face prin intrarea într-o peșteră, într-o râpă, într-o pădure întunecoasă etc., are după Coșbuc o explicație simplă, →

GHEORGHE BUCUR
Colegiul Dobrogean „Spiru Haret”, Tulcea

¹ *Introducere* la vol. George Coșbuc, *Elementele literaturii populare*, Antologie prefață și note de I. Filipciuc, Cluj-Napoca, Editura Dacia, 1986, p. 15.

² *Colindele noastre* în vol. George Coșbuc, *Elementele literaturii populare*, Cluj-Napoca, 1986, p. 296.

³ *Elementele literaturii populare*, în vol. George Coșbuc, *Opere alese*, IV, p. 327.

⁴ *Făt-Frumos al nostru și Pasărea Fenix*, în vol. George Coșbuc, *Opere alese*, IV, p. 85.

⁵ *Ibidem*.

⁶ *Ibidem*.

de sorginte astronomică: „e apunerea soarelui, e scoborârea lui în noapte.”⁷ Așadar, mitul solar are vechime foarte mare, „poate din timpuri preistorice”⁸, existând în cântările popoarelor indo-germanice, precum și la români, în basmele noastre.

Prin transpunerea în poezie a basmului, specie caracteristică, însă, prozei populare, tânărul poet ardelean părea a-și fi găsit drumul artistic propriu, calea originală de urmat. Eroină de basm, *Fata Craiului din cetini*, Viorica, reprezentând anotimpul vara, trăiește într-un „turn preaînalt” și niciun voinic nu reușește să-i ia cununa de flori de pe frunte pentru a se însura cu ea. Tabără-împărat, crunt ca Marte, zeul războiului, nu este hotărât căruia dintre cei trei feciori viteji, simbolizând, după nume, primăvara, să-i lase împărăția.

„Avea trei fii războinici, ca nimeni pe sub stele,/Frumoși în zi de pace și tari în zile grele./Și demni de-un tată care e demn de-ai săi feciori:/Era Voinic-Zorilă, copil născut în zori;/Braț greu în bătălie și trăsnet la izbândă;/Era mezinul Grangur, om bun, inimă blândă;/Milos; și era fiul din urmă, Trandafir, /Frumos ca o poveste, isteț ca un Arghir!” (II, p. 117)

Singurul dintre ei, Trandafir, ascultând sfatul unei bătrâne, întruhipând cunoașterea magică, obține Vestitul Cal din Spumă și reușește să-i ia Vioricăi cununa și chiar să o sărute.

La nuntă, cei doi împărați, Tabără și Craiul din cetini, se îmbrățișează, semnificând, **din perspectivă cosmică**, succesiunea, apropierea și legătura dintre anotimpurile primăvara și vara.

Pe de altă parte, poetul ardelean face apel, când e vorba de reprezentări cosmice, cum ar fi, de pildă, constelațiile, la viziunea populară asupra acestora.

Aparentei formulări ilogice din basmul *Cele 12 fete de împărat și palatul lor fermecat*, publicat de P. Ispirescu, „când te urcai în ele, și se părea că te cobori și când te dădeai jos din ele și se părea că te urci”, Coșbuc, apreciind că e o imagine folclorică pentru o constelație, dă o

explicație astronomică: „Rotirea universului – când cobori în amurg, te urci... antipozilor.”⁹

6. În creația poetului, Soarele este văzut în diverse ipostaze. Interesant este de observat că soarele nu apare direct ca astru dătător de lumină și căldură decât în textele care au caracter de pastel sau idilă. Adoptarea unei viziuni animiste îl apropie de perspectiva mitologică. Adrian Fochi apreciază că: „Soarele și avatarurile sale constituie sursa întregii mitologii; **poetul se străduiește să reconstituie mitologia poporului nostru din diverse credințe referitoare la soare** (s.n.). În unele cazuri, folosește efectiv surse folclorice, într-altele utilizează numai surse livrești.”¹⁰ Acum putem adăuga o altă coordonată a explicării miturilor în concepția lui Coșbuc: perspectiva solară, care devine perspectiva nucleu a întregii lui mitologii.

Soarele apare frecvent în așa-numitele „pasteluri alegorizate”, însă, nu ca fenomen al diurnului, ci ca element mitologic. În asemenea situații, „Personificarea nu este un simplu procedeu artistic, ci un mod de expresie consubstanțial ideii poetice, un mod de compunere mitologică a lumii, pe care poetul l-a mănuit cu o măiestrie neegalabilă.” (Adrian Fochi)¹¹

Menționăm, mai întâi, ipostaza soarelui ca „trup fără păcat” din balada populară *Nunta soarelui*, pe care o realizează poetul în *Tulnic și Lioara* (1887), pe o intrigă de basm. Din multe-i comori ale lui Stâlpeș-împărat, cea mai scumpă era frumoasa lui fată: „Avea doi ochi albaștri, ca ceriul, și avea/ Obraz rotund și rumen, și plete-avea bălaie... /Frumoasă, ca Lioara, și nobilă, cât ea/ Un înger din icoana bisericii părea,/ Și-atât avea copila mișcări de fermecate./Cât soarele, că-i soare și-i **trup fără păcate**./ Mirat stetea cu totul pe cerul său cel sfânt...” (s.n., II, p. 178–179)

Lioara este răpită de un zmeu. Tulnic, logodnicul ei, reușește să-l răpună și s-o elibereze, dar, neascultând sfaturile sfintei Miercuri, se transformă în stană de piatră. Abaterea de la finalul fericit al

basmului tradițional se concretizează în imaginea fetei care înnebunește într-o atmosferă de teroare specifică romanticului german Burger (pe care poetul îl admiră), textul impresionând, însă, mai ales, prin pasaje lirice și descriptive.

Confruntarea dintre elementele cosmice și cele meteorologice devine un procedeu constant la Coșbuc. Ileana din *Brâul Cosinzenii* poartă un brâu, „cum n-a mai fost pe lume”, „un fulger pe-al ei trup”, păzit de vântul-slujitor al fetei, dar râvnit și de „Sfântul Soare”, care, până la urmă, reușește să i-l ia. În finalul textului, poetul concluzionează explicativ, referitor la nașterea fenomenului natural curcubeul, epicul: „Dacă-ai murit frumoasă fată, / Furatul brâu e viu mereu:/ Când plouă, vara, câteodată/ Un brâu de foc s-arată,/lar noi îi zicem **curcubeu**.” (I, p. 83)

Fiul lui Crai-Negru, Fulger, din poemul omonim (scris în 1886), se duce la Volbură-Împărat pentru a se însura cu fata acestuia – Salba (nume sugerat și de salba purtată de ea la gât, simbolizând soarele).

Volbură îl pune la mai multe încercări: mai întâi, îi cere să-i aducă apa întineritoare din fântâna lui Negură-Împărat din Țara lui Amurg, adică dinspre Apus, apoi la Pajură-Împărat să-i aducă un cal cu păr de aur (simbolul aurului= soarele) din herghelia păzită de un balaur ce scotea dintr-o nară flăcări (simbolul verii toride) și la Cetină-Împărat în Țara Dalbă (albul sugerând ținutul iernii) pentru a-i aduce o mărgea de gheață de la una din cele 13 fete bălaie (zânele celor 13 zile dintre Crăciun și Bobotează), dar Salba, care îl ajutase mereu pe tânăr cu sfaturile ei, acum nu o mai poate face, iar Fulger, după ce o îmbrățișează, se pierde pentru totdeauna în ținuturile hibernale de la Miază-Noapte: „Trecut-au luni de-atuncea și luni tot trec mereu./ Lui Volbură-mpăratul îi trece timpul greu./ Iar Salba-n toată ziua mătăniei multe face/ Și-n zări țintește ochii, dus e, dus feciorul în veci...” (II, p. 165)

Deoarece fulgerul, ca fenomen natural, nu se poate produce decât vara, poetul imaginase o poveste epică, semnificând, potrivit teoriei meteo-solare, intrarea **soarelui (Fulgerul)** în zodiile autumnale.

⁷ *Elementele literaturii populare*, în vol. G.

Coșbuc, *Opere alese*, IV, p. 342.

⁸ *Ibidem*.

⁹ Apud I. Filipciuc, *Introducere la op. cit.*, p. 28.

¹⁰ *Op. cit.*, p. 298.

¹¹ *Op. cit.*, p. 302.

Corespondența lui Dimitrie Stelaru

(VI)

1957

Scrisoarea pictorului, scriitorului și medicului Ion Mirea*, trimisă din București (str. Ion Vidu, nr. 6), la 2 martie 1957, poetului Stelaru la Sinaia [sosită în Sinaia la 6 martie 1957, iar pe 7 martie 1957 a fost primită efectiv, tot la Sinaia, de Stelaru, la Fondul Literar, str. Strada Gheorghe Șincai, nr. 12, unde se afla la Casa de Creație a Scriitorilor.

“Destinatar Dumitru Stelaru
Localitatea Sinaia, Regiunea
Fondul Literar,
Strada Gheorghe Șincai nr 12
București, în 2 martie 1957;
când ninsoarea s’ a oprit

Iubite Stelaru,

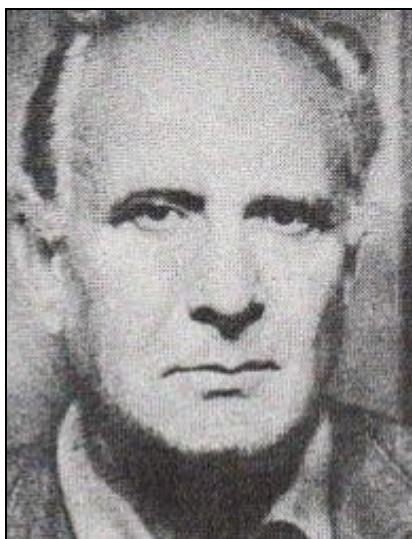
Am văzut[-o] ieri și alaltăieri și astăzi pe Eumene. I-am dus ce am putut: jucării, mărtișor, pere, portocale și bomboane.

Doctorița Bușilă, care avea grijă (cu toată nepriceperea) de Eumene, a fost mutată. Acum, într’adevăr, a rămas numai cu mine și cu voia lui Dumnezeu. Ceilalți cârpaci ai sănătății, pe lângă nepricepere, sunt și năuci indiferenți. Bușilă, când a plecat, m’a povățuit s’o scot și s-o aduc la mine acasă. Rămăsese să-mi dea telefon și să iau fata. Telefon nu mi-a dat și eu fata n’am putut-o scoate.

Am vorbit cu Alexandru Lungu** s’o vadă și, dacă va fi nevoie, s’o mutăm chiar la ei. Măine, duminică, sper că Lungu să vină cu mine la Eumene s’o vadă și să-și dea seama.

După plecarea ta, Eumene n’a mers deloc bine. Sughiturile aproape o înecau. Parcă ar fi avut astmă. Astăzi, sâmbătă, am stat cu ea mai mult de vorbă. Mi s’a părut mai liniștită, mai veselă. Am vorbit cu medicii (în care eu nu am TOTAL încredere) și mi-au spus că îi vor completa tratamentul cu fosfor (adică îl vor continua) așa cum le-am cerut eu.

Tu, DEOCAMDATA, stai liniștit. Dacă va fi nevoie să vii în fugă te voi anunța. Eumene stă bine pe umărul meu și al nevastii mele. Chiar ne

bucurăm de dragostea ei. Când pe noi ne vor podidi lacrimile te vom striga. Pe aici a început să fie iarnă și ger. Mă țin bine să nu tremur.

Îmbrățișare

Ion Mirea

București, Strada Ion Vidu, nr. 6”.

Note

1.*Pictorul, poetul și medicul Ion Mirea (ns. la 2 februarie 1912, în Răsuceni de Jos din jud. Vlașca (azi, jud. Giurgiu) - m. la 3 octombrie 1987, la Paris).

2. În mesaj se prezintă starea sănătății lui Eumene, internată în spital la București. Stelaru era deja divorțat de mama fetiței, de Despina Stelaru Belingher, iar la Sinaia el se afla împreună cu a doua soție, cu pictorița Rodica Mihaela Pandelescu, devenită Petrescu - Stelaru, din mai 1955.

3.**Medicul endocrinolog, poetul și pictorul Alexandru Lungu (ns. la 13 aprilie 1924, la Cetatea Albă Basarabia - m. în 24 iunie 2008, la Bonn – Germania). A debutat în 1941, cu vol. *Fata din brazi*, la 17 ani, iar în anul 1973 a plecat din țară.

4. Anghelina, a treia soție a poetului Stelaru, a dăruit această scrisoare lui Gheorghe Sarău în anul 1989.

*

* *

Scrisoarea avocatului și scriitorului Petre Pandrea*, trimisă din București, la 22 iulie 1957, directorului Colectivului de Avocați din Turnu Măgurele, spre a fi ajutat Dimitrie

Stelaru într-o chestiune “spațiu locativ pentru București”.

București, 22 iulie 1957

„Tov. Director al Colectivului de Avocați Turnu Măgurele

Scumpe amice,

Dacă vă mai amintiți, am venit în Martie anul curent, ca să pledez procesul de revizuire al tov. Irina Curuchis.

Procesul era în stare de judecată și se referă la proprietatea unei case din Roșiorii-de-Vede luată prin abuz de Sfatul Popular local.

M-am deplasat din București, am depus memoriul relativ la revizuire – (penală) – dar – ah!, vai! – juriconsultul roșiorian a lipsit pe motive birocratice. M-a amânat. Nici nu mi-a comunicat nimic (Juriconsulții sunt prost crescuți și răi tovarăși).

Vă rog, tov. Director, să vă interesați de acest proces al clienței mele, Irina Curuchis, unde am depus toate actele, motivele scrise, și aștept cu nerăbdare rezultatul.

Cel care vine la dumneavoastră este vechiul meu amic, poetul încă nelaureat Dimitrie Stelaru, om serios, a cărui mamă se află în localitatea Dvs.

Tov. D. Stelaru vine, acasă, la maica lui în călătorie de agrement. Are și o chestie personală de caracter „Spațiu Locativ” pentru București. Trebuie să-și facă mutația în Capitală. Rog să-i dați o mână de ajutor!

Cu salut cordial,

Avocat **Petre Pandrea**,

Telefon 74971, Strada Sandu Aldea 96, Raion Stalin, București”

Note

1.*Avocatul și scriitorul Petre Pandrea (ns. în 26 iunie 1904, la Balș □ jud. Olt - m. în 8 iulie 1968, la București).

2. Dimitrie Stelaru urma să se mute cu pictorița Rodica Mihaela Pandelescu (Rodica Petrescu – Stelaru) de la socrii lui (din str. Ing. V. Cristescu) în imobilul din str. Roma nr. 55.

3. Această scrisoare i-a fost oferită lui Gheorghe Sarău, în anul 1989, de Anghelina, cea de-a treia soție a poetului Stelaru.

GHEORGHE SARĂU

Să ne mai (re)amintim de...

ION MINULESCU

(II)

Așadar, proaspăt „aterizatului” de la Paris, din zona celebrului Cartier Latin, poate chiar cu ceva... ifose, explicabile la urma urmelor, Emil Manu îi face poetului un excelent portret din perioada respectivă: „*Purta ochelari subțiri (...). Avea o mustață roșiatică, tunsă, și un obraz rotund, rumen, ca obrazul unei femei. Corect și proaspăt îmbrăcat (...), se purta cu lavalieră (...)*” ș.a.m.d. (Emil Manu, *Cafeneaua literară*, Ed. Saeculum I.O., 1997, p. 102). Dacă luăm în considerare, și nu văd de ce n-am face-o!, și spusele altor contemporani ai poetului-simbolist, portretul se mulează perfect pe... original.

După întoarcerea de la Paris, Ion Minulescu a fost angajat pentru o scurtă perioadă la Administrația Domeniilor Regale din Constanța unde a început relațiile sale cu viitorul celebru **Krikor H. Zambaccian** (1889-1962), colecționar și critic de artă român, de etnie armeană, membru corespondent al Academiei Române și autor, între altele, a monografiilor lui Nicolae Grigorescu, Gheorghe Petrașcu, Nicolae Tonitza, precum și al volumelor de eseuri „Pagini de artă”, „Însemnările unui amator de artă”, etc. Este perioada în care Minulescu a început să atragă atenția asupra lui însuși prin îmbrăcămintea boemă colorată, care cuprindea cravate imense și eșarfe pe care le înfășura în jurul gâtului, cu o neglijență studiată; tot pe-atunci își lăsase barbă și purta, cum era la modă, pălărie cu boruri largi...

În scurtă vreme, Ion Minulescu se impune tot mai mult în lirica vremii ca o voce distinct-veselă, căreia i s-a spus chiar umoristică, în peisajul liricii noastre de la începutul secolului XX, publicând în revista *Viață nouă* a lui Ovid Densusianu, în 1905, versuri și fragmente de proză din *Jurnalul unui pribeag*. Colaborarea la respectiva revistă nu este deloc întâmplătoare dacă avem în vedere caracterul ei pronunțat simbolist...

Dar să nu mergem mai departe, ci părăsind acest cadru cu semnificație importantă pentru viața și opera lui Ion Minulescu, să ne întoarcem puțin în timp, respectiv la

începuturile literare (cu primele poezii publicate) ale lui Ion Minulescu eveniment care a avut loc în anul 1897, încă elev fiind la Pitești, în revista *Povestea vorbei*, însă colaborând și la revistele: *Foaia interesantă*, *Vieța*, *Foaia pentru toți*, *Moda ilustrată*, *Carmen*, *Evenimentul* (Iași), *Adevărul de joi*.

În anii următori, 1906-1907, într-un mers normal al lucrurilor, poetul semnează creații de-ale sale și în revistele *Viața literară și artistică*, *Sămănătorul*, *Convorbiri critice*, poezii care vor intra în alcătuirea volumului său de debut intitulat, nu fără o anume semnificație: *Romanțe pentru mai târziu*, Ed. Alacalay, 1908, ilustrația copertei fiind semnată de prietenul său Iosif Iser (1881-1958). În același an, vede lumina tiparului *Casa cu geamuri portocalii*, cu precizarea limpede și hotărâtă: *proză simbolistă*.

Cu aceasta, plus colaborările tot mai asidue la diversele publicații, nu neapărat preponderent literare, sau simboliste, precum și faptul că în acel an 1908, el conduce – este adevărat: doar trei numere – *Revista celorlalți* (20 martie, 1908 – 10 aprilie, 1908 – ultimul număr), publicație de orientare normal simbolistă, cu articolul-program, *Aprindeți torțele*, editorial nu doar promovând înnoirea modalităților lirice de la noi, ci reprezentând o reacție de-a dreptul violentă împotriva tradiționalismului. Dintre colaboratorii publicației ar fi de remarcat: Mihail Cruceanu, Eugeniu Ștefănescu-Est, N. Davidescu, Eugeniu Speranția ș.a. Cumulând toate-aceste date literar-statistice, intrăm într-un fel de normalitate a lucrurilor și, cu toată responsabilitatea și certitudinea, putem consider 1908, „Anul literar Ion Minulescu.” Însă e bine și corect să amintim aici și faptul că în anul 1908, au mai apărut cărți precum: *Șoapte din umbră* (versuri), de E. Farago; *Caleidoscopul lui A. Mirea* (D. Anghel și Șt. O. Iosif); *Poezii. Impresii și senzații moderne*, de E. Isac; *Zări seine*, de A. Mândru; *Cântarea cântărilor*, de C. Moldovanu (după poemul biblic omonim) ș.a., aproximativ toate, într-un fel sau altul, dar cu precădere prin folosirea unei bogate metaforizări, fiind legate indisolubil de simbolism. Poate ceva mai mult și mai pronunțat decât în alți ani premergători, 1908 este și trebuie considerat un an-bază, cu un pic de

exagerare, în ceea ce privește numărul de cărți și de autori înrușiți prin creația lor cu reminiscențe importante din *Manifestul mișcării* publicat, cum spuneam, de Jean Moréas în *Le Figaro* (1886).

Discutând aici despre Ion Minulescu, firesc este să ținem seama de încă un adevăr care menține pe autorul *Romanțelor* în... *pole position* chiar și în anul următor, adică în vremurile de-atunci, cu posibilitățile de difuzare care erau, o reeditare a volumului de *Romanțe* (în 1909), mi se pare a fi un eveniment/argument atât de elocvent în favoarea popularității autorului, încât e de prisos orice alt comentariu. Dar să ne înțelegem: această reeditare nu a fost un fel de hatâr, sau un pariu al cuiva (fie și chiar al autorului), ci o consecință a faptului că, în scurtă vreme după revenirea în țară de la Paris, Minulescu a devenit un personaj extrem de important și de popular între personajele cafenelelor bucureștene ale începutului de secol XX, dar și al cunoscutelor și apreciatelor șezători literare. O descriere a poetului făcută de către unul dintre foștii săi colegi de studii la Paris (Nicolae Budurescu, poet simbolist și el, 1888-1974), mi se pare edificatoare în sensul ideii de mai înainte: „*Ion Minulescu a fost unul din poezii populari, în multe înțelesuri ale cuvântului din primele patru decenii ale veacului nostru;*” (Emil Manu, *Cafeneaua literară*, Ed. Saeculum I.O., 1997, p.16). Și încă: „*În mijlocul tuturor trona Minulescu, Minu – cum îi ziceam noi cei mai apropiați -, care cu verva lui scânteietoare și cu glasul lui, care lua câteodată accente acute, domina tumultul.*” (*Viața românească*, nr. 12/1971, p. 38-39).» →

DUMITRU HURUBĂ

DE LA STUDIUL ISTORIC LA EPOSUL EROIC

(IV)

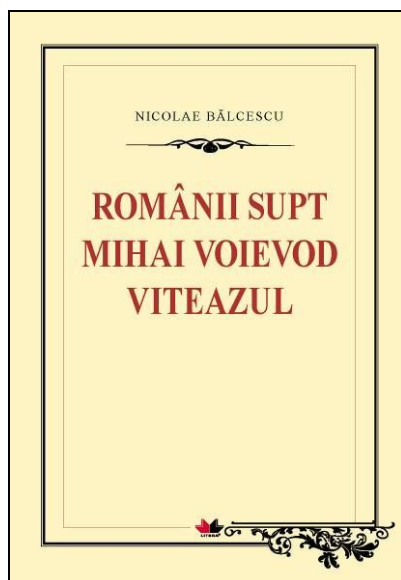
În timp ce împăratul Sfintei Împărății Romane porunca rugăciuni către Dumnezeu, în mica Țara Românească voievodul Mihai elibera de sub puterea turcilor cetățile Dunărene și-și apăra țara la Călugăreni.

Ceilalți potrivnici ai lui Mihai, nu puțini, sunt sumar portretizați sau doar amintiți cu numele. Ei sunt blamați de scriitor nu atât pentru sentimentul lor de ură, cât pentru caracterul lor fățarnic, lipsit de loialitate, intrigant, trădător.

Și adversarii din tabăra otomană sunt caracterizați în același mod, atenția fiind îndreptată spre decăderea morală a sultanilor. Sultanul Murad II “era un duh slab și superstițios, dulce la trai, dar iute la mânie” (p.24); Murad III “trăia trai desfătat și fără griji”, “desfrânatul sultan” intrând în istoria imperiului prin uciderea celor 19 frați, posibili uneltitori în dorința urcării pe tronul Aliotmanului. Sinanpașa este portretizat ceva mai amplu prin revenirea asupra lui de câteva ori, când sunt relatate luptele de la Călugăreni, Târgoviște și de la “castelul Săn Gogiui”. Vestitul vizir mereu în războaie, îmbătrânit în cruzime “era un fioros dușman al creștinătății.” Portretul făcut de Bălcescu vizirului îngâmfat și hrănit de ura împotriva creștinilor ne amintește de portretul pașei Gin Alin din cronica lui Ion Neculce.

După ce evocă o seamă de evenimente și personaje implicate, Bălcescu reflectează: “E adevărat că toți actorii acestei scene umblă căutând a se înșela între sine unii pe alții [...]. Acest chip viclean de a lucra --- deși în ziua de astăzi când ideile morale sunt mai dezvoltate, este oarecum iertat, decorându-se cu numirea de diplomație și înșelăciune de război --- datorită istoriei, această conștiință a neamului omenesc, este de a-l osândi. Mihai-vodă din toți este mai lesne de iertat; el era amenințat de viclenie în cârmuirea și patria sa și era nevoit a se apăra cu aceleași arme cu care era izbit; ambiția lui avea un scop mult mai nobil și înalt decât a celorlalți: el ținea a regenera nația sa” (p.230).

În *Istoria românilor supt Mihai-Vodă Viteazul*, carte de istorie și

despre bărbați, în prim-pla fiind aduse războaiele, personajele feminine sunt inexistente, cu două excepții motivate: Doamna Stanca și Maria-Cristina. Doamna Stanca “era o femeie aleasă ale cărei calități chiar dușmanii soțului ei nu se putură opri a le încununa cu laude entuziaste. Bună, blândă, supusă, înger de mamă și de soție, [...] inimă eroică, ea împărțea de multe ori primejdiile bărbatului său, însoțindu-l în război și până pe câmpul bătăliilor stând în coasta lui” (p.239). Poate exagerăm, dar nimic nu ne poate opri să spunem că, în portretul Doamnei Stanca, Bălcescu se încearcă a schița imaginea prototip a femeii române. Să nu uităm că în folclor circulă legenda Vrâncioaiei care și-a trimis feciorii în ajutorul lui Ștefan cel Mare, că contemporanul lui Bălcescu, Dimitrie Bolintineanu, a scris balada *Mama lui Ștefan*, că la 1848 a luptat Ana Ipătescu, și tot din epocă datează “România revoluționară”, tabloul pictorului Rosenthal. Deci imaginea <femeii române> exista în inconștientul creator din vremea respectivă.

Realizat pe coordonate psihologice, portretul-biografie al Mariei-Cristina, soția lui Sigismund Bathori, condesează o dramă umană, un demn subiect de roman: “Această jună și frumoasă principesă, jertfită prin o politică perfidă ca să fie soția lui Sigismund Bathori, după patru ani de suferință”, obține de la papă desfacerea căsătoriei pe motivul neîmplinirii căsătoriei. Dezgustată de lume și sătulă de suferințe și refuzând căsătoria cu Andrei Bathori, Maria-Cristina se întoarce la Gratz lângă

părinți. Se călugări la mănăstirea Santa Maria d’Halla din Insbruck: “Ea avea d-abia 25 de ani. Era o femeie frumoasă, cuminte, împodobită cu învățături, iubeată, dar avu nenorocirea a fi născută arhiducesă și rânduită din naștere a sluji de instrument orb politicii familiei sale. Ea fusese mai întâi hotărâtă a se căsători cu posomorâtul bătrân, tiranul Filip II, craiul Spaniei; apoi i se schimbă nenorocirea dând-o în căsătorie după Bathori. Astfe, în acea monastire, pieri îngropate supt vâl atâtea daruri strălucite ce împodobii acea nenorocită femeie, lăudată și căinată de toți câți au cunoscut-o (p.222 și 223).

Influența ideologiei și al modului stilistic al istoricilor Juel Michelet și Edgard Quinet asupra lui Bălcescu a fost puternică, mereu menționată de exegezi. Și totuși, Bălcescu și-a conceput *Istoria românilor* ... , și în primul rând portretele personajelor în stil antic (cf. Dimitrie Popovici). Nu excludem modelul lui Plutarh și Titus Livius.

În creionarea personajelor scriitorul trece repede peste trăsăturile fizionomice, fiind interesat de cele psihologice și morale, astfel că notează gânduri, vorbe, comportamente prin care personajul este încadrat într-o clasă caracterială, capabil să ilustreze istoria cu o pildă (cf. P. Cornea).

Temperament romantic, dar temperat de cultura clasică, Bălcescu nu e totuși un poet al naturii; prezența tablourilor sale de natură, atâtea câte sunt, e cerută de descrierea câmpului de luptă, ele fiind mai degrabă hărți topografice, militare. Alteori prezența elementului de natură (cel cosmic) indică doar momentul temporal. Ilustrative pentru observațiile noastre sunt “tablourile de natură” încapsulate în relatarea bătăliilor de la Călugăreni, Târgoviște, Șeimbăr, Mirislău. În legătură cu secvența Târgoviște ar fi de adăugat următoarele: paginile respective pot fi încadrare teme (pre)romantice a ruinelor pe care Bălcescu nu o tratează în sensul *furtuna labilis*, ci în cel al resurecției patriotice. Această abordare e prezentă și la alți scriitori pașoptiști, bunăoară la Cârlova pe care, tocmai de aceea, îl evocă cu căldură în acea pagină.

Dintre tablourile de natură cele-bru a rămas cel pe care toți →

IONEL POPA

cititorii lui Bălcescu îl numesc, simplu, **Ardealul**. Iubirea lui Bălcescu pentru Ardeal a fost puternică, considerându-l leagănul românismului. Descriind Ardealul Bălcescu se gândea la Dacia. Textul respectiv a fost analizat exhaustiv de Aurel Nicolescu. Chiar dacă microtextul e amplu îl repro-ducem integral pentru a reîmprospăta memoria cititorului și pentru că fragmentarea sau parafrizarea i-ar știrbi unitatea și frumusețea lui aparte, de odă:

“Pe culmea cea mai înaltă a munților Carpați se întinde o țară mândră și binecuvântată între toate țările semănate de domnul pre pământ. Ea seamănă a fi un măreț și întins palat, cap d-operă de arhitectură, unde sunt adunate și așezate cu măiestrie toate frumusețile naturale ce împodobesc celelalte ținuturi ale Europei, pe care ea cu plăcere ni le aduce aminte. Un brâu de munți ocolesc, precum zidul o cetate, toată această țară, și dintr-însul, ici-colo, se desface, întinzându-să până în centrul ei, ca niște valuri protitoare, mai multe șiruri de dealuri nalte și frumoase, mărețe pedestaluri înverzite, care varsă urnele lor de zăpadă peste văi și peste lunci. Mai presus de acest brâu muntos, se înalță două piramide mari de munți, cu creștetele încununate de o vecinică diademă de ninsoare, care, ca doi uriași, stau la ambele capete ale țării. Și nu departe de aceste locuri, care îți aduc aminte natura țărilor de miazănoapte, dai ca la porțile Romei, peste câmpii arse și văruite, unde bivoul dormitează alene. Astfel, miazănoapte și miazăzi trăiesc într-acest ținut alături una de alta și armonizând împreună. Aici stejarii, brazii și fagii trufași înalță capul lor spre cer; alături te afunzi într-o mare de grâu și porumb, din care nu se mai vede calul și călărețul. Oriîncotro te-întăi, vezi colori feluite ca un întins curcubeu, și tabloul cel mai încântător farmecă vederea. Stânci prăpăstioase, munți uriași, a căror vârfuri mângâie norii, păduri întunecoase, lunci înverzite, livezi mirositoare, văi răcuroase, gârle a căror limpede apă lin curge printre câmpiile înflorite, pâraie repezi, care mugind groaznic să prăvălesc în cataracte printre acele ametoare stânci de piatră, care plac vederii și o spăimântă totodată. Apoi, în tot locul, dai de râuri mari, cu nume armonioase, a căror unde port

aurul. În pânțele acestor munți zac comorile minerale cele mai bogate și mai felurite din Europa: sarea, argintul, arama, plumbul, mercurul, zincul, antimoniu, arsenicul, cobaltul, tuteaua, telurul și, în sfârșit, metalul cel mai îmbelșugat decât toate, aurul, pe care îl vezi strălucind până și prin noroiul drumurilor.

Astfel este țara Ardealului” (p.215-216).

Textul, după cum spuneam, a fost analizat de Aurel Nicolescu.¹³ Noi nu facem în rândurile ce urmează decât să selectăm din analiza lui Aurel Nicolescu cele mai importante observații, pe acelea valide pentru întregul text al *Istoriei românilor supt Mihai-Vodă Viteazul*.

Lexicul se caracterizează prin echilibrul permanent între arhaisme, cuvintele populare și neologisme. Arhaismele sunt culese din documentele istorice și cronici. La cele selectate de Aurel Nicolescu mai adăugăm câteva din celelalte pagini ale cărții: *a sparge; a lua limbă*. E de reținut prezența lui *vecinică*, cuvânt încetățenit poetic de Eminescu. În carte am identificat și sintagme preeminente: *precum valul gonește valul; lunecoasele lucruri omeneste*. Se cuvine să arătăm că folosește numeroase neologisme, scriitorul nu face abuz, ba mai mult sunt perfect integrate în țesătura lexicală și ideatică a textului. Important este și faptul că Bălcescu a intuit, cu câteva excepții, forma care va rămâne în limba literară. La cele din fragmentul “Ardealul” mai adăugăm câteva: *funest, indiscreție, demoralizați, electrizați, regenerare*. Și o ultimă remarcă, Bălcescu are câteva creații lexicale; *a furtuna; a pușcări; a ostăși, înzgomota*.

Sintactic, fraza se caracterizează prin rigoare gramaticală, prin limpezime. Prin structura lexicală și sintactică fraza devine capabilă să exprime gama variată de evenimente, de idei și sentimente care caracterizează cartea.

Tabloul e conceput pe două coordonate: imaginea de cetate naturală a Ardealului și bogăția solului și subsolului a pământului transilvan. Descrierea nu este a unui peisagist, Bălcescu nefiind un poet al naturii. Ea aparține unui geograf, naturalist și mineralog. De aici impresia lipsei de plasticitate, de spontaneitate a notațiilor. Și totuși sunt câteva epitețe, comparații, metafore și

enumeratii care fac simțită în frază intensitatea sentimentului de admirație și iubire pentru “această mândră și binecuvântată țară”. Descrierea e făcută de cineva situat sus, <pe o piramidă de munte>. În ansamblu său tabloul este imaginea unui templu monumental. Pe lângă ureche muzicală, Bălcescu a avut și ochi de arhitect.

La nivelul întregului text al *Istoriei românilor ...*, sub aspect stilistic ar mai fi de reținut frecvența și funcționalitatea enumerației verbale și nominale, care, într-un cadru mai larg, printre altele, dau descrierii și un caracter de stampă (v.ex. la p.25, 108). O enumerație ca pilon de construcție merită să exprime, pe deoparte, măreția și puterea turcimii în frunte cu Sinan însoțit de “toată floarea cea vestită” a Aliotmanului (p.77-79), iar pe de altă parte, relatarea luptei de la Călugăreni --- *Termopile a românilor* --- (p. 86-92 Antitezei obținută dintre grandoarea de balaur a armatei otomane și retragerea rușinoasă a balaurului este de un efect deosebit.

Bălcescu are știința alegerii citatelor din bibliografia consultată, a inserțiilor livreși, pentru nuanțarea înțelesului contextului ori propria-i reflecție istorică sau morală. Câteva exemple: “Foarte adevărat este ceea ce zite Livie (în cartea IV, decada 4), îmbuibarea și zgârcenia sunt ciumele care răstoarmă toate împărățiile cele mari” (p.236); “El [Mihai] într-o zi și o noapte trecuse Alpii [așa numește Bălcescu de câteva ori Cartajii] mai cu toate oștile sale, până a nu ajunge încă vestea în Ardeal” (p.243); “O! nepricepută minteomenească! zice unul din cronicarii noștri, câtă vreme fu de a tocmi țara și a face pace, și nu vru [Andrei Bathori] ,ci vru tocmeală când nu fu nici un folos” (p.252); “O, sârman popă! Astfel plânse marele Cesar când văzu înainte-i capul dușmanului său Pompei” (p.278); o secvență din relatarea morții lui Andrei Bathori este o parafrază a episodului evanghelic despre “Cina cea de taină” (p.270).

Din cele spuse de toți comentatorii *Istoriei românilor...* începând cu Odobescu¹⁴ și Tudor Vianu¹⁵ și din cele expuse de noi până aici se poate trage o primă concluzie: lexical, sintactic și stilistic textul lui Bălcescu respiră modern.

De mai multe ori am afirmat că Bălcescu este un romantic. O →

caracteristică a scrisului romantic este retorismul¹⁶. Prin utilizarea procedeele romantice scriitorul se implică subiectiv-liric în text. Din arsenalul retoric sunt prezente; exclamațiile, repetițiile, invocațiile, interogațiile, inversiunile verbale, superlativul (hiperbola), blestemul, bocetul. Un exemplu edificator: “Ce, fiincă ne tragem din acel glorios popor, stăpân al lumii, care întemeie cea mai minunată și mai colosală unitate cunoscută în cartea istoriei omenirii, fi-vom noi osândiți a trăi alături frate cu frate în veci străini unul de altul? Suntem noi osândiți a ispăși mărimea strămoșilor noștri și jugul supt care ei osândiră lumea, trăind vecinic izolați unul de altul [...]? Dumnezeu nu ne-a dat și nouă oară un același drept ca celorlalte nații și o aceeași datorie, o misie a împlin în omenire? Dar întreprinderea de a crea unitatea națională e grea; ea va ațâța mulți dușmani asuora-ne și curând sau mai târziu ne va fi fatală, precum fu lui Mircea, Ștefan cel Mare și Petru Rareș. Ce, pentru că o datorie, o datorie națională, o datorie de viață și de moarte e nevoie, suntem oare în drept a ne apăra de dânsa? Se poate naște ceva în lume fără jertfe și dureri? Eroul va cădea într-adevăr supt această grea sarcină. El va adăuga un nume glorios mai mult la șirul martirilor unității naționale; dar silințele lui, sângele său vărsat, până și greșalele lui vor lumina calea generațiilor viitoare, și o zi va veni, cât de târziu, când ursitele glorioase ce el a visat pentru nație se vor împlini.” (p.240-241) În finalul relatării luptei de la Mirislău, după un bocet pe tema nestatorniciei norocului (p.367) urmează un blestem: “Mirislău! Mirislău! Blestem asupra ta, loc de peire, loc afurisit! Ce de sânge eroic sorbiși tu în acea zi pustie! Amar nouă!” (p.367).

Romantismul fructifică vechea credință populară în semne introducând în panoplia lui tehnică folosirea premoniției. Bălcescu apelează la ea mai ales atunci când urmează a povesti evenimente de mare importanță, cu urmări deosebite cum ar fi o bătălie ori pentru existența unui personaj. Iată câteva exemple: Sigismund se naște cu mâna însângerată, iar la nașterea lui turnul din Oradea se năruie (p.29); sfârșitul lui Andrei Bathori e prevestit de o “furtună grozavă” în timpul căreia

prințul văzu “un arap negru purtând în mână o coasă grozavă” (p.276). Un aspect dem de semnalat, sub aspect literar, e faptul că semnu/premoniția devine **pre-text** pentru o posibilă legendă sau povestire. De exemplu *semnul* prezent în relatarea popasului armatei lui Andrei Bathori la Rucăr, sosită cu întârziere în sprijinul lui Mihai care apăra cetatea Târgoviște de asaltul turcilor lui Sinan. Atunci “un vultur negru și foarte mare, luându-și zborul depe muntele vecin numit Piatra Craiului, pluti câteva în cer pe deasupra taberei și apoi se aruncă cu multă iuțială și repeziciune asupra cortului prințului Ardealului. Greutatea trupului său neiertându-I a se scula lesne ca să zboare” (p.103). Semnul e deschis, deopotrivă, unui augur bun sau rău. Evident că ungerii îl interpretează ca un augur bun. Înaintea luptei de la Târgoviște o cometă se arată pe cer timp de un ceas. În consemnarea fenomenului cosmic Bălcescu calchiază pe vechii cronicari bizantini care menționează că înaintea unei bătălii împăratului Constantin i s-a arătat pe cer crucea creștină. După victorie împăratul a decretat ceștinismul religie liberă a imperiului. Bălcescu se folosește și de profeții de tip biblic ca cele ale clarvăzătorului Merlin “care zice că unul încoronat cu trei coroane va zdrobi împărăția turcească” (p.60). 4.

În folosirea mijloacelor retorice, semn al sensibilității poetice și al patosului evocării și al implicării în cele povestite, Bălcescu nu cade în păcatul “retorismului lăcrămos”⁶. stăpânirea de sine și caracterul sever al gândirii îl scutesc de pericolul expresiei bombastice și îl mențin în tonalitate gravă. De pildă, ajuns cū istoria la momentul când Mihai a

Marinela Măntescu, Natură statică

adus sub sceptrul său voivodal cele trei țări românești Bălcescu nu cade în extaz, rămâne lucid și grav în bucuria și mândria sa pentru fapta lui Mihai Viteazul (p.311-312).

Participarea, implicarea scriitorului în relatare metamorfozează evenimentul scos din documentul istoric în text literar și unele pagini ale cărții devin ode, elegii, meditații, apostrofe ori pagini de povestire. De asemenea, în unele pagini, prin implicarea subiectiv-poetică, naratorul depășește statutul de contemporan al lui Mihai Viteazul și revine la la statutul revoluționarului pașoptist Nicolae Bălcescu.

Istoria românilor supt Mihai-Vodă Viteazul este testamentul politic și moral al lui Bălcescu. Cartea sa e un poem unionist.

Istoria românilor supt Mihai-Vodă Viteazul, mică Iliadă, este o carte despre trecut scrisă pentru prezent, prezentul autorului și pentru prezentul nostru.

Note

1. Nicolae Bălcescu, *Români supt Mihai-Vodă Viteazul*, în vol. *Opere* 2, 1960 ---indicarea doar a paginii trimite la această ediție folosită de noi
2. Apud Dimitrie Popovici, *Romantismul românesc*, Ed. Albatros, col. Lyceum, 1972, p.481
3. Gh. Georgescu-Buzău, Introducere la *Români supt Mihai-Vodă Viteazul*, BPT, 1960, p.XV
4. “Repere istorico-literare” în vol. *Români supt Mihai-vodă viteazul*, Ed. Minerva, col. Patrimoniul, 1982
5. Paul Cornea, *Nicolae Bălcescu --- democratul și scriitorul*, în vol. *Studii de literatură română modernă*, 1962, p.253
6. Ioana Em. Petrescu, *Perspectivă eroică și ironie în opera lui Bălcescu*, apud “Repere istorico-literare” în vol. *Români supt Mihai-Vodă Viteazul*, Ed. Minerva, col. Patrimoniul, 1982, p.500
7. Elena Tacciu, *Romantismul românesc vol.3*, 1977, p.225
8. Tudor Vianu, *Arta prozatorilor români*, Ed. Albatros, col. Lyceum, 1977, p.422
9. Idem. P.425
10. Elena Tacciu, *op. cit.*, p.215
11. Georgeta Antonescu, în *Scriitori români – Mic dicționar*, 1978
12. Elena Tacciu, *op. cit.*, p.229
13. Aurel Nicolescu, *Observații asupra limbii scriitorilor români*, Ed. Albatros, col. Lyceum, 1971, p.123-136
14. Un florilegiu de astfel de aprecieri se pot extrage din “Repere istorico-literare în vol. Nicolae Bălcescu, *Istoria românilor supt Mihai-Vodă Viteazul*, Ed. Minerva, col. Patrimoniul, 1982
15. Tudor Vianu, *Arta prozatorilor români*, Ed. Albatros, col. Lyceum, 1977, p. 21-30; 411-419; 420-428
16. În *Arta prozatorilor români* Tudor Vianu îl încadrează pe Bălcescu în capitolul “scriitori retoric”

MIHAIL DIACONESCU

TENDINȚA SPIRITUALĂ ÎN CULTURA ROMÂNĂ DE AZI

(X)

- Vă rog să nu uitați să vorbiți despre dramaturgul Bartolomeu Valeriu Anania!

- Ca dramaturg, Bartolomeu Valeriu Anania a creat o impresionantă pentalogie a unor mituri reprezentative ale poporului român.

A creat drame de idei, care sunt și drame parabole, și drame religioase, și drame psihologice, și drame istorice, dar mai ales drame de conștiință cu personaje angajate în conflicte dure, ireconciliante.

Conflictele care susțin aceste drame aduc în prim plan stări de spirit, idei și fapte semnificative pentru atitudinile morale ale unor personaje mitice, legendare, dar și ale oamenilor de azi. Cionirile, crizele, lipsa de echilibru în care personajele apar angajate sunt exprimate nu numai în dialoguri de o mare intensitate dramatică, ci și în momente epice sau lirice, în evoluții alegorice și în sublinieri moralizatoare.

Apare astfel evident faptul că piesele de teatru ale Părintelui Bartolomeu Valeriu Anania au caracter eroic, simbolic, teologic, istoric, filosofic și moral într-o desfășurare energică, dar cu momente lirice și reflexive, susținute de o viziune monumentalizantă.

Sunt creațiile unui mare dramaturg întregit de un teolog, de un filosof, de un moralist și de un psiholog de mare rafinament (Părintele Bartolomeu Valeriu Anania a fost în tinerețe, între altele, student la medicină la Cluj și a rămas toată viața interesat de problemele pe care le ridică psihologia, psihiatria, psihodiagnosticul, psihofiziologia, neurochirurgia, psihanaliza).

- Vă rog să spuneți câteva cuvinte despre **receptarea** operei dramatice a Părintelui Bartolomeu Valeriu Anania!

- Cred că între sutele de exegeze (articole, studii, prefețe, eseuri, cronici, recenzii) dedicate operei dramatice realizate de scriitorul Bartolomeu Valeriu Anania cea mai riguroasă este aceea semnată de criticul și istoricul literar Dumitru Micu.

Domnul profesor Dumitru Micu a analizat din perspectiva unor

riguroase criterii estetice, dramele mitologice, alegorice și morale pe care Mitropolitul de la Cluj le-a creat.

Valoarea artistică și forța revelatoare evidențiate de aceste drame e reliefată de criticul de mare autoritate Dumitru Micu, iubitul meu profesor de literatură română contemporană la Facultatea de Filologie a Universității din București, cu metode analitice, cu sisteme de evaluare și cu ținte axiologice riguroase și impresionante. Un mare dramaturg a avut șansa întâlnirii în spirit cu un mare critic și istoric literar.

- Sunt de acord cu tot ceea ce spuneți despre scriitorii de orientare spiritualistă evocați în acest dialog... La serata **Eminescu Jurnalistul, D-Voastră ați vorbit însă despre o tendință spiritualistă generală, care însumează autori și opere contemporane din cele mai diferite domenii ale creației. Nu numai din literatură... Vă propun să trecem de la teologie, filosofie, poezie, proză și dramaturgie la alte arte. Îmi puteți oferi exemple de autori preocupați, ca și filosofii, sociologii sau scriitorii, de orientarea spiritualistă a creației lor?**

- Bineînțeles... Să luăm, de pildă, arhitectura... Știți, desigur că în prezent în România sunt în construcție sute de biserici. Ele sunt dorite cu mare ardoare mai ales de locuitorii acelor cartiere orașenești apărute în toate județele din țara noastră după al doilea Război Mondial. Sunt cartiere muncitorești cu mii de „blocuri” înălțate, în general, lângă mari ansambluri industriale, în care au venit să lucreze milioane de oameni plecați din mediul lor de origine, de la țară.

Noile biserici răspund unor credințe religioase profunde. Credincioșii sune cei care doresc înălțarea acestor biserici. Nu toți orașenii sunt evlavioși. Dar milioane de oameni nu concep ca pruncii lor să rămână nebotezați, tinerii să rămână

necununați la bierică și cei decedați să fie înmormântați fără preot. Așa ceva este de neconceput pentru ei.

Este limpede faptul că arhitectura noilor biserici ilustrează tendința spiritualistă în artă.

În cartierele unde au fost înălțate, bisericile recent construite adaugă o notă de culoare, de contrast și de expresivitate, respectiv de frumusețe, în raport cu monotonia insistent repetată a „blocurilor” tipizate, realizate de multe ori în întreprinderi specializate, din elemente prefabricate de mare serie.

O biserică nu este însă o numai o creație arhitecturală cu semnificație spirituală. Ea e importantă și pentru evoluția picturii murale... și pentru sculptură (mă gândesc la bisericile care au pridvoare cu coloane cioplite în piatră). Arta vitraliilor, a broderiei, a orfeveriei, a sculpturii în lemn se afirmă, de asemenea, în arhitectura noilor biserici.

Marile tradiții impuse în arhitectura noastră sacră de stilul brâncovenesc și, mai ales, de cel neoromânesc din perioada interbelică a secolului trecut marchează profund creațiile actuale din acest domeniu. Evident, aceste creații ilustrează actuala tendință spiritualistă în artă.

- Îmi puteți da un exemplu?

- Vă pot oferi sute de exemple...

Mă voi referi însă numai la un singur exemplu. Pentru că îl cunosc foarte bine.

Știți, desigur, că eu am publicat un volum de artă intitulată *Lainici. Capodoperă a artei românești și europene*. El a apărut în 2011 cu binecuvântarea Înaltpreasfințitului dr. Irineu Popa Arhiepiscop al Craiovei și Mitropolit al Olteniei.

În acest album eu mi-am permis să fac o prezentare a bisericii noi *Izvorul Tămăduirii*. Ea a fost proiectată de Părintele Ioan Selejan, inginer, absolvent strălucit al Institutului Politehnic din București, răspunzător la Arhiepiscopia Craiovei de restaurarea și buna întreținere a unor vechi și vestite mănăstiri din Oltenia (Tismana, Polovragi, Lainici, Bucovăț, Crasna), dar și frate, ulterior monah și ieromonah, apoi stareț al Sfintei mănăstiri Lainici (între 1990-1994), arhitect cu o viziune estetică originală, monumentală, maiestuoasă, dăruit total valorilor tradiționale, naționale și spirituale românești.

R. SUBȚIRELU

Îngerul ierbii

Miron Costin spunea, citez: *”nu e alta mai frumoasă și de mai folos în viața omului zăbavă decât cetitul cărților,,*. Dând crezare vestitului cronicar moldovean din secolul al XVII-lea, m-am așezat și eu cu de folos zăbavă în cetitul cărții d-nei Carolina Baldea, ca să iau cunoștință de **”Îngerul ierbii”** (Ed. **Vatra veche**, 2018), domniei sale. Am înțeles că este la a doua ispravă editorială, ispravă pe care eu o salut cu reverență confraternă de scriitor.

Carolina Baldea poartă dulcea povară a unui neastâmpăr. Și acest lucru se vede din avion! Ea nu și-a premeditat starea de fapt și nici nu a cerut acest lucru vreunei instanțe superioare, să îi spunem cerești. Pur și simplu așa s-a născut, cu acest har, de a vedea și de a simți ce alții nu văd și nu simt, sau chiar dacă văd și simt nu pot încifra estetic, ca să transmită văzutul-nevăzut. Carolina Baldea este din acest punct de vedere, aleasă. Sunt carate de strălucire care nu sunt date orișicui, ci doar unora și aceasta, după criterii, cărorora oamenilor, nu le este dat să le știe. De undeva se transmite și cineva recepționează!? Iată întrebarea, care este în același timp și răspuns. Printre cei aleși să recepționeze este și poeta din Teiuș. Nu trebuie doctorate și academii făcute, cu acte în regulă, nu trebuie ”magna cum laude”, nu trebuie averi, pământuri și conturi personale. Trebuie har, care nu se vinde și nici nu se cumpără. Pur și simplu îl ai sau nu. Și Carolina Baldea a primit acest har. Nu a contat că locuiește într-o localitate mică, nod de cale ferată, cu aspirație de orașel. Nu a contat nimic din criteriile și unitățile noastre de măsură. Pur și simplu l-a primit. Nu i s-a cerut nimic în schimb și totuși, în subconștient, i s-a cerut. Și anume să fie ea însăși și să-și onoreze talanții primiți, ceea ce și face, scriind. Și nu oricum, ci scriind bine. Cred că nu i-a fost ușor să viseze, să scrie și să publice cărți, într-o lume încă plină de prejudecăți. *”Scârța, scârța pe hârtie,,* după cum ar fi zis marele I.L.Caragiale, este concepția unora care nu văd nimic dincolo de a face bani, de a acumula averi, de a avea grija burții și grija astâmpărării hormonilor sexuali. Deși, până la

urmă, nici asta nu e foarte rău. Carolina Baldea nu s-a lăsat intimidată în această lume, a căutat și și-a găsit drumul, cel al frumuseților rare și de aceea, cu atât mai valoroase.

Prezenta carte, **”Îngerul ierbii”** cuantifică o disponibilitate și un talent incontestabil. Poemele sunt structurate tematic, liniile de demarcație nefiind deloc stricte, chiar permissive, fapt care permite ca unele poeme să fie așezate cu ușurință și în alte capitole. Autoarea își scrie elanurile, simțămintele, iubirile și bucuriile atât în vers clasic, în majoritatea poemelor cât și în vers alb. Totuși, este mai la ea acasă și mai credibilă, cel puțin deocamdată, în versul clasic, cu rime împerecheate, unde probează nu de puține ori dezinvoltură și chiar arte poetice. Toate capitolele cărții sunt răzbătute de un numitor comun – iubirea, folosit în direcții și în contexte diferite.

Nu voi începe să analizez iubirile Carolinei Baldea din fiecare poem, fiindcă fiecare poem are lirismul său, cu mesajul și forța de transfigurare proprie. În fiecare poem autoarea se scrie pe sine, într-o exprimare a inspirației momentului respectiv. De exemplu, ea își deversează, într-un limbaj decent, statutul de femeie, cu rolurile adiacente: de a iubi, de a fi iubită și de a naște, roluri peste care se pliază sentimente puternice. Am remarcat în capitolul intitulat **”Iubind”** poemele: **De câte ori?,, Să nu m-atingi, Fugar prin viața mea, Sămânța lumii, Lacrima din fulg, Noi știm, Doar pașii tăcuți** etc. Autoarea nu este monocordă, și prin asta plictisitoare, în fantezia ei văzând iubirea fie din

perspectiva timpului (**Așteptare**), fie prin prisma elementelor care definesc primăvara (**Primăvara din noi**), iar uneori prin ”catifeaua” cerului plin de aștri (**Hoinari prin veșnicie**). Convingătoare sunt și alte poezii, precum: **Chipul iubirii, Parfum de salcâmi, Măr albastru, Aburul unei amintiri, În ochii tăi am pus culoarea, Călăuze, Logodnă cu veri, A fost un vis?, Captivi ai zăpezilor, Dăruiește-mi primăvara, Arcuș**.

Iată un poem din acest capitol: *Să nu m-atingi, c-ai să trezești femeia/ Care de veacuri parcă doar-me-n mine,/ Căci palma ta, care miroase-a viață,/ Mă înfioară și mă arde-n vine!// Să nu m-atingi, că-n cercuri sângerânde/ Reverberează-n trup trări ascunse,/ Ce brusc atâta focul ce mocnește/ Sub prefăcute liniști nepătrunse!// Să nu m-atingi, c-ai să topești ghețare/ În care inima mi-e-ncătușată,/ Și-am să mă scurg apoi nestăvilită/ În trupul tău, și-un fluviu voi fi toată!// Să nu-mi atingi cu palma nici chiar umbra,/ Căci și ea se-nfioară când te simte,/ Rămâi în fața mea, doar mă privește/ Oricum te am mereu, în trup și-n minte!// (Să nu m-atingi).*

Capitolul **”Petale de suflet”**, așa cum e și titlul ei, sunt înfloriri ale gândului pe diverse teme, petale ale aceleiași iubiri. De exemplu cel al destinului femeiesc (poezia **Trupul meu**) sau cel al copilului devenit matur, care din perspectiva mamei tot copil rămâne (poezia **Copil ce-ai fost**). Remarc aici un vers excepțional: *”Copil cu creștetul sub ochiul palmei...”*.

Carolina Baldea este fascinată și de timp, de **”Marea trecere”**, cum ar fi spus Lucian Blaga, în poeziile **Eternitatea unei clipe și Dura realitate**. Remarc și tema toamnei, care e anotimpul ei preferat (**Flori de gheață**). Sunt și alte direcții tematice, precum cea de respect și iubire față cea care i-a dat viață, mama (**Rămas bun, măicuță**) sau tema locului de veșnică întoarcere, adică acasă (**Acasă**). Nu e ocolită nici tema muzei și nici cea a întoarcerilor la rădăcini, în poezii exact cu aceste titluri: **Muza și Întoarcerea la rădăcini**. Uneori este inspirată de lucruri și ființe terne, din imediata apropiere, precum poezia **Gări**, ca o posibilă definiție ale acestora, dar și poezia →

RĂZVAN DUCAN

Alma, numele cățelușei ei, ce-i bucură sufletul.

Din capitolul **Anotimpuri** - lor am remarcat poeziile **Nunta verii** și **Spune-mi frunză**.

Credința creștină este probată prin poezii în care autoarea își arată bucuria de a avea sentimente înalte pentru făuritorul a tot și toate, numit generic Dumnezeu. **Doar am, Te răstignesc, Crinul Dumnezeirii, Mâna Ioanului, Când Cerul vine pe pământ** și **Înălțare** sunt poemele circumscrise temei.

Redau în întregime acest ultim poem, **Înălțare**, adevărată probă de frumusețe a ceea ce înseamnă flacăra credinței: *Înalță-mă la cer cu tine, Doamne,/ Și-un ochi mă fă, în raiul tău preasfânt,/ Aici, un orb între atâția alții,/ Nu-mi văd nimicnicia pe pământ!// Sunt om într-o mulțime schimbătoare/ Mereu pe cale-ntoarsă de la tine,/ Ce mi-am pierdut pe drum până și umbra,/ Sunt un străin ce locuiesc în mine!// Ochi de voi fi, voi cerceta adâncul/ De pleoapa mea deschisă larg o ții,/ Dar ca să-mi văd păcatul ce mă leagă,/ În ochiu-acesta, iris Tu să fii!//*

Poemele în vers alb, din capitolul de mică întindere, numit **"Alb"**, sunt sub semnul experimentului, autoarea încercând, sfătuită de alții sau ca o proprie voință, să fie modernă. Este modernă dau poemele nu sunt la fel de expresive.

Excelează în schimb în versul clasic, într-o tematică ținută lângă suflet de orice român, cea a patriotismului și a iubirii de țară. Carolina Baldea își intitulează tranșant titlul capitolului, **"Românesc"**, ca eu să continui - ca o buclă - cu versurile cântate lui Jean Moscopol, acum 70-80 de ani: *"Și tot ce-i românesc nu pierie și nici nu va pieri"*.

Este o tematică ce o prinde foarte bine, mai ales că este, din câte știu eu, o româncă hotărâtă din Galtiu, sat din apropiere de Alba Iulia, rămas în istorie datorită celebrei fotografii a lui Samoilă Mârza, "fotografal unirii", din 1 Decembrie 1918: *"Galtiu. Trăiască Unirea și ROMÂNIA MARE"*.

Unele poezii cu această temă a iubirii de Ardeal, de Alba Iulia, de Unire, de România "dodoloată", pur și simplu te exaltă, prin forță și

frumusețe. Iată câteva titluri: **Grai străbun, Veniți la Alba Iulia, Ochiul bradului, Un râu ce-și caută avalul, Cumpărător de vise goale**. De-a dreptul excelentă este poezia **Frăția clopotelor**, pe care o redau în întregime: *La Alba-Iulia-n Catedrală,/ Zărilor, clopotu-i punte,/ Îi răspunde în frăție/ Cel de la Râmeț, din munte!// Peste brazi vântul aleargă/ Și aduce vestea bună,/ Freamățul de pe Cetate/ Până-n Apuseni răsună!// Se-nfioară piatra, râul,/ Altarul de-nchinăciune,/ Vulturul-n rotire lină/ Vestea tuturor o spune!// Lin zăpada-și cerne rostul/ Totu-i binecuvântare,/ Dangățul urcă în munte,/ Pe a văilor cărare!// Bucuria urcă-n ceruri/ Rugăciuni altarul leagă,/ Transilvania e acasă,/ România e întreagă!//*

Poeziile Carolinei Baldea transmit emoție în versurile descriptive și forță în cele cu mesaj, fiindcă autoarea crede cu patimă în ceea ce scrie. Ea nu mimează poezia și nici nu merge pe urmele celor care doresc cu orice preț să placă și să seducă.

Poemele sale seduc prin sinceritatea lor și, nu de puține ori, prin puterea de a transfigura trăiri și credințe. Nu îi lipsește fantezia și nici curajul și de aceea poezia ei e proaspătă, vie, cu miros de cale lungă.

"Îngerul ierbii" poate fi la fel de bine și "Iarba îngerilor" și arată inspirat legătura indestructibilă dintre celest și teluric, în mijlocul cărora ea se simte, fizic și metafizic, ca în "sânul lui Adam".

Eu certific, prin aceste rânduri, apariția unei noi poete, prinse fără scăpare în mrejele poeziei, această "dulce inutilități, cum spunea cineva. Bun venit în rândurile celor bolnavi de frumos, pentru care nu există remediu de vindecare. Și nici nu vreau să existe.

Trăiască LITERA AUGUSTA!

Melania Cuc, Flori în fereastră

Cu nostalgiile la vedere

Suflul eliberator al poemului. Un nou volum al Taniei Carmen Grigore Revelație sau substituit al unor armonii pierdute, sărbătoare a spiritului sau numai reverie, poezia pe care o scrie Carmen Tania Grigore promovează mai degrabă miracolul simplității transpus în paradigmă ontologică, discursul patetic fiind indus la modul convingător și în rețetărilor poemului radiografiind etape și stări, pentru a defini, în cele din urmă, o creație interesantă. Textele incluse aici sunt infuzii de opțiuni ale unui eu cerebral, filtrând toate revărsările afective și evitând capcana edulcorărilor și a versului facil. Spunem direct, așadar, că ne aflăm în fața unui autor suprinzător de matur în ceea ce ne propune acum. Există o tatonare a fericirii de a spune, de a scrie, precum canoanele unei credințe. Eul auctorial descifrează lumea după reguli care țin de raportările ființei la ceea ce am numi bucuria detaliului minor. Doar că nu e minor ci fragmentul dintr-un spectacol amplu, acela al vieții, al omului, al lumii, secțiunea aceea specială din partitura inimii și a gândului că poezia, singură, mântuie. Eul, în demersul auctorial, așadar, interpretează în regim autentic rolul de inițiat. Poemele acestei cărți sunt scrise la temperatura unei afectivități mult echilibrată în exprimarea discursului liric („miroase a toamnă/scrișul meu/un amănunt care/precede /cod galben/de imaginație/poeme însemnate/ cantitativ/ vor cuprinde/multe arii semantice/și pe alocuri/se pot înregistra/frecvente descărcări/stilistice/→

IONEL BOTA

prin acumulare/de sensuri/se preconizează/inundații în vis/care pot lua/ prin surprindere/cuvintele”), nostalgia se reface după fiecare expandare a acoladei motivelor și temelor în câmpul de-minat al unei romanțe fără sfârșit, temporalul tachinează destinul iar ființa care scrie se redescoperă și ea, pierdută și regăsită. Magnetismul emoțiilor ia captiv senzorialul, visul este cealaltă realitate, spiritul poemului ține în suspans conotațiile previzibilului. Dincolo de lirismul eclatant avem și tonusul grav dar nu e melancolia statuilor cât vizitarea (și revizitarea) unor rezonanțe electice, intuitivul punctului miraculos sugerând, ca strategie între uneltele eului scriptor, contemplarea frumuseții interioare. Iată de ce metaforele disjung în spectacolul peisajului interior iar imuabilul crud ordonează și reasează dispersiile zonelor acestei incontestabile idealități în registre multiple. La nivelul eminenței discursului, până și dozajul, și el echilibrat, de fină ironie, solidarizează într-un construct al cadențelor și ritmului interior elementele unei poezii care, nu chiar de puține ori, dă seamă și de un remarcabil rafinament ideatic. Totul, însă, indică un spirit matur, vibrează nonconformist sau relaționând fulguranțele temelor pe latura grațios-reflexivă, cu sinele repliat într-un ludic al interogației libere. Stările sufletești, am zice, sunt dominante dar suflul acestei poezii elaborate este unul eliberator. Iată, de pildă, dragostea, ea înseamnă inefabilul, visul-dedublare, amăgire/dezamăgire, împlinire /disperare, un repertoriu al inimii: „azi noapte/am visat/cum mă destrămai/din talie/eram înfășurată/într-o poveste/de dragoste/asortată decent/dorințelor tale/nu s-a întâmplat/nimic disfuncțional/doar că/precum o mireasă/cu siluetă de asparagus/m-am înălțat din somn/tulburându-ți/pacea ochilor” (înălțarea din somn) Se simte o voluptate a scrisului și ea răzbate din alura de poeticitate, limpede ca apa izvorului tămăduitor din poveste ca să ajungă la această viziune ptolemeică a lumii. Carmen Tania Grigore confirmă încrederea pe care destui comentatori ai poeziei sale au formulat-o în dese rânduri. Credem că noua-i carte va jalona și ea traseul unei binemeritate ascensiuni.

Moire și Îngeri

Emilia Amariei pune punctul pe i în ultima poezie din volum, (**Moire și îngeri**, Ed. Vatra veche, 2018), confesiunea fiind un corolar a ceea ce este pentru ea capătul zbaterilor într-un vis, linia terminus într-un dezvoltarea acestuia, adică poemul: *Poemul este cartea mea de identitate/ scrisă în codul genetic al ființei mele./ El mă legitimează în vămile de trecere, (...)(...)/ Poemul dă cu mine de toate soarele,/ pornește furtuni, îmi răsare soarele,/ mă înnoarează... mă adie... îmi trezește florile,/ îmi curge prin ochi toate lacrimile.../ El, poemul înfrângerii, poemul gloriei,/ este și cer și credință și dragoste,/ binecuvântare, blestem, pacoste...// (Poemul este cartea mea de identitate). Așadar, totul, ca posibilă formă de mântuire. Sau poate că nu.*

Parcursul ei literar este unul inconstant. A scris la 20 de ani, cu serioase opțiuni de a-și crea un nume în literatură, ca apoi brusc să urmeze o pauză de peste 30 de ani, ca ulterior să revină într-o încercare de recuperare a timpului pierdut sau ca o dezvoltare a preaplinului acumulat!? Una din două sau amândouă. Pauza literară a însemnat un timp dedicat exclusiv luptei pentru existență, dură și uneori chiar nemiloasă, unde se pare că nu prea este loc pentru vise și elanuri createoare. Poeta regretă acești ani în care a stat departe de poezie, care s-a dovedit a fi un balsam pentru sufletul ei ”nemângâiet”: *M-aș dezbrăca de anii ce-i port de lungă vreme,/ Ca de o haină veche pe care*

n-o mai vreau./ Căci îmi lipsește raza sclipirilor boeme./ Iar umbrele tristeții din bucurie-mi beau./ Aș arunca povara din țesătura minții,/ Aș destrăma durerea ce-mi încolțește-n gând/ Și-n nașterea cea nouă mi-aș cheltui arginții,/ Pe roadele alese născute din cuvânt.// (M-aș tângui cu timpul...).

Emilia Amariei pune totul pe seama destinului, fapt aflat încă din titlul cărții, unde moire, în mitologia greacă, era numele generic dat zeitelor Clotho, Lachesis și Atropos, fiicele lui Zeus și Themis, care personificau destinul: ”Una torcea, alta depăna, iar a treia curma firul vieții muritorilor” Desigur, ideea poate însemna o renunțare din start a încercării forțării destinului și împlinirii propriei voințe. Nu vreau să o judec pe autoare și nici nu am acest drept, neștiind motivele care care au făcut-o să acționeze cum a acționat și nu altfel. Să-i spunem *fortuna labilis* și să trecem mai departe.

Întrezărim, totuși, ce au însemnat acești ani în care aceasta a încetat să mai scrie să mai publice. Munca, uneori, printre străini este cea care i-a acaparat toate forțele. Oare pentru ce? Poate pentru o bucată de pâine sau poate pentru o bucată de mâine! Spune Emilia Amariei: *Cu unghiile pline de pământ/ Și mâinile cu bătăture de sapă./ Mai răsădesc semințe de cuvânt./ Din care trupu-mi obosit se-adapă.// Frământ țărâna neagră-n palma mea./ Iar pașii în covoru-i se afundă./ Când simt pulsând semințele în ea./ Ating eternitatea cea fecundă.// Chiar dacă trupul strigă „nu mai pot”,/ Iar oasele mă dor și-s ostenită./ Aș semăna ogorul țării tot./ Dac-aș avea putere înfinită...// Și-aș pune grâu cu maci împodobit./ Pe munți stejari și brazi frumoși, să crească./ Să nu-i mai fiu străinului rob./ M-aș răsădi-n țărâna românească!//(M-aș răsădi-n țărâna românească).*

Tema majoră a cărții este iubirea, sub toate aspectele sale: iubirea de glie și de români (ca și cazuri particulare iubirea de Moldova, inclusiv al celei de peste Prut, iubirea de Eminescu, etc.), iubirea de fiul ei, ajuns matur (prin nostalgia iubirii ca prunc), iubirea de anotimpuri, iubirea de flori și vegetație (cu pădurea în prim plan), iubirea de Dumnezeu (autoarea spunând într-un vers:→

RĂZVAN DUCAN

”Cred în puterea Dumnezeului din mine...”), iubirea de lună, soare și stele, iubirea de dreptate, etc. Mai este și tema iubirii de țărani, cu întrebări repetate cam ce ar fi fost țara fără ei. Mai este și tema binelui și răului, dezbătută poetic într-o cheie persiflatoare, culminând cu perorații privind ”apogeul tâmpeniei”. Este un univers destul de vast în poezia Emiliei Amariei, univers de cele mai multe ori bucolic, unde își găesc totuși loc cuvinte citadine sau din limbaje din alte sfere ale cunoașterii. Capacitatea de asociere ale acestor elemente, în chei noi de înțelegere, face parte din talanții care dau valoare poeziei sale. Excelează mai ales în poeziile cu tentă patriotică, chiar naționalistă, acest ultim cuvânt neavând deloc o conotație negativă. Ba, din contră! De multe ori acest univers este doar pretext de a-și expune ideile. Apar și deznădejdi precum cea a înstrăinării fiilor țării, prin migrație, dar și prin vinderea pământurilor și bogățiilor țării, străinilor. Cea a faptului că românii nu sunt uniți în lupta de a-și păstra ființa națională pe pământurile proprii. Sau cea a debusolării lumii, unde ”compresoare strivesc rânduiala străbună...”. Toate acestea, dar și altele, pe lângă propria nemulțumire a ceea ce este față de aceea ce ar fi putut să fie. Este, până la urmă, nemulțumirea de a nu fi stat mai mult lângă vers.

Cartea este inconstantă din punct de vedere al forței de transfigurare a poeziei pe care o adăpostește, convingătoare și plină de forță și frumusețe în prima ei parte, mai puțin convingătoare, în cea de a doua parte.

Autoarea scrie atât în vers clasic, cu rime încrucișate și împerechiate, care au curgere și consistență, cât și în vers alb, prinzând-o mai bine versurile clasice, chiar dacă uneori, e drept, mai rar, mai cade în maniera de a scrie a lui Dimitrie Bolintineanu.

Fără puțință de tăgadă, Emilia Amariei scrie din talent, talent autentic și viguros, și dintr-un neastâmpăr ce nu-i dă pace. Se scrie pe sine, până la urmă, cu respect față de cuvânt și față de cititori. Voi încheia cu redarea poemului care dă titlul volumului, în care autoarea își explică destinul cu resemnare, dar și cu credința că până la urmă ”tot răul va fi înspre bine”: *Eu sufăr de tristețe*

prin ursire;/ Trei moire mi-au cobit la căpătâi;/ Mi-au descântat cu praf de părăsire;/ Și-n băi amare m-au scaldat întâi, // Dar negăsind în furcă niciun caier, / Au aruncat și fusul rupt în foc. / Apoi mi-au atârnat de gât un baier, / Ca să nu te gălesc nicidecum, noroc. // Nu le-au zvârlit bănuți, să le îmbune, / Și nici colac de grâu în trei sucit, / De-aceea, ursitoarele nebune / De doruri și de patimi m-au ursit. // Au alungat din soarta mea iubirea, / Iar liniștea mi-au rupt-o în bucăți. / M-au blestemat să nu-mi gălesc menirea, / Dreptatea s-o primesc prin judecăți. // Dar îngerii, văzând greul menirii, / Cu aripile-ntinse m-au cuprins, / Mi-au pus în mână pana nemuririi, / Cu-albastrul din poeme m-au încins // Și scut mi-au pus cuvintele pe buze, / Pe frunte ochiul tainic mi-au deschis, / M-au înzestrat cu un alai de muze / Și-apoi pe ursitoare le-au închis. // (”Moire și îngeri”).

Zborul înainte de aripi

Zborul nu are dimensiuni, iar dacă totuși se ivește vreuna, aceasta nu poate fi decât dorință. ”Până mai sus de păsări” (Lilia Manole Ed. Fundației Culturale Ion D. Sârbu, Colecția Banchetul, 2018); astfel trebuie și este. Minunea asta cu zborul, care nu e deloc o minune, mă încercă și pe mine mai tot timpul; iar de câteva ori poate am reușit, însă nu e consemnat nicăieri. La urma urmei de ce să nu zbor, dacă Nichita a convins fizica și fizicile, că se poate... Doar Icar ce a fost mai încrezător în pârgii, parâme, bie-

manivele, rudimentarisme zău...

Deci, gata cu vorba de la marginea zborului; vorbim doar cu tot cu zbor! Să-i dăm cu zbor! Cu praf de zbor!! Nu se poate să fie doar praf de drum, praf de strănutat, praf de lăcrimat, praf de copt, praf de înțeles, praf de stele, praf de tot, și praf de zbor nu!!!

”Cu Dumnezeu” vom încerca și vom reuși: ”M-ați întrebat dacă mai scriu/ În liniștea-mi capitonată,/ Cu moliciuni ce nu le știu/ De-au fost să-mi vină laolaltă. // M-ați întrebat din ce dileme/ Un Dumnezeu în gând parcurs, / Și pipăi cerul, dacă geme, / Am oare-n mine-un Demiurg? // Da, domnilor, tocmai e timpul/ Să-L căutăm pe Domnul Sfânt, / Cât ne mai pasă de-arhetipul – / Rănit, strivit, călcat, în gând. // Să nu rămâneți disperați / În Arca pură a lui Noe – / Era să fim toți înecați, / Da, domnilor, avem de El nevoie. // M-ați întrebat dacă subit/ E timpul care curge, ori firesc... / Pe Dumnezeu când L-am găsit, / Am înțeles că-mătrânesc.”

De ce da, de ce nu – asta e, mă duce gândul la Grigore Vieru și la a lui, a noastră Moldovă tristă; chiar dacă nu într-un mod direct, dar tangențial suferința declinată e și e...

Lilia Manole tocmai ce a trecut un prag greu de tot existential, și a ales să nu se închidă în deplina singurătate, având la îndemână de încredere tovarăș cuvântul; iar credința-i formidabilă o ține trează.

În timp, i-am redactat, recenzat, prefațat și postfațat cărți, poetei cu care suntem acum în fața discursului ei liric. De aceea, pot spune că o cunosc dintr-un unghi în care sensibilitatea se arată, atât de convingător încât ajunge la strălucire.

Ca o altfel de priveliște a sorții, de ce spun doar altfel când e tocmai inversă, poeta răbufnește de-a dreptul: ”Să nu te superi, mamă, / Dac-aș putea țî-aș da/ Toți anii mei de-o seamă/ Cu tinerețea ta. / Să nu fii plânsă, mama, / De șirul anilo, / Să vezi ca-ntr-o năframă/ Îi poți lega ușor... / Să îi înnozi în noduri, / Din proaspete trăiri, / Cu șapte biblice coduri, / S-aduni noi fericiri. / Și-o pasăre să-ți cânte/ La geam, din cuib zburând, / Iar nouă dor ne-o fi/ De-al mamei dulce cânt.” (O poezie despre mamă...).

Dumitru Velea spune în prefața cărții pe care dumnealui a →

DANIEL MARIAN

editat-o: "Să deschidem cartea Până mai sus de păsări, ca și cum am intra într-o biserică. Pășim în pridvor, închinându-ne. Ușile mari sunt sunt larg deschise. Dincolo de prag începe sacral. Și timpul și spațiul nu mai sunt cotidiene, au ceva de dincolo de fire; inclusiv lumina are o vibrație și un tremur de la începuturi, pare un abur cald și vital ce te împrejmuiește. Sfinții din fresce și din icoane par a se desprinde și mișca prin ea. În pronaos, în partea stângă se distinge îngenuncheată o femeie, cu capul plecat, la icoana Maicii Domnului. În spatele țesăturii metalice de argint, prin două spărturi de orizont, de dincolo, se văd atât de aproape fața Maicii Domnului și cea a Pruncului Iisus, așezat în brațele Ei, pe mâna dreaptă. Un început de lume, o lume în întregul ei! Și-n umbra de jos, într-un veșmânt fără culoare, femeia îngenuncheată se roagă; la murmurul vorbelor ei pare că din ochii Maicii Domnului curge lumină asupra sa, pare că i se preling chiar lacrimi pe obraz. O fi avut și ea un fiu, că altfel nu se poate să fii femeie și mamă fără copii, fără ca lumea să poată să existe; tot astfel l-o fi ținut și ea în brațe, pe mâna dreaptă, ca pe un mugure ceresc, și care acum nu e lângă ea, ci doar în ruga spre Preasfânta Maică a Domnului, un fiu ajuns înalt, ca o cruce de om ce umple biserica și pare a o susține prin ruga mamei, prin înălțarea sa dincolo de bolți, până mai sus de păsări, cum zice cartea ce o răsfoim, filă cu filă, respirație cu respirație, poezie cu poezie, lume cu lume, până mai sus de ceruri, la dreapta Tatălui, căci plecat-a nelumit acest Constantin, nume predestinat creștin ce se aude în ruga îndoliatei Lilia Manole de jos. " **(A lua pentru o clipă chipul Domnului și a rățaci prin El. Și am tăcut!**

Lucia Călinescu, **Ritm nocturn**

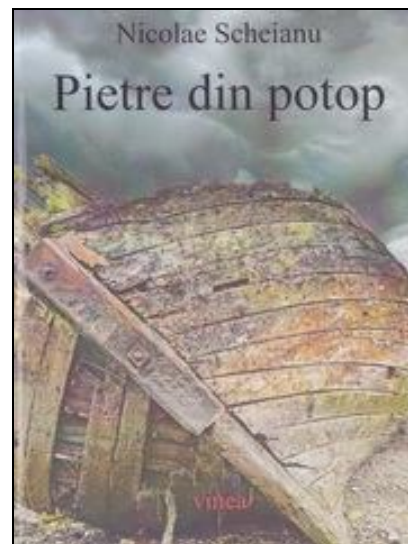
„Pietre din(tr-un) potop” de cuvinte

Pe Nicolae Scheianu l-am cunoscut la începutul lunii iunie (2018), când venise din Baia Mare la Deva, cu ocazia lansării de carte a unui coleg scriitor din orașul aflat la poalele Cetății. Întâmplarea (fericită) a făcut să se așeze chiar pe scaunul din spatele meu, motiv suficient pentru a intra în vorbă la sfârșitul evenimentului și a schimba impresii și volume personale. Astfel am ajuns în posesia cărții sale, *Pietre din potop*, apărută la Editura Vinea, din București, în 2016, ce a spart îndelunga tăcere în spatele căreia autorul s-a ascuns peste douăzeci de ani, ca după un „zid al plângerii” (pe dinăuntru), așa cum aveam să aflu ulterior.

Parcurgând cu atenție filele ce-mi stârniseră inevitabil curiozitatea, mi-am dat seama că autorul ce vedea „poezia ca pe o mântuire” și care susține că „numele poeziei nu ar trebui luat în deșert”, este într-adevăr „poet până la prăsele”, cum singur se definește în interviul acordat scriitorului Alexa Gavril Băle, cu puțin timp în urmă.

Nicolae Scheianu scrie o poezie în vers liber „grea”, ermetică, încărcată de sensuri, ce nu se află la îndemâna oricui. Chiar și titlul ales pentru volumul despre care am simțit imperios nevoia să scriu, este unul abscons, interpretabil, racordat percepției cititorului: Potopul poate fi înțeles ca un simbol al curățirii, al purificării, al unei mari transformări, dar poate semnifica și o „explozie” de cuvinte, după o mare de tăcere, cuvinte ce își doresc cu ardoare să iasă la lumină. El poate reprezenta, totodată, vremurile tulburi pe care le parcurgem, într-o înstrăinare de noi înșine și de ceilalți, din care se pare că nu avem scăpare: „Suntem cu toții pe malul Potopului/.../ ca într-o fotografie pe sticlă/.../ și privim fiecare în altă parte/.../ în zadar îngenunchem și strigăm la Dumnezeu nostru/ de-atâta zgomot de valuri și de-atâta prăpăd/ nu ne mai aude nimeni” (*Pe malul Potopului*).

O „piatră din Potop” poate fi însuși autorul, care a rezistat „valurilor” furtunoase ale metamorfozării poeziei și nu s-a pierdut pe sine, din contră, s-a

redescoperit pe el, cel de astăzi, un poet cu o amprentă personală aparte, distingându-se cu ușurință prin personalitatea scrierilor sale, deși prezența sa literară este una discretă. Și, nu în ultimul rând, Potop este un pârâu aproape secăt în zilele noastre, ce curgea odinioară pe lângă casa în care autorul și-a petrecut copilăria, săpându-i acestuia în cuget un vad pitoresc, de neuitat: „Potopul nu mai curgea decât în memoria mea” (*Pietre la crescut*).

Aflat într-o permanentă căutare a „malului cel bun al Potopului”, autorul își pune întrebări existențiale, fără să (mai) aștepte răspunsuri: „nu știu dacă e bine sau nu/.../ să mă aștept pe mine să vin/ din începuturi de unde și eu am fost/ un fir de praf din pustie”. Conexiunea cu divinitatea depășește, din fericire, barierele impuse de lumea materială: „numai sufletul meu Te pricepe/ numai adâncul meu care/ Te-a cuprins la începuturi...” (*Malul cel bun al Potopului*).

Perioada de tranziție de după căderea regimului comunist și speranțele spulberate ale generațiilor care credeau într-un miracol ce a uitat să apară, durerea izvorâtă din neputință, sunt surprinse cu acuratețe, prin metafore expresive, performante, de „pana” experimentată a poetului: „toată generația mea/ a zdrobit între degete semințele cucutei/.../. plângeam până când lacrimile noastre/ umflau pâraiele/.../ ...o pasăre grea și urâtă/.../ ...zicea în batjocură:/ de ce vă tot pierdeți voi vremea cu viața” (*Cei mai norocoși dintre noi*). „Cei singuri, la fel ca fericii,/ au nevoie de-o mână din înalt →

CAMELIA ARDELEAN

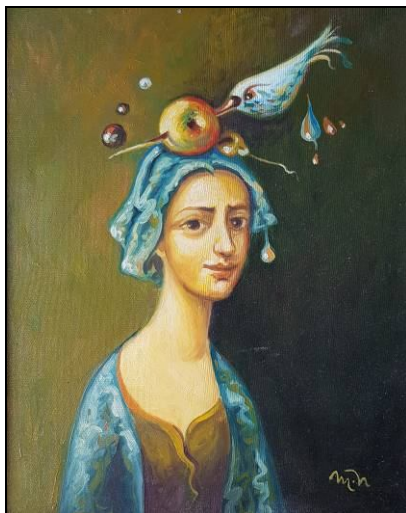
peste creștet/ de un cort ridicat între spini”, afirmă Nicolae Scheianu în poezia *Cei singuri, la fel ca fericirii*, amintind cu tristețe „cum noi trecem în goană/ pe lângă atâta disperare”, etalându-ne „nesfârșita suferință umană/ frica țipătul spaima durerea/ nesfârșita noastră neispășire...”.

Cu „brațele pline de frunze uscate/ și palmele pline de așchii de cruce”, autorul declară: „Dacă ar fi să fug să mă ascund/ să caut un adăpost/ de spaimă și întunecare/ m-aș opri doar dac-aș atinge-o clipă/ mărul dulce din surâs...” (*Până lângă mărul dulce*). De altfel, aceasta nu este singura poezie ce utilizează simbolul mărului, care poate să exprime, în funcție de context, înțelepciunea (divină), eternitatea, salvarea, dar și dorințele lumești sau o capacitate dezvoltată de reflexie, respectiv o trezire intelectuală ori o libertate a spiritului. Crucea semnifică jertfa, cheia care deschide poarta spre mântuire, spre o lume idealistă pentru unii, dar pentru autor, una reală. „Frunzele uscate” sugerează lipsa fericirii, a comuniunii dintre omul-poet Scheianu și (unii) semeni, discordanța dintre așteptări și realizări, în ce privește interacțiunea umană.

Un mic colț al amintirilor poetului, atins (și) de nostalgia copilăriei, este ocupat de imaginea dragă a profesorilor ce au contribuit la formarea lui ca om: „...dascălii noștri/ care ne vegheau cu drag/ când se trezea la viață potopul/ să nu cădem din joacă în valuri...” (*Dar dascălii noștri*).

În *Umbra mea, biografia umbrei mele*, poezia care deschide cel de-al doilea capitol al cărții, autorul își autopersiflează „viața peticită” și activitatea scriitoricească, încercând să-și mascheze dezamăgirile: „Nici n-am intrat încă în biografie/ să vezi atunci ce poeme-or să iasă/.../ poezie cum nu s-a mai scris/.../ orgii de metafore cohorte de iambi și trohei/.../ nemaipomenite zvâcniri metafizice.”.

La fel procedează și în poezia *Sub tot felul de flamuri*, ce dă titlul capitolului: „Neputința și gloria încep uneori/ cu primul vers/ de la-nălțimea operei mele/ îmi pot permite/ câte o noapte cu prințesa de porțelan/.../ cu biografia aranjată frumos/ și legată cu zgardă”, menționând, printre altele, efemeritatea ființei umane: „trece vremea vine vremea/ sub tot felul de flamuri”.

Mihai Nechita, La țintă

Regretul pentru trecerea timpului și teama inerentă în fața Marelui Final sunt descrise cu acuratețea unui profesionist: „de multe ori mă sperie liniștea.../ groasă ca mușchiul de fag/ spartă de vânt.../.../ mă văd uneori un fir de iarbă/.../ Totul mi se pare străniu străin și nedrept/.../ ...timpul/ îmi ticăie-n urechi ca un ceas de gară:/ Aceasta să fi fost viața?...” (*Un om și el, undeva*). Goana nemiloasă a timpului este evidențiată și *Clepsidra*, pom dedicat nepoatei Patricia: „...pe partea mea de clepsidră,/ (nisipul) se îngroșă pe nesimțite/.../ Pe partea ta răsărea soarele.../.../ Într-o zi.../.../ mă vei afla înăuntru/ și te voi privi din cupele ei/ mereu flămânde...”.

În poezia *Sosirea acasă*, una din numeroasele poezii cu rezonanțe biblice, urmând parcă pilda fiului risipitor, autorul își descrie întoarcerea dintr-un pelerinaj imaginar pe un tărâm al singurătății și amintirilor, unde pașii i-au rătăcit în căutarea, poate, a tinereții pierdute sau a unei lumi mai primitoare decât „frigul” „cât să înghețe păsările de la streșină”, de acasă: „Mă întorc de pe toate cărările/ pe care nu am umblat niciodată/.../ cu un car de trecut în spinare/ cu tot viitorul înfășurat sub pași...”.

„Nu scrie nicăieri că trebuie/ ...să facem numai lucruri omenești/ nu pentru asta am venit pe pământ”, continuă el pe același ton, al căutătorului de sensuri din „neamul mare al întristaților”, care „se îndepărtase de cale”, în poezia *Unde erai*.

Poetul căruia „linia vieții (îi) iese din rădăcină/.../ și se face copac” (*Scrisoare ruptă*) conștientizează că „o desfătare de mari margini/ este viața noastră” (*Margini*) sau „o

înălțare și-o cădere de petale” (*Primăvara, poezii au mereu dreptate*), în lumea în care „Unora li se pare că așa e bine/ să-și ridice palate și împărății/ să-și zidească temnițe de oase/ și alte zădărnicii” (*Locul bun*).

Poezia *Sub sălcii, sub scut* demonstrează, încă o dată, că existența (autorului și nu numai) este, de cele mai multe ori, presărată de „asperități”, de încercări mai mult sau mai puțin controlabile, toate conducând la formarea personalității individului, în ansamblul său: „pe fluxul sângelui (meu)/ sosesc vapoare/ corăbii cu porturi cu tot/.../ disperări și patimi învinse/.../ minunile vin și pleacă mereu”. Poetul nu se sfiește să recunoască faptul că a cunoscut „...spaima bucuria/ mărunță extazul cenușa verii/.../ funia fierbinte a nopții” (*Un pat într-un lan de maci*), realizând că „Va fi un timp va fi un loc” unde „smerit voi saluta norii/ voi rosti benedictii/ într-un luminis cu goruni” (*Clipe solemne*).

Autorul deplânge adesea perioadele fericite din viața sa, de mult apuse: „...eram rege vestit peste trecutul meu”, înlocuite cu „dureri și tăceri/.../ atâtea drumuri poduri poteci/ și spaime prin care să treci/ dintr-un viitor cu aripi/ într-unul cretin și steril/ atâta prezent imbecil”, descrise cu înverșunare în poezia *Atâtea lucruri spuse-nespuse*.

Ultima poezie a volumului, *Despre copacii singuri*, poate fi interpretată (și) ca un poem-manifest adresat celor ce (ne) vând aurul verde al țării, pădurile, fără să se gândească la comoara pe care o sacrifică pentru niște himere ale lumii materialiste: „Am să plec într-o zi/ să aduc laolaltă/ toți copacii singuri din lume/ într-o pădure numai a lor/.../ unde rugăciunile să se audă până la ceruri...”.

Parcurgând ultima filă a volumului, pot afirma cu certitudine că poezia lui Nicolae Scheianu este una ce trebuie citită și cu mintea, nu doar cu sufletul. Fiecare cuvânt, pentru el, are o rezonanță aparte, descriind perioade, trăiri, stări. Nu-mi rămâne decât să-mi exprim speranța că autorul va reveni cu noi și numeroase „pietre” de temelie ale literaturii române, acum, cât încă se află în plin proces creativ și când mai are de parcurs un drum lung până la o altă „tăcere”, una fără început și fără sfârșit...

Cerul din inima mea

Volumul “**Cerul din inima mea**”, apărut la Editura Eurostampa din Timișoara, 2017, se deschide cititorului printr-un poem remarcabil având același titlu asemeni unei porți prin care se deschide sufletul autoarei **Irina Lucia Mihalca**, un univers frumos și luminos dar fragil. (« Cerul din noi ne vorbește, culorile sunt mai intense./ Sărut cerul acesta, un anotimp al iubirii,/ un anotimp al nostru.» sau « Un izvor se deschide mereu spre lume./ Tot ce am nevoie port lăuntric.» și « Cineva mi-a spus: -Vezi, asta-i biserica ta!/ atâta Lumină ai adus aici »).

Poeta se asociază ori se substituie, prin iubire, până la dispariție, cu o gingașă floare exotică, «Hoya», numită și « Floarea de ceară » în versuri precum « Te voi vedea ca Hoya înlăcrimată » sau «Hoya și femeia se amestecă, neutralizându-se » concluzionând « Iubirea, inefabila forță / prin care se deschid / toate cupele florii pe cerul tău de catifea! »

În universul poetei, iubirea și existența sunt situate în « eternul prezent », acolo unde « totul trece și curge » și « nimic nu respiră » iar « Bărbatul este ramura de care stă agățată femeia / pentru a-i depăna povestea, a-i transmite starea,/ a-i comunica sentimentul/ și a-l duce în vizor ».

Periplul cititorului prin acest univers este permanent însoțit de cântecul îndrăgostiților care se caută fără încetare « Prin imensitatea cerului călătorim printre stele ,/ modelăm visul în realitate, căldura topește zăpada ».

Fiecare poem prezent în carte este o călătorie , o minunată poveste care te făr-mecă prin limbajul folosit (“femeie devoalată”, “vis straveziu”, “lumina degetelor”, “binecuvântare albă”, “ceața sfârșitului”, “galben suspin”, “bucurii colorate”, etc.), căci “ Fiecare om cu povestea sa / dintr-o poveste cresc noi povești ”. Povestea iubirii e mereu aceeași, diferă doar personajele și călătoria pentru că « Într-un râu nu poți intra de două ori/ chiar dacă intrăm în apa din același loc va fi totuși alta »; ele diferă doar dacă aleg ca să zboare prin cerul cu stele ori să se târască pe pământ, căci « Mulți călătoresc degeaba/ sau, poate, / nu s-au întâlnit cu adevărul lor ». Pentru că se vorbește despre

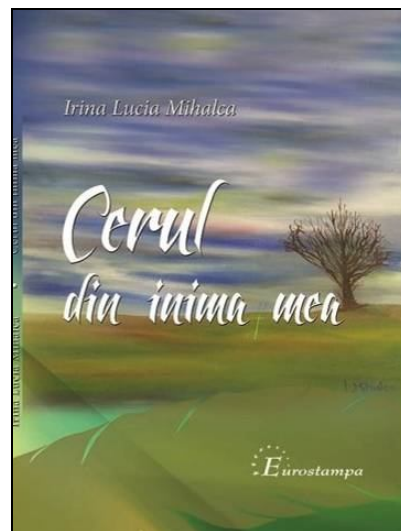
călătorie și zbor, volumul Irinei Lucia Mihalca s-ar fi putut numi la fel de bine și “Două aripi în zborul spre lumină”, titlul poeziei sale de la pag.146, deși parcă nu ar fi fost la fel de cuprinzător...

Poeta întreabă profund și sublim: « Privim, de multe ori, cu ochii mari la stele,/ dar ele privesc, la noi, vreodată ?/ Cu tine se-nțâmplă ceva, o viață de om! ». Ea mai constată că « În viață ne căutăm tot pe noi,/ atingerea ființei, /o clipă , doar, prin care răul își oprește curgerea . », astfel că « Atingem ceruri. Cu forța a mii de voci/ ne cântam iubirea,/ suntem peste tot și niciunde,/ mereu noi pași și trepte vor fi în toate... ». Există și un poem cu titlul « O poveste e viața », în care Irina Lucia Mihalca invită la meditație asupra sensului vieții și obligativității alegerii: « Nu toți reușesc să găsească ușa tainică./ Ca s-o găsești trebuie s-o cauți,/ ca să o cauți trebuie să știi s-o faci./ Acolo e taina, puțini îi cunosc cifrul. ».

Pentru autoarea cărții, « Realitatea este acolo unde ești cu gândul, / stelele cunosc drumul, iar luna-l urmează./ trebuie să fii în visul cuiva pentru a-l visa ». De aceea este iubirea importantă pentru că ea devine un instrument de apreciere și un reper, o certitudine. (« În oglindă ne uităm / - nu pentru a ne vedea imperfecțiunile - , / (ci) ca să ne vedem perfecți. ») Foarte interesant acest motiv al oglinzii în versurile Irinei Lucia Mihalca pentru că descoperim prezența în carte și o oglindă a apei în care se oglindește nu doar cerul, ci și gândul omului, chipul său interior « un zbor peste apele – oglinzite de stele, / o mare cu valurile care se sparg de țăr-mul sufletelor noastre,/ un foc biruit de apă./ O uimitoare clipă de iubire! ».

Uneori, în căutarea sensului vieții, oglinda poate fi chiar și pământul (« Privești în oglinda câmpiei din noi, / privești / și continui obosit drumul. » Iar titlul poemului de la pagina 101 este « Oglinda de la capătul drumului ». La pagina 87, în poemul « Între chin și sublim, o punte de nuferi » , oglinda este din nou prezentă atunci când ziua de mâine este considerată « o filă nouă din oglinda tăcerii ». Iar în poemul « Atingerea sufletului », de la pagina 72, poeta spune: « În armonia privirii tale mă oglesc,/ adâncul din tine-l simt ».

Mai sunt desigur, pe lângă oglindă și alte motive literare prezente în

versurile Irinei Lucia Mihalca cum ar fi clepsidra, voalul, inima, zborul, lumina, apa, etc. care sporesc complexitatea mesajului și obligă la reluarea lecturii. Iubirea se dovedește a fi mesajul și leitmotivul cărții care străbate timpul și spațiul, vehicolul miraculos al zborului uman « inima unei femei/ seamănă cu o clepsidră / în care, poate ,/ într-o zi n-o să mai ai loc »

Jocurile de cuvinte (« Un vis într-un vis-avant! Simbolic vis! » sau « plutim și nu știm cum plutim,/ simțim și nu știm cum simțim », « Floarea de colț a măceșului iubirii », « Apocalipsul », repetițiile, sublinierile și trimiterile mitologice (« fiica lui Agamemnon », « Styx », « Lethe » și mistice (« Cavalerul semit,/ nicidecum nu l-ai învins pe Allah » sau « Pășesc în Sălile Amenti, respir aerul mistic al serii »), din carte mărturisesc o erudiție (« rămân o efigie în interiorul tău », « lumi paralele », « eoni de ani », « Calea Lactee », « hoyă, floarea inimii », « prin geometria luminii – un dar al vieții -/ ceremonia inocenței codificată alchimic! », « rezzonează chintesența matricei ») și o spiritualitate aparte ale autoarei (« Respirația înseamnă viața, / dacă există, există și viață! », « templul Luminii », « Du-mă spre răsăritul soarelui lăuntric! »).

Ea folosește un limbaj doct din sfera științelor (« cercuri concentrice », adâncul falilor », « simțiri magnetizate », « contururi, linii, puncte ») ori din domeniul muzical (« Sonata Lunii în diferite game » sau « pe acordurile lui Bach », « Arta fugii », « pictura lui Bruegel »).

Pe alocuri, după criterii aparent neașteptate, autoarea strecoară →

MARIANA BENDOU
VASILE RUȘEȚI

cuvinte și fraze în alte limbi străine, poate, în scopul de a justifica universalitatea iubirii și a vieții « Alăcâșiși tini calea... », « Le vent, le cri », etc.)

Volumul «**Cerul din inima mea**» ar putea fi considerat un inedit poem cinematografic suprarealist în care precizările și concluziile autoarei alternează cu replicile și visele personajelor (cei doi îndrăgostiți) în care cititorul intră în contact cu o poezie unică, trăită, dar, mai ales, muncită! Există în texte multe apropieri literare, nu știm dacă întâmplătoare, cu poezia a doi titani români: Mihai Eminescu (« Pe râul tău alunec, în lumea ta pătrund / să-ți văd cerul senin și uit ce caut, / și uiți că sunt, uităm de noi! ») și Nichita Stănescu (« Nu toți scriu poveștile pe pietre, / nu toți știu că fiecare piatră / are atâtea straturi și tot atâtea povești » sau « Piesa se termină cu un pui de albatros, / începe cu o pasăre matură ») dar aceasta nu contestă meritul Irinei Lucia Mihalca de a fi reușit o poezie genială, net superioară multora dintre creațiile românești publicate în ultimul timp.

Recomandăm această carte cititorilor erudiți și sau dornici să guste reale momente de înălțare și exaltare.

*

Dacă suntem făcuți din atomi, din atom venim, în atom ne întorcem și din nou renaștem. Versurile Irinei Lucia Mihalca ne fac să ne simțim aproape, un tot unitar, o atracție, o dorință de unire și întregire întru Dumnezeu, care e întru totul. A fi sau a nu fi, o pulsație a creatorului. Creatorul pulsează, inspiră prin viață și moarte, început și sfârșit. La început am avut senzația că eu sunt subiectul/ destinatarul și aici e secretul Irinei - ne face pe fiecare să ne simțim la fel, fără discriminare. E atât de clară. Privind comentariile bărbaților, chiar și a damelor, deduci reacția de atracție. E atât de clară și sinceră încât o înțelegi ca și cum ți-ar vorbi un părinte sau frate/ sora, soția/ soțul sau fiica/ fiul. Nici nu se discută simțământul de străin sau dominator. Versurile te ung la suflet, dar te și trezesc. Metaforele ei sunt construite din real, sunt tratate serios și în asta constă secretul multitudinilor de mesaje care mustesc în poezia sa. Un copil o interpretează ca pe un basm, un matur ca pe un punct cotidian, un agricultor ca pe un moment din natu-

ră, un îndrăgostit ca pe o declarație reușită și, iată poezia ce poate fi dezelată precum ceapa, până în inima ei.

Am senzația că sunt trei muze în Irina, care compun poezia. Toți avem mai multe muze de-a lungul vieții, însă pe măsură ce ne maturizăm, ne despărțim de cele tinere, nu și Irina. Ea are o experiență de viață intensă, are respect pentru tot ce se mișcă în jur. Se pare că poeta s-a apropiat de toate din credință și comuniunea cu divinul. În versurile ei, totul e posibil și explicat cu claritate. Ea te poartă într-o lume bine definită. Îți deschide ușa și te invită într-un loc total, armonic, vibrant, fără năluciri sau imagini derutante. Nu te plictisește, nu te adoarme cu vrăjeli sau talente filozofice, însă te simți bine și iubit.

Irina știe ce vrea, unde e ținta și ți-o arată clar spunându-ți: Nu te speria! Aceasta e lumea și raiul ești tu!

Poeta Irina Lucia Mihalca scrie pentru toată lumea. Folosește un limbaj activ, simplu și direct chiar și atunci când introduce în vers cuvinte dintr-o altă limbă, cuvinte ușoare care ne par familiare. Ele nu irită pentru că sunt des folosite în viața cotidiană. Limbajul pasiv în poezie punctează, limitează, definește, dictează și atunci poezia devine mai greu accesibilă omului nepregătit, îl irită. Azi, marii majorități, nu ne place să fim încadrați.

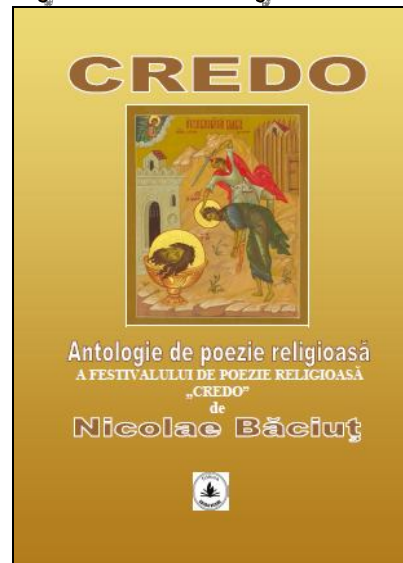
“Eu sunt cel ce sunt”, ne dovedește prin versul ei că suntem creați după chipul și asemănarea Lui, și că ea a rămas credincioasă locului de unde vine, a rămas credincioasă iubirii care a adus-o pe lume și că cele lumești nu o deranjează sau convinge să renunțe la origine, la puritatea cu care a venit pe lume. Noi suntem aici pentru înălțare, nu pentru seducția celor din jur, suntem aici să creștem în frumos! Suntem egali florilor și-ai găzelor, ai păsărilor, ai vântului, ai stelelor și ai întregului univers, ne spune Irina.

Fără să vrei înveți să nu mai fii rasist, egoist și singur în trai, vei vedea dintr-o dată că se ridică soarele și luminează întreaga lume, vei simți o adiere de vânt, îți mângâie fruntea – este raiul din suflet, cititorule!

BEN TODICĂ

"Cerul din inima mea", Irina Lucia Mihalca - Premiul Special al Juriului al Juriului la Concursul Internațional de Publicații ("EXPRESIA IDEII", martie 2018)

**„Cred, Doamne,
ajută necredinței mele!”**

Inițiat în 2001, la puțină vreme după ce preluasem conducerea Direcției Județene pentru Cultură Mureș, pe atunci Inspectorat pentru Cultură și Culte, trecut prin vreo patru-cinci denumiri, în jonglerii politice, Festivalul-Concurs de Poezie Religioasă „Credo”, cu toate impedimentele care i-au influențat devenirea, a ajuns la ediția a XVIII-a. Nu o ediție „Concurs”, ca precedentele, ci doar ca „Festival”, care să pună în valoare contribuția unora dintre cei care i-au fost fideli de-a lungul timpului și care s-au manifestat, mai ales, în spațiul de cultură și credință mureșean.

Fără accente de orgoliu, nu pot să nu constat o realitate la îndemâna oricui să o vadă: poezia religioasă și-a găsit casă bună în lirica autorilor mureșeni, care au cultivat acest gen, unii cu preponderență, iar alții și-au „rotunjit” universul poetic cu inflexiuni religioase.

Prea puțini sunt poeții mureșeni care să nu fi simțit nevoia de Dumnezeu în poezia lor, care să nu fi avut tentația mărturisirii credinței și prin scris. Câtă poezie e în credința lor și câtă credință în poezie va judeca timpul. Oricum, pentru fiecare autor în parte, există un loc al mântuirii și prin poezie.

Unii autori au realizat volume de sine stătătoare cuprinzând poezie religioasă, alții și-au inclus poeme religioase în cărțile lor...→

NICOLAE BĂCIUȚ

„generaliste”, având teme diverse.

Mi s-a părut că după ani destui de căutări, o antologie de poezie religioasă va putea da seama despre orizontul acestui gen în lirica autorilor mureșeni.

E a doua oară când realizez o astfel de antologie, cu regretul că nu am avut ideea unui astfel de demers editorial de la prima ediție de Festival. Dar, mai bine mai târziu decât niciodată.

Această antologie are o particularitate: ea a fost lansată de Ziua Limbii Române, 31 august, la Roma, la Columna lui Traian, iar o parte dintre autorii antologați au fost distinși acolo cu diplome pentru reușitele lor literare.

Contribuția liricii religioase mureșene se vrea o înnodare a unei tradiții în poezia română, care a avut reprezentanți iluștri, între care „Sfinții Închisorilor”, Radu Gyr, Nichifor Crainic, Vasile Voiculescu... dar și pe Ioan Alexandru, cel care a crezut în Dumnezeu și-n neamul său ca puțini alți confrați.

Oricâtă reticență, neîncredere ar manifesta unii critici literari, poezia religioasă nu mai poate fi întemnițată. Câtă vreme oamenii își vor pune nădejdea în Dumnezeu, poezia religioasă va fi ca o cunună a credinței. Una care nu se ofilește prea ușor, care are șanse să dăinuie în marasmul atâtor experimente literare.

Reușitele acestui Festival de Poezie Religioasă „Credo” s-au datorat unor colaboratori statornici, între care, cu siguranță, poeta Sorina Bloj și-a adus o contribuție decisivă.

Eforturile conjugate ale mai multor promotori culturali au făcut ca acest Festival de Poezie Religioasă să fie cel mai longeviv de acest fel în perioada de după decembrie 1989.

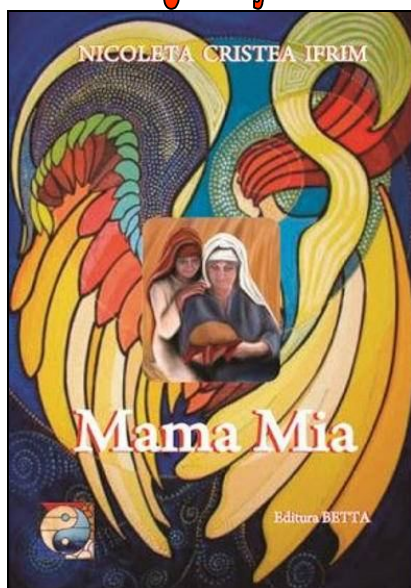
Numeroși autori au intrat în ecuația acestei manifestări, mai ales mureșeni, iar când s-au putut, am deschis porțile concursului pentru autori din toată țara.

În această antologie sunt atâți autori câți au crezut în șansele literiei tipărite de a întâlni Cititorul.

Sperăm că truda noastră nu a fost zadarnică și că poezia scrisă pentru a vesti a doua venire a Mântuitorului a avut ecou în sufletele celor care s-au aplecat asupra paginii de carte.

Pentru că, dacă credință nu e, nimic nu e!

Un stil original și savuros

„Mama Mia” (Ed. Beta, 2018) de Nicoleta Cristea Ifrim este un roman atipic nu prin temă ori prin modul în care este pusă în scenă desfășurarea epică, ci prin savoea stilistică asigurată de intersectarea mai multor registre, care, îngemănate, dau impresia unui pamflet unic, întins pe aproape 500 de pagini.

Tema este cea a căsătoriei nefericite sau ratate, careia i se subsumează alte două teme: aspirația la iubire și dependența maladivă, a lui de alcool, iar a ei de el. Dar protagoniștii matrimoniului în cauză nu pot alcătui un tablou în lipsa celui de-al treilea personaj, Mama Mia, martor nelipsit și judecător-comentator subiectiv, prin filtrul căruia trece cam tot ce se întâmplă în casa sa și o bună bucată din sufletele celor cu care o împarte, Matilda și ginerele Irimia.

Tonul satiric al romanului este evident încă din titlu. Dacă, denotativ, cele două substantive (unul comun, mama, și celălalt propriu, Mia) se referă strict la o mamă pe care o cheamă Mia (un prenume destul de șters pentru o personalitate atât de puternică și pentru un personaj de o asemenea anvergură), sensul conotativ trimite la o stare de mirare, de admirație, prin sintagma exclamativă foarte cunoscută nouă: *Mamma mia!* (din limba italiană). Substantivul comun primește majusculă, iar titlul certifică, astfel, contribuția pe care personajul eponim o are în dezvoltarea narațiunii și în

greutatea mesajului cărții.

Deși, la o analiză superficială, am putea crede că motivul ratării acestui mariaj îl constituie doar alcoolismul bărbatului, sondând mai adânc în psihologia celor trei personaje vom descoperi și alte cauze care vor deteriora progresiv starea inițială, inclusiv iubirea dintre partenerii de viață. Irimia este un nume ales pentru încărcătura sa negativ-hilară, cunoscut fiind dictonul „A nimerit ca Irimia cu oiștea-n gard”. Atitudinea caustic-zeflemitoare a autoarei față de personajul masculin se manifestă încă din prima frază a cărții, când ne face cunoștință cu acesta. Plusând în acest sens, vocea auctorială adaugă prenumelui Irimia și termenul de politețe *domnul*, astfel că, indiferent de context, de boacănile și de prestanța bărbatului, el va fi întotdeauna *domnul Irimia*, ceea ce sugerează, caragielean, un fals respect. De altfel, toată acțiunea romanului se învâрте în jurul domnului Irimia, faptele și capriciile lui dictând următoarele scene/luări de poziție ale celor două personaje feminine. Boem, filtrându-și aspirațiile și emoțiile deopotrivă prin esențele tari ale poeziei și ale alcoolului, domnul Irimia este mai puțin rob al iubirii, cu precădere al iubirii conjugale. Femeile cu care se afișează – în Anglia sau la mare – nu-i schimbă traiectoria vieții și metehnele. Orgoliul, sensibilitatea sau dorința de libertate, văzută și ca o nevoie de răzvrătire împotriva oricărui tip de constrângere, îl împing constant afară din barca matrimonială, „naufraziul” dovedindu-se singura ipostază în care domnul Irimia poate acționa după voință și dorință. Exercițiul căsătoriei, la care se întoarce sistematic, chemat sau nu de dragostea sinceră ori de suferința soției sale Matilda, îl antrenează să reziste mai mult în fața vocii acide cu care Mama Mia îi critică mai ales descinderile în stare de ebrietate în casa ei, dar erodează rezistența tinerei femei, care înțelege până la urmă că relația lor este ireversibil toxică.

Matilda, o tânără școlită și frumoasă după cum aflăm de la Mama Mia, fără școala vieții însă, naivă, sperând că dragostea poate rezolva problemele din viața sa, stăruind în credința că→

DIANA DOBRIȚA BÎLEA

Irimia va renunța la băutură de dragul ei, întruchipează tipul soției care dorește cu orice preț să-și mențină căsnicia. Suferința provocată de tot mai frecvențele și mai îndelungatele despărțiri este mai puternică decât suferința de a-l vedea acasă beat și pe picior de plecare. Dependența de soț este alimentată și de golul profesional, chiar social, vremurile haotice de după '89 neoferindu-i șansa de a-și găsi un serviciu pe măsura studiilor sale și de a cunoaște/de a avea relații cu alți oameni. Universul ei este mic, iubirea pentru soț, ca și pentru mama grijulie („ca o umbră însoțindu-i bucuriile și necazurile”) prelucrându-i continuu stările sufletești și, în ultimă instanță, chiar viața.

Mama Mia este figura casei cu mintea cea mai lucidă. Aparent intolerantă cu ginerele bețiv, în realitate pledând, vehement și cu răbdare – timp de 13 ani! – pentru liniștea și fericirea fiicei sale, Mama Mia reprezintă tipul soacrei rele de gură, dar nu și neagră la suflet, dovadă că nu-l dă niciodată afară din casă, iar când îi ajunge la ureche vestea (falsă) că a murit, este prima care îl plânge. Perseverența în a-i deschide ochii fiicei cu privire la incompatibilitatea dintre ea și soț are la final sorți de izbândă, deși rezolvarea vine din partea Providenței.

Un farmec aparte al cărții este dat de oralitatea stilului, fie că vorbim de replicile lungi ale Mamei Mia, întinse uneori pe pagini întregi și constituindu-se din mai multe alineate, fiecare dintre acestea evidențiind un punct de vedere submers ideii centrale, fie că e vorba de vocea naratorului, eclipsată de logoreea mamei/soacrei. Iată câteva expresii și zicători ce curg în cascadă în iureșul textului, ca și când autoarea și-ar fi propus să risipească într-o singură carte toată culegerea de aforisme populare: „șapte vorbe un ban nu mai fac”; „spală-te pe cap cu el” (cu soțul, n. n.); „dispărea [...] ca măgarul în ceață”; „mi-am trăit traiul, mi-am mâncat mălaiul”; „unde nu e, nici Dumnezeu nu cere”; „Cărându-și la unghie avuția, precum melcul cochilia”; „casa-i a mea, ușa-i a ta”; „porumbel ieșindu-i Matildei din gură”; „toată lumea e c-un of, numai eu cu șapte-opt”; „îi dai nas lui Ivan, se suie pe divan”. Printre aceste sentințe culese din popor sunt

presărate numeroase apeluri, comparații, aprecieri ironice venite din zona livresc-culturală (prin vocea instanței narative): „... abia scăpat din naufragiu, se ilustra în cadrul ușii proaspăt tencuite, precum un Poseidon, ce-i drept, fără trident, dar cel puțin teafăr, nedesfigurat”; „... ridicându-și ancora pentru marea-i plecare, mai ceva ca-n misiunea Apolo 11, ca și trimis în spațiu de NASA”; „... a domnului Irimia ce le păstora rezemat de Dulcinea sa carpatină”; „... mai bântuia cherchelit [...] pentru a trece incognito granița spre camera sa, ghinion, că dădu nas în nas cu potera, cu Mama Mia ce tocmai își făcea obișnuitul rond de noapte prin casă, precum un Cerber priveghindu-i somnul Matildei”.

Mersul haotic al căsniciei se înscrie firesc în cel, la fel de haotic, al vremii. Nicoleta Cristea Ifrim taie cu finețe de chirurg în carnea societății contemporane românești, comparând-o uneori, prin vocea Mamei Mia, cu societatea specifică perioadei comuniste. Minusurile (plusurile nu ne sunt relevante, sugerându-ni-se că nici n-ar fi existat vreodată) sunt tratate cu ironie, autoarea satirizând de la educație până la starea economică din ambele orânduri social-politice: „doar amândoi fuseseră educați în epoca de aur că banul este ochiul dracului și n-aduce fericire, dimpotrivă, mai mare sărăcie și amar”; „problema sărăciei este doar problemă națională, globală chiar, doar nu degeaba dorește acum omenirea să se mute mâine-poimâine pe Marte, c-aici, pe Pământ, prea ne-

Ștefan Pelmuș, Mirabila sămânță

am făcut de cap și de rușine”; „Bat omoară, fură, sparg case, ba unii chiar au distrus o țară întreagă și tot nu pățesc nimic”.

Prostia este un avantaj în această lume aflată în derivă. Aflăm acest lucru de la Mama Mia, care-și îmbracă expunerea într-un umor spumos, nu lipsit de amărăciunea hazului de necaz: „Astăzi, ascultă la mine, proștii sunt la mare căutare, nu vezi c-a venit vremea lor? [...] Ți-am zis cine are pensia de două ori mai mare decât mine, ăla pustiu la minte, care n-a priceput nici că are cancer, de treizeci de ani! Degeaba au tot dus muncă de lămurire cu el toți doctorii! [...] Chiar prostia l-o fi salvat”.

În deznodământ intervine Dumnezeu (poate datorită rugilor, spovedaniilor și sfeștaniilor Mamei Mia), tot hilar, pentru a menține tonul cărții. Irimia uită telefonul deschis în timp ce este cu o altă femeie, iar Matilda, martoră la celălalt capăt al firului împreună cu „mămița”, reușește astfel să se elibereze de povara dependenței de bărbatul boem.

Mama Mia e un roman spumos, mustind de umor, original. Fin psiholog, disecând cu precizie infinitezimală sufletele și caracterele celor trei personaje ale cărții, echipându-și fiecare idee cu sintagme, fraze, pagini de o mare forță expresivă, punctând cu inteligență în cadrul dialogurilor și al descrierilor, Nicoleta Cristea Ifrim dă dovadă de un talent incontestabil. E pregătită, se pare, să facă față marilor provocări ale literaturii de calitate.

Ammar Alnahas, Flori albastre

Revelații, resuscitări, regrete

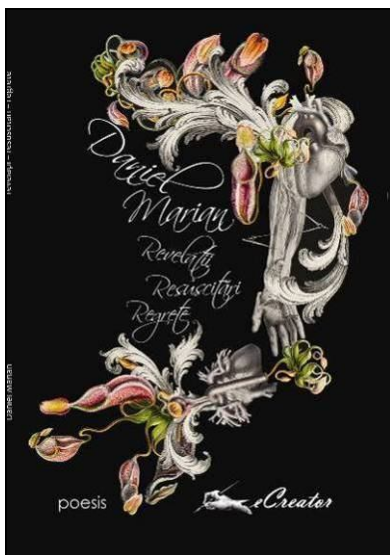
Înțeleg că titlul cărții marchează trei dintre întrebările fundamentale ale filozofiei, de unde venim, cine suntem, încotro ne ducem. Dacă pentru fiecare există nenumărate variante explicative, dintre care unul care poate fi adevărat, eu aș mai adăuga un **R** care să vină de la Răspuns. Din multitudinea de explicații care ar întregi imagini de răspuns, parcurgerea cu excesivă atenție a volumului de versuri ale lui Daniel Marian, (**Revelații, resuscitări, regrete** – Ed. ECREATOR, 2018) asta ca să nu scape nimic din farmecul acestora, poate să mulțumească pe orice pretențios, dedat dorinței de a se edifica în privința sensurilor și menirii existenței. Daniel Marian este călit în viață și în literatură, viața lui e o poveste a căutării spre înțelegere, a cercetării spre liniștire, a luptei pentru perfecțiune. Cei trei R înainte invocați îl induc pe cel de-al patrulea, pentru că poemele lui definesc mai curând răspunsuri decât mirări și întrebări. Cele peste cincicizeci de volume pe care le-a scris, poartă în ele crezul său artistic și păreri critice, dar blânde și educative, față de lucrările atâtor creatori de literatură pe care i-a citit, încât nici el nu le mai știe numărul.

Intellectual rasat, școlit la redacții de reviste prestigioase și un autodidact înțelept, știe perfect să-și exprime trăirile prin vers. Poemele sale nu suferă de lungimi excesive, nu sunt explicative, nici ermetice, ele deschid o ușită, printre metafore, spre un altfel de înțelegere, blândă și frumoasă, el concentrează în versuri puține esențe pure, dezvăluind un suflet sensibil, pe care nu l-ai fi bănuit înainte.

Cuvintele circulă liber, neîncorsetate și deloc haotic, abundă de metafore și sensuri care dau de gândit și nu de puține ori te lasă cu gura căscată.

Noaptea, se pare, e sfetnicul lui bun, pentru că aceasta îl însoțește în poeme ca și cum liniștea profundă a cerului în odihna nocturnă îi șoptește tainic adevăruri despre lume și îi deschide larg băierile inimii din care curg cu nemiluita sentimente de drag și dor față de tot, toți și toate în admirabile versuri.

Citindu-l vers cu vers, pentru că altfel nu se poate, ai adeseori impresia trăirii în comun cu poetul, sub cerul liber, în mirarea pământului, pe tărâmul viselor sau în realitatea fragilă a momentului impredictibil.

Ca un fotograf maestru, el fixează în vers imaginile dătătoare de frumos, cu toate că în multe poeme transpare un soi de dispreț și silă față de o lume strâmbă și neînțelegătoare, în care suntem nevoiți să ne ducem traiul.

Din fericire, poezia lui e o cale spre a uita, spre dobândirea unei încântări unice, pe care Daniel Marian o duce la un nivel de artă absolută. Ce poți să mai zici când citești niște versuri ca acestea: „ghimpi în tălpile cerului/ copacii”, în **„Urlet”**, sau „Calul e undeva după/ căpița aceea de cer/ dar dacă mi s-a pus la sânge un fel de copită/ de am început a necheza cu inima?”, în **„Cântec pentru scrierea poemelor”**. Aș putea lua fiecare poem într-o minimă analiză și sunt convins că fiecare cititor atent ar sesiza, ca și mine, adâncimea frumoasă a cuvântului în toată desfășurarea lui.

Îndrăgostit iremediabil, dar într-un fel aparte de iubire, Daniel Marian se joacă cu sentimentele, fără să le clarifice ori să le clasifice, judecându-le după aparențe, în curgerea lor calmă și exactă spre împlinire, ca o fata morgana pe care o zărim în fiecare zi când ne dorim ceva.

Deseori se oprește din reveriile dictate de starea nostalgică a înțeleptului aflat aproape de înțelegere și încearcă să se definească, în condiția în care aerul are greutate, trecutul e ireversibil iar pietrele urlă „sub pașnici pașii noștri”, ca în poemul **„Subversiuni”**. Mereu neînțeles, poetul își poartă pașii cu asterixuri în brațe, când înțelesurile se lasă ca înserarea, tristețea e ca iarba, când poetul își așează palma de ceară „în calea semnelor încovoiate” iar „poezia își așează răspunsul pe masă/ carte uitată o mie de ani în mână”. Dezamăgit de realitate, „poetul merge

să se scufunde/ în mușchiul cel mai tânăr al pădurii/ ce crește pretutindeni pe teritoriul/ depopulat de realitate...”, în timp ce „prin apropierea adevărului cuvintele stau/ abrupte zaruri înțepenite în umbra rea a norocului”. Am citat din poemul **„Prin univers cu asterixuri în brațe”**, unul dintre cele mai lungi din volum, dar cu o încărcătură existențială și de metafore de excepție. Vorbind de metafore, acestea abundă și dau savoare și frumusețe jocului poemelor pe toată întinderea lor. Mai rar un atare poet, modern, modernist, postmodernist și romantic în același timp, care să adauge atât de mult farmec versului. Fiecare poem te obligă vrând-nevrând să te oprești, să-ți tragi răsuflarea, să-nghiți, uneori în sec, și să continui apoi, citind să te minunezi. Chiar dacă mă-nșel, în poemul intitulat **„poezia. hai-hui”**, îl găsesc pe Daniel Marian dând o definiție excelentă poemului și-mi permit să-l redau integral: „Herghelii de cuvinte/ Scăpate de la carele zeilor/ Mușcau ca o lacrimă/ Secunda rezervată creației/ Până se îngrășau de înțelesuri/ Nechezau într-una apoi/ Dădeau din copite și aspru se duceau/ Către fântâni cu orgolii/ Pierdute de zei/ Să le adulmece”

Ai vrea ca volumul să nu se mai termine. Daniel Marian scrie în glumă despre tristețe, despre moarte, despre iubire și despre trecut. Prezentul e ambiguu în poemele sale, nu-l transpune îndeajuns, în pagini sunt numai gândurile ieșite la suprafață dintr-un timp revolut, sugerând un fost prezent nebăgat în seamă. Viața în viziunea lui e o realitate somnoroasă, în care „ne învărtim între cer și pământ”, „între ceva și altceva”, „între tăcere și cuvânt”. Viitorul e previzibil: „vom rumega același văzduh/ chiar nimic nu se va schimba/ calendarul... va zvoni numere”.

În astfel de trăiri, volumul derulează spre un final nedorit trăirile, spaimele și speranțele unui poet înțelept, care a știut și știe să înlănțuie în cuvânt atât imagine, cât și înțeles și farmec. Sunetul din poeme reverberează și se transformă în revelații, resuscitează simțămintele lăsate în adormire sau chiar uitate, îmbrăcând regretele cu speranța întregirii omului cu sinele.

Daniel Marian e demult în faza în care el trăiește poezia și o dăruie cu nonșalanță, ca pe un izvor din care nu te mai sature să bei. Fie ca acest izvor lui să nu-i sece niciodată!

DUMITRU TĂLVEȘCU

Răspântia

Cu origini dunărene, Nică D. Lupu, devenit profesor, s-a împământat în spațiul centurion, al frontierelor uriașe ale Bucureștilor, în zona de Răsărit, spre Bărăgan și Marea Neagră, zonă în care se află Mănăstirea Pasărea și pădurea Pustnicul, cu derivații în Sud-Vest spre Mănăstirea Cernica și regiunea întinselor locuri.

DI. Nică D. Lupu și-a reformulat personalitatea, și, dedicându-se cu trup și suflet carierei didactice, a activat până la pensie ca director de Liceu, director de Cămin Cultural, director al Casei Corpului Didactic a jud. Ilfov.

Bănuiesc că a început să scrie mai demult, dar a debutat la 62 de ani și scrie exclusiv proză, devotat și sistematic, scoate carte după carte, cu exactitate de metronom: *Incertitudini la răsuce*, roman, două ediții, 2006, 2009; *Grădina cu povestiri*. 2011; *Întâmplări de necrezut*, proză scurtă, 2011; *Celesta*, roman, 2012, *Regina nopții*, roman, 2013, *Elisa*, carte pentru copii, 2013, *Masca*, roman, 2013, *Urgia*, roman, 2014, *Talismantul*, roman, 2014, *Regăsirea*, roman, 2015, *Spirala*, roman, 2015, *Destine*, roman 2016, *Insomni*, proză scurtă, 2016, și acest mini-roman, *Răspântia*. (Ed. „Arefeana”, București, 2017) În total, 14 volume de proză, dintre care două cărți pentru copii, două volume de proză scurtă și zece romane.

DI. Nică D. Lupu, debutant întârziat într-ale literaturii, dar – conform teoriei „fructelor târzii” a lui Miguel de Unamuno - a evoluat spre tipologia scriitoricească a autorului... în progres, care a învățat să scrie scriind și care tinde spre perfecțiune în... următoarea carte. Cu toate acestea, trebuie să spunem de la bun început că „Răspântia” este o narațiune extrem de interesantă, care captivează încă de la început.

Primele sale volume sunt dedicate spațiului său vital din imediatitate, în care școala, profesorii, elevii devin actanții unui univers uman, social și moral cu rezoluție intelectuală specifică.

Răspântia este cu totul altceva, iar specificarea *Ciclul „Scrieri târzii”*, s-ar putea referi inclusiv la maturitatea scriitoricească; prefațatorul și editorul Ion C. Ștefan îl definește drept

„evocare biografică”, dar părerea noastră este că d.Lupu își extrage seva narațiunilor din realitate, nu neapărat din biografie.

Răspântia pare a fi cartea cea mai complexă din întreaga bibliografie a autorului, lucru verificabil, atât prin acumulările continui și evoluția discursului narativ, cât și prin universul înalt intelectual și rezoluția de mare probitate morală a Protagonistului, o personalitate din categoria genilor care ființează și creează într-o lume normală.

Autorul reușește să cristalizeze personalitatea complexă, chiar complicată a Personajului, surprins, mai degrabă, în ipostazele de acțiune socială, decât în momentele de meditație socială ori filosofică. Se vede că înainte de a întreprinde orice, d.Lupu s-a documentat profund, a studiat amănunțit bibliografia, pornind aproape de la zero, Mircea Vulcănescu fiind poate cel mai puțin cunoscut dintre reprezentanții grandioasei mișcări de dreapta intelectuală, de discipoli ai profesorului Nae Ionescu, absent ca personaj în roman, dar determinant pentru vocația filosofică și informația culturală a Protagonistului.

Romanul se desfășoară cursiv, în liniaritate cronologică, conexând datele real-biografice ale marelui cărturar și dezvoltările narrative ale autorului, amestecând realitatea și ficțiunea într-un echilibru al fabulației învățat și preluat din bogata tradiție a romanțării existenței unor mari personalități culturale, care este altceva decât biografia critică.

Nae Ionescu, Magistrul personajului Mircea (Vulcănescu) a fost considerat un Socrate al spiritualității interbelice și a avut valoroși adepți și discipoli, strânși în jurul revistei „*Criterion*” : Mircea Eliade, Emil Cioran, Constantin Noica, Ioan Gherea, Mihail Polihroniade, Petre Țuțea, Ion Anastasescu-Floru ș.a.

Mircea Vulcănescu, personajul din roman, nu aduce vorba despre Metafizicianul cu gândire substanțială și originală care socratizează de la înălțimea catedrei universitare, dar și în redacții de gazete, în cafenele, sau chiar ținând cursuri peripatetice pe stradă; el apare ca om de lume, amator de excursii și distracții, care își alege cu greu o parteneră pe care o descoperă într-un final în persoana

frumoasei Anina care provine dintr-o familie deosebită, cu înalte tradiții culturale.

Este interesant faptul că autorul introduce în textura romanului scene și evenimente nonconvenționale sau imprevizibile care nu s-au mai întâlnit ca topos-uri în alte cărți: descrierea și nuanțarea unui amfiteatru universitar, cu informații specifice despre tema prelegerilor - precum cursul de sociologie al profesorului Dimitrie Gusti.

S-ar putea spune că Protagonistul Mircea, un învățat complex, erudit a avut toate experiențele - umană, intelectuală, morală, îi lipsește doar ultima treaptă inițiativă, cea a morții, pe care o va avea, neașteptat, pe lacul Pasărea unde s-au înecat prietenii săi. Autorul alternează frumoase descrieri de natură cu momentele de introspecție, de analiză a interiorității: „Un nor întunecos, diform și înspăimântător și-a coborât umbra grea și sufocantă peste locul ucigaș în timp ce orizonturile ancorate într-un cer roșu, se apropie ca strânse de o funie funebră. Pădurea, ca ocean de verdeață, care își are și ea o parte de vină datorită puterii de seducție pe care o răspândește în jur, este împresurată de o negură înăbușitoare, care oblongează zărilor și oftează târâgănat. Mirosul de apă rănită și de mâl dezgustător a devenit amețitor. O dără de spumă cadaverică se conturează nefiresc pe suprafața ondulată a apei, ca ieșită dintr-o fierbere subterană.

Mircea simte că o sa cadă cerul pe el. *Cum să se înece, Doamne? Cum să-i pierdem atât de ușor? Nu e posibil ca trecerea de la viața luminoasă, trăită frumos, la moartea sfârșiturilor de neînțeles, să fie* →

AURELIU GOCI

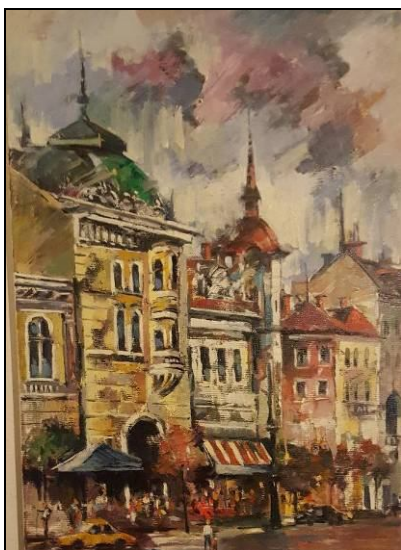
atât de simplă, o cale atât de imprevizibilă? Nu se poate, nu este de conceput așa ceva. Nu, nuu, nuuu....

Acum câteva minute erau veseli, nepăsători și încrezători într-o viață încântătoare, iar în aceste clipe.....Nu și nuuu.....O fi?"

Autorul și-a perfecționat tehnicile narative și acum poate să alterneze cu meșteșugul captivării cititorului prin comutarea de formule și structuri epice. Mai mult, discursul narativ are interesante inflexiuni lirice - ceea ce nu era o distincție a autorului în creația sa până în acest moment.

Răspântia nu este o biografie documentară, nici o viață romanțată, ci un roman - chiar într-o formă concentrată - o scriere independentă, cu reguli personalizate de fabulație, în care numai anumite momente din viața, puțin cunoscută, de altfel, a lui Mircea Vulcănescu devin pretext și motivație pentru o creație ficțională cu protagonist atestat. În fond, din existența complexă și din expansiunea socială, strălucitor ascensivă a filosofului Mircea Vulcănescu, autorul selectează exclusiv momentele, să zicem de vacanță și de week-end, care îl aduceau în zona mânăstirii Pasărea și pădurea Pustnicul.

Cartea devine atractivă atât prin personalitatea eflorescentă a Protagonistului, dar, mai ales, prin minunatele descrieri ale naturii aflate în vecinătatea marelui oraș, cu păduri ce par a fi tropicale, de fapt, fragmente din vechiul codru al Vlăsiei, cu ape mici, neimportante, dar toate îndiguite și legând o salbă de lacuri impresionante.

Cornel Vana, Arhitectură

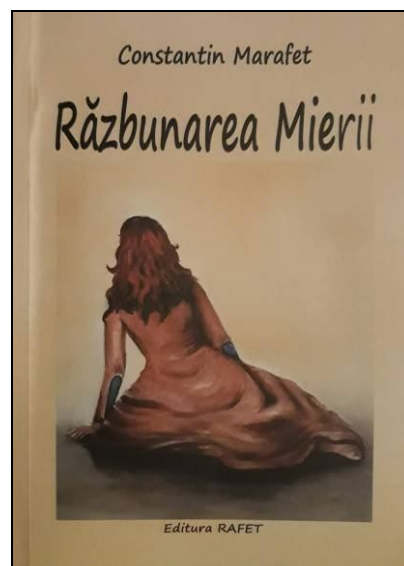
Mierea istoriei

Cu romanul *Răzbunarea mierii**, apărut în anul 2018 la Editura Rafet, Constantin Marafet își definește viziunea artistică asupra vieții. Un roman consistent, bine scris, cu pasiune și foame după adevărul istoric din existența oamenilor obișnuiți. Autorul reușește să împletească în mod favorabil realitatea cu ficțiunea pornind de la fapte concrete și cunoscute în istorie, sociologie, doctrine politice, literatură.

Acțiunea cărții se declanșează în perioada imediat următoare războiului mondial ultim când jocurile politice dintre marile puteri s-au făcut și România a intrat sub influența sovietică. Anul 1946 a fost un an greu, alegerile, aparent democratice, au pus bazele unei dictaturi atroce în zonă. Mulți oameni au fost afectați de noile realități. Au trebuit să uite cutumele și normele sociale, să se adapteze forțat la o realitate cruntă, marcată de incultură, violență, lipsă de libertate, eliminarea valorilor credinței, blocarea inițiativelor personale, cu speranțe risipite.

Pe acest fond social autorul ne prezintă, în paralel, viața a doi frați: Gheorghe și Petru Sultănescu. Gheorghe trăiește la țară, este un om sărac, are probleme de vorbire, dar este cinstit și ține la familia sa. Soția Ioana și copiii sunt toată averea sa. Din întâmplare descoperă o comoară, are iluzia că va putea să-și asigure viitorul prin valorificarea acesteia. Mirajul îi va da energia de a acționa în viață, de a suporta toate agresiunile care vor cădea asupra lui din partea unui sistem social necruțător. Bănuț permanent, i se încenează un furt, este arestat și rezistă în închisoare până la limita umană, apoi moare, fiind afectat de condițiile crunte din acel mediu dur.

Petru este avocat de succes, intelectual rasat, pasionat de politică. Alegerile din anul 1946 i-au marcat viața, a avut iluzia că democrația era validă, dar mugurii dictaturii au anulat orice demers. Nu a intrat în jocul social care se instala în țară, dictatura era regula. Partidele democratice s-au topit în magma istoriei, puterea se mișca tulburător spre un final grotesc din care oamenii erau omiși. Este condamnat la închisoare pe termen mare,

șaptesprezece ani. Se eschivează de executarea pedepsei ascunzându-se în podul casei ani buni, trăind ca un pustnic. Este iertat în deceniul șaptezeci, dar viața sa a fost făcută praf. Câteva fraze descriu starea: "În podul casei, Petru continua lungul drum al așteptării. Zilele se pierdeau în luni, lunile în ani și viața lui semăna cu un cimitir într-un tablou. Îl înnebunea liniștea și lipsa de orizont" (p. 161)...Sau alt text: „Podul, întunericul, singurătatea... îi dădeau o stare de rememorare permanentă. Se gândea la un lucru de cincisprezece ori pe zi, îl întorcea pe toate fețele cele blajine, cele dictatoriale, cele ale călăului. Peste tot era scris un singur cuvânt: destin. Cine a inventat cuvântul acesta atât de anost, fără pic de înțelegere umană?...” (p. 163).

Romanul are câteva linii de forță pe care se derulează narațiunea:

- Viața țaranul român în condiții vitrege, mereu urmărit de sistem, mereu bănuț de autorități că fuge de răspundere în fața puterii. Deși marcat de lipsa educației și de pauperizarea forțată a satului, personajul Gheorghe rezistă prin istețimea sa, prin capacitatea de a suferi, prin speranța că va veni vremea când acea comoara găsită îi va permite o viață mai bună. Defectul de vorbire îi dă puterea de a-și etala vigoarea, istețimea naturală, iubirea pentru cei din familie. El vede multe lucruri pe care alții nu le observă. În final, ca o acoladă a istoriei, el poate vorbi coerent, dar moartea îi blochează discursul.→

CONSTANTIN STANCU

Plutonierul major Bucurică reprezintă întregul sistem social: brutalitate, lipsa empatiei, lăcomie, răutate în stare pură. Pasiunea lui bolnăvicioasă pentru femeii reprezintă neputința în fața istoriei crude, așa cum este ea. El nu poate iubi, nu poate înțelege oamenii ca ființe vii, cu sentimente și viață proprie. Reținem câteva fraze: „Rămași singuri, Dumitru și Bucurică se apucară de băutură ca de revelion. Aburii alcoolului le înfierbântaseră mințile. Îi povesti în amănunte despre obsesia lui pentru Ioana și cum voia să scape de Gheorghe să aibă drumul liber. Degeaba a încercat Dumitru să-l întoarcă din drum. Nu reuși. În schimb, Bucurică îl convinsese să ia parte la ticăloșia lui” (p. 135).

- Petru reprezintă intelectualul român bine educat, capabil să facă față vieții, dar eliminat brutal de pe scena socială. El acționează în mediul urban printre alți intelectuali: profesori, judecători, demnitari. A rezistat în podul casei prin lecturi, rememorări, atenție, viață spirituală. A avut capacitatea de a face saltul peste epocă. Prețul pe care l-a plătit a fost enorm, la limita anulării ca individ.

- Cei doi au rezistat datorită familiei, Ioana s-a dovedit o soție credincioasă și dedicată, iubindu-l pe Gheorghe așa cum era acesta. Laura, soția lui Petru, a dat dovadă de tact, înțelepciune și iubire. În momente dificile dragostea îi leagă pe cei doi, bărbat și femeie. Familia a fost secretul rezistenței acelor oameni agresați de sistemul social. Copiii vor suferi și ei consecințele marginalizării sociale.

- De remarcat solidaritatea oamenilor obișnuiți în fața dictaturii. Laura, soția lui Petru, o înțelege și o ajută pe Ioana, soția lui Gheorghe, aflată la țară, într-o situație socială dificilă. Sătenii îl compătimesc pe Gheorghe, îl consideră integru și-l ajută în momente grele, când el a evadat pentru a-și vedea familia. Drama este accentuată de faptul că țărănul umil decide să evadeze cu două luni înainte de termenul de executarea pedepsei, dragostea pentru familia sa depășește normele juridice sociale.

Constantin Marafet introduce în povestea celor doi frați elemente menite să pună în valoare destinul oamenilor normali într-o vreme

anormală. Scenele de dragoste dintre soț și soție sunt descrise ca ferestre spre o lume mai curată. Autorul își exprimă simpatia pentru oamenii care au suferit, punându-le în cont gesturi și cuvinte nobile în faptele de zi cu zi. Secvența reacției câinilor lui Petru la trecătorii de pe strada unde era casa acestuia, reprezintă solidaritatea naturii cu oamenii care suferă. Aparențele nu pot bloca lucrurile profunde. Fragmentul din roman unde se descrie modul de evadare și toate faptele evadatului Gheorghe sunt simbolice, dau consistență povestirii. Sunt secvențe redactate modern, ca într-un film de acțiune în care personajul principal iese biruitor prin inteligență și inspirație. Paginile din roman unde Bucurică regizează împreună cu un sătean așa-zisul furt săvârșit de Gheorghe, sunt de un sinistru absurd, trimițând la răutatea funcțională dobândită. Exemplele pot continua.

Scriitorul și-a pus toată pasiunea în acest roman, reușind să realizeze o poveste bine construită, faptele curgând firesc, fără găselnițe moderne, specifice tehnicii literare la modă. El nu forțează limitele, din contră, se regăsește în limitele sociale și le exploatează potențialul. Fraza curge lin și pune în evidență, în planul al doilea, simboluri și paradigme serioase. Fraza are scilipirile poetului Marafet, iar scenele sunt construite cu talent, așa cum am

Melania Cuc, *Flori*

arătat. Experiența sa literară și cea de editor au fost valorificate bine, povestea provocând cititorul și atrăgând atenția asupra unei perioade complicate din istoria noastră. Mijloacele literare de care se folosește scriitorul sunt cele clasice, se pune în lumină viața oamenilor ca o valoare care aduce timp în plus. Deși finalul nu este unul pozitiv, intră în logica istorică și dă o tușă de realitate care face bine întregii narațiuni. Petru a fost considerat „dușman al poporului”, fiul său la fel, linia logică a suferinței se întinde asupra urmașilor ca o umbră.

Trupul lui Gheorghe nu poate fi recuperat de familie din cimitirul închisorii decât după expirarea condamnării, semn că sistemul a fost atent până la detaliu asupra regulilor pe care le-a impus peste normele divine.

Comoara, descoperită întâmplător de Gheorghe, reprezintă valoarea pe care o poartă în mod secret oamenii simpli, una cu expunere în timp. Dumnezeu a pus această valoare în ei, ea nu poate fi abolită. Flăcările care semnaleză prezența metalului prețios, sunt semnul vizibil, miraculos, menținut și în tradiția populară, că aceasta nu poate fi distrus. Comoara este prezentă în gândurile celui umil ca un punct fix menit să miște universul: „Apoi, deodată, speriat, se uită iar în colțul camerei, acolo unde-și ascunsese aurul. Văzu pentru o clipă niște flăcări albastre cum se ridică până la tavan și cum coboară rapid în dușumea. Se frecă la ochi. Privi cu ochii scoși din orbite. Totul era normal. Se liniști” (p. 11).

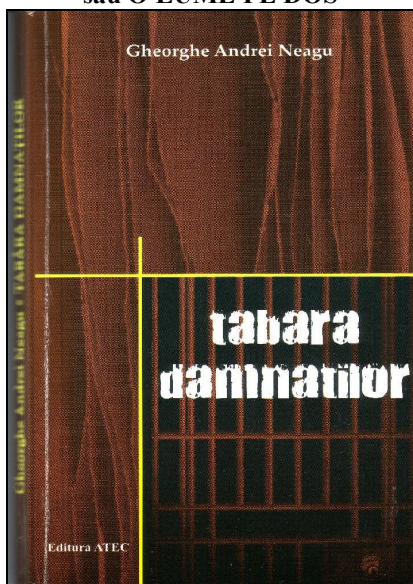
Dragostea a fost modul prin care oamenii au rezistat în epocă: „Se întoarse către ea, o luă în brațe cu bucurie nedisimulată. Bucuria găsirii unei soluții îi asigură confortul psihic și o liniște binecuvântată. O sărută pe gură apăsător, cu toată dragostea. Laura se lăsă în voie în brațele lui, topită de dragoste, suspinând” (p. 79).

Dragostea acoperă toate lucrurile, face suportabilă istoria și amarul mizerii...

*Constantin Marafet, *Răzbunarea mierii*, roman, 256 pagini, Râmnicu Sărat: Editura Rafet, 2018; redactor: Luminița Răileanu; lector: Emilian Marcu; coperta: Camelia Paula Lupu

TABĂRA DAMNAȚILOR

sau O LUME PE DOS

Gheorghe Andrei Neagu este, cu certitudine, un prozator important, de primă mână, pur sânge. Asta pentru că e și un poet la fel de valoros. Poate că e o prejudecată, dar cred mult în proza poezilor. Asta și pentru faptul că poezii simt cel mai bine simbolurile, le mănuiesc cu dezinvoltură, au un auz perfect, iar fraza nu se trădează cu vreo ezitare rebarbativă..

Tabăra damnaților este un microroman simbolic, deși el pare, la prima vedere, violent realist.

Fabula e simplă, poate fi redusă la o singură frază. Un grup de trei indivizi, deveniți penali cam fără voia lor, sunt eliberați oarecum pe neașteptate; primesc o repartitie, li se asigură reeducarea prin muncă, dar unul dintre ei evadează, încercând o altă soluție a „libertății”; eșuează însă și se sinucide.

Cei trei poartă nume simbolice: Lazăr, Petre, Serafim. Femeile poartă și ele nume predestinate: Mariana, Angelica, Petra. Se obțin astfel cupluri logico-simbolice și chiar parabolice: Petru-Petra, Lazăr-Mariana, Angelica-Serafim.

Există o lume paralelă cu cea reală. Lazăr - e cel înviat din morți, Serafim e nume de înger, iar Petru e Sfântul-Portar care permite sufletele intrarea în Rai. Mariana e Fecioara Maria, Petra e replica feminină a lui Petru, iar Angelica, fiică de preot, ar trebui să fie corespondenta lui Serafim, fiind și ea înger.

Dar Gheorghe Andrei Neagu ne

prezintă o lume pe dos, cu o subterană, un regim terestru și o posibilă izbăvire în ceruri.

Mina e o a doua subterană, după închisoare, e chiar iadul, chiar dacă, în mod ironic, suntem avertizați că e vorba de o „mină de suprafață”.

Lazăr, protagonistul romanului, e cel care încearcă să refacă, printr-un „nod” existențial, o poveste de dragoste, legând ițele unei idile complicate, aproape imposibile. După eliberare se întoarce la Mariana, „fecioara” care îi denunțase pentru un presupus viol. Pentru o vreme nodul ține, Lazăr devine „replica” Marianei (ea - coafeză, el - frizer), dar iubirea lor e maculată, ambii căutându-și refugiul în alte iubiri, consumate fizic sau nu. *Tabăra* din care evadase Lazăr devine *tarabă*, el devenind un speculant, un traficant de obiecte de lux.

A *rabata* o situație, a o înlocui cu o altă lume, iluzorie, a fețelor subțiri este o întreprindere peste puterile lui Lazăr. Lazăr-viul se sinucide ritualic, spânzurându-se: nodul pe care încercase să-l lege, îl strânge acum până la sufocare.

Nu mai e vorba de înviere, ci de chiar refuzul de a căpăta liniștea de pe urmă, sinucigașii neavând loc în cimitir și nici dreptul la o slujbă creștină. Până la urmă, Lazăr e trădat chiar de îngeri, de Angelica (a doua și ultima iubire) și de Serafim (care nu mai e, nu mai vrea să fie îngerul său păzitor). Desigur apar și alte semne: tun-soarea (amintind de Samson și Dalila), cei trei samsoni chilugi pierzându-și orice putere într-o lume reală, cotidiană, diurnă, nu neapărat normală.

Scrierea lui Gheorghe Andrei Neagu polemizează discret cu alte scrieri despre universul concentrațional: aici temnița, închisoarea nu apar decât ca o realitate glisantă, adevărata temniță este chiar lumea pe care ei au părăsit-o cândva și în care nu se mai pot încadra.

Sunt pagini savuroase de un umor irezistibil: un tractorist (Serafim) este ajutat de o Excavatoristă (Petra) să dirijeze un buldozer. I se arată comenzile, manșele, manetele, ai senzația chiar că ar fi vorba despre comenzile pentru un vehicul cosmic.

Lectura trebuie să fie stratificată, altfel înțelesul romanului apare mult sărăcit și pe nedrept expedit.

G. A. Neagu impresionează și prin acest text: în raport cu istoria narată, naratorul este obiectiv-neutru, heterodiegetic. Din punct de vedere al discursului, naratorul e omniprezent, omniscient, iar personajele sunt alegorice, simbolice, parabolice.

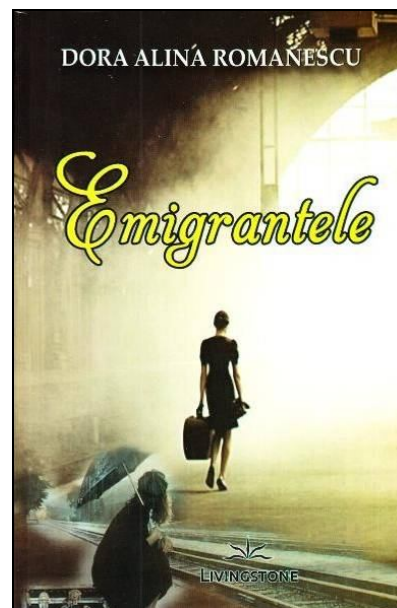
Tabăra damnaților este un roman relativ static. Dar tocmai acest lucru îi conferă o intensitate neobișnuită. Primează nu narațiunea, ci analiza: lucidă, necruțătoare, deloc conciliantă sau concesivă.

Neagu își aruncă personajele în vârtoarea vieții, neștiind sau nevrând să știe care dintre ele știu să înoate.

Sunt convins că acest roman, tradus în limbi de circulație, i-ar aduce autorului mai mult decât notorietatea sau un succes de stimă.

Lucian STROCHI

O carte a destinelor feminine

Romanul „Emigrantele” se înscrie pe linia literaturii cu puternice reflecții asupra destinului oamenilor și a provocărilor inerente ale vieții. Din cele 9 cărți ale scriitoarei Dora Alina Romanescu, două sunt intitulate „Pe drumul dorului și al destinului” și „Jocul destinului”, dar și celelalte sunt povești tulburătoare despre ființa umană : *Dealul comorii*, *Gara centrală*, *Blestem*, *Distanțe*, *Elmira Mahmudi*, *o lacrimă pentru eternitate* și *Singur prin viață*. „Emigrantele” este romanul maturității sale literare, care vorbește despre fenomenul emigrării postdecembriste. Dora→

MIRCEA DAROȘI

Punktul „LaPunkt”

Punktul acestei săptămâni îl constituie cartea *Oameni – Repere – Mărturii*, dialogul lui Nicolae Băciuț cu Veronica Pavel Lerner, apărută la Editura Vatra Veche din Târgu Mureș în 2018.

Cărțile de convorbiri sunt întotdeauna un mare câștig pentru cititori deoarece sunt scurături către o viață, o operă sau o epocă. Mai mult decât o poate face orice carte de istorie, un dialog oferă o perspectivă inedită prin

prisma unui destin particular. Apoi, în cazul cărții de față, relevă frânturi de viață pe care un exeget literar sau un istoric intelectual nu le-ar putea prinde niciodată. Mai mult, volumul este ilustrat cu fotografii din arhiva personală a Veronicăi Pavel Lerner care completează minunat dialogul.

Povestea de viață a Veronicăi Pavel Lerner nu este una obișnuită. Dar este un excepțional care, în afara admirației sau reverenței, poate să-i inspire pe mulți care caută răspunsuri privind propria devenire. Nu vreau să intru în amănunte legat de cele istorisite. Aș strica, astfel, plăcerea

lecturii. Spun numai că această carte completează răspunsurile la două întrebări esențiale pentru România ultimelor decenii: Cum a fost, totuși, posibilă construirea unei vieți intelectuale sănătoase în România comunistă? Cum poți să-ți păstrezi identitatea, valorile proprii, să te dezvolti uman, profesional și să-ți împlinești destinul departe de țară? Familia, prietenii, întâlnirile fericite apoi literatura, muzica, știința sunt o parte din răspuns în cazul Veronicăi Pavel Lerner. →

EUGEN STANCU

ROMANUL DESTINELOR...

→Alina Romanescu intră cu succes în spațiul acestui gen de literatură, găsim și un loc de cinste alături de cei care au evocat în scrierile lor marea dramă a înstrăinării, începând cu Panait Istrati și până la scriitorii contemporani : Costel Crângan, Vasile V.Popa, Dorian Florescu, Marian Mălaicu Hondrari, Mihai Buzea și alții. Ea pătrunde în detaliile peisajului uman în care personajele sale se mișcă și trăiesc, își caută norocul și rostul în viață, plătinându-și tributul pentru acest exercițiu al vieții. Folosind o tehnică literară proprie, în care discursul narativ are o deosebită valoare estetică și morală, ea reușește să redea nuanțele acestei înstrăinări, dar mai ales să pună accent pe umbrele fenomenului care a bulversat o lume întreagă.

Protagonistele romanului sunt femei, așa cum ne sugerează chiar titlul, ființe cu suflet nobil, dar trecute printr-o experiență dureroasă, înfruntă cu îndărătnicie viața, grație caracterului lor puternic. Romanul cuprinde trei părți distincte : Maria, Patrizia și Miruna, dar luate împreună formează un tot unitar prin conținut și prin modul de abordare a subiectului. Experimentul său literar are un câmp larg de cuprindere a realității care se îmbină armonios cu ficțiunea într-un stil coerent și cursiv, fără prea multe înflorituri.

Maria și Miruna sunt românce din Dobrogea ale căror destine aproape că se suprapun prin evoluția întâmplărilor, al drumului parcurs, dar mai ales prin drama lor existențială. Amândouă s-au născut la sat. Maria termină Școala profesională de alimentație publică din Mangalia, dar

marea ei dorință era să urmeze o facultate, să facă masteratul, să se împlinească din punct de vedere profesional, ceea ce se și întâmplă mai târziu. Pe vremea când își făcea stagiul de practică pe litoral, se îndrăgostește de Cristian, un tânăr din Cluj, iubire care, după 4 ani se încheie cu un eșec. Cea mai mare lovitură o primește însă din partea lui Matei, tot din Cluj, care îi reaprinde în suflet flacăra iubirii, dar se va stinge la fel ca cea dintâi. La recomandarea unei prietene, pleacă în Germania unde o îngrijește pe doamna Patrizia, afectată grav de o boală și de indiferența soțului ei, reușind să-i amelioreze situația prin cunoștințele de psihologie acumulate în facultate, pe care abia acum și le pune în practică. Ajunge apoi în Spania, trecând prin multe încercări ale vieții și în cele din urmă îl cunoaște pe Carlos, omul care îi schimbă suferința cu dragostea lui.

Miruna provine dintr-o familie sărăcăcioasă și dezorganizată. Este deosebit de inteligentă și își dorește să ajungă învățătoare, dar necazurile o copleșesc și la o vârstă destul de fragedă se căsătorește cu Săndel, „pentru a scăpa de indiferența mamei sale și de răutatea iubitului ei”. Din căsătoria lor rezultă o fetiță, care va deveni simbolul existențial al Mirunei. Omul care i-a declarat iubire eternă de când s-au cunoscut, se dezumanizează, devine alcoolic și afemeiat, se comportă diabolic cu soția sa, o maltratează într-un chip animalic, fapt ce le cauzează despărțirea. Pentru a-și putea ajuta fiica să-și termine studiile, Miruna se duce în Spania, unde este îngenuncheată, umilită și striviă de greutatea, de răutatea celor din jur, dar

rezistă cu îndârjire, până când soarta îi aduce în cale pe Valentin, care își are și el povestea lui și, împreună își vor găsi fericirea.

Romanul are o structură bine încheiată, iar limbajul folosit este deosebit de rafinat. Autoarea își privește retrospectiv personajele și le conturează după o psihologie aparte, cu bune și cu rele, cu defecte și calități, cu virtuți și vicii, cu neajunsuri și împliniri, cu dezamăgiri și bucurii. Sunt portrete individuale, dar și de grup care se desprind din sufletul său. Pentru fiecare găsește trăsăturile care i se potrivesc. Celor pozitive le dă culoare și lumină, le insufflă încredere în propriile lor forțe, sunt admirate pentru frumusețea lor sufletească, pentru curaj și puterea de-a se confrunta cu realitatea crudă. Pe cele negative le conturează în linii sumbre, dar cu o artă inconfundabilă. Caracterul moralizator al evocărilor sale ne duce cu gândul la actul pedagogic de care autoarea își aduce aminte cu nostalgie și face involuntar sau voit trimiteri la valorile morale de ieri și de azi. Talentul incontestabil, iubirea de oameni și credința în Dumnezeu sunt elementele care o definesc pe scriitoarea de la malul mării, originară din Ținutul năsăudean. În cuprinsul romanului se află multe eseuri cu un profund caracter religios, care emoționează pe cititor.

Dora Alina Romanescu este un fin analist și psiholog al fenomenului social pe care îl îmbracă în haina de sărbătoare a scrisului său. E o maestră a peisajului natural, oferindu-ne o frumoasă descriere a litoralului românesc, dar și a Ardealului său de origine. „Emigrantele” este un roman cuceritor prin mesaj și acțiune, puternic ancorat în realitățile contemporane.

Veronica Pavel Lerner vs

Caligrafii emoționale dincolo de Ocean

Nicolae Băciut *în dialog cu Veronica Pavel Lerner Oameni – Repere – Mărturii* (Ed. Vatra veche, 2018, Tîrgu-Mureș), o carte construită într-un dialog auctorial deschis cu Veronica Pavel Lerner, o carte care (cel puțin în timp, dacă nu în prezent) credem că va putea fi o memorialistică aparte – și nu întâmplător – Nicolae Băciut este scriitorul care „de mai bine de patru decenii m-am/[s-a] pus în slujba dialogului literar”, afirmând în debutul cărții - *Un ocean între întrebări și răspunsuri* – și dacă vom considera că prin anii aduși în interviul reporterului - întrebări și răspunsuri așezate sub „marca” a te avânta pe un teren, poate, „minat” de sensibilități „criptice” – se înscrie în arealul unui memorial al (ne)cuvintelor. Nicolae Băciut, cronicarul înzestrat cu o judecată de valoare purtătoare de mesaj responsabil de sensul cultural-ideologic, privind o perioadă „ne-determinată” a incertitudinii în

Punktul „LaPunkt”

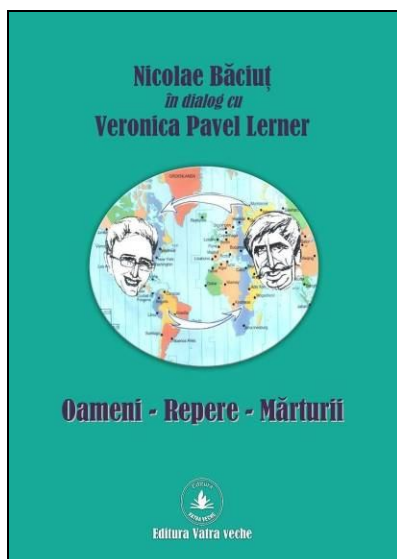
→Pentru cel care conduce dialogul, scriitorul și editorul Nicolae Băciut, această carte este parte a unui proiect intelectual amplu care relevă prin convorbiri o imagine neașteptată a istoriei literaturii române contemporane.

Nu în ultimul rând, Veronica Pavel Lerner este autor LaPunkt. Articolele sale pline de compasiune, ironie și umor, completează dialogul de peste ocean din cartea de față. Le puteți citi pe toate aici.

Oameni – Repere – Mărturii, Nicolae Băciut în dialog cu Veronica Pavel Lerner Târgu Mureș, Editura Vatra Veche, 2018, coperta – Adelaida Mateescu

[Eugen Stancu](#) este director al Asociației Eurocentrica și cadru didactic asociat la Facultatea de Istorie, Universitatea din București. Doctor în istorie. A studiat la Universitatea din București, Central European University Budapesta și Lincoln College, Oxford. Ultima carte: Eugen Stancu, *Istoriile mele. Convorbiri cu Lucian Boia*, București: Humanitas, 2012.

LaPunkt, 24 septembrie 2018

orizontul cultural-politic, se responsabilizează, și în aceste ... *Mărturii*, prin chiar sentimentul asumat și ca poet care, prin sine, spune ceva despre Sinele semenilor într-un *dincolo* al devenirii. Ne amintim că Jean Bart realizează un impresionant jurnal de călătorie - „*Peste ocean* Note dintr-o călătorie în America de Nord” (1926) - nu ca ceva analog, însă gândul în călătoria „peste ocean”, aparent inevitabil, în dialogul cu Veronica Pavel Lerner recucerește o lume a trăirilor interioare pe care cititorul le consumă și, parcă, el însuși, devine martor al amintirilor protagonistei care re-constituie imagini ale unor vremuri nu „de mult apuse”, ci vremuri *pline de hazul și farmecul copilăresc*, de „visul copilăriei și din adolescență reprezentat de iubirea pentru Artă sub toate formele ei (muzică, pictură, scris)...” (Mihai Zamfir); Veronica Pavel Lerner răspunde provocării, „peliculei”, cu cele (peste) 100 de întrebări ale interlocutorului ei.

Dialogul din *Oameni - Repere – Mărturii* caută să aducă la lumină emoția și trăirile Veronicăi Pavel Lerner, aflată într-un București mai puțin cunoscut lectorului de azi, oricare ar fi el, ceea ce stârnește, pe de o parte, curiozitate admirativă și pe de alta, admirație cognitivă prin prisma unor destăinuri elegiace. Cartea este alcătuită prin întrebări graduale, urmărindu-se realizarea unui portret literar dat de (auto)rigoarea frazei/ frazării, nu atât cu emfază de ceremonial de confesie melancolică, ci mai degrabă o confesie a reveriei timpului și spațiului, condensat în însăși

muzicalitatea interiorității celui intervievat, și, să zicem și, că nota *poesisului* din întrebările propuse de autor au condus la creionarea unui edificiu memorialistic de peisaje și personalități marcante, evocate de Veronica Pavel Lerner, precum N. Steinhardt, Andrei Pleșu, Alina Diaconu, Dumitru Puiu Popescu, Toma Pavel. Credem că Nicolae Băciut realizează dincolo de retorica dialogului, sugestia vizualului prin cuvântul care se modelează prin cuvânt într-o nouă imagine plăsmuitoare de adevăr și credință a nobleței de *a fi* român dincolo de Ocean. Măiestria cu care autorul își pregătește actantul, pentru a înregimenta oameni și locuri, fapte și emoții, face parte deja din binecunoscuta tehnicitate emblematică a jurnalistului, un remarcabil surprinzător de esențe ale spațiului în dinamica inefabilului.

Dacă avem întâi un dialog cu privire la *Copilărie (a)*, în fapt, întregul evantai de întrebări se alcătuește în jurul ideii de *literatură și cultură*, cu atât mai mult cu cât „viața înseamnă literatură și literatura înseamnă viață”. Maurice Blanchot, în *L'Espace littéraire (Spațiul literar)*, făcea următoarea afirmație: „Lectura este mai pozitivă decât creația, mai creatoare, deși nu produce nimic.” Se naște întrebarea dacă aceasta nu produce *apriori* nimic? Din contră, literatura este chiar *mișcare de descoperire*, ceea ce se adevărește și în mărturisirile Veronicăi Pavel Lerner, apreciind că „lipsa de comunicare între oameni, pe toate planurile, duce la neînțelegeri, abuzuri, acte de violență. În lumea culturală, dialogul completează actul artistic. Pictorul se exprimă prin formă și culoare, poetul prin cuvânt, muzicianul prin sunete. Mi se pare însă interesantă și explorarea, prin dialog, a ideilor omului din spatele artistului.” [p. 13] Experiența gândirii celei intervievate dă posibilitate manifestării unei biografii lipsită de „celebritate” și asta pentru că „biografiile sunt interesante în măsura în care epoca istorică, politică și culturală influențează autorul”, iar de biografic depinde însăși existența unei opere, de pildă *Jurnalul fericirii* lui N. Steinhardt, unde „nu numai regimul infernal a determinat scrierea și apoi interzicerea romanului, →

CRISTINA SAVA

ci și personalitatea lui N. Steinhardt care, în ciuda multiplelor interogatorii și torturi (fusesse implicat în procesul lui Noica), nu a divulgat agenților de securitate ceea ce ei doreau să afle.” [p. 16] La întrebări delicate - despre „Ce ați însemnat, de la început, pentru părinții dv.?” ori „Care sunt cele mai vechi amintiri pe care le aveți? Când ați deslușit prima oară rosturile lumii?” – mărturisirile Veronicăi Pavel Lerner sunt de-a dreptul tulburător de emoționante - „Nu știu ce am însemnat pentru părinți la naștere. Când am avut cinci ani și m-am îmbolnăvit de poliomielită, iar viața mi-a fost în pericol, (...) tata a albit într-o singură noapte, iar cele trei săptămâni din spitalul Colentina le-am petrecut cu Gra, străbunica maternă, mama n-a suportat. (...) De la trei ani am început să rețin oameni și obiectele înconjurătoare. (...) Am trăit de la o vârstă foarte fragedă un intens dialog cu obiectele (...) și legătura mea cu lumea a fost atât de puternică încât, atunci când am venit în Canada, am făcut, ca să mă pot simți ca acasă, un efort intens, care a durat peste șapte ani, pentru a restabili legături, ca în copilărie, cu obiectele și cu natura.” [p. 19] Cât despre moștenirea genetică, fără îndoială că protagonista este recunoscătoare tatălui de la care „mi se trage urechea muzicală, gustul pentru poezie și tot ceea ce ține de fantezia artistică. De la mama am moștenit forța interioară și perseverența, care m-au ajutat să răzbat într-o viață nici ușoară și nici lipsită de obstacole.” [p. 21] Nu pot fi reiterate amintiri fără a localiza și energia locurilor unui ludic amprentat de personalități, precum Alina Diaconu „cu un an și jumătate mai mică decât mine, era prietena mea cea mai apropiată. Tatăl Alinei era scriitor și avocat, dar era și un mare iubitor de tablouri (...) Aveau tablouri de Petrașcu, Iser, Ciucurencu, Pallady (...) în casa lor se aduna lumea intelectuală a Bucureștiului: scriitori, doctori, avocați, printre care era și N. Steinhardt.” [23] La întrebarea „Ce vă amintiți despre Bucureștiul copilăriei?”, răspunsul este dat într-o notă jovial-ludică: „Bucureștiul copilăriei mele avea limitele date de traseul meu cu tricicleta, pe trotuarul străzii, unde știam toate crăpăturile pavajului de pe trotuar”, ca mai apoi într-un crescendo tempus să fie

amintit cotidianul cu „cărutele cu pepeni, cartofi, varză”, nelipsitele „strigăte ale furnizorilor ambulanți” și, nu în ultimul rând, momentele unei zile cu dimineața și nelipsita lăptăreasă ori seara cu muzica de dans din grădina restaurantului „Zorile roșii”, din apropiere, „din care cauză nu puteam dormi cu geamul deschis” [p. 26], desigur și „trăsura care ne ducea la Gara de Nord”, toate amintiri ale Bucureștiului de altădată, iar în 1979 „s-a produs și trezirea mea în ceea ce privește adevărul politic și economic din România.” [p. 27]

Primii ani de școală, ca parte din interviul cărții, reliefaază o autentică vocație a Veronicăi Pavel Lerner pentru tot ceea ce înseamnă „asalt” și „salt” în viață și în performanțe științifice, artistice (vol. *Binecuvântatul prezent*, Ed. Pallas, 2008). Nicolae Băciuț, în spațiul literalității, al senzorialului, își pregătește lectorul în a da curs irizărilor confesiunii, în care Veronica inserează ca într-un joc al aducerilor aminte oameni-prieteni ai adolescenței care știau a *oferi* din prinusul inimii lor. Mai mult, interlocutorul este adus în fața ineditului: „- Prin ce se deosebește școala/ educația de acasă, de cea instituțională? Cât și cum a contat ceea ce ați învățat atunci pentru ceea ce ați făcut în viață? Ați putea face o comparație între școala de atunci și școala de acum, la acest prim nivel, în România sau Canada?” Este impresionant punctul de vedere prin care se atinge acel *ceva*, de care școala nu trebuie să se lipsească, pentru a *fi* ceea ce se așteaptă a *fi*: „- La copii mi se pare că doar a se

amuza (to have fun) nu e de ajuns (...) E nevoie de oameni competenți și bine informați în organismele care legiferează schimbările din învățământ.” [p. 45] În ceea ce privește **Liceul, adolescența**, protagonista nu consideră, precum Bacovia în poeziile sale - *liceu, cimitir al tinereții mele*, ci mai degrabă „fiecare zi era un fel de cursă cu timpul, pe care îmi plăcea să o câștig. Continui să practic acest gen de curse chiar și în ziua de azi !” [p. 54] Diversitatea strategiilor autorului, de a aduce actantul în proximitatea lectorului, sunt meștejugite, în sensul că ele primesc forme, sensuri și înțelesuri pe măsura pregnanței evocatoare. Fără a vitregi lectorul de frumusețea auctorială, ne îndreptăm atenția către răspunsul la una dintre întrebările atât de pliate pe istoricul prezent: „- Ce anume rămân de referință pentru această etapă a devenirii dumneavoastră? Profesori, colegi? V-a ajutat școala să vă descoperiți vocația, să vă proiectați împlinirea?” Lămurirea vine, oarecum, peremptoriu: „împlinirea mea nu știu dacă s-a datorat școlii sau mai curând valorilor învățate în casă, cărților din bibliotecă, mai precis a educației și exemplului părinților și fratelui.” [p. 63] Dacă Fănuș Neagu are un titlu de carte *Frumoșii nebuni ai marilor orașe*, iată că întrebarea pe care Nicolae Băciuț o formulează - „Cum erau frumoșii adolescenți ai celui mai mare oraș din România tinereții dv.?”-, primește un răspuns eliptic în frumusețea și franchețea frazei: „- Adolescenții bucureșteni erau, în anii '60, niște nebuni chiar mai frumoși decât cei din alte țări, pentru că tinerețea, zâmbetul și zburdălnicia lor a completat lipsa de libertate a a epocii.” [p. 65]

Veronica Pavel Lerner e „adusă” în **Anii de maturitate. Plecarea din țară**, un moment tulburător și numai în a-l conștientiza, ca simplu cititor/ascultător, ori fără îndoială că emoția celei care povestește se conjugă, dacă nu cumva se amplifică, amprentată de sensibilități, poate, recurente în tonalități sumbre ale unei Românie sufocată de idei și ideologii comuniste, un timp lipsit de orizont, închistat în însăși absurditatea profanului manifestat în dualul *a fi*. Mobilitatea stilului, cu care reporterul formulează întrebări expansiv-emoțive, →

Totonto, 2018, la Consulatul Românii

lasă loc meditației și livrescului în a se contura ideea generalizatoare: „- Și totuși, v-ați despărțit de București. Ce a atârnat atât de greu în balanța unei astfel de opțiuni?”; „- Nu de București m-am despărțit, ci de regimul comunist din România, de condițiile imposibile pe care le aveam de îndurat (...).”; „- Nu v-ați putut rupe total de țara natală. Ce vă urmărea însă permanent, când întorceați capul înapoi?”; „- (...) Eu am fost legată, din copilărie, de pietre, copaci, frunze, garduri, păsări. Am fost copil de oraș, dar iubeam pământul și mirosul lui reavăn ca și când aș fi trăit la țară.” [p. 86 și pp. 90-91] Urmărindu-și interlocutoarea, în fidelitatea biografiei documentariste, Nicolae Băciuț, cu aceeași acuitate raționalistă, aduce în relief realității *Debutul literar* al Veronicăi Pavel Lerner: „- Când v-ați apucat de scris cu conștiință auctorială?” Bucuria descoperirii registrului literar aproape concomitent cu cel al cercetătorului științific s-au completat pe tărâmul Artei, ceea ce a determinat-o pe Veronica să considere că „de-a lungul întregii mele cariere științifice, mi-am manifestat dorința de a inventa ceva nou.” [p. 107] Modestia cercetătorului și omului de litere se instituie într-un document moral: „- Ce-ați simțit atunci când v-ați văzut numele publicat?”; „- Sigur, vederea numelui meu publicat m-a bucurat, dar n-aș putea zice că mi-a dat o senzație specială. Ceea ce însă m-a îmbogățit atunci a fost participarea la cenaclul *Observatorul*, condus de d-l Popescu, unde am cunoscut multe personalități, printre care și pe sculptorul Nicăpetre, în memoria căruia, în 2008, când artistul a murit, *Cenaclul Observatorul* a devenit *Cenaclul Nicăpetre*.” [p. 109] Despre locuri și oameni ai exilului, Veronica a notat, cu vibrația afectivă și introspecția chimistului, întotdeauna marcat de luciditatea și tensiunea spațiului lipsit de frontiere, și în paginile *Oameni pe care i-am cunoscut* (Ed. Vatra veche, 2015), o „expoziție de portrete”, cum a numit-o Ioana Părvulescu în prefață, un proiect la recomandarea editorului Nicolae Băciuț. Că voia să se asemene atât de mult cu Toma Pavel (fratele), firește că dorința a venea, credem, dintr-un *prea plin* al vocației literare și muzicale împlinite, și mai

ales că se potriveau atât de mult la „gesturile muzicale și îi sunt și astăzi recunoscătoare pentru toate discurile cu muzică religioasă pe care mi le-a trimis din Canada în anii '70.” [p. 113] La plecarea din România, *Mezina* familiei lasă această „comoară” spirituală, cu toată încărcătura emoțională, lui N. Steinhardt (Nicu, cum obișnuiau să-i spună apropiații). Mai târziu, când N. Steinhardt avea să părăsească această lume, s-a găsit, în garsoniera acestuia, discul cu *Magnificul* de Bach, cu mențiunea: „de la *Cântăreța*”, nimeni altcineva decât Veronica Pavel Lerner; iată lumina desăvârșită a unui portret, și invers, un portret în lumina desăvârșită a unei profesii de credință. Despre N. *Steinhardt*, amintirile sunt legate de atmosfera din casa părintească, unde aveau loc întâlniri memorabile cu intelectualitatea Bucureștiului, oameni prestigioși, doctori, avocați, arhitecți, muzicieni, critici sau colecționari de artă, după cum și în casa fratelui Veronicăi, veneau personalități marcante ale literaturii românești: Matei Călinescu, Ion Negoițescu, Șt. Augustin Doinaș, Mihai Zamfir și alții. La provocarea autorului, „- Un episod aparte în biografia dv. îl ocupă N. Steinhardt, la care ne-am referit adesea în corespondența noastră. Cum l-ați cunoscut, cum a apărut în familia dv.?” Veronica Pavel Lerner, într-o desăvârșită admirație ca un exercițiu purificator, își asigură, parcă, reporterul și lectorul, deopotrivă: „- N. Steinhardt era un prieten al familiei, iar pentru mine era ca și când ar fi fost întotdeauna împreună cu noi.”; „- Ce v-a impresionat la N. Steinhardt, atunci când, copil fiind, aveți o altă percepție asupra oamenilor?”; „- (...) avea o capacitate extrardinară de a dialoga cu oricine și despre orice. Se apropia, cu dragoste, de toți ce din jur, avea darul de a se face iubit. Era întotdeauna vesel și avea o exaltare pe care n-o mai întâlneam la nimeni.”; „- Cum apreciați posteritatea lui N. Steinhardt, destinul operei sale?”; „- Sunt fericită că, în sfârșit, N. Steinhardt e apreciat la adevărata lui valoare! A suferit mult, a fost un om de mare caracter și ar fi meritat să fie recunoscut mult mai devreme. În sfârșit, s-a făcut dreptate!” [pp.127-128 și p. 132]

Spre finalul dialogului, Nicolae Băciuț, dincolo de note de reporter, aduce cu precizie și dinamism, cu franchețe și sobrietate, frământări ale „fizionomieii” culturalului și cotidianului (dacă ne este permisă exprimarea) care înregistrează, să zicem, febrilități, situații, atitudini caracteristice pentru epoca și contextul în care *Cărțile viitorului* ar putea însemna doar biblioteci virtuale. Și totuși, lucrurile nu vor fi întocmai, atâta vreme cât oameni de cultură remarcabili, precum Gabriel Liiceanu (*Dans cu o carte*, 2001) consideră că „viața vibrează într-o carte și cartea vibrează în viață”, ori cum spune Veronica, în urma lecturii cărții lui Liiceanu: „Și ca și când Gabriel Liiceanu mi-ar fi luat ideea mea de a dansa cu cărțile, preluând-o într-un balet de vorbe cu mult mai grațios decât l-aș fi putut crea eu însămi.” [p. 139] *Condiția scriitorului român în Canada* stă sub pecetea unui refugiu care pe de o parte compensează precaritatea vieții, pe de alta exilul rămâne calea fără întoarcere și, atunci, literaturitatea, ca stare, devine „lumea” în care au loc întâlniri cu destine culturale și spirituale într-o mereu schimbătoare tentație a iraționalului, temperat de rațional, o „lume” în tușa lăuntruului necenzurat și în care *Vecini, colegi, familie* pot fi așezați într-o împreună viațuire, și să parafrăzăm (și noi) citatul „Bloom where you are planted” (înflorești acolo unde ești sădit) [p. 163]

Diversitatea strategiilor textuale și chiar metatextuale îi permit scriitorului Nicolae Băciuț acea/acele *mise-en-scène* ori *telling a story*, încât la final de lectură, cititorul să poată înțelege că temperiile unei istorii zbuciumate nu pot submina demnitatea etică și estetică, iar livrescul ca formă de expresie a Artei devine factor catalizator al notației reportericești în detalierea unui biografic cultural de excepție, a unui destin care incorporează în substanța sa notorietate, sensibilitate, frumusețe sufletească:

„Am avut destinul de a mă naște într-o familie de intelectuali și să am în casă cărți de valoare. (...) Aș dori ca scrisul de astăzi al *mezinei* de altădată și al *Cântăreței* lui N. Steinhardt să fie omagiul meu dedicat familiei și prietenilor ei.” [p. 168] **Acesta este sensul unui destin cultural de excepție!**

Oameni - Repere - Mărturii

Veronica Pavel Lerner: Prietenia implică generozitate, complicitate și, mai ales, bucurie la succesul celuilalt *

În "Oameni – Repere - Mărturii" - dialogul transoceanic al scriitorilor Veronica Pavel Lerner și Nicolae Baciut continuă cu mult farmec cronică mărturisitorilor de suflet prin care autoarea evocă în mod inconfundabil rolul esențial al artei și vocația prieteniei că repere formative majore. O conversație care ne invită elegant să descifrăm *gânduri printre rânduri*** - o viață de om cu frumusețea cuvântului trăit intens și dovada unei culturi rafinate. Proba unei lecturi meritorii este dată de emoția pe care textul ne-o transmite, de stabilirea unei relații personale cu ideea cărții; astfel, în acest sens, autoarea își dorește «ca cititorul, după ce a terminat ultima filă a cărții, să continue să-și amintească de cele citite, iar emoția să stăruie în inima lui precum în a mea după ce mi-am destăruit, în scris, trăirile.» (p.8) Cred că Veronica Pavel Lerner reușește să stăruie în mintea cititorului pentru că ea dovedește o dragoste profundă pentru **oameni**, construiește **repere** intelectuale semnificative și aduce în prim plan **mărturii** ale unui timp care ne-a modelat destinele. Am regăsit în lectură cărții sensibilitatea, umorul și poveștile autoarei cu bucuria celui care citește o scrisoare îndelung așteptată.

Mesajul direct al cărții despre frumusețea *oamenilor*, forța destinului și taina locurilor deschide drum liber spre inima cititorului. Devine evident încă de la primele pagini că asistăm la o conversație în care ideea de prietenie aproape că devine caracter principal. Departă de a fi o abordare clișeu, autoarea evocă importanța relațiilor cu cei din jur și descrie cu sensibilitate gama de trăiri și emoții parcurse în anii formativi și, mai târziu, după plecarea din România. Cu memorie fotografică, autoarea reconstruiește portetele celor pe care i-a cunoscut în timp și, în același timp, pune împreună ca într-un joc de puzzle amintiri din copilărie și adolescență. Urmărim rescrierea unui parcurs în care prietenii, familia, școala dar și obiectele din jur sunt

elemente cheie în formarea unui destin. Iar oamenii sunt determinați și definitiv legați de locurile care rămân în suflet. Aflăm nu numai detalii duioase despre părinții, profesorii sau prietenii din copilărie dar și elemente biografice ale unor personalități culturale de seamă de talia lui Nicu Steinhardt, Alina Diaconu, Toma Pavel...și mulți alții...care au marcat viața autoarei. Un spațiu important în amintirile evocate îl ocupă locurile. Autoarea redă viu și colorat fragmente din Bucureștiul de după război cu detalii atente despre ecletismul arhitectonic, colțuri de stradă cu asfaltul crăpat, obiecte de mobilier umanizate, sau parfumul copacilor înfloriți. Este astfel natural: «Am fost foarte legată de pământul natal și nu există nici acum un peisaj din România, privit de mine în fotografii sau în filme, la care să nu vibrez adânc, observând, din nou amănunțele păstrate în memorie din fragedă copilărie.» (p. 27)

Există câteva *repere* esențiale în viața autoarei pe care le dezvăluie cu grija celui care este în posesia unui tezaur de valori. Câteva rețin atenția în mod special: onestitatea intelectuală, rigoarea pentru lucrul bine făcut, dragostea pentru muzică și artă, respectul pentru adevăr. Aceste repere însoțesc viața autoarei din copilărie în anii României comuniste până în momentul prezent în spațiul canadian. Reperele sunt extrem de importante pentru că Veronica Pavel Lerner nu suferă de relativism moral și nu face compromisuri. Mărturisește că rigoarea și onestitatea intelectuală sunt daruri educaționale de la părinții ei, intelectuali remarcabili care au reușit să se mențină verticali în anii de mizerie comunistă. «...amândoi aveau o mare exigență în ceea ce privește bunele maniere, conștiinciozitatea, punctualitatea și integritatea profesională.» (p. 20). Deși destinul i-a călăuzit pașii spre o carieră de chimist – și nu de muzician ca în visele adolescenței – Veronica Pavel Lerner nu regretă pașii vieții și evocă cu bucurie satisfacțiile pe care le-a avut fiind chimistă. Dar dragostea pentru muzică, artă, literatură nu a încetat nicio clipă. Mărturie stau zecile de cronici muzicale, cărțile scrise, și abilitatea de a se conecta la frumosul artistic. De pildă, în laboratorul de chimie, autoarea își imagina «că toate cele 30

La Câmpul Românesc de la Hamilton, Canada, iulie 2018

de instrumente analitice, calibrate și automatizate...constituiau de fapt, orchestra în care fiecare instrument cânta sub bageta mea.»(p. 33)

Cartea este, în esență, un tribut adus celor care au marcat destinul autoarei dar și un cadou pentru cititori. Aceste *mărturii* au valoare de document pentru că reflectă o epocă, dar în același timp se identifică și se relaționează cu publicul cititor: atât cel al imigranților români din lume, cât și al celor rămași în țară. Cartea traversează un destin românesc colectiv, chiar dacă separat de timp, spațiu, sau de elemente personale unice. Refugiul în literatură și artă practicat în anii comunismului a fost un element al acestui destin în care mulți dintre noi ne regăsim. Un alt punct comun este conexiunea vie cu pământul natal care, pentru mulți dintre noi, are încă semnificații puternice. Cum spune autoarea: «Nu de București m-am despărțit, ci de regimul comunist din România.» (p. 86); despărțirea de România este o experiență a exilului personal, dureroasă pentru mulți. Cei care citesc, se regăsesc iar în cei care se regăsesc, emoția va stăruie.

Ideea care a dus la apariția cărții s-a născut la sugestia scriitorului Nicolae Baciut din România, care a perfectat genul dialogului literar timp de câteva decenii. Este meritul sau de a fi ales întrebările care au generat aceste mărturisiri.

Note :

*Nicole Baciut în dialog cu Veronica Pavel Lerner. *Oameni – Repere – Mărturii* (2018) Editura Vatra Veche, Târgu Mureș. Toate citatele folosite în articol sunt din această carte.

**titlul original al cărții de proză scurtă și poezii scrise de Veronica Pavel Lerner în 2001.

LUIZA MURESEANU

Responsabilitatea asumată

Mi s-a întâmplat uneori ca, primind în dar o carte, pe care, în vâltoarea timpului, să o pun deoparte pentru mai târziu, și când, în sfârșit, mi-am făcut răgaz pentru ea, să am muștrări de conștiință și regrete pentru amânarea lecturii.

O astfel de carte este *Crâmpeie din Cartea Străduinței* (ed. Paideia, 2010), primită (în noiembrie 2010!) de la Sanda Golopenția. Dându-mi-o cu autograf, Sanda îmi scrie că aceasta este cartea „unei autoare fără noroc”. De ce „fără noroc”?

Aveam să află la lectura de acum. Și nu atunci. În 2010 am pus-o în bibliotecă și nu-mi aduc aminte să fi citit din ea. Sau am citit, dar nu-mi amintesc. Iată că acum ... i-a venit rândul.

Mărturisesc că nu știam nimic despre autoare, deși numele îmi părea totuși cunoscut. Am început primele pagini. M-am dus apoi la prima parte a Postfeței (semnată de Sanda Golopenția) și am aflat că Monica Brătulescu, născută Rahmil, la 13 iulie 1930, era originară din Craiova. Colegă cu Sanda și Constantin Eretescu la Institutul de Folclor, a emigrat apoi în Israel. Țara strămoșilor săi a fost pentru ea tot un fel de exil, de vreme ce notează la un moment dat (fiind deja acolo), metaforic: „Ferice de voi, pomilor! Voi nu știți ce înseamnă să trăiești dezdărcinat.” (p. 49) Dar cele spuse (scrise) despre limba română sunt și mai edificatoare: „Limba mea maternă este româna /.../ o limbă cu multiple registre și corzi. /.../ Nimeni și nimic nu mi-o poate lua. /.../ Româna este limba pe care o stăpânesc și care mă stăpânește cu adevărat” (p. 15) și aceasta deoarece, o spune în prealabil, subliniind importanța idiomului în definirea identității: „Limba maternă este o zestre de mare preț. Cine și-o păstrează își menține o linie de continuitate, identitatea, puterea de a gândi și a se exprima deplin și nuanțat.” (p. 14)

Astfel, cu toate că trăiește o parte din viață în Israel și vorbește mai multe limbi, prin scris ea este un autor român de vreme ce calea de exprimare în scris este exclusiv limba română.

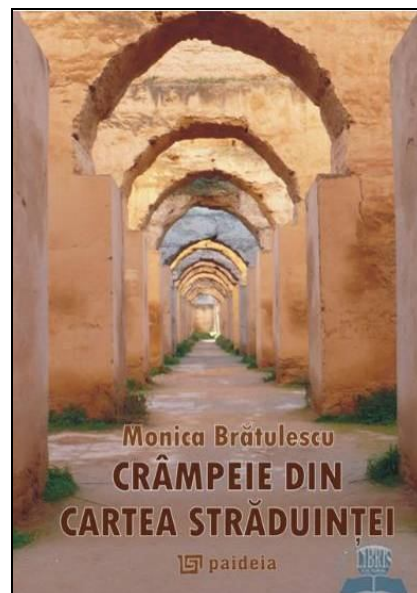
Și acum câte ceva despre structura volumului:

*Crâmpeie*¹² din *Cartea Străduinței* sunt, așa cum sugerează primul termen al titlului, fragmente, notații mai scurte sau de mai mare amplitudine, fără o ordine vădită, și totuși într-o succesiune pe care s-a străduit să o întocmească editoarele, ținând cont că ele au avut la îndemână un manuscris nefinalizat și cu circa 80 de pagini distruse chiar de autoare. O primă parte, intenționată a fi un jurnal, dar nedatată, a fost intitulată (inspirat), în ediția tipărită, „Zile”¹³. Unele sunt inedite, altele au fost găzduite inițial de revista editată de Sanda Golopenția și Constantin Eretescu în Providence (SUA) – *Lupta. The Fight*, ori de *Origini* (SUA), *Secolul 21* și *Cetatea culturală* (Cluj).

Acest „altfel” de jurnal, fără date precis indicate, dar cu notații departajate grafic, transpun, în fapt, trăirile/ gândurile/ reflecțiile personale asupra unor evenimente/ întâmplări/ sentimente încercate la un anume moment, într-o anume zi de către autoare. Care a fost momentul, care a fost ziua din calendar – ce mai contează peste timp? Câteva titluri (selecate aleatoriu) trimit la subiectul reflecțiilor: *Limba mea*, *Cititorul ideal*, *Despre vârste și timp*, *Suferința*, *Cârja rutinelor*, *Consecvență și rigiditate*, *Resemnare*, *Optimism* ș.a. Din toate acestea, ca și din multe altele răzbate pasiunea, dublată de o rece obiectivitate, a

¹² Explicațiile/ mărturisirile Sandei Golopenția din Postfață (intitulată *O carte vibrantă a emigrării*) largesc aria semantică a termenului, cu accent pe „dramatismul cuvântului *crâmpeie*”: „Am rezistat o vreme acestui titlu. Pe măsură ce înaintam în editare, am înțeles însă că, vecin cu transilvăneanul *crâmpia* (încurcătură, încâlceală a urzelii la război, încurcătură, belea, greutate, greșeală), cu *a crâmpoți*, *crâmpoți*, *crâmpota* (a face bucăți, a rupe, a sfâșia, a desface, a anihila), cuvântul *crâmpeie* reda cu precizie abruptă ceea ce ar fi rămas neexprimat pe în titluri de tipul *Pagini din ...*, *Fragmente din ...*: sfâșierea cu care M.B. s-a rupt de acest text împuținat, sfârtecat, cu soartă nesigură.” (p. 290)

¹³ „În *Cuvânt înainte*, M.B. vorbește despre prima parte a structurii plănuită în *Crâmpeie* ca despre niște notații de jurnal. De aici, a izvorât decizia de a intitula *Zile* această parte, căreia i-am adăugat o serie de fragmente de aceeași natură și de dimensiuni comparabile publicate sub titlul *Monologuri și dialoguri*. Mi s-a părut că titlul *Zile* e preferabil titlului *Monologuri*, pentru simplul fapt că el poate funcționa și ca un rapel al naturii de jurnal a textului cadru.” (S.G., *op. cit.*, p. 291)

observației lumii cu care Monica Brătulescu trece prin viață. Iar secvența existenței sale departe de țara în care s-a născut, dusă acum în cea din care veneau strămoșii săi, nu este deloc una pe care spera că o va trăi. Un capitol – „Despre emigrare” cuprinde (succint) mai multe ipostaze ale fenomenului resimțit din plin de cea pentru care amintirea Bucureștiului, a casei, a prietenilor, a naturii cu care se obișnuise devin un permanent reper de comparație. Sărăcia emigrantului, desnădejdea, incompatibilitatea cu noua limbă, cu obiceiurile, clima, geografia chiar răzbat adesea printre rânduri sau mărturisite direct: „Ura, *sunt liberă!* M-am descătușat de tiranie! Dar uite, *sunt flămândă*”, scrie la un moment dat, iar cuvintele ei seamănă izbitor cu cele mărturisite de Ștefan Baciu (exilat cu soția în Brazilia). Acesta, într-o scrisoare (30 iulie 1951) adresată lui Mircea Eliade mărturisea, printre altele: „*Ducem o grea viață de oameni liberi – o viață de oameni care nu au vrut să fie lacheii nimănu. Avem toate libertățile, inclusiv aceea de a muri de foame sau de a nu avea ce face...*” (s.n.)

Într-o altă secvență, autoarea notează direct că „strămutarea atrage după sine efecte extrem de grave” (p. 91), dar cea mai gravă – pierderea a tot ceea ce a însemnat trecutul, obișnuința, rutina și, în cele din urmă, identitatea („buna întocmire a vieții mele s-a făcut țândări”). „Pierd din substanța gândului, pierd vloga cuvântului, mă pierd p.→

MIHAELA ALBU

mine însămi, mă înstrăinez.” (pp. 92, 93)

Alte capitole/ secvențe conduc cititorul către un nou palier al personalității Monicăi Brătulescu. *Despre taine, credință și apartenență religioasă* și, mai cu deosebire, *Coranul, impresii de lectură* amintește cercetătorul cu care cei care îi cunoșteau studiile publicate în țară („lucrări fundamentale”, cum le numește Sanda Golopenția – *La luncile soarelui, Colinda românească. The Romanian Colinda* ș.a.) erau familiarizați.

Locuind acum într-o țară frământată de războaie, făcând parte dintr-un popor hăituit de-a lungul timpului, în conflict permanent cu populațiile arabe, nu poate să nu-și pună întrebări, să nu caute să afle cauza („Am citit Coranul din dorința de a înțelege mentalitatea arabilor, dar și pentru a ajunge la sursa de bază a înverșunării lor împotriva evreilor.”)

Iar căutarea răspunsurilor se face prin cât mai multe și variate surse, lecturi în mai multe limbi, păreri cât mai avizate.

Din toate acestea, ea își face propria analiză și găsește propria explicație a luptei dintre cele două religii. Citește mult și scrie apoi un eseu bine articulat (*Coranul, impresii de lectură*) asupra originii islamului și asupra rolului lui Mohamed în această religie. Tot textul se prezintă ca o analiză serioasă bazată pe o lectură atentă nu numai a Coranului, ci și a Bibliei, pe comparații ce duc la izvoarele comune: „Este greu, aproape imposibil a defini Islamul fără a-l raporta la iudaism și creștinism, religiile la confluența cărora a apărut.” (p. 85) Cercetarea merge adânc pe firul istoriei și descoperă astfel importantul rol al geografiei în răspândirea credinței islamice: „Descopăr până la urmă că majoritatea istoricilor sunt de părere că ceea ce i-a determinat pe locuitorii Peninsulei Arabice să pornească la cuceriri a fost presiunea exercitată de suprapopulare pe un teritoriu sterp. Iată cum, după un lung drum înapoi, ajung la probleme de mare actualitate: explozia demografică și penuria alimentară.” (p. 83)

Adevărat cercetător, conștientă de parțialitatea unui răspuns care să acopere întregul, ea încheie eseu prin recunoașterea imposibilității

pătrunderii în esența religiilor (și a islamului, implicit) prin necunoașterea limbilor vechi. De aceea, în încheiere, își definește eseu drept „impresii de lectură” și „nicicum un studiu”, de vreme ce afirmă că îi lipsește acea „competență elementară” – „a citi în original scripturile”.

Într-o permanentă autocenzură, cu o acribie pe care o demonstrează în tot ceea ce așterne pe hârtie, cu modestia pe care o au numai spiritele cultivate, ea se declară, la finalul textului, „un amator”.

Și totuși, din întregul volum, din totalitatea „crâmpeiilor” pe care le-a cizelat, le-a șlefuit până la esență (dar și din corespondența purtată, o parte inclusă în volum), Monica Brătulescu se dezvăluie cititorului ca cercetător, analist și scriitor totodată, om de carte și iubitor de bibliotecă, observator atent al lumii în care a ales să trăiască, având, cum afirmă Sanda Golopenția, „un destin de luptător în profesie și în cotidian”. (p. 286) Deși „a intrat în apăsări o viață întreagă” (cum îi caracterizează succint viața autoarea Postfeței), cercetătorul și scriitorul român Monica Brătulescu a fost „un spirit athletic”, a avut, așa cum îi definește ea în general pe cei care izbutesc să răzbată din cotidian în artă, „puterea de a lupta pe frontul existenței zilnice și pe planul devenirii lor artistice.” (p. 34)

Faptul că nu este cunoscută (mai cunoscută) de cititorul român din țară se datorează nu atât valorii scrisului

Cristian Târnovean, Iris

Arina Gheorghită, Întâlnire

său, cât „bisturiului” de care pomenește în secvența prin care își manifestă aplecarea către „povestirea scurtă”, cea care include, cum se exprimă metaforic, „cât mai puțin mortar”.

Autocenzura, responsabilitatea față de cuvânt, căutarea perfecțiunii, a limpezimii frazei prin exprimarea esenței au fost dublate, în această lipsă a notorietății numelui său și de exil/ emigrare, care, în termenii Sandei Golopenția, i-a impus „singurătatea profesională”.

În această „singurătate” au fost scrise și paginile acestei cărți „orfane”, cum o numește editoarea, carte apărută postum.

Cei care au citit-o, ca și cei cărora, sperăm, le-am trezit curiozitatea de a o citi, vor descoperi o profesionistă a scrisului, un autor cu respect total față de cuvânt, cu respect, admirație și iubire neștirbită față de limba română, pe care a continuat să o vorbească și în care a continuat să scrie chiar și în condițiile în care cotidianul invadează spiritul.

Crezul după care s-a călăuzit permanent: „Scrisul asumat cu gravitate cere a gândi și regândi.”

Crâmpeie din Cartea Străduinței, cum a fost și *Răsunete din Caucaz* (care ar trebui reeditată!) o demonstrează pe deplin, demonstrează nu numai „coerența, eliminarea repetițiilor și surplusurilor”, cum își explica la un moment dat genul de scriere în care crede, cât și o nobilă asumare a responsabilității față de Cuvântul așternut pe hârtie.

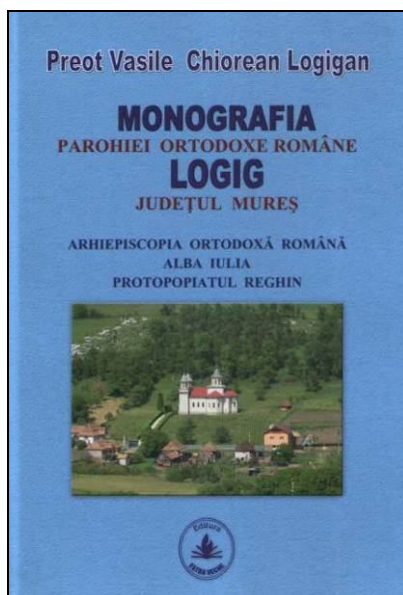
File monografice despre spiritualitatea Logigului

De-a lungul activității sale, părintele Vasile Chiorean Logigan se distinge ca un teolog erudit, părinte duhovnicesc al tuturor, preot la înălțimea chemării sale ca păstor de suflete, prin aceasta formând un nume bun, nume care va rămâne mărturie peste veacuri. Slujitor al altarului străbun de aproape o jumătate de secol, sfinția sa și-a exercitat slujirea cu credință și evlavie Domnului și Mântuitorului Iisus Hristos, păzind în același timp cu sfințenie toate învățăturile Evangheliei, împlinind cuvintele Sfântului Apostol Pavel care zice: „Fiți următori mie precum și eu sunt lui Hristos”(I Cor. 11,1).

Plecat din satul Logig, sfinția sa a făcut din orice colț al acestei țări pe unde i-a îndrumat Dumnezeu pașii un loc unde să se simtă acasă. A sfințit locurile prin care a trecut cu valoarea sa umană, sfințitoare și intelectuală. Asemenea marilor „luceferi” ai neamului nostru românesc, a căutat să înfrumusețeze istoria acestor meleaguri, a Transilvaniei și a întregului spațiu românesc prin exemplul său de viață, închinată acestui pământ de atâtea ori sfințit cu sângele și lacrimile celor ce s-au „semănat” pe brazda Patriei, pentru ca ea să devină frumoasă ... și mai frumoasă. Sunt multe atributele care merită să fie legate de numele acestui distins slujitor al Bisericii și al neamului românesc, care, prin purtarea de grijă a lui Dumnezeu, a fost trimis în inima Transilvaniei ca să vegheze la destinele neamului nostru românesc.

Prin această nouă lucrare memorabilă, intitulată *Monografia Parohiei Ortodoxe Române Logig Județul Mureș*, Părintele Vasile Chiorean Logigan intră în legătură istorică și spirituală cu trecutul satului său natal. Prin această carte, sfinția sa depășește limitele vieții spirituale, prezentând în ansamblu toate elemente esențiale ce țin de viața comunității din Logig.

Logigul este o frumoasă așezare și totodată un ținut mirific și binecuvântat de Dumnezeu cu atâtea frumuseți. Cartea Părintelui Vasile Chiorean Logigan dă mărturie despre frumusețea locurilor și a oamenilor de

aici, precum și despre faptele minunate ale celor de dinaintea noastră.

Pentru sfinția sa, Logigul reprezintă acea vatră a românismului, a creștinismului curat și sănătos, a respectului, a dragostei și a legăturii indestructibile care trebuie să existe între toți cei care simt românește și a căror inimă vibrează intens pentru sfântul nostru neam românesc.

Totodată, pentru sfinția sa, Logigul, leagănul existenței sale, reprezintă raiul copilăriei, bucuria tinereții, locul împlinirilor, nostalgia amintirilor, visele curate, gândurile așezate, bucuria întruchipată în sfântul cuvânt „acasă”. Versul poetului spune atât de frumos: “rîurile se întorc la izvoare”. Și Părintele Vasile Chiorean Logigan se întoarce “la izvoare”, revine cu atâtea dragoste la locul originii sale, păstrând curată și neprihănită legătura sfinției sale cu locul care l-a dat lumii și Bisericii strămoșești.

În această carte Părintele Vasile Chiorean Logigan își cinstește satul natal cu valorile sale nemuritoare și aduce mărturie despre viața spirituală a acestei comunități. A-i cinsti pe iluștrii înaintași e un lucru normal și firesc. Sfinția sa îi cinstește pe iluștrii săi înaintași, îi cinstește pe toți aceia care s-au născut pe aceste meleaguri, apoi, prin activitatea lor rodnică, au făcut mare cinste și onoare locurilor natale, prețuiește trăirea lor spirituală și împlinirea duhovnicească.

Prin oamenii minunați pe care i-a dat de-a lungul timpului, precum și prin istoria, cultura, tradiția și

spiritualitatea sa, Logigul, o comunitate cu existență istorică extrem de îndelungată, cu rânduieli, obiceiuri și tradiții în conformitate cu spiritul poporului român, reprezintă un punct de reper pentru spațiul transilvănean, o vatră pentru întreg neamul românesc. Logigul este acel loc binecuvântat, un loc unde se îmbină armonios frumusețea locurilor cu hărnicia și bunătatea oamenilor, atât a celor din trecut cât și a celor de azi.

Această nouă carte a Părintelui Vasile Chiorean Logigan este rodul unei munci asidue, a unei trude neconținute. Cartea, care este una foarte bine structurată și extrem de documentată, reprezintă rezultatul unor cercetări intense desfășurate pe parcursul mai multor ani care au menirea de a evidenția adevărul istoric și de a-l face cunoscut tuturor. Această carte reprezintă o lucrare fundamentală, o lucrare extrem de importantă atât pentru istoriografia bisericească, cât și pentru istoriografia românească contemporană în general, pentru că scoate la lumină și reliefează viața unei comunități frumoase din inima Transilvaniei. Prin cartea aceasta Părintele Vasile Chiorean Logigan cultivă floarea recunoștinței, a dragostei, a respectului, a unei profunde prețuiri, pentru locurile sale natale, precum și pentru oamenii minunați de acolo de unde își are sorgintea și sfinția sa.

Aducem cuvânt de felicitare și profundă apreciere Părintelui Vasile Chiorean Logigan pentru această nouă și memorabilă lucrare științifică, pentru exemplara slujire pastorală a sfinției sale desfășurată în ogorul Evangheliei lui Hristos, pentru susținuta și merituosă trudă cărturărească, precum și pentru întreaga activitate desfășurată de-a lungul timpului. Îl rugăm pe Bunul, Atotputernicul și Milostivul Dumnezeu să-l înzestreze cu puteri sporite, să-i dăruiască din preaplina iubirii Sale har peste har, să facă permanent din viața sa o *Liturghie după Liturghie*, ca să poată sluji și pe mai departe, cu același sârg, dăruire, evlavie și dragoste, atât Biserica strămoșească cât și sfântul nostru neam românesc.

FLORIN BENGHEAN

(XVII)

Pe de altă parte, după crearea de către Moscova leninistă a unei secții a partidului său comunist internațional (a Internaționalei a III-a) la București, în 1921, periodic, mai ales cu ocazia meteoricelor congrese ale acestei formațiuni politice de extremă stângă, se dădea cuvânt de ordine comuniștilor români să lupte pentru destrămarea României, denumită „stat imperialist, multinațional, format din petice”. Pentru o asemenea politică scelerată, Partidul Comunist din România a fost scos în 1924, pe bună dreptate, în afara legii de către parlamentul Regatului României. Cam aceleași idei antiromânești s-au exprimat și în primul deceniu efectiv comunist (1948-1958) – „obsedantul deceniu” din literatură –, când tezele lui Roller slujeau „internaționalismul proletar” și „dictatura clasei muncitoare”, cu ajutorul trupelor și tancurilor sovietice de ocupație. Cu alte cuvinte, până nu tocmai demult, hulirea Marii Uniri se făcea în mod organizat și disciplinat, de către URSS și de către coloana sa a cincea, Partidul Comunist din România. Punctele comune ale celor două tipuri de asalturi sunt ușor de sesizat: unirea s-a făcut pe nedrept, de către un grup de intelectuali (naționaliști/burghezi), dar mai ales de către marile puteri (învingătoare occidentale/imperialiste). Readucerea în atenție a acestor clișee ale propagandei de odinioară se explică prin apropierea centenarului Unirii, după cum spuneam. Numai că apropierea acestui centenar se produce: 1. în condițiile unei periculoase recrudescențe a naționalismului în Ungaria acestor ani, recrudescență condamnată chiar și de organisme europene din care Ungaria face parte; 2. în toial unui acut conflict teritorial între Ucraina și Federația Rusă (moștenitoarea URSS), pe fondul căruia Pactul Ribbentrop-Molotov este valorizat pozitiv de către unii și din cauza căruia securitatea granițelor din regiune este amenințată. Lăsăm la o parte apropierea ciudată dintre Ungaria și Rusia, pe care inamicii

unirii din 1918 o socotesc pur și simplu întâmplătoare.

În aceste condiții, cum să admitem și să justificăm punerea sub semnul întrebării a înfăptuirilor națiunii române din anul 1918? Nu credem în comploturi oculte, interne sau internaționale, dar nici atât de naivi nu putem fi încât să acceptăm pasivi toate aceste asalturi împotriva intereselor României. Chiar dacă toate provinciile unite cu Țara la 1918 ar fi fost simple cadouri date României de marile puteri sau rod al propagandei făcute de elite exaltate – așa cum s-a întâmplat în alte cazuri și împrejurări –, tot nu s-ar cuveni să fim cinici și să hulim, de dragul spectacolului sau cu scopul unor avantaje. Oare să nu fim capabili – noi, românii – să punem în pagină o adevărată simfonie, un imn închinat bucuriei de fi și de a trăi împreună? Desăvârșiți ca popor prin secolul al IX-lea (poate prin preajma anilor 800-900), am trăit răzleți până pe la 1800, când am început să ne adunăm, convingiți greu că în lume „unirea face puterea”. De altminteri, toți oamenii trăiesc în comunități de diferite feluri. Ne-am unit, în împrejurările cunoscute, în perioada 1859-1918 și nu a trecut de-atunci nicio sută de ani. Oare putem compara experiența a o mie de ani cu viețuirea (poate dezamăgitoare) din o sută de ani? De ce să fim așa grăbiți și să riscăm o judecată greșită? Ne-am unit fiindcă nu ne-a fost bine și nu ne-a plăcut să fim separați și atacați din toate părțile. Așa au gândit generații de români care ne-au precedat și care au murit pentru unire. Iar unii dintre aceia care au sprijinit unirea nici nu au fost români ca sorginte, dar au fost convingiți de binele unirii. De ce să nu scriem și istoria acelor români noi, plini de entuziasm pentru limba română și pentru istoria românească? Firește, fără să cădem în extrema de a pretinde că doar ei au făcut unirea.

Se cuvine, de aceea, să facem distincție clară între opiniile istorice rostite de amatori și rezultatele cercetărilor întreprinse de specialiști și chiar între eseurile scrise de unii istorici fără stagii în arhive, pe de o parte, și studiile cunoscătorilor, ale profesioniștilor autentici, pe de altă parte. Cu toții ne putem pronunța despre Marea Unire, fiindcă ne-am cucerit libertatea de exprimare, dar

avem datoria să deosebim adevărul izvoarelor de părerea neautorizată, născută din curiozitate, teribilism, pasiuni (patimi) și/sau interese. De asemenea, înainte de sentințe unilaterale, avem obligația să comparăm. Numai așa vom putea spune dacă suntem sau nu unici sub soare și dacă ceea ce s-a petrecut la noi în 1918 se poate sau nu încadra într-o serie de fapte, trăite de mai multe popoare. Vom distinge astfel mult mai bine între acele studii de nișă menite să lămurească mai bine trecutul și acelea scrise ca să ne deruteze și să ne abată de la adevăr. În privința temei noastre, vom putea ajunge astfel la o concluzie simplă, bazată pe surse: au fost și români care nu au dorit România de la finele anului 1918, așa cum au fost și state care nu au recunoscut actele Unirii, dar majoritatea românilor și majoritatea marilor puteri au făcut-o. Înainte de a recepta excepțiile – demne și ele de a fi cunoscute și studiate – trebuie să ne convingem de acest adevăr simplu și, mai ales, nu trebuie să ne lăsăm ademeniți de pseudo-concluzii generale.

Unirea de la 1918 este cel mai înalt act de voință națională înfăptuit vreodată de români. El ne-a pus la adăpost identitatea, ne-a organizat viața națională și ne-a conferit rațiuni pentru existența noastră în viitor. Bine și drept este – așa cum fac toate popoarele civilizate – să dăm sărbătorii naționale solemnitate și frumusețe, evidențiind pentru toți românii, dar mai ales pentru copii și tineri, marea sa însemnătate, grandoarea sa unică și irepetabilă, secvența de eternitate sublimă pe care o conține și care ne dă tăria viețuirii și conviețuirii. Iată de ce 1 Decembrie – ziua Marii Uniri – e de fapt și de drept Sărbătoarea Națională a românilor și a României.

Acad. IOAN AUREL POP

Deportații din Rust

„istoria Ardealului românesc
e o istorie de sate și de preoți”¹⁴

Nicolae Iorga

Evenimentele premergătoare Unirii din 1918 consemnează mucenicia unui grup de preoți, preotese și intelectuali români din Transilvania, deportați la Rust, în vestul Ungariei, între anii 1916 – 1918, printre ei aflându-se și mama poetului Octavian Goga, preoteasa Aurelia. Operațiunea se declanșase imediat după intrarea României în război, pe 14 august 1916, de teamă că „suspecții” ar putea sprijini armata română.

Deportații fuseseră aleși după antecedente: „un zvon sinistru colinda tănuț din sat în sat, de la om la om, un zvon despre o listă neagră, care purta osânda crucii pentru toți românii din cuprinsul statului unguresc, care se încumetaseră în cursul vremii să-și manifeste, prin fapte deschise, ființa lor de români”¹⁵.

Despre exilarea, în același grup, a preotesei Marioara Morușca, auzisem din familie, mai ales de la părintele Nichifor Todor din Sibiu, ca apoi să citesc și în consemnările academicianului Mircea Păcurariu: „Maria Morușca din Șeica Mare – Sibiu (sora mitropolitului Nicolae Bălan) a fost deportată în Rust, Șoproon, din 15/28 august 1916 până la 10 mai 1917, în timp ce soțul ei, preotul Pompei (viitorul episcop Policarp al Americii) era trimis pe front ca preot militar”¹⁶. Rămasă

Deportații din Rust, 1917

acasă, Maria își ducea traiul îngrijorată, dar cu speranța reîntoarcerii soțului. Se căsătoriseră pe 19 iunie 1908, în chiar ziua hirotonirii lui Pompei drept preot în Șeica Mare.

După plecarea lui Pompei, preluând grija gospodăriei, se sfătuiseră și se ajutase cu familia preotului Ștefan Nicola din Presaca Ampoiului, cunoștință bună a familiei Morușca. Din păcate, preotul Nicola, fusese și el închis, pe 26 octombrie 1916, la Abrud¹⁷.

Tot din Șeica Mare, prieten al familiei Morușca, doctorul Octavian Deac acceptase înrolarea ca medic locotenent în armata austriacă pe frontul italian. Ulterior, a fost dat în judecată pentru „trădare de patrie”, iar pe tatăl său, preotul Dumitru Deac l-au internat, nu departe de Rust, în comuna Lukompak.

Acolo, în extremitatea vestică a Ungariei, cât mai departe de România, în satul Șoproonyek¹⁸ și-au tras amarul în lagăr câțiva ostași români, luați prizonieri la austrieci și unguri.

În dimineața praznicului Adormirii Maicii Domnului, în drum spre biserică, unii preoți trecuseră pe la primărie să afle detalii despre starea de beligeranță dintre România și Austro – Ungaria. Oamenii de la „fișpan” (prefectură) le reproșau că „România voastră ne-a trădat și a pornit împotriva noastră”. Cu gândul la o anumită Înviere, clericii slujiseră cu o licărire de bucurie în suflet. Deși multe clopote erau rechiziționate pentru industria austro-ungară de război, cele rămase își decodau vechile dangăte de jale într-un semnal al reînvierii speranței..

Unii clerici n-au mai ajuns la liturghie, căci în chiar noaptea de

14/15 august au fost arestați și duși sub escortă în gări, pentru a fi concentrați la Sibiu și transportați apoi într-un vagon de marfă descoperit, la Rust (comitatul Solnok).

Înțelegând rolul preoților în menținerea românismului, autoritățile înscriseseră pe listele negre sacerdoții și preotesele, aplicând, cu cinism, principiul biblic: „*voi bate păstorul, iar oile turmei se vor risipi*”¹⁹.

Cum Pompei, după câteva luni de detenție²⁰ fusese înrolat pe front, au ridicat-o pe soția sa, preoteasa Marioara, urcând-o în tren la Șeica Mare. Gara din sat o avantajase, căci alții, în situația ei, fuseseră purtați zeci de kilometri, pe jos din sat în sat, până la prima gară.

La Sibiu, lumea se agita, fugind cu bagaje „din calea oștilor române”. Alipită unui grup de preoți și preotese, Marioara a fost „cazată” o noapte la poliția din oraș, unde le-a întâlnit pe preoteasa Aurelia Goga din Rășinari și pe doamnele Ecaterina Dancăș din Rășinari și Angnes Măcelaru, cu băiatul ei, Tică, alături de alți preoți. Printre ei, Constantin – un băiețuș de vreo 16 ani din satul Porumbac, arestat pe motiv că stătuse de vorbă cu o patrulă românească, în munți. Motivele reținerii erau neconcludente. „*Deportarea se făcea fără nici un act legal, fără vreo sentință judecătorească, doar în urma reclamațiilor autorităților locale de stat, care îi considerau pe unii preoți ca spioni sau trădători*”²¹.

La poliția din Sibiu, o localnică, doamna Lupaș, încercând să le aducă merinde, a fost îmbrâncită pe scări. De acolo, escortați de jandarmi înarmați, au plecat pe jos spre gară, cu destinația Șoproon. Pe străzi, anumiți trecători îi huiduiau, ba chiar proferau cuvântul „spânzurătoare”, care-l înspăimântase pe Constantin.

Iată cum descrie unul din deportați, preotul Sebastian Stanca, noaptea arestării în Sebeșul Săsesc și întâmplările →

RADU ȘERBAN

¹⁴ Nicolae Iorga: „Sate și preoți din Ardeal”, ediție critică de I. Oprișan, București, Ed. Saeculum I.O., 2007, p.27

¹⁵ Sebastian Stanca, „Contribuția preoșimii române din Ardeal la războiul pentru întregirea neamului (1916-1919)”, Ed. Argonaut Cluj-Napoca, 2015, pag. 39, originalul publicat în 1925

¹⁶ Mircea Păcurariu: „Politica statului ungar față de biserica românească din Transilvania în perioada dualismului (1867 – 1918)”, Ed. Inst. Biblic 1986, p.197

¹⁷ Pr. Grigore N. Popescu, „Preoțimea română și întregirea neamului”, vol.II, Tipografia Vremea, 1940, p. 16

¹⁸ Nicolae Iorga: Memorii, vol. I, pagina 325, București 1931.

¹⁹ Matei 26,31

²⁰ Mircea Păcurariu, „Politica statului ungar față de biserica românească din Transilvania în perioada dualismului (1867 – 1918)”, Ed. Inst. Biblic 1986, p.196

²¹ Ibidem, p. 190

ulterioare²²:-

...„la miezul nopții când abia ațipisem în urma agitațiilor zilei, mă trezește brusc un zăngănit de arme. În casă intrase un „strajameșter” cu doi jandarmi(...). Mulțumit de succesul planului infernal, mă declară imediat arestat și mă provoacă să mă îmbrac gătindu-mă „de un drum lung” (...).

Pe o ploaie torențială ne-au luat apoi între șase baionete doi cu doi și cu trenul de 3 ore noaptea ne-au expediat la Sibiu (...).

La poliția de graniță unde ne-au oprit... ne-au înfundat într-o odăiță de patru coți, murdară și infectă.

Din clipă în clipă ne sporeau aici tovarășii de suferință: Venerabila matroană D-na Goga din Rășinari, mama poetului, protopopul Săliștei Dr. Ion Lupaș cu preotul Valeriu Popovici (...etc.)”.

În vagonul descoperit, cu resturi de cărbuni, mai mult stăteau prin gări, decât înaintau. Prin sate, își procurau pâine, slănină, caș. Când trenul a oprit pe un câmp, au așternut paie pe jos, peste resturile de cărbuni. Lângă Teiuș, mărinos, un preot le-a adus merinde. Gestul i-a fost fatal: l-au luat și pe el, ulterior.

Înspre Cluj îi prinsese ploaia. La Oradea, un comitet de ajutorare le-a oferit pâine și cârnați. Soarta nu le era clară. Se zvonea că vor fi dați jos și încarcerați. Așteptau să ajungă undeva, să se odihnească.

La Budapesta opriseră spre miezul nopții, de unde au plecat mai departe, în zori trezindu-se din moțaiala nopții răcoroase, la minele de cărbuni din Tatabanya. Era duminică. La oprirea pe malul Dunării, Constantin a improvizat un măturoi din nuiiele să curețet vagonul, ca-n zi de sărbătoare. Protopopul Lupaș a citit din Acatistier, iar ceilalți au rostit rugăciuni către Dumnezeu și au intonat cântări bisericești.

La prânz au ajuns la Győr, în fața fabricii de armament, iar seara, la Czellödömök, le-au tras vagonul pe linie moartă și au înnoptat.

După calvarul drumului, Copșa-Mică, Teiuș, Cluj, Oradea, Budapesta, Győr, Cselldömök, luni dimineața au ajuns, după o săptămână

încordată, la Șopron, iar de acolo la Rust, pe malul lacului Fertő.

Dacă le oferea timp de odihnă, viața la Rust, în schimb îi priva de condițiile decente de subzistență. O descriere a acelor condiții ne-o oferă preotul Grigore Popescu²³:

„Internații – purtând fiecare un număr – primeau o coroană pe zi, deci 30 de coroane pe lună, din care plăteau 10 coroane chirie, iar restul pentru toată existența” (...). Unui singur om îi trebuiau pe zi cel puțin 20-30 de coroane pentru masă. Dar îmbrăcămintea? Lemne, gaz, săpun etc.? Internații au viețuit în cea mai neagră mizerie ce se poate bănui (...). Mulți și-au oferit serviciile sătenilor, muncind la câmp pentru a nu muri de foame”.

Pe lângă frigul îndurat iarna, „ciorba papricată a jupânului Berger care a zdruncinat sănătatea atâtor internați”.

Deși reclamasera lipsa de haine și alimente, au fost lăsați să se descurce cum puteau. „Noroc că în comună erau multe case goale, pe care mai cu binele, mai cu forța, le ocupam câte doi-trei”. După o vreme, „arestați la domiciliu într-un teritoriu străin”, li s-a permis să trimită scrisori, dar numai în limbile maghiară sau germană, iar apoi să primească de acasă colete cu alimente.

Veritabil memorialist al Primului Război Mondial, Sebastian Stanca oferă o mulțime de date despre traiul la Rust. Fără vreo ocupație fizică sau intelectuală, preoții își păstrau, pe cât posibil, tradițiile creștine, departe de păstoriții lor. Iată un moment emoționant, din 13 septembrie 2016:

„ E Ziua Crucii. Doamnele Goga, Iosif și Morușca împletesc o frumoasă cruce din flori tomnatice de câmp și noi, cântând troparul crucii, ne închinăm marelui simbol al mântuirii din suferințe.”²⁴.

Regula era ca, în fiecare seară, să se prezinte la primăria din Rust, la apel, pentru a dovedi că nu au „dezertat”. Dar cel mai mult au suferit iarna, după cum povestea preotul Moise Bărbulescu²⁵:

Preot academician Ioan Lupaș, deportat la Rust, între 15 august-13 octombrie 1916, apoi cu domiciliu forțat la Budapesta, până în 6 aprilie 1917

„Sunt aproape de 60 de ani, dar nu-mi amintesc vreo iarnă mai cumplită ca în 1916-1917 și cu toată grozăvia ei, am iernat fără sticle la ferestre, numai cu table de scânduri rău încheiate, în întuneric și fără foc în sobă, așa că dimineața când mă sculam, spărgeam gheața din lighean de mă spălăm și fugeam în camera stăpânului casei, unde îmi luam ceaiul și vreo doi cartofi dacă nu aveam pâine, căci pâine aveam cam rar. Pentru noi, cari nu mâncaserăm în viața noastră ceai cu crumpi, era o tortură, dar n-aveam ce face, căci foamea este mai bună socăciță, toate mâncările le face bune”.

Relatarea nu are nevoie de comentarii.

Printre deportații din comitatul Șopron s-a numărat și protopopul Ștefan Rusu, arestat la Icelandul Mare pe 9 septembrie 1916, care, îmbolnăvindu-se, a fost adus la Uioara și operat. A trăit marea șansă, apoi, de a ridica biserica din Târgu Mureș, cea mai mare din țară.

*

Ne-am limitat la satul Rust, la câteva episoade și la câțiva „internați” acolo, dar lista românilor persecutați în imperiul dualist în timpul Primului Război este mult mai amplă, iar întâmplările mai tragice. Ne-am concentrat pe cazul Mariei Bălan, dar el poate duce cu gândul la mulți alții, chiar șiomonima condamnată la spânzurătoare la Timișoara, pe 15 octombrie 1917. Iar istoriile pot continua, așa cum le mai păstrăm din povestirile înaintașilor.

²² Pr. Grigore N. Popescu, „Preoțimea română și întregirea neamului”, vol.II, Tipografia Vreamea, 1940, p. 91-92

²³ Ibidem, pag. 9

²⁴ Ibidem, pag. 59

²⁵ Preot Grigore N. Popescu, „Preoțimea română și întregirea neamului”, vol.II, Tipografia Vreamea, 1940, pag. 9

„Drapele tricolore fluturând”

– *convorbire cu învățătorul Ion Șerdean, participant la Marea Unire*

- *Așadar, stimată domnule învățător Ion Șerdean, în 1918 aveai 16 ani și ai participat la Marea Unire. Ce vă amintiți dumneavoastră astăzi, la vârsta de 86 de ani, și 70 de ani de la Unire, în legătură cu acest eveniment?*

- De fel, sunt din comuna Limba, azi Dumbrava, un sat la vreo trei kilometri de Alba Iulia. La Unire n-am participat numai eu, a participat întregul sat. Satele din jurul orașului au venit în masă, în totalitate. Comuna noastră fusese pregătită de învățătorul nostru Ioan Bucur. De fapt, dascălii pregătiseră poporul pentru Unire în toată Transilvania. Ei trăiau alături de popor, la țară, și-i cunoșteau durerile și dorințele. Așa că la Unire eram cu tot satul, cu părinți, cu vecini, cu veri, cu verișoare. Eu m-am așezat la poarta nr. 1 a Cetății, mai într-o parte, să văd cum vin oamenii la Marea Adunare. Am primit, ca să zic așa, un fel de defilare. Oamenii veneau încolonați, cu steaguri tricolore și o tablă în față, pe care era scris locul de unde vin, comuna, județul. Pe mine asta m-a impresionat cel mai mult, steagurile tricolore. Până atunci, noi nu aveam voie să purtăm drapelul tricolor. A fost pentru mine o mare emoție să văd atâtea drapele tricolore fluturând. Oamenii erau veseli și cântau. Pot să vă spun ce cântau? – că țin minte.

- *Bineînțeles.*

- Fiecare județ venea cu un cântec. Primii au venit moșii dinspre Brad. Ei cântau:

*...El este liber și stăpânul,
Stăpân pe-ogorul ce moși-strămoși
I l-au lăsat,
Pe unde-au tras străinii brazdă
Și-au despărțit pe frați de frați
Să-ntindem hora înfrățirii
Pe coama vechilor Carpați...*

De pe Târnave, dinspre Blaj și Mediaș, se auzea:

*Astăzi, fraților români,
Ne vedem din nou stăpâni*

*La-ale noastre vechi moșii
Ce erau mai mult pustii.
Nu putea bietul român
De tiranul cel păgân
Nici de casă a-și căta
Și soarta și-o blestema...*

Cântecul celor din Sibiu era:

*Haideți, frați, să-ntindem hora
Spre mândria tuturoră,
Hora cea din multe sate,
Cea din șaptezeci și șapte.
Saltă arma, ranița,
Ca să trecem granița,
Să mutăm capitala
Drept la Alba Iulia.
Alba Iulia, crăiasă,
Pregătește-te, mireasă,
Că vine alaiul tot
Cu-al lui Mircea strănepot,
Vine alaiul cu toți
Cu-ai lui Horea strănepoți...*

Din altă parte – uite că nu-mi mai amintesc ce scria pe tablă – răsuna:

*Colo-n munții Țebeii
Unde Horea-odată
Și-aduna oștirea
Sub falnic gorun
Se vede-o movilă
Și-o cruce uitată,
A lui Avram Iancu
Eroul tribun.
Dormi lin, dormi în pace
Eroule mare,
Căci și de-a ta umbră
Dușmanii se tem.
Dar veni-va ziua,
Ziua sfântă-n care
O Dacie nouă
Iar să ridicăm...*

De la Abrud, de la Câmpeni și de la Zlatna, de pe toată Valea Ampoiului, alți moși cântau:

*Strigă Bărnuț din Sibiu
Că Ardealul nu-i pustiu,
Strigă Iancu de la munte
Nu te teme, măi Axente,
Că și eu vin de la munte
Cu opt mii și șapte sute,
Că românii sus, la munte,
Stau ca brazilii, mii și sute...*

Cei care veneau dinspre Cluj cântau:

*S-a deșteptat din somn românul.
Azi nu mai este sclav încătușat...*

Dinspre Hunedoara și Petroșani cântau:

*Avem o mândră țară,
În timp de jale-amară
Strămoșii se luptară
S-o scape de străini,
Azi singuri, noi românii
Suntem pe ea stăpâni,
Sus inima, români!*

*În Țara Românească
De-a pururi să trăiască
Credința strămoșească*

*Și graiul din bătrâni,
Sus inima, români!...*

Așa cântau de pe toate văile, de pe toate locurile...

- *Totuși, iertați-mi întrebarea, cum de le-ați ținut chiar așa de bine minte?*

- Așa. Eu am o memorie bună. Le-am ținut minte și atunci, pe loc, mi s-au întipărit apoi definitiv. Că eu eram elev. Apoi am ajuns învățător. Iar ca învățător de sat, le-am cântat peste 40 de ani cu copiii la școală.

- *Ce-ați mai auzit, în afară de cântece?*

Apoi, nu doar cântecele le-am auzit. Am văzut cum l-au adus mort pe Ion Arion, un delegat dinspre ținutul Clujului. În gară la Teiuș, ostașii din garda maghiară, ascunși pe acoperișul gării, au tras în el. El era pe scara trenului, cu drapelul în mână. L-au împușcat mișelește. A fost adus în Alba Iulia înfășurat în tricolor și înmormântat cu tot alaiul. Există și astăzi locul și crucea lui; numai că lumea a cam uitat de el.

- *Alteceva ce-ați mai făcut dumneavoastră, în Ziua Unirii?*

M-am amestecat în mulțime și m-am dus spre Sala Unirii. În sală nu se dădea voie decât la cei cu mandat. Dar s-a nimerit să fie de santinelă Popa Clement, un băiat din satul nostru, văr de-al meu dinspre mamă. Mă rog de el: Dă-mi vere și mie drumul. Nu pot vere, zice, dacă n-ai credențional. Zic: Fă-te că te plimbi mai încolo, ca să mă strecor eu. Și el s-a plimbat, și eu am intrat. Dar cred că el știa că Unirea era pe sfârșite, că altfel nu se plimba să mă lase pe mine să intru. Că eu când am intrat, doar l-am auzit pe Pop de Băsești zicând: Doamne, acum pot să mor fericit, că văzură ochii mei unirea tuturor românilor într-o țară mare, mândră și bogată. Apoi au ieșit cu toții afară și au vorbit poporului. Erau patru tribune de la care vorbeau. După fiecare vorbire se cânta câte o cântare. Așa s-a cântat „Marșul lui Iancu”, „Deșteaptă-te române”, „Pui de lei”, „Cântecul lui Mihai Viteazul”. „Hora Unirii”. Cu Hora Unirii s-a încheiat, pe la patru-cinci după amiază. Unii au stat și mai târziu. Dar noi ne-am întors acasă. Întoarcerea spre casă a fost o bucurie de nedescris.

ION ANDREITA

MIHAI EMINESCU ȘI BASARABIA

(V)

România își cucerește Independența

„Venim la citatele din Bluntschli”

Prima luare de poziție a lui Mihai Eminescu despre Basarabia a fost oferită de o polemică a sa cu ziarul liberal „Românul”, apărută în „Timpul” pe 7 septembrie 1878.

„Românul” susținea, în legătură cu obligația României prin tratatul de pace de la Berlin (iulie 1878) de a ceda sudul Basarabiei Rusiei, cum că „o simplă Cameră poate ceda Basarabia și primi Dobrogea”²⁶, argumentându-și opiniile „cu citate din Bluntschli”²⁷. Citatele oferite de „Românul” erau incomplete, trunchiate, dovedind, în viziunea poetului național, „lipsa de cugetare proprie”²⁸, respectivii abuzând „de buna-credință a publicului”²⁹ deoarece nu i se sintetizează spiritul întregii cărți, cât și al frazelor din locurile citate, „ci numai petece de fraze care se potrivesc cu ceea ce voim a dovedi”³⁰.

Eminescu subliniază că „Românul” induce opinia publică în eroare, acuzându-l chiar pe el, pe Eminescu, de rea-credință! Faptul îl face pe poet să afirme că „Românul” „el dă, el țipă”³¹, probând fariseism și duplicitate. Eminescu e convins că respectiva gazetă n-are leac în a se îndrepta, drept pentru care nu voiește să aplice acesteia un tratament mai „viguros”, deoarece „ne-am săturat noi înșine de a mai îndrepta un lucru strâmb prin chiar firea lui”³².

Spre a lămuri cititorii cum că „Românul” a oferit citate inexacte din juristul Bluntschli, Eminescu inserează în articolul său un fragment substanțial din opera respectivului jurist. Citatul respectiv dă de gol impostura „Românului”, convingând cititorii că el, Eminescu, are dreptate; și că articolul 706 din „codificarea” lui Bluntschli „nu poate fi invocat în contra noastră”³³, Constituția

României interzicând Camerei (parlamentului) să-și asume actul cedării sudului Basarabiei Rusiei³⁴. Întru sprijinirea poziției sale, poetul național reproduce un nou citat din același Bluntschli, anume capitolul XXIV, dovedind riguros cum că gazeta liberală escamotează adevărul din cartea juristului sus-citat.

Astfel, Mihai Eminescu susține că rectificările de graniță nu sunt totuna cu noțiunea înstrăinării statului³⁵. Rectificările de graniță, lămurea cititorii Mihai Eminescu, nu înseamnă înstrăinarea unei părți din teritoriul statului, „ci se determină numai, mai de aproape, cuprinsul adevăratului teritoriu al statului”³⁶. Atunci însă, când se desprind și se dau teritorii locuite care au aparținut statului „atunci aceasta nu mai este o rectificare de graniță”³⁷.

„Românul” îl răstălmăcește pe Bluntschli, căci eminentul jurist susținea că „înstrăinarea teritoriului statului să nu se facă decât în formele dreptului public, prin lege”³⁸.

În România însă, argumenta Eminescu, deși parlamentul face legi „forma dreptului nostru (subl. M. E.) public nu e o Cameră ordinară”³⁹. Așadar, în România Constituția nu acordă competențe Parlamentului „în privința rectificărilor de granițe”⁴⁰. Degeaba „asudă” „Românul”, sublinia sarcastic poetul național, cum că cedarea Basarabiei e o „rectificare de graniță”⁴¹. Cedarea Basarabiei impusă de tratatul de pace de la Berlin nu e o rectificare de frontieră „ci o înstrăinare a teritoriului statului”⁴². Iar pentru o asemenea înstrăinare de teritoriu „dreptul nostru public nu admite competența Camerei ordinare”⁴³, așa cum susținea „Românul”.

Aceeași gazetă liberală îl combătuse pe Eminescu aducând în sprijin un articol din Constituția Prusiei după care Camerele ordinare ar avea putere de lege și decizie. Ca foarte bun cunoscător al realităților din Germania, Eminescu pune la punct preopinienții săi lămurindu-i că în

Prusia „puterea legiuitoare nu emană de la popor, ci de la rege (subl. M. E.)”. Dacă în Prusia se ivește un conflict „între Coroană și Adunări, coroana face ce vrea și Adunările merg acasă”⁴⁴.

Aceasta-i situația, deși cei care constituiau Adunarea Prusiei „sânt oameni care ar putea pretinde cu mai mult cuvânt să pretindă că sânt nația decât adunătura de stâlpi de cafele și de cartofori din Dealul Mitropoliei”⁴⁵, încheie articolul poetul național!

**„România este singurul stat care
astăzi e în primejdie
de a fi dezmembrat chiar de aliatul
ei”**

Înainte de articolul analizat mai sus, Mihai Eminescu scrisese circa 10 articole substanțiale despre Basarabia și furtul acestei provincii românești de către Rusia, în care își spusese abrupt punctul de vedere față de gestul tâlhăresc al Imperiului rusesc la adresa României.

Așa, pe 25 ianuarie 1878, în „Timpul”, desigur, poetul național scrie un extraordinar material în care subliniază apăsător de mai multe ori gestul unic al Rusiei imperiale de a fura literalmente teritoriu de la un stat aliat, România, călcându-și în picioare propria semnătură pusă pe convenția ruso-română de la 4 aprilie 1877, semnată la București. Reamintesc că, prin convenția semnată din partea României de ministrul de externe, Mihail Kogălniceanu și de baronul Stuart, din partea Rusiei, imperiul din Nord își asumă obligația de a respecta și garanta integritatea teritorială a statului român.

GICU MANOLE

²⁶ Mihai Eminescu, *op. cit.*, p. 73.

²⁷ *Ibidem*.

²⁸ *Ibidem*.

²⁹ *Ibidem*.

³⁰ *Ibidem*.

³¹ *Ibidem*.

³² *Ibidem*.

³³ *Ibidem*.

³⁴ *Ibidem*.

³⁵ *Ibidem*, p. 74.

³⁶ *Ibidem*.

³⁷ *Ibidem*.

³⁸ *Ibidem*.

³⁹ *Ibidem*.

⁴⁰ *Ibidem*.

⁴¹ *Ibidem*.

⁴² *Ibidem*.

⁴³ *Ibidem*.

⁴⁴ *Ibidem*.

⁴⁵ *Ibidem*.

Miron Cristea și Marea Unire

Prăbușirea celor două fronturi, apusean și oriental, în toamana anului 1918, a găbit procesul de dezintegare a Imperiului Austro-Ungar, cu toate încercările disperate ale Budapestei de a salva situația, între care și aceea de recunoaștere a legitimității aspirațiilor naționale a popoarelor subjugate, pe baza principiilor din Declarația în 14 puncte a lui Wilson. În conformitate cu aceasta, începând din 18 octombrie 1918 (ziua în care Vasile Goldiș a citit în Parlamentul din Budapesta cunoscuta Declarație a românilor din Ungaria și Transilvania), SUA nu au mai recunoscut dreptul monarhiei austro-ungare de a mai reprezenta naționalitățile din imperiu la congresul de pace.

Evenimentele care au urmat sunt cunoscute. La sfârșitul lunii octombrie, la Arad, s-a constituit Consiliul Național Român, care și-a asumat sarcina de a coordona procesul de normalizare a vieții publice din Transilvania. Pe baza hotărârilor acestuia au luat ființă consiliile și gărzile naționale, iar la 15 noiembrie 1918 a lansat Regulamentul pentru alegerea deputaților adunării naționale, ce urma să fie convocată în cel mai scurt timp.

Episcopul de Caransebeș, dr. Miron Cristea, a acționat imediat pentru ca evenimentele istorice care priveau destinul neamului românesc să se desfășoare cât mai repede. În ajunul sărbătorii Sfântului Dimitrie, în 25 octombrie / 7 noiembrie, a avut loc adunarea de constituire a Sfatului Național Român din Caransebeș, în care au intrat fruntașii politici și ai vieții publice din localitate: dr. Andrei Ghidiu, dr. Cornel Corneanu, dr. Petru Barbu, dr. George Lobonțiu, Iuliu Vuia ș.a. La sfânta liturghie de a doua zi el a lansat către toți preoții din eparhia sa Ordinul istoric „pentru a se pomeni în biserică stăpânirea noastră românească (cu precizarea că aceasta se va face „la ectenia cea mare de la începutul slujbelor; la ectenia de după sfânta evanghelie, la ieșirea cu sfințele daruri, după pomenirea episcopului”)”⁴⁶ Acesta a fost completat cu Ordinul dat de Sfântul Sinod Episcopesc pentru pomenirea primului Sfat al Națiunii

Române, din 10 noiembrie. „*Marele Sfat al Națiunii Române de la care are să emaneze puterea și dreptul Înaltei noastre stăpâniri naționale este chemat să fie cea mai înaltă autoritate națională a poporului român*”⁴⁷. Înalta stăpânire națională va fi pomenită în biserică „în locul ecteniei pentru domnitor”.

Procedând în conformitate cu voința întregului popor român din Transilvania, la 7/ 20 noiembrie 1918, Consiliul Național Român a hotărât convocarea la Alba Iulia a unei mari adunări în care să fie reprezentate toate circumscripțiile electorale din Ardeal, Banat, Crișana și Maramureș existente la alegerile din 1910, în număr de 130. „*Istoria ne cheamă la fapte mari! În numele dreptății, liberei dispozițiuni a națiunilor, principiu consacrat acum prin evoluția istoriei, națiunea română din Ungaria și Transilvania are să-și spună cuvântul său hotărâtor asupra sorții sale și acest cuvânt va fi respectat în lumea întreagă*”. În nr. din 21 noiembrie, ziarul „Românul” din Arad a publicat Chemarea C.N.R. către poporul român din Transilvania, pentru a participa în ziua de 1 decembrie 1918 la o mare adunare națională, la Alba Iulia, străvechea cetate a Bălgradului, „care va fi martora unei deșteptări emoționante a unui popor viguros, trezit de ideea libertății”.

Începând din 27 noiembrie 1918, la Alba Iulia au început să sosească, fără întrerupere delegații pentru Marea Adunare Națională. Cu toate piedicile și abuzurile comise de agenții Budapestei, nimic și nimeni nu mai putea opri miile și zecile de mii de români ce se îndreptau, ca un șuvoi viu, spre Alba Iulia din toate părțile Transilvaniei, Banatului, Maramureșului și Bihorului. S-au

adunat peste 100.000 de români, „o mare de oameni, deasupra căreia fluturau sute și sute de drapele tricolore, ca o revărsare de ape uriașe(...) Bine ați venit în sfânta cetate de slavă și de durere a neamului nostru”⁴⁸.

Între cei 1228 de delegați sosiți la Alba Iulia se afla și delegația românilor din Caransebeș, din care făceau parte, între alții: episcopul dr. Miron Cristea, protopopul dr. Andrei Ghidiu, consistoriul-prim dr. Cornel Corneanu, secretarul eparhial, dr. Moise Ienciu și Alexandru Buția, profesori la Institutul Teologic Pedagogic ș.a. Din datele existente la Muzeul Unirii de la Alba Iulia rezultă că din cele 254 de localități ale Banatului, au fost prezenți la Alba Iulia 250 de delegați și peste 660 de participanți.⁴⁹

Prezent la Alba Iulia, în calitate de înalt ierarh, unul dintre liderii spirituali recunoscuți ai românilor transilvăneni, vicepreședinte al Partidului Național Român, episcopul Cristea a luat parte, în seara zilei de 30 noiembrie, la dezbaterile furtunoase ce au avut loc la Hotelul „Hungaria”, în urma cărora s-a redactat textul final al Proiectului de Rezoluție ce urma să fie citit a doua zi în fața plenului adunării.⁵⁰ În dimineața zilei de 1 decembrie, în cele două biserici, ortodoxă și greco-catolică, s-au oficiat slujbe, după care episcopul Caransebeșului a rostit o patetică rugăciune de mulțumire lui Dumnezeu „care a stors lacrimi de bucurie din ochii tuturor celor de față”⁵¹.

La ora 10,30, în sala Casino-ului, au început lucrările adunării celor 1228 de delegați. După terminarea lor și adoptarea Proiectului de Rezoluție, în 9 puncte, acesta a fost citit în fața mulțimii de către Vasile Goldiș, în calitate de referent. Între cei care au luat apoi cuvântul a fost și episcopul Caransebeșului, dr. Miron Cristea, „cărui i s-au făcut ovațiuni care parcă nu voiau să mai ia→

ILIE ȘANDRU

⁴⁸ Ziarul Alba Iulia nr.1 / 1918

⁴⁹ C-tin Gomboș – Din activitatea dr. Miron Cristea, episcopul Caransebeșului, pentru realizarea Marii

Uniri (manuscris, pag. 14. Comunicare la cea de a XI-a ediție a Zilelor Miron Cristea, Toplița, iulie 2008)

⁵⁰ Ibidem, pag. 14

⁵¹ Ion Rusu Abrudeanu – Patriarhul dr. Miron Cristea, Ed. Cartea Românească, București, 1929, pag. 270

⁴⁶ Dr. Miron Cristea – Cuvântări și Prdici, vol 1, pag. 377

⁴⁷ Ibidem, pag. 250

sfârșit”.⁵² Mă opresc doar la câteva fragmente mai semnificative din cuvântarea sa: „Dară năvălirea hunilor și a numeroaselor hoarde barbare – câte s-au stecurat pe aici în cursul veacurilor – nu ne-au stngherit în munca și opera noastră, ci ne-au înfrânt pentru multă vreme și, - ceea ce a fost mai rău pentru noi – ne-au divizat, ne-au împărțit. Astfel, cu timpul, am ajuns ușor unii sub jugul maghiarilor, dedați de la fire, ca și ceilalți tirani, a trăi din sudoarea altora; alții au ajuns sub robia turcilor, mai târziu a germanilor și a țarismului rusesc. Mai lungă a fost cu deosebite variante robia noastră, a românilor din Ungaria și Transilvania, care a durat o mie de ani. V-aș amări prea tare sufletele și aș prea întuneca seninătatea acestui frumos praznic național, dacă v-aș înfățișa icoana amănunțită a lungilor noastre suferințe din cursul celor zece veacuri(...) Orbiți de gogorița „ideii de stat național maghiar”, nu s-au rușinat a născoci cele mai drăcești căi și mijloace cu scopul hotărât de a ne desființa și maghiariza. În fața asupririlor și a nedreptăților, pe care nu le puteam opri, ne-am retras resignați la vetrele familiilor și la altarele bisericuțelor noastre și acolo am străjuit cu neadormită grijă și am salvat scumpele comori ale sufletului: legea, limba, datinile strămoșești și toată moștenirea ființei noastre etnice de români.(...)”

Chiar de s-ar fi șters din sufletul nostru orice amintire a muceniciei noastre de veacuri și încă nu ne putem gândi la altceva decât la ceea ce au hotărât și au făcut frații noștri din Basarabia și Bucovina, adică la unirea cu scumpa noastră Românie, alipindu-i întreg pământul strămoșesc... Numai din unirea tuturor românilor de pretutindeni vor putea răsări astfel de produse și manifestațiuni ale graiului nostru național, care prin însușirile lor specifice românești să contribuie la progresul omenirii(...). Am ferma nădejde că glasul vostru unanimități și prin voi glasul întregii națiuni se va concentra asupra singurei dorințe, pe care o pot expima în trei cuvinte: Pân' la Tisa! Amin!”⁵³

Acest discurs al fiului de țărani din Toplița Română cuprinde, într-o sinteză ingenios alcătuită, întreaga istorie de frământări, de lupte și de aspirații ale poporului român. El este și un elogiu adus „măreției nației românești” și expresia credinței că se va împlini curând, și prin consacrarea tratatelor, realitatea istorică înfăptuită deja de voia românilor din Basarabia, Bucovina și Transilvania, de a se uni cu Vechiul Regat. A doua zi, când mulțimile se întorceau la vetrele lor, membrii Marelui Sfat Național, aleși de adunare, se întruneau pentru alegerea biroului Sfatului, Consiliul Dirigent și membrii delegației ce urma să plece la București, pentru a duce regelui și guvernelui României hotărârea adunării. Din aceasta făceau parte: Miron Cristea, Iuliu Hossu, Vasile Goldiș, Alexandru Vaida-Voievod. Pentru Miron Cristea nu era primul drum pe care urma să-l facă în Capitala României. Mai fusese la București în 1906, cu ocazia marilor manifestațiuni prilejuite de aniversarea celor 40 de ani de domnie a regelui Carol I. La Brașov s-au alăturat delegației Caius Brediceanu, din Lugoj, și Mihai Popovici, din Brașov. „Acesta a fost primul tren care, după prăbușirea monarhiei, a trecut Carpații fără să mai găsească „vama” între vechiul regat și Ardeal”.⁵⁴

Delegația transilvană a sosit în București la 11 decembrie 1918, unde i s-a făcut „o primire împărătească”, fiind de față toți membrii guvernului în frunte cu I.I.C.Brătianu, membrii Marelui Stat Major, cei ai Academiei Române etc. La cuvântul de bun sosit, rostit de primarul general, Hălceanu, a răspuns episcopul Miron Cristea: „Când am fost pe aici ultima dată, nici unul dintre noi, nici măcar a visa nu a îndrăznit, că venirea noastră viitoare în capitala românismului va avea misiunea epocală de a închina întreg pământul nostrum strămoșesc – Ardealul, Banatul, Crișana și Maramureșul – patriei mame, adică scumpei României”.⁵⁵

Declarația Unirii a fost predată regelui Ferdinand în dimineața zilei de 13 decembrie în marea sală a

tronului, de către Vasile Goldiș, șeful delegației, care a rostit un scurt cuvânt, la care a răspuns regele, încheind cu urarea „Să trăiască România pe veci unită”! După banchetul oferit de rege Ferdinand în onoarea delegației românilor transilvăneni, regele s-a întreținut cu dr. Cornel Corneanu, secretarul eparhial, pe care îl cunoștea de când era principe moștenitor. I-a cerut, mai întâi, informații despre Banat, în care mai erau încă trupe sârbești, apoi relații despre episcopul Cristea. După ce l-a ascultat, regele i-a spus: „Am ținut să verific informațiile bune ce aveam privitoare la persoana episcopului Caransebeșului. Și prin cine altul puteam verifica mai bine decât prin însuși secretarul său! Sper că nu vă veți supăra, dacă vi-l vom lua pe episcopul Cristea, făcându-l Mitropolit-Primat”.⁵⁶

Înainte de a părăsi Bucureștiul, delegația românilor transilvăneni a mai avut o întâlnire cu populația Capitalei României la statuia lui Mihai Viteazul, ocazie cu care episcopul Miron Cristea a spus, între altele: „Primiți-ne cu drag și cu calde îmbrățișări la sânul vostru – care de veacuri și pentru noi a bătut, - drept răsplată a jertfelor uriașe, pe care și pentru desrobirea noastră le-ați adus”.⁵⁷

La câteva zile, în 26 decembrie 1918, Monitorul Oficial al României a publicat două decrete regale, contrasemnate și de primul ministru, Ion I.C. Brătianu. Primul consemna că „Ținuturile cuprinse în hotărârea adunării naționale din Alba Iulia de la 18 noiembrie(1 decembrie) 1918 sunt și rămân de-a pururi unite cu Regatul României”.

⁵² Ibidem, pag. 272

⁵³ Dr. Miron Cristea – Cuvântări, vol. III, Ed. Cartea Românească, București, 1923, pag. 3-8

⁵⁴ Caius Brediceanu – Amintiri din viața mea, Lugoj, 1936, pag. 16

⁵⁵ V.Netea, Gh. Marinescu – Liga Culturală și Unirea Transilvaniei cu România, Ed. Junimea, Iași, 1976, pag.252

⁵⁶ I.R. Abrudeanu – op.cit. pag. 284

⁵⁷ Dr. Miron Cristea – op. cit. pag. 19

Convorbiri duhovnicești

Ioan al Banatului

„Dumnezeu să păzească țara și neamul nostru de foc și de sabie!”

L.C.: Înaltpreasfințite Părinte Mitropolit, pentru astăzi mi-am propus să vă rog să vorbiți despre o parabolă - nunta fiului de împărat.

Îps. Ioan: După sărbătorile care au fost în august, anul bisericesc început la 1 septembrie, stă sub semnul rugăciunii și al postului. Prin acestea călătorim și ne apropiem de Poarta Cerurilor. Parabola de care ați amintit, din Duminica a 14 după Rusalii, a fost citită în acest an (2018) chiar în prima duminică din anul bisericesc. Are două părți și a fost rostită de Hristos după intrarea triumfală în Ierusalim, deci după Florii. Un cuvânt asemănător este acela despre pilda lucrătorilor din vie.

L.C.: Vă rog să-mi permiteți să transcriu cuvântul Evangheliei: „*Împărăția cerurilor asemănatu-s-a omului împărat care a făcut nuntă fiului său. Și a trimis pe slugile sale ca să cheme pe cei poftiți la nuntă, dar ei n-au voit să vină. Iarăși a trimis alte slugi, zicând: Spuneți celor chemați: Iată, am pregătit ospățul meu; juncii mei și cele îngrășate s-au junghiat și toate sunt gata. Veniți la nuntă. Dar ei, fără să țină seama, s-au dus, unul la țarina sa, altul la neguțătoria lui. Iar ceilalți, punând mâna pe slugile lui, le-au batjocorit și le-au ucis. Și auzind împăratul de acestea, s-a umplut de mânie și, trimițând oștile sale, au nimicit pe ucigașii aceia și cetățile lor i-au dat foc.*

Apoi a zis către slugile sale: Nunta e gata, dar cei poftiți n-au fost vrednici. Mergeți deci la răspântiile drumurilor și pe câți veți găsi chemați-i la nuntă. Și ieșind slugile acelea la drumuri, au adunat pe toți câți i-au găsit, și răi și buni, și s-a umplut casa nunții cu oaspeți. Iar intrând împăratul ca să privească pe oaspeți, a văzut acolo un om care nu era îmbrăcat în haină de nuntă. Și i-a zis: Prietene, cum ai intrat aici fără haină de nuntă? El însă a tăcut. Atunci împăratul a zis slugilor: Legați-l de picioare și de mâini și aruncați-l în întunericul cel mai din afară. Acolo va fi plângerea și scrâșnirea dinților. Căci mulți sunt chemați, dar puțini aleși.” (Matei 22, 2-14)

-Îps. Ioan: În acest text există

două cuvinte pe care s-a zidit această parabolă, *nuntă și prieten*, cuvinte pe care se creionează taina înțelesului. Mântuitorul ne spune că un împărat s-a pregătit să facă nuntă fiului său, de subliniat *fiului său*. Când totul a fost gata, a trimis slugile să chem pe cei poftiți. Și cei poftiți erau poporul lui Israel. De două ori a trimis slugile sale să-i poftescă la masă și n-au venit. Spune mai departe textul evangheliei că mai mulți s-au scuzat. Unii s-au dus să-și vadă țarina, unii s-au dus la neguțătoria, unii i-au ucis pe cei trimiși, adică pe profeții *Vechiului Testament*. Știți cum a sfârșit această viață pământească profetul Isaia? A fost tăiat cu fierăstrăul. El, care a vestit atât de frumos venirea Mântuitorului nostru Iisus Hristos în lume!

Dar aceia care s-au scuzat, într-un fel sau altul, *acea au mințit*. Când se făceau, în general, în vechime, nunțile? Se făceau în zi de sărbătoare. Înainte la poporul român, tradiții preluate din vechime, tinerii, duminica, veneau la sfânta biserică, participau la Sfânta Liturghie, se împărtășeau, apoi erau cununați, iar după aceea erau cele ale mesei.

Deci cei poftiți i-au mințit pe profeți, L-au mințit pe Dumnezeu. În zi de sărbătoare, mai ales la poporul lui Israel, nu te duceai să-ți vezi țarina și nu mergeai să faci negustorie, că nu era voie în zi de sărbătoare.

L.C.: Așadar prin faptul că L-au mințit pe Dumnezeu, au căzut toți în păcat.

Îps. Ioan: Iată L-au mințit pe Dumnezeu, prin profeții pe care i-au trimis. Mișcăm puțin roțița timpului... Câți dintre noi, când ne-am așezat în genunchi în fața duhovnicului, i-am spus vreodata: *Părinte, eu l-am mințit pe Dumnezeu, dezleagă-mă de păcatul acesta*. Și poate veți zice: *Părinte, eu nu-mi amintesc să-L fi mințit vreodată pe Dumnezeu*.

O, de câte ori nu-L mințim noi pe Dumnezeu! Când dangătul clopotului ne cheamă la rugăciune, la Sfânta

Liturghie și noi căutăm altceva în altă parte, atunci noi Îl mințim pe Dumnezeu și spunem că n-am auzit dangătul clopotului, că n-am auzit chemarea bisericii.

Atunci când putem face o milostenie, o faptă bună și n-o facem, zicând că nu putem, la fel Îl mințim pe Dumnezeu. Dar oare poate cineva să-L mintă, în substanță, pe Dumnezeu care știe adâncul inimii noastre?! De aceea *să nu-L mințim în viața noastră pe Dumnezeu, căci El știe cele mai adânci gânduri ale sufletului nostru*.

Dar mai spune Sfântul Apostol Matei că împăratul a trimis oști asupra acelei cetăți să-i ucidă pe cei din acea cetate și să-i dea foc. După 35 de ani, în urma revoltei iudaice din anii 66-70, au venit romanii peste Ierusalim, i-au ucis pe cei din cetate, i-a dat foc templului și a fost dărâmată cetatea Ierusalimului.

L.C.: Prin urmare, Înaltpreasfințite Părinte, această parabolă are o anumită trimitere la istoria, la viața poporului Israel din acea perioadă.

Îps. Ioan: Pilda aceasta avea o dimensiune istorică referitoare la ce s-a întâmplat cu poporul lui Israel până la Hristos și ce se va întâmpla peste câțiva ani, când cetatea Ierusalimului va fi dărâmată.

Totuși înainte de a fi dărâmată această cetate, au mai pierit în ea doi apostoli. Prin anii 43-44, cam la zece ani după ce s-a înălțat la Cer Hristos, a fost ucis în această cetate Sfântul Apostol Iacob, fratele lui Ioan Evanghelistul, fiul lui Zevedeu.

Și apoi, tot înainte de a fi dărâmată această cetate, prin anii 62, a fost ucis un alt apostol, tot cu numele de Iacob. A văzut Hristos că n-au ascultat nici cei din această cetate, n-au ascultat nici de profeți, n-au ascultat nici de El, n-au ascultat nici de apostolii Lui, și și-a luat mâna de pe cetatea Ierusalimului și templului i s-a dat foc. A fost dărâmată cetatea întreagă, până astăzi nu mai există decât ruine. Pentru că spunea Hristos în parabolă, a trimis ostași să-i ucidă pe cei din cetate și să-i dea foc.

Ce se va întâmpla mâine cu cetățile noastre? Atât timp cât în cetățile noastre vor fi oameni cu credință în Dumnezeu nu vor fi dărâmate și nu li se vor da foc. Atâta timp cât în cetățile noastre vor fi→

**A consemnat
LUMINIȚA CORNEA**

oameni credincioși, evlavioși și cu frică de Dumnezeu, cu iubire pentru semenii, aveți nădejde că nu va fi nici foc, nici sabie. Dumnezeu să păzească cetățile noastre de la o margine la alta, *Dumnezeu să păzească țara și neamul nostru de foc și de sabie.*

L.C.: Înaltpreasfințite Părinte Mitropolit, vă rog să mărturisiți un cuvânt despre partea a doua a parabolii.

Îps. Ioan: În partea a doua a parabolii, consemnează Sfântul Evanghelist Matei că aruncându-și împăratul privirea peste cei care au venit la nuntă, erau în sala de nuntă, a văzut un om care nu avea haina de nuntă.

Și eu în dimineața aceasta, când mă pregăteam să pășesc peste pragul acestei sfinte biserici, mi-am aruncat privirea să văd dacă inima îmi este îmbrăcată în haina de nuntă, dacă pot să intru și dacă pot să rămân mai departe. Am stat o clipă și am cugetat - haina mea de nuntă era pătată, nu era albă așa cum m-a îmbrăcat Hristos la botez și am zis: *Doamne, nu mă scoate afară, căci voi mai vărsa o lacrimă și o să încerc să o mai spăl puțin.* Îi mulțumesc lui Dumnezeu că la această sfântă Liturghie n-a trimis un înger să mă ia de mână, să mă scoată dincolo de curtea acestei biserici.

Este interesant de remarcat că împăratul, după cum aflăm din parabolă, nu i se adresează cu un cuvânt aspru acelui om care nu avea haină de nuntă, ci îi spune *prietene*. Toți care ne aflăm în biserică suntem prietenii lui Hristos. Pe niciunul dintre noi nu ne-ar numi în alt fel Hristos, ci ni s-ar adresa cu acest cuvânt *prietene*.

Deci fiecare biserică, în timpul sfintelor slujbe, a sfintei liturghii este plină de prietenii lui Hristos. Așa va mărturisi Hristos, Fiul lui Dumnezeu, înaintea Tatălui Ceresc, la apusul soarelui, îi va spune: *Părinte, mulți prieteni am în România.* Iată prietenii mei și o să vă arăte pe fiecare Tatălui Ceresc. La fiecare o să spună: *prieteni mei din România.*

O! Ce mare lucru să mărturisească Hristos, înaintea Tatălui despre mine și despre tine și să zică: *Părinte, iată acesta este prietenul meu din România!* Când obosiți de vreme, vom ajunge să batem la poarta Cerului, îi va spune Hristos îngerului ce păzește strașnic această poartă: *Deschide să intre un prieten de-al meu din România!*

Amvon

Să facem loc îngerilor

Pentru o lume bolnavă și fără Dumnezeu care fuge de lumină, care preferă egoismul singurătății și al izolării, existența unui „personaj” bun și mereu alături, îngerul, e incomodă, chiar enervantă. Nu-i este înțeleasă nici ființa, nici prezența, nici scopul, și atunci e declarat de unii ca inexistent sau inutil. De fapt, ce se neagă și ce adevăr este respins atunci când sunt refuzați îngerii? E respins adevărul și mărturia Sfintei Scripturi care ne învață: *„Nici un rău nu te va lovi, nici o nenorocire nu se va apropia de locuința ta, pentru că el va porunci îngerilor săi să te păzească pe toate căile tale. Ei te vor purta pe mâini ca nu cumva să-ți lovești piciorul de piatră”* (Ps 91,10-12).

Învățătura noastră de credință spune că a fi creștin înseamnă a fi călător, iar călătoria aceasta nu se măsoară cu ceasul sau cu zilele calendarului, pentru că este o călătorie spre Împărăția lui Dumnezeu. Pentru această călătorie avem nevoie de însoțitori.

Iată ce este îngerul păzitor, ființa care ne ajută să călătorim. Atunci când a creat Dumnezeu Lumea, a creat și îngerii păzitori, și de atunci, omul este călăuzit de înger, care îl ajută în momente de cumpănă sau deznădejde, și nu-l părăsește niciodată.

Până la moarte suntem sub ocrotirea și supravegherea lui. Ne ferește de necunoaștere, ne ajută să nu rătăcim, să nu stăm pe loc, ne îmbogățește. Ne sta în preajmă. Și atât de discret, încât avem impresia că nu ne este alături. Viața și destinul lumii sunt inseparabil împletite cu lumea îngerilor.

După Tradiția Sfântă a Bisericii noastre, îngerul păzitor se da omului la Botez. Acest lucru îl înțelegem din rugăciunea de la facerea catehemenului, unde, printre altele, se zice așa: *„Însoțește-i viața lui cu înger de lumină, ca să-l izbăvească pe el de toată bântuiala potrivnicului, de întâmpinarea celui viclean, de demonul cel de amiază și de nălucirile rele”*.

Pe lângă îngerul păzitor, Dumnezeu trimite omului și alți îngeri în viață spre a-l ajuta, a-l îndrepta și a-l mângâia în ispite și în încercările luptelor duhovnicești prin care trece omul în acest veac. Despre aceasta vorbește Sfântul Apostol Pavel când zice: *„Au nu sunt toți duhuri slujitoare care se trimit spre slujba pentru cei ce vor să moștenească mântuirea?”* (Evrei 1, 14). Conform mărturiei Sfintelor Scripturi, nu doar oamenii au un înger păzitor, ci și popoarele: *„Când cel preainalt a împărțit neamurile, când i-a semănat pe fii lui Adam, a pus hotarele neamurilor după numărul îngerilor lui Dumnezeu”* (Dt 32,8; cf. Ps 82; 89,7).

Îngerii păzitori ne cunosc foarte bine și se bucură când facem binele și se întristează când facem răul, ba chiar pot fi puși în dificultate de noi.

„Cizmarul și cerșetorul” este o poveste de Crăciun de-a lui Lev Tolstoi. *„Spune povestea că, cizmarul întâlnește pe stradă un amărât în ajunul Crăciunului. Făcându-i-se milă de el îl invită să petreacă sărbătorile cu familia sa. Soției sale nu-i place deloc aceasta și-l privește cu dispreț, servindu-l cu gesturi brutale. De fiecare dată când ea acționa astfel, cerșetorul se micșora. Atunci când cizmarul era atent cu el, creștea din nou... De fapt, cerșetorul era un înger care creștea odată cu bunătatea și descreștea odată cu răutatea.*

Fiecare om se va întâlni cu îngerul său păzitor în ceasul morții.

Pentru unii va fi o bucurie, pentru alții va însemna tristețe și mustrări de conștiință. Să-I mulțumim lui Dumnezeu că ne-a dăruit drept apărare și ajutor pe slujitorii Săi cerești, pe îngerii păzitori, pentru ca întâlnirea cu El să ne fie spre bucurie și mângâiere.

Pr. GHEORGHE NICOLAE
ȘINCAN

DRUMUL PÂINII

Expoziția „Drumul pâinii”, organizată în muzeul în anul 2018, se constituie ca parte a unui cadru expozițional mai larg care reprezintă o sinteză ce încearcă să dezvăluie aspecte din viața satului mureșean. Expoziția s-a realizat cu sprijinul Primăriei municipiului Reghin, pe această cale îi mulțumim doamnei primar Maria Precup pentru sprijinul oferit în organizarea întregului cadru expozițional, care a fost inaugurat de Noaptea Muzeelor.

Expoziția dorește să ofere o imagine de ansamblu în care sunt descrise faze și etape parcurse, puse în legătură cauzală cu gândirea magică a țaranului.

Pâinea, situată între sacru și profan, aliment transformat culinar (prin intermediul focului) și cultural prin interdicțiile rituale respectate cu strictețe, e un simbol cu semnificații multiple în lumea satului(58.)

Prin simbolurile pe care le avea, pâinea îndeplinea o funcție de comunicare, de transmitere a mesajelor în cadrul comunității, în cadrul obiceiurilor calendaristice sau a celor din ciclul vieții de familie(59.) Simbol al vieții, pâinea, dar și grâul, erau consacrate religios, fiind întâlnite la toate sărbătorile și evenimentele din viața omului.

Pe lângă valoarea nutrițională, pâinea era un obiect ritual, ea reprezenta un dar, o jertfă ce viza comunicarea cu divinitățile protectoare. Folosită în ritualuri de separare, pâinea (colacul) era destinată și comunicării cu strămoșii, mijlocind medierea contactelor între lumea de aici și cea de dincolo(60.)

Prin simbolistica benefică pe care o avea, de bucurie, rodnicie și puritate, pâinea cumula o energie pozitivă pe care omul încerca să o obțină(61.)

Drumul grâului până la transformarea lui în făină, apoi în pâine, presupunea un efort uman deosebit. Pentru reușita lui, în mentalitatea tradițională, se manifesta credința în atragerea bunăvoinței

forțelor capabile să ajute finalizarea eforturilor unui an de muncă.

Prepararea pâinii și lucrările agricole tradiționale, cuprindeau, pe lângă munca obișnuită, gesturi și formule rituale menite să asigure rezultatul final. Întreaga muncă desfășurată în jurul obținerii pâinii era marcată astfel de reguli, norme și interdicții, începând cu cultivarea pământului și până la consumul acesteia.

Practicile legate de cultivarea și recoltarea grâului și de transformare a acestuia în pâine, conservate și transmise din generație în generație, au oferit un specific zonal și au asigurat apartenența la un fond cultural specific(62.) Experiența acumulată s-a exprimat printr-o anumită cunoaștere și înțelegere, că pentru a obține o recoltă bună este necesară îndeplinirea unor condiții privind calitatea solului, fertilizarea, rotația culturilor, clima, și cunoștințe agricole necesare.

Expoziția prezintă principalele etape ale drumului pâinii cu subactivitățile incluse - lucrul pământului (cu aratul- semănatul, recoltatul-secerat, treieratul-vânturat), măcinatul la moară, frământatul și coptul la cuptor.

Ciclul lucrărilor agricole evoluând în strânsă legătură și determinare cu succesiunea anotimpurilor, au organizat viața rurală stabilindu-i un ritm propriu. Cultivarea grâului, apărută în neolitic, odată cu agricultura și trecerea la viața sedentară, poate fi asociată cu lupta repetitivă a țaranului cu natura, prin eforturile de a îmbuna forțele protectoare, transpusă în obiceiuri menite să asigure finalizarea muncii și obținerea recoltei. (63.)

Oferta naturală a impus în zonă, o agricultura de subzistență nu una de performanță, datorită caracteristicilor

Oferta naturală a impus în zonă, o agricultura de subzistență nu una de performanță, datorită caracteristicilor solului aluvionar mai puțin fertil al bazinului superior al Mureșului, cu caracteristici silvestre, aride impropriei unei agriculturi performante.

Până la începutul secolului XX, agricultura se caracteriza mai mult prin continuitate decât prin evoluție, perfecționările aduse metodelor și uneltelor de lucru având o evoluție lentă. Sunt expuse uneltele cu care țaranii lucrau în agricultură, la cultivarea pământului, unelte care s-au perfecționat de-a lungul timpului – plugul, grapa, sape, plivitori, greble, îmblăcie, seceri, furci și instalații folosite la măcinarea și depozitarea semințelor.

Etapetele de lucru începeau cu munca pământului, aratul cu plugul și grapatul cu grapa și tăvălugul, semănatul cu mâna, seceratul cu seceri din oțel și coasa cu nuia, treieratul cu îmblăciul și vânturatul cu lopeți de vânturat. Pentru obținerea făinii grâul era măcinat la moară. Ultima fază în obținerea pâinii, era frământatul aluatului și coptul la cuptor.

Responsabilitate principală a sferei de activitate a femeii, prepararea pâinii ca și organizarea actului alimentar, cereau un comportament riguros impus de necesitatea obținerii unei stări de puritate asigurată prin - schimbarea cămășii, spălarea pe mâini, acoperirea capului(64.)

Prin modelarea aluatului în diferite forme și motive, pâinea reprezenta o formă de manifestare a artei populare. Preparatele din aluat (pâine, colac, colivă) în funcție de destinație, erau utilizate în alimentația zilnică sau în alimentația de sărbătoare (la sărbătorile de peste an, la evenimentele importante din viața de familie).→

DR. ROXANA MAN

(Continuare în p.52)

62 Văduva O., *Op. Cit.*, p.49

63 Lapeș M., *Anotimpuri magico-religioase*, Deva, Ed. Corvin, 2011, p.3

64 Văduva O., *Op. Cit.*, p. 182-196

58 Văduva O., *Pași spre sacru*, București, Ed. Enciclopedică, 1996, p.11-32

59 *Ibidem*

60 *Ibidem*

61 *Ibidem*

ÎN NUMELE MINTII, INIMA

Iată un titlu de carte căzut parcă din cer, drept în palmele noastre... spre a ne dăruii prin cuvinte-gând sensurile unei intenții formulate cu puțină vreme în urmă, cu maximă simplitate: COBORÂREA SEMNELOR ÎN AGORA. O intenție căreia i-a sosit acum timpul unei mai nuanțate reconsiderări, spre a înțelege adevărata sa noimă: aceea a "coborârii întru înălțare", a "plecării întru venire". Cum versurile sugerează fără echivoc: "Venim de undeva, de-atât de sus, / Memoria de Foc să o trăim prin spire, / Înobilând Lumina timpului apus / De câte ori plecăm, prin inimă și fire... (Aleasei de Lumină. Voalul îngerului (des)cântat, ARITHEA, 2018).

O curgere firească prin sensurile dialecticii sale, exprimată deja în nenumărate chipuri: prin orice creștere care cuprinde în sine germenele propriei descreșteri (dialectica yin-yang), precum istoria "creșterii și a descreșterii"... (Cantemir) sau a valului ce "ca valul trece...", "căci toți se nasc spre a muri și mor spre a se naște" (Eminescu), prin ciclicitatea naștere → maturitate → moarte cuprinsă în "coloană" (Brâncuși) etc.

Generalizând, dacă ar trebui să reamintim sensul Marii Creații a Lumii în ideea atât de comprimată a lui Hegel, am spune că "Ideea Absolută s-a pogorât în lume, pentru a se întoarce mai apoi îmbogățită la Sine". Or, *mutatis mutandis*: dacă "Așa au făcut zeii, așa fac și oamenii" (Rig-Veda X), ar trebui să deducem atunci că darul chipului și al asemănării – al faptului de a fi entități luminoase și creatoare, urmând astfel măsura Creatorului Însuși – este înrădăcinat în gena (meta)cosmică a fiecăruia dintre oameni. Ceea ce înseamnă că noi înșine am fost datori "nașterii în lume", coborând extrem frecvența "Luminii Vii" – în limita "hainei de piele" pe care am

îmbrăcat-o după cădere – și pierzând totodată sensurile generatoare ale limbajului de atunci când încă mai zburam ca îngerii. Dar, dacă filosoful are dreptate, urmează în cele din urmă a ne înălța cu desăvârșire, cândva, de la Pământ către Ceruri, prin experiențierea unor indefinite întrupări, ale căror sensuri suntem datori să le asumăm și transcendem încă de acum.

Așa cum recent le-am dăruit și noi prin dialog public și prin paginile unei cărți lansată în premieră – cu puțină vreme în urmă – la Simpozionul AROSS de la Iași: ARHETIPURI ALE SPIRITUALITĂȚII ROMÂNEȘTI.

Construită sub semnul rostirii românești și al Aripilor de Arithea, cartea se definește ca un alt MANUAL AL OMULUI, potrivit căruia noi, oamenii, suntem meniți a parcurge cu necesitate etapele unei esențiale treceri – ...→ PARNAS → AGORA → PARNAS →..., printr-un circuit gândit din Susul-Susului, întru înțeleaptă și iubitoare îmbogățire terestră. Dar, despre toate acestea își vor aminti – prin anamneză, desigur – doar aceia în măsură să își ridice

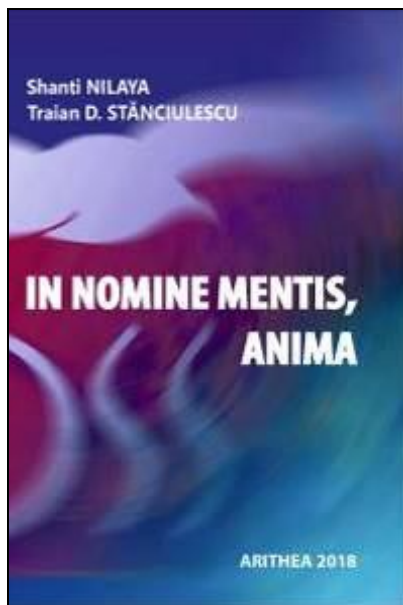
omenește frecvența spiritului prin strădania propriei lor căutări și găsiri, rezonând în acest chip cu Limbajul Creației Divine, iluminându-se.

Nici nu este important unde s-a întâmplat omenește această primă iluminare: chiar în Miezul Agorei – în apa sau nisipul Siracuzei, acolo unde încă pulsează "Evrîka" strigătului arhimedic – sau în întunecimea Pădurii Vedice, unde s-a petrecut unimea omului cu cerul prin budhicul AUM, ori pe stâncile greu accesibile ale Parnasului-Sinai, unde i s-au revelat zâmbitor lui Moise legile lui EU SĂNT... Sau, transferate la un alt capăt de vreme, în spațiul spiritual unde – pulsând între porțile Orientului și Occidentului – isihasmul românesc ne-a învățat "coborârea minții în inimă" prin incantarea magică a Marii Rugăciuni: "Doamne Iisuse Hristoase, Fiul lui Dumnezeu, miluiește-mă...", respectiv în spațiul de culturii de neam unde ecuația relativistă a lumii cosmice nu a pregetat să se nască, în limbajul deloc diferit al lui Eminescu (în mms. 2267) de cel al lui Albert Einstein ($E = mc^2$).

Toate s-au născut firec, în locuri și timpuri anume, exact așa cum trebuiau să fie. Pentru că prezența lor creatoare în lumea omenescului a fost atunci absolut necesar să se întâmple, exact așa cum, cei care – corelând de la "butonașele cerești" Cartea Destinului Terestru – au văzut că trebuie să se petreacă, unind pur și simplu – prin sincronicități stranii – conjuncturile favorabile ale unui undeva-cândva cu condiția subiectivă a omului-creator. Desigur, părănd a ști cu maximă precizie cine este, de unde a venit, încotro...?

Dar, în clipa în care se pune problema dăruirii publice a unei opere anume, destinul acesteia devine esențial condiționat de natura modului de transmitere și a receptorilor înșiși. Astfel, chiar dacă o operă a fost generată într-un înalt orizont contextual, coborârea semnelor sale în Agora – în viața oamenilor de rând, adică – ar trebui să se întâmple firec, contribuind – prin asumarea sensurilor sale aplicative – la optimizarea vieții umane. Căci, oricât de valoroasă ar fi, o operă care nu are puțința traducerii sale în limbajul comun sau invers – așa →

TRAIAN D. STĂNCIULESCU & SHANTI NILAYA

Amurgul nu vindecă –

Memoriei soțului meu Daniel

Îmi desenează cuvintele de pe țărnul lui

Îmi desenează cuvintele de pe țărnul lui...

În toamna de iarnă
cuvintele lui desenate cu aer
mi le-am încleștat în mâinile
tremurânde
și le-am ascuns în plânsul înghețat al
iernii roșii
fără gânduri
învelite într-o haină cernită
ca țărnu-i cald să nu înghețe

Țipăt alb

Sunt arderea nisipurilor călătoare

sunt creasta pierdută printre brazii
deși
sunt călătorul fără grai
prin anotimpuri străbătute de ninsori
necunoscute

cresc fără timpul meu sub cer
cu anii risipiți în stele
se adâncesc în pașii dintre ierburi
mai aproape de pământ
sub aripa tăcută a îngerului verde
un fir de iarbă se face zâmbet

și orele din fereastră se-nnegresc pe
pleoape

se risipesc ca florile-n cenușa de
tămâie
iar vântul arde-n țipătul viorii surde –
același început
același drum
același final –
se-aprind luceferi de pământ
din țipătul alb
din piatra albă
din vuietul apelor albe

unde ești îngere cu aripa tăcută
când îmi este dor de verdele din tine?

Eu tot te voi iubi

Fie ce-o fi
eu tot te voi iubi

până la capăt

și dacă norii se vor sparge-n stele
și dacă munții se vor scufunda
iar fluviile vor seca
și albiile vor pluti
și laptele se va-nnegri
și mierea se va albăstri

eu tot te voi iubi

de trec pustiuri
lăcrimând
eu tot te voi iubi
până la capăt

Chipul tău

Frumosul tău chip
mi-a atins inima dinspre miazănoapte
deodată – respir
pentru mine
ai luat haina cerului
și mi-ai îmbrăcat goliciunea –
râdeai
iar eu m-agățam de râsul tău
ca un copil orb –
din trupul nou
sângele meu proaspăt năștea îngeri –
îți sărutam gâtul de mătase
inima ta respira în trupul meu
te iubeam

GEORGIA MICULESCU

MANUALUL OMULUI

→um s-a petrecut cu teoria relativității simbolizată în termenii inegalabilului basm românesc "Tinerete fără bătrânețe și viață fără de moarte..." – își va pierde sine die sensurile, până la o altă (re)descoperire a ei.

În esență, acesta este sensul general și specific a ceea ce am numit – intitulând cartea, parcă jucându-ne – COBORÂREA MINȚII ÎN INIMA-SUFLET. Un titlu aflat în deplină coerență cu sensurile-idee ale unei conferințe recent susținută la Vatican, intitulată "*Rădăcini ale rostirii românești, de la lumină la iluminare*", dar și cu melosul unor poeme de împreună, înălțate din inima pământului direct în inima cerului. Toate acestea spuse bilingv, în limba românească și italiană, având ca noimă întoarcerea în consens la rădăcinile generatoare ale istoriei traco-geto-dacice, ale lumii însăși.

O atare (re)semnificare corespunde deplin paradigmei pe care – în sensul

omenesc cel mai larg cu putință – am început să o promovăm public, susținând o convingere pe care istoria neamului nostru – și nu numai – o validează acum mai mult ca niciodată:

A FI ÎMPREUNĂ ÎN NUMELE VIETII: IN NOMINE DEUS

DRUMUL PÂINII

(Urmare din p. 50)

Frământatul aluatului avea și el o componentă sacră, făcând pâinii fiind un prag pregător al sărbătorii.(65) Acesta începea cu cernutul făinii și se realiza după reguli stricte: apa folosită trebuia să fie de izvor, neîncepută, utilizarea fermenților naturali și dozajul sării, elemente cu proprietăți pozitive, aveau menirea de a da viață pâinii și de a-i crește puterile magice.

O serie de credințe erau legate și de arderea cuptorului și de scoaterea pâinii, și care aveau rolul de a mări eficacitatea procesului de finalizare a pâinii.

65 Idem, p. 67

O tehnică rituală consta în îndeplinirea unor procedee: stropirea cuptorului cu apă sfințită, aprinderea focului cu creanga de armiden, rostirea unor formule magice, erau câteva dintre tehnicile menite să contribuie la reușita procesului final, al obținerii pâinii.

Pe lână pâine se preparau și anumite alături care erau nelipsite din recuzita ceremonială a unor obiceiuri de nuntă sau de înmormântare – colac, colăcei etc.

Note:

Văduva O., *Pași spre sacru*, București, Ed. Enciclopedică, 1996

Laptescu M., *Anotimpuri magico-religioase*, Deva, Ed. Corvin, 2011

STAREA PROZEI

O himeră în blugi

Peruanei nu-i scăpase nimic din tot ceea ce perorase el la grădina de vară a hotelului Imperial, însă nu lăsa să se vadă lucrul acesta; era curioasă să vadă cum avea să acționeze el, ea știa că impulsul dat de ea cu câteva ore mai înainte avea să lucreze în sufletul lui. Era simplu? Era complicat? Nu arăta a fi foarte simplu (râsul acela scurt, privirea ei uneori alunecătoare, dar se putea să fie doar aparențe, stângăcii ale unui suflet prea complex și prea avid de senzații noi, reacomodarea cu această față ce părea să se înstrăineze de el).

Apoi, chiar ea a început să vorbească iar despre iubire și a continuat să bea o băutură ciudată de care el nu auzise niciodată: Yagăr, o băutură din plante exotice și destul de accentuat alcoolică, deși la început mimica feței lăsa să se vadă că nu-i făcea prea multă plăcere să bea din această băutură destul de tare. Știa însă că efectul băuturii traversa mai multe etape și că, în final, e ca și cum ai fuma o țigară de canabis. Și ce serioasă devenise în timp ce el monologă înflăcărat pe seama literaturii. În tot acest interval, existase ceva nevăzut, de natură să micșoreze din ce în ce mai mult distanța dintre ei. Era ca și când s-ar fi produs o apropiere fizică, cu toate că n-o văzuse schițând niciun gest; stătuse nemișcată, mai întâi cu ochii ațintiți în strania formă a candelabrului ce atârna din tavan, preocupată să alunge cât mai repede fumul țigării, apoi privirea începuse să-i alunece prin încăpere, dar fără insistență, așa încât bănuiala lui de la amiază se dovedea neîntemeiată. Nu erau altceva decât niște simple priviri lipsite de intenții; și totuși se apropiase, astfel încât piciorul lui (asemenea ei, stătea și el acum picior peste picior) ajunsese la un moment dat să se atingă de al ei. Desigur, asta se întâmplase pentru că eu, frisonat cum eram, nu reușeam niciodată să stau nemișcat - vorbeam „cu mâinile și picioarele”, cum spun francezii - dar era aproape sigur că nu mă mișcasem în direcția ei. Conștient sau inconștient, numai ea putea fi aceea care, apropiindu-se, pricinuisse atingerea. De altfel, prima atingere durase o bună bucată de vreme, căci, pentru a analiza latura psihologică a cazului,

în clipa în care îi simțisem piciorul, eu nu mă grăbisem să mi-l retrag. Tot așa făcuse și ea. Și cât am mai stat noi de vorbă, lucrul acesta s-a mai întâmplat o dată, la fel ca mai înainte.

Acesta fusese cel mai important moment pregătit al îmbrățișării, contactul neînsemnat pe care amândoi, fără să clipim măcar, l-am simțit furnicându-ne asemenea unui curent galvanic pe șira spinării și care fusese ca un dialog ciudat, ca o conversație tainică în care, dincolo de discuția abstractă despre literatură, eram preocupați unul de altul, ajungând treptat, prin ademenire și încuviințare, să ne înțelegem. În cele din urmă, conversația abruptă despre accesul ei de tuse din cauza tutunului sau a răcelii din noaptea anterioară, când adormise privindu-se ca o cadână în oglinda de pe perete din apropierea patului ei și lipsa de temeii a fricii făcuseră trecerea de la acordul tăcut la cel exprimat în cuvinte. Această trecere însemnase pentru amândoi un fel de provocare grăbită, nu neapărat necesară, un rest dintr-un joc, o ultimă încercare de a măsura distanța dintre noi înaintea aceluia ultim asalt și, în același timp, o invitație de a nu mai amâna nimic fără rost.

În clipa în care ea spuse pentru a treia oară „nu”, ochii ei se deschiseră larg de tot, iar eu am văzut în ei ceva scăpărând asemenea unei neguri grăbite să se ridice și apoi o mișcare fulgerătoare precum cea a obturatorului dintr-un aparat de fotografiat. Acest „da” al dăruirii și dorinței se dovedise atât de limpede, încât în vreme ce mâinile ni se împreunaseră tandru și dintr-odată tresăriseră într-o strângere, purtându-și apoi mângâierea și mai departe, sărutul venise ca un lucru firesc și aproape inevitabil. Și acum stăteam împreună pe canapeaua din camera ei, dezmiertându-ne în tăcere. Nodul șnurului de mătase cu care ea își ținea strâns halatul, iar eu căutându-i căldura corpului, se lipise de mine, cuprinzându-mă cu brațele

pe sub haina deschisă. Măinile ei îmi mângâiau spatele, lunecând peste cămașa moale de mătase de sub țesătura fină a puloverului de lână.

- Uite ce gras ești, îmi spuse ea râzând.

Eu am cuprins-o cu un braț pe după umeri, astfel încât ea își ținea capul rezemat peste el; în cealaltă mână a mea bătea puternic o inimă sănătoasă, ascunsă într-un minunat înveliș.

- În schimb, tu ești slabă, aplatizată, i-am spus eu pe același ton. Respiri însă mai greu, dar abia acum îmi dau seama că ai forme rotunde, unduioase și o minimă masă musculară.

Ea a tresărit, un ușor spasm a ieșit din interstițiile trupului ei fragil, dar nu slab.

- Te-a durut? am întrebat eu vrând să mă scuz.

Ea a făcut un semn din cap că nu.

- N-a fost decât un spasm nervos, a zis ea în șoaptă. Știi, asta e punctul meu slab. Și apoi... sunt încă atât de nepricepută, a adăugat ea șoptit.

- Nu-ți place că te-am strâns prea tare?

Ea dădu din cap afirmativ, strângându-și brațele și mai tare în jurul taliei mele. De data asta, mâinile ei îmi ciupiră spinarea.

- Întotdeauna am admirat la tine statura athletică.

- Eu nu cred că ai anii pe care spui că-i ai!

- Bineînțeles că îi am. Pe cuvânt de onoare!

- Nu-mi vine să cred. Pari cu mult mai tânără și ești atât de plină de viață.

Natalia zâmbi măgulită și se făcu roșie în obraji.

- Îți place de mine? întreabă ea cochet.

- Dumnezeu mare, dar de când îți-am spus treaba asta. Ești și frumoasă și... foarte frumoasă și ai ceva nepământesc în fizionomia ta.

Ne-am sărutat din nou. Ea avea o gură mică și dinții mici și frumos ordonați; la primul sărut își ținuse buzele închise, dar acum ea mă săruta altfel și m-am întrebat din nou dacă asta vine din instinct ori este rodul unei anumite experiențe, adunate din cărți, din filme sau chiar din viață. De bună seamă, ultima dintre aceste supoziții se potrivește în cazul ei: o femeie de vârsta ei care se afla→

GHEORGHE JURCĂ

la apogeul senzualității, exuberanței, o știa numai din viață.

- Observ că te pricepi bine la bărbați, am zis eu.

Ea îmi aruncă o privire gravă și sinceră și o umbră îi învălui fruntea.

- Și da, și nu, cu toate că n-am cunoscut decât unul ca lumea.

- Nu pare să fie o amintire prea frumoasă.

- Da, așa e. Eram încă atât de tânără și a fost îngrozitor: mereu doar asta... De aceea l-am părăsit, pentru că, de fapt, nu-l iubeam și nu puteam să nu fiu cinstită.

Așadar, tot experiență era; normal, inevitabil. Întrebasem doar din curiozitate, din dorința de a ști. La starea mea de spirit voiam să aflu un asemenea lucru, lucru care nu era un motiv de mâhnire. Nu-i rău să știi, obișnuiam eu să spun. Naivitatea nu-i nici pe departe o calitate, iar lucrurile ce se pot întâmpla între un bărbat și o femeie nu au, la urma urmei, nimic ieșit din comun, nefiind altceva decât niște obișnuite întâmplări ale vieții, la fel ca celelalte.

- O singură dată am vorbit cu mama mea, zice Natalia extrem de sinceră, despre chestia aia, cu ocazia unei logodne a unei prietene de-ale mele. Și, ce să vezi, măi, Monule! Logodnicul era foc și pară că Ramona nu era virgină. La care mama mea a zis că virginitatea e un lucru sfânt, ea trebuie păstrată până în noaptea nunții. De atunci, mi-am pus întreba-rea asta de nenumărate ori. Și dacă eu, când o să mă mărit, dacă o să mă mărit vreodată, trebuie să port cu mine acest păcat agățat de gâtul meu ca o piatră de moară? Așa că nu mi-am pus niciodată problema să fiu fecioară când... Chestia asta nu este atât de sacră precum o inimă care, în ciuda pierderii fecioriei, nu-și pierde puritatea, o inimă sacră într-un trup omenesc. Asta e părerea mea: să poți rămâne pură și după aceea, aceasta este cu adevărat partea de sublim prin care un om superior se deosebește de unul comun.

- Nici pe mine, am zis eu, nu mar deranja deloc, dacă m-aș fi însurat la vârsta potrivită, că de-acum n-o s-o mai fac deloc niciodată, chiar dacă admit că poate voi sta cu cineva mai încolo, cu o fată care cunoaște viața; ba, știind asta, prețuim și mai mult puterea ei de a-și fi păstrat inima castă și nu membrana aceea pusă acolo de mama natură de prisos.

PSALM CU POMUL CRUCII MELE

Aprinde-mi o lumină, cât spaima unei șoapte!

Ce-abis stă sub cuvinte, sub punte hău se cască!

Mi-e frică de-ntuneric, mă prăbușesc în noapte,

Gust sec de iască-i pita de când plecași cu-n: Las că...

Greșeala-i ca și banul, nu are doar o față,

M-am rătăcit prin mine, dar căutându-Ți drumul!

De-o viață-Ți cos povața, uitând de nod la ață,

Spini răi îți apăr roză, chiar vârful de ciob parfumul.

Când totu-s pentru Tine - trup, duh - lumină vie,

Mă lași atât de singur, copil fricos, odăii!

Sunt lutul Tău, Olare, adus aminte-s Ție -

Când mă zideai din cântec cu palmele vâpăii!

Poate că-mi ești în spate, și-am spus ce nu se cade,

Tu, crucea mea și pomul atât de greu de roade!

PSALMUL IZBĂVIRII DIN IAD

Sacâzul, nu grăsimea, dă-arcușului fiorul!

Mă iartă, nu-i cârtire, doar vorbă-cioturoasă!

Nu dalta-nfloritoare, neisprăvit toporul

Aduce lemne sobei, tot el îți dă și casă.

Departa mi-i blasfemul, dar gându-i chiomb și-aiurea,

Că tot întreb cu bobul ce loc vrea mozaicul?

De freamăt niciodată nu îți văzui pădurea,

Te-am sărutat pe fluier de os cu heruvicul,

Dar când n-apari răscrucii, întâi îmi este teamă

Că-n piață cărturarii îți spurcă iar înaltul,

Apoi e gelozia ce purul sânge-nhamă: Dacă-a uitat de mine, dacă-i furat de altul!

Ca și-altădată iadul coboară-mi-l prin moarte,

Scoțându-mă în brațe prin porți de-aramă sparte!

PSALMUL COROANEI DE SPINI

Mai mult decât la mine, eu cred că ții la greier,

Că nu-l cerți deșirându-Ți tristeților stiharul;

Cum, nu gelos pe strună, când stele-i dai la treier,

Iar mie slova stearpă mi-o dojene muștarul?

Pe prispă Te-aștept seara arzând pân' la cenușă...

Nu-Ți înțeleg ascunsul, pui iezerului stuhul

Perdea la orice lucru, uimire și clempușă,

La fel de-amar e vântul crezând că Ți-ar fi Duhul.

Când inima gândește, dă-i zarea Ta trăsuri:

- Topește-mă în Tine, întors și ploaie-n mare,

C-așa-ncepu cuvântul din sărutarea gurii,

Nu-s umbrei Tale chipul, ci greaua-asmănare

A jocului de-a moartea pe ape al luminii!

(Numai Iubirea știe coroanei cum dor spinii!)

**DUMITRU ICHIM
Kitchener, Ontario**

(Din volumul în lucru
TESTAMENTUL LUI YOHO)

Asterisc

TRENUL

În trenul înșesat de lume, Ghiță, care cu greu reușise să urce, abia după ce trenul se pusese deja în mișcare, nu-și putea scoate din minte cuvintele spuse de taică-său când trenul intra în stație: „Asta e trenul tău, măi băiete. Ai mare grijă“. Era într-adevăr trenul lui, numai că nu era cel pe care și l-ar fi dorit.

Venise din vreme și se așezase la coadă să aștepte venirea diagramei cu locurile, știind că de regulă sînt mai puține locuri decît ar fi fost nevoie. Coada nu era mare și spera să prindă loc, însă locurile se terminară cînd în fața lui mai erau două – trei persoane, iar bilete fără loc, în picioare, pe culoar, nu se dădeau la trenurile accelerat. Următorul tren venea după multe ceasuri și nimeni nu-i putea garanta că va prinde bilet. Conveni cu taică-său, care îl condusesse la gară, că cel mai nimerit ar fi să ia un tren care să-l ducă pe bucăți: primul pînă la Pașcani, al doilea de la Pașcani la Iași. Mergea cu tren personal, așa că avea să ajungă la Iași cu vreo două – trei ore întîrziere, dar nu mai conta, era oricum mai bine decît să aștepte următorul accelerat de Iași.

Moțaiala din tren era generală, iar faptul că trebuia să stea în picioare nu-l prea deranja, cum nu-l deranja nici absența luminii de pe culoar. Cînd de prin stațiile în care trenul oprea ajungea vreo zare de lumină, se simțea încurcat. Se temea ca nu cumva vreunul dintre cei cu care împărțea spațiul de pe culoar să-l întrebe ceva și să-i tulbure visarea provocată de întrebarea iscată de ultimele cuvinte ale tatălui: Unde măi duci, măi trenule?

Plutea între ce a fost și ce avea să fie, într-o nesiguranță deloc încurajatoare și încerca să pună în legătură ce a fost cu ce urma să fie, încercînd să afle în ce măsură ce a fost îi va marca viitorul, care era momentul de legătură dintre ce a fost, cu reușitele mai ales nereușite, care ar fi putut fi opusul lor dacă... și ce ar putea să fie.

Probabil că totul începuse în vară, cu susținerea examenului de admitere la facultatea de filologie din Iași. Obținuse o notă bunicică, dar nu destul de bună pentru a și reuși. Pe

lista cu notele așezate în ordine descrescătoare numele lui era al doilea, sub linia ce-i delimita pe admiși de ceilalți. Înghițise amarul nereușitei. Faptul că unii pricepuți îi spuneau, la auzul notei obținute, că nereușit și neadmis nu e același lucru, că el de fapt e reușit fără loc, mai mult îl întărîta decît să-l mulțumească. Pentru el era același lucru. Era, într-un fel, ca la acceleratul de Iași; venise la timp la gară, dar reușise fără loc și rămăsese în stație. Schimba asta cu ceva situația?

Lucrase doi ani în învățămînt, ca necalificat, și ar fi putut continua, chiar dacă renunțase la studentia fără frecvență. În extindere de la un an la altul, învățămîntul avea nevoie de mai multe cadre didactice decît putea califica. Numai că el fusese recrutat în primăvară și în toamnă urma să fie înrolat în armată. Știa bine că de asta nu-l putea salva nimeni. Era și motivul pentru care nu repetase admiterea la fără frecvență; studenții la fără frecvență nu erau scutiți de armată, iar de amînat o puteau face doar unii, printre care el nu se afla. Același motiv, armata, l-a determinat să nu mai solicite post în învățămînt; ce să mai încurce oamenii degeaba? Dar nici cu mîinile în sîn nu-i venea să stea. Trebuia să existe o cale de scăpare. Și o găsi: decît să mă ia ei, mai bine mă dus singur, de bună voie, măcar aș putea să aleg. O fostă colegă se căsătorise cu un ofițer și, cu ocazia unei vizite, îl convinsese să probeze ținuta soțului ei. „Nu-ți stă rău deloc. Ai putea să o ai și tu pe a ta“, observase colega.

Îi făcu o vizită vărului Melu, ofițer, și aduse vorba despre posibilitatea îmbrățișării carierei militare. Vărul înțelese repede despre ce era vorba și, bucuros că poate face un serviciu vărului său, dar și armatei, știindu-și ruda disciplinată și fără bube la dosar, se arătă foarte încîntat să ajute, chiar garantîndu-i reușita. El nu avea liceul terminat cînd devenise ofițer și, cu toate înlesnirile de care ofițerii profitaseră pentru a-și definitivă studiile medii, nu-l terminase nici ulterior, iar acum era căpitan.

Comisariatul militar îi acceptă dosarul de înscriere fără vreo rețineră și fu trimis la Sibiu, pentru admitere la școala de ofițeri de artilerie. La comunicarea rezultatelor examenului, numele lui Ghiță era tot sub linia ce-i delimita pe admiși de restul

concurenților. Că nu cunoștințele îl aduseseră în situația acesta, ci probele fizice (despre importanța pregătirii fizice pentru cariera militară le vorbise un ofițer care își conducea grupul la cantină: decît filozof oficios, mai bine măgar sănătos!), notate la limită pentru a fi acceptat la lucrările scrise, nu conta mare lucru. Important era rezultatul: nereușit. Sau, cum media obținută era destul de bună, reușit fără loc?

Neplăcută consolare, cu care maică-sa, Catinca (nu se știe de unde aflase de chestia cu reușit fără loc), tot încerca să-l consoleze. „Lasă, mamă. Ai făcut ce ai putut și nu te-ai făcut de rîs, ca alții“. „Adică nu m-am făcut de rîs de tot!“ „N-o lua așa, mamă. Alții n-au reușit nici atîta“. „Și-mi ține mie de cald că alții nu au cu ce se înveli!“ „Nu-ți ține, mamă, nu-ți ține, da’ poate că trenul tău nu a sosit încă. Ești încă tînăr și timpul nu ți-a trecut. Răbdare, mamă, răbdare! Cu răbdarea treci marea!“ „Chiar dacă nu-i cum trebuie corabia?“, încheia Ghiță o discuție care nu-i făcea plăcere. Norocul lui că nu era nevoit să o poarte și cu alții. Taică-său era mai tot timpul plecat sau nu-i plăcea nici lui că fii-su nu reușise unde alții izbutsiseră. Dan, în an terminal la școala lui agricolă, era așa de preocupat să fie printre primii la absolvire, în speranța că va prinde un post mai bun în producție, încît rar venea pe acasă, iar Onuțu și Mica erau prea mici pentru asta.

Primirea ordinului de chemare la încorporare în armată →

GHEORGHE MOLDOVEANU

dădea certitudine pentru ce trebuia să urmeze: între doi și trei ani de cazarmă. În așteptarea zilei când trebuia să se prezinte la comisariatul militar, Ghiță își petrecea partea cea mai mare din timp pe câmp. „Dacă plec eu, rămîneți singuri cu toate muncile pe câmp și mă tem că nu veți reuși să puneți toate la adăpost înainte de Sfîntul Dumitru“, motiva el mamei absența de acasă. De fapt voia să fie singur, să vadă ce și de ce nu a mers și să se pregătească sufletește pentru ostășie, despre care știa de la alții că e plină de opreliști și neajunsuri. „Dar și acolo sînt tot oameni“, încerca să se încurajeze cînd neajunsurile i se aglomerau prea multe în minte. Pleca dimineața, cu ceva mîncare în traistă, o sticlă cu vin, să nu i se pună mîncarea de-a curmezișul, și una cu apă; nu-i plăcea să rămînă cu gustul vinului în gură. Pînă într-o seară, cînd, la întoarcerea acasă, Catinca, fără să-i lase timp să spună ceva sau să apuce să se spele, îi puse în mînă o scrisoare. „Ai primit-o azi, a adus-o Anton. Eu nu știu ce-i decît că e pe numele tău, e pentru tine, dar sînt curioasă să știu ce-i acolo“.

Deloc interesat, scrisoarea anterioară îi adusese ordinul de chemare la arme, Ghiță dădu să pună scrisoarea deoparte. „Da' uită-te, mamă. Dacă tu nu ești curios, eu sînt“. Și-i puse din nou scrisoarea în mînă. Scrisoarea era într-adevăr pe numele lui Ghiță, iar la expeditor era o ștampilă: Universitatea „Al. I. Cuza“ Iași • Facultatea de Filologie-Istorie-Filozofie. Privi cu nedumerire. Considera încheiate pentru o vreme socotelile cu facultatea. Voi din nou să o pună deoparte, dar privirea Catincăi îi opri gestul, așa că o deschise. Pe o foaie mare, cu același antet ca pe plic, erau scrise cîteva cuvinte prin care tovarășului Domoleanu Ghiță i se aduce la cunoștință că în urma examenului de admitere din vară fusese declarat admis și i se cerea să se prezinte de urgență la cursuri. Nimeni nu scotea nici un cuvînt, căutînd parcă să înțeleagă ceea ce părea de neînțeles. Ghiță știa că citise listele de mai multe ori, toate listele, și pe cele cu candidații așezați alfabetic, și pe cele cu ordinea descrescătoare a notelor și nu era admis. O fi vreo glumă a cuiva? Dar scrisoarea avea toate datele de identificare, cu ștampilă și număr de la facultate, ștampila poștei din Iași și din Focșani.

Intrarea lui Codin în odaie aproape că rămăsese neobservată sau, mai bine zis, nu se bucura de vreo atenție. „Ce-i cu voi, mă, ce s-a întîmplat de stați așa“? În loc de răspuns, Ghiță îi înmînă scrisoarea. „Ce-i asta“? „Citește și matale și vezi“. Fu rîndul lui Codin să nu mai zică nimic. Apoi, după un timp: „Cine a adus asta“? „Iaca“, răspunse Ghiță și îi întinse plicul, care fu examinat pe toate fețele. „Tu ce zici, măi omule?“, întrerupse Catinca tăcerea. „Ce să zic? Știu eu ce să zic? Știam că peste cîteva zile Ghiță trebuia să plece la armată. Mă și obișnuisem cu gîndul. Cred că și el își luase gîndul de la facultate. Ce să zic acuma? Tu ce zici, mă?“ se întoarse el spre Ghiță. „Ce zic eu?! Mai am ce să zic? E un fel de vis care m-a lăsat fără vorbe. Un vis care reia un alt vis, un fel de vis înnodat, de aia mă tem să nu fie cîrpit, deși scrisoarea are toate motivele să nu fie suspectată“. „N-are, măi băiete, n-are după cîte bag eu seamă, că de priceput...“. „Eu zic să mîncăm întîi, interveni Catinca. Altfel se vîd lucrurile cu burta plină“.

În familia Domolenilor nimeni nu avea voie să deschidă gura în timpul mesei decît ca să mănînce, indiferent de condiții. „După rugăciunea pentru masă, Maica Domnului, care ne-a ascultat rugăciunea, ne șade pe genunchi, să ne ocrotească și nu se cade să o supărăm cu ceva“, spusese odată Catinca și nimeni nu o contrazisese atunci, apoi a devenit obicei. Tuturor

Ion Sălișteanu, Facerea lumii

le convenea; la masa de nămieț, cum i se zicea amiezei, își puteau trage sufletul după alergătura de mai înainte și își încordau forțele pentru ce urma, iar seara oboseala acumulată tăia orice chef de vorbă. Masa de dimineață nu se punea la socoteală; cîteva îmbucături din ce era la îndemînă și... la treabă! Pînă la nămieț nu moare nimeni de foame.

Nu se terminase bine masa, cînd Codin crezu de datoria lui să-i înștiințeze pe toți cu hotărîrea luată. „Uite cum facem. De lungit n-o putem lungi, ca să nu apară cine știe ce. Îți faci bagajul și pleci la Iași“. „Vai de mine, măi bărbate, sări ca arsă Catinca, așa, tam-nisam, îți faci bagajul și pleci! Adică bagajul se face cu una, cu două“? „D-apăi, că mare bagaj are a-și face. Mîncare nu-i trebuie. Și-n pădure se descurcă omul, dar el o să fie în oraș. Bani să aibă, dar tocmai banii sînt problema. Mai ales că îmbrăcăminte pentru ce-i trebuie acuma nu prea are. La militarie nu avea nevoie, că-i dădeau ăia. Să facem rost de bani și-om sclipui[1] noi ceva. Cît mai e pînă luni“? „Poimîine e Sfîntul Dumitru, e sîmbătă“. „Oho! Avem trei zile și o duminică. Ne ajunge. Tu, nevastă, pregătește ce-i de pregătit în casă și eu mă ocup de ălelalte“. „S-o crezi tu că mă dai deoparte. Că tare știți voi ce trebuie. Tu să faci rost de bani“.

Abia acum, cînd venise vorba de sărbătoarea Sfîntului Dumitru, Ghiță își dădu seama că în luna de după Sfîntul Dumitru el ar fi trebuit să se prezinte la încorporare și, printr-o ciudată întîmplată, avea să ia alt tren. Surîse. Cum se așază toate lucrurile astea! Dacă n-o fi Dumnezeu, cum spunea mamică-sa, ceva tot trebuie să fie. Cui ar folosi altfel lumînările pe care tata-moșu le face toată vara din resturile adunate de la biserică după slujbă, pentru a asigura oamenilor alte lumînări, aproape imposibil de găsit în comerț?

Avusese dreptate Codin. Bagajele s-au făcut repede și nici nu fusese nevoie de prea mulți bani. Trebuie să știi să te chivernisești. Adunînd și punînd grămadă ce era din ce trebuia, nu conta a cui fusese mai înainte, s-a constatat că la unele chiar trebuia să se renunțe. Nu încăpeau toate în cușorul[2] pe care Codin îl cumpărase cînd fusese trimis în stațiune. Că într-un colț apăruse o găurică făcută de șoareci nu →

conta. Important era că, fiind făcut din nuiete, era și frumos și mai rezistent decât valizele de carton, de care te bucurai dacă izbutea să ajungi la capăt cu ce băgai în ele. Pe deasupra cufărul avea și încuietore pentru lacăt, în care îți puteai pune toată nădejdea. Paltonul, al cărui loc va fi luat de o scurtă^[3], aproape nouă, cumpărată de la un pădurar, urma să-l primească mai încolo, spre iarnă, când lodenul, de care Ghiță ar fi vrut să se descotorosească, nu pentru că era vechi, ci pentru că, oricât se străduise Catinca, nu reușise să-i scoată petele așa de urâte, că părea a fi fost tîrît prin smoală sau catran, nu mai putea ajuta împotriva gerului.

Era un lucru cunoscut de toată lumea că armata putea fi amînată pe perioada studiilor, așa că în această privință Ghiță nu avea vreo îngrijorare. Cu scrisoarea de la facultate în buzunar, se prezentă la comisariatul militar. Ofițerul de serviciu, căruia îi înmîna scrisoarea, o citi și nu-i venea să creadă. A chemat un ajutor, căruia i-a cerut scurt, militărește: „Verificați asta! Tu așteaptă afară!“ După puține minute, fu chemat în birou. „Fă o cerere și atașează scrisoarea!“ Ghiță scrisese cererea și o prezentă ofițerului fără să atașeze scrisoarea. Auzise el de documente dispărute nu se știa cum și căroră nimeni nu mai reușise să le dea de capăt. Cum însă nu voia să iște bănuiele, dădu vina pe ăia de la facultate, care îi ceruseră ca la prezentare să arate documentul. „Bine, mă. Ai scris acolo datele documentului?“ „Le-am scris, domnule“. „Nu domnule, tovarășe căpitan!“ „Am înțeles, tovarășe căpitan!“ „Și, să-ți intre bine în cap, de noi nu scapi. De armată nu scapă nimeni. Armata poate fi doar amînată“. „Am înțeles!“ „Tovarășe căpitan!“ „Am înțeles, tovarășe căpitan!“ La semnul făcut cu mîna de tovarășul căpitan, Ghiță părăsi biroul, simțind cum îl trec nădușelile. Odată ajuns afară, răsuflă ușurat: „Tot răul spre bine. Așa am scăpat de îndoiele în privința scrisorii. Care va să zică două dintr-un foc: am scăpat de armată și sînt student. Acum e sigur.

Codin avusese dreptate cu pregătirile. Sîmbătă toate erau aranjate pentru plecare, dar nu se putea pleca, trebuia să se aștepte ziua de luni. Nu numai că să înceapă de luni, cum zicea Catinca, ci pentru că

duminica e duminică, toată ziua, și oamenii mai au și alte treburi decât să meargă la slujbă. Ghiță însă suferea de aceeași boală ca toți din familie: nu știa să aștepte. Alții poate s-ar fi îmbătat de bucurie, dar el nici asta nu știa să facă. Iar trenul lui venea abia duminică noaptea spre luni.

În ultima vreme Catinca se cam luase cu treburile și la biserică mergea mai rar, dar acum, de Sfîntul Dumitru, era musai să meargă. Trebuia să aducă mulțumiri Domnului pentru că avusese grijă de ei, păcătoșii, și să facă rugăciuni să-i ajute feciorul în lumea de străini despre care ea nu știa nimic și căreia i-l încredința cu bucurie, dar și cu strîngere de inimă. Știa că el nu merge la biserică și nici nu prea se roagă, dar pentru asta nu-l putea certa. Era păcatul mai tuturor celor de seama lui și dintre vîrstnici puțini obișnuiau să meargă la biserică în toată sărbătoarea. Doar botezul și nunta respectau vechiul tipic, chiar dacă unii tineri chemau preotul să-i cunune acasă, de teama ca nu cumva să le fie pătat dosarul.

Reîntoarsă de la biserică, nu reușea să-și găsească locul. Umbla de colo colo fără rost. Știa că are de făcut atît de multe, iar ea nu reușea nimic. Începea o treabă, o lăsa și se apuca de alta. Pînă nici Codin, de obicei absent la ce e în gospodărie, nu putu să nu o întreb ce s-a întîmplat. „Nu știu, măi omule. Nu știu. Mă învîrt ca curca-n lemne (vorba asta îl făcu pe Codin să zâmbească; la el comparația era cu ceva care se învîrte într-o găleată). Din cîte am de făcut, nimic nu-mi iese. Mă tem că Ghiță o să ajungă să plece, fără ca eu să apuc să-i pregătesc ceva“. „Ei și? Nu am convenit că de mîncare nu ia?“ „Ai convenit tu, dar nu se poate. Doar nu pleacă din spital. Ptiu, Doamne ferește! Ce-mi veni cu spitalul?“ „Da’ pe el l-ai întregat dacă vrea să ia ceva?“ „De ce să-l întreg. E fii-tu, îți seamănă. «Cu mîncarea ne descurcăm noi», își imită ea, surzînd, băiatul“.

Cum, necum, trecură și cele două zile. Catinca încercă să-și convingă fiul să treacă pe la rude să-și ia rămas bun, iar refuzul primit o întristă. O priva de cea mai bună ocazie de a se făli. Nimeni din familia Domolenilor nu reușise ce reușise băiatul ei. Să fie student! Nu avu parte nici de a-l însoți la gară. Doar pînă la poartă, îi impusese Codin.

Kovacs Bertalan, Cosmogonie

„Altfel ai să-l cicălești pînă la urcarea în tren și pe mine ai să mă bocești tot drumul pînă acasă“. La poartă își sărută băiatul pe frunte și îi dădu în seamă să aibă grijă de el, de linia pe care o alege. „Lasă, mamă, acum toată lumea merge pe linia partidului, nu mă pot rătăci“. „Țara arde și baba se piaptănă. De partid îți arde ție acuma!“ „Cum nu, mamaie, matale nu știi că partidul e-n toate? Doar ai fost la serbarea de sfîrșit de an a lui Onuțu și a Micăi și nu se poate ca acolo să nu o fi recitat vreun elev“. „Iar mă iei în rîs. De partid îmi arde mie acuma! Mai bine vezi cum faci mîine seară, să dai un telefon la sfat să ne spui ce și cum. Tat-tu o să aștepte acolo. Și să ne scrii!“ „N-am spus eu că tu ești în stare să-l cicălești și după ce pleacă trenul?“ „Da’ una tot mai am să spun. Ai grijă, mamă, de linie, să știi încotro te îndrepti și în ce punct te afli. Să nu te faci de rîs. Ai văzut și tu ce a pățit al lui Cațuchi“. „Da, mamaie, am să am grijă. Promit!“ „Gata. Hai, Ghiță, se adresă Codin de data asta calului, care tot Ghiță se chema. Hai, că pierdem trenul“.

Și căruța porni. Rămasă singură în cadrul porților, lăsate deschise ca la întoarcere să nu mai chinuiască și cu deschisul, Catinca devenea repede o umbră ce se topea în întunericul nopții.

[1] A sclipui „a face rost, a procura în grabă“.

[2] Cufăr „ladă făcută din scînduri subțiri sau nuiete, folosită la transportate diferite obiecte, îndeosebi îmbrăcăminte“.

[3] Scurtă „haină groasă, vătuită, lungă pînă deasupra genunchilor“.

[1] A sclipui „a face rost, a procura în grabă“.

[2] Cufăr „ladă făcută din scînduri subțiri sau nuiete, folosită la transportate diferite obiecte, îndeosebi îmbrăcăminte“.

[3] Scurtă „haină groasă, vătuită, lungă pînă deasupra genunchilor“.

Rămân faptele de suflet ION BERGHIA

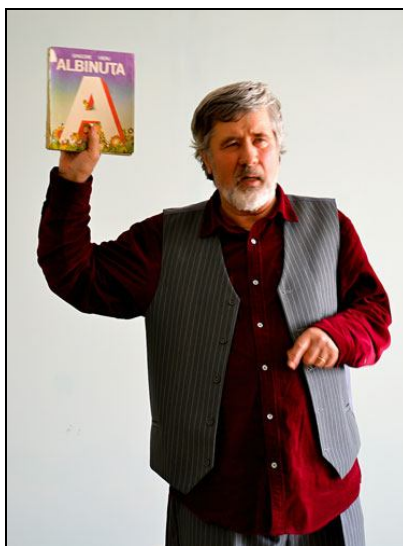
17.06.1948 - 06.08.2018

Basarabia și România au pierdut un mare luptător pentru reîntregirea neamului și a țării. Noi, cei care l-am cunoscut îndeaproape pe dl prof. univ. dr. doc. ION BERGHIA, am rămas mai singuri, mai orfani. Ne va lipsi mereu acest mare suflet de bun român.

Ne-am văzut în carne și oase relativ târziu, acum treizeci și ceva de ani, dar am senzația că ne cunoaștem de-o viață. Poate de-aceea că îi urmăream exersările literare în presa periodică (acum devenită istorie) a timpului din Basarabia Sovietică: ziarele și revistele de odinioară „Chipăruș”, „Tinerimea Moldovei”, „Cultura”...

Țin minte că prin anii 70, pe când eram trimis de minister mai mulți ani la rând la Universitatea (pe atunci Institutul) de Stat „Alec Russo” din Bălți ca președinte al Comisiei de examinare de stat, fosta mea colegă de curs, prof. univ. dr. docent Elena Belinschi-Pânzaru îmi vorbea cu admirație nedisimulată despre spiritul de observație și simțul lingvistic extrem de dezvoltat al unui student pe nume Ion Berghia de prin părțile Sorociei, ca să aflu mai apoi că se mândrea cu el nu numai domnia sa, ci și întreaga pleiadă de profesori de la catedra de limba și literatura română renumiți prin exigența lor exagerată afișată: Ion Evtușenco, Anton Zencenco, Lev Eșanu, Lidia Novac, Valeriu Senic, Eliza Botezatu, Ilarion Matcovschi...Să treci prin furcile lor caudine și să razbați cu brio nu era un lucru deloc ușor.

La trei ani după absolvire și de muncă pedagogică „de jos”, în 1977, tânărul și înzestratul cu har de la Dumnezeu și de la înțelepciunea țărănească de la coarnele plugului din Hristici învățător Ion Berghia este invitat de foștii săi profesori și angajat ca asistent universitar la Catedra de limbă și literatură maternă. De aici începe fulminanta lui ascensiune pe scara carierei pedagogice, științifico-didactice și literare. Adorat de studenți pentru nerespectarea înțepenitelor, rigidelor tipare academice și promovarea spiritului cutezător inovator de căutare și motivare a adevărului, apreciat de colegii mai în vârstă pentru elanul său tineresc, căutarea unor metode și tehnici noi de predare și însușire a materiei și pentru talentul de organizator al diverselor activități culturale și educative, inclusiv

aceea de bună organizare și desfășurare în școlile din oraș și republică a practicii pedagogice a studenților russofiți, firește că este observat și de responsabilii de învățământ „de sus”, din capitală, astfel că din 1985 îl aflăm angajat ca cercetător, în curând avansat pe post de șef de sector, la Institutul Republican de Cercetări în domeniul pedagogiei. Elaborări de strategii și tehnici de predare, de programe și manuale, recenzări, conferințe tematice, dezbateri, întâlniri cu cadrele didactice pe teren, spiritul inventiv, deschiderea către nou - toate acestea și multe altele similare nu decurgeau fără spiritul inventiv, deschiderea și îndemnul către nou, critica necruțătoare directă, „fără perdea”, a celor care se opuneau noului, gândirii libere și creatoare, educării conștiinței identitare și a mândriei de neam, promovate de noul și tânărul șef de sector, lucru care nu putea fi pe placul vechilor structuri anchilozate, al acelor care se bălăceau în mocirla simulărilor de activitate și se împotriveau înnoirilor, precum și al îndoctrinaților cu falsa teorie a educării unui om sovietic de tip nou, a patriotismului sovietic și internaționalismului proletar.

Prin anii 1988-1989, în toiul Mișcării de renaștere națională a basarabenilor, al protestelor din stradă și din piețele capitalei RM pentru revendicarea dreptului la limba maternă și de revenire la alfabetul latin, ulterior - la suveranitate și independență față de imperiul sovietic, Ion îmi vorbea de starea de sufocare de la instituția în care activa, unde era înăbușită din fașă orice idee de nou, de progres, de renaștere a demnității de sine și de neam. I-am adiat de un loc de muncă de profesor-metodist la catedra de limbă și literatură română de la Institutul Pedagogic (azi Universitatea) de Stat „Ion Creangă”, al

cărei șef devenisem între timp. Căzu imediat de acord. Trebuia convins rectorul Ion Borșevici, care lucrase anterior în aceasta funcție la Pedagogicul bălțean. Ion mă asigură că rectorul l-ar cunoaște numai de bine. Zis și făcut, astfel că Ion reveni la catedra universitară, unde a avut de predat nu numai Metodica limbii române, ci și diverse compartimente din cursul integral de limbă (fonetică, lexicologie, morfologie, sintaxă), precum și Lingvistica generală, la facultăți adiacente celei de Filologie. Deveni, în mod firesc, responsabil de efectuarea practicii pedagogice în școli a studenților filologi.

În perioada în care mi-am asumat responsabilitățile de ministru al științei și învățământului din RM (1990-1994), în virtutea noilor mele sarcini și preocupări, ne vedeam din ce în ce mai rar. Îl știam conștiincios, la datorie, bine pregătit, cu simțul răspunderii, pornit cu entuziasm la înfăptuirea schimbărilor pe care le cerea timpul și conștiința de sine renăscută. Imediat după promulgarea de către Parlament la 31 august 1989 a legii cu privirea la revenirea la alfabetul latin Ion Berghia a pus pe masa editurii una din primele cărțuții în grafie latină (alături de cea a lui Vlad Pohilă), „Revenind la grafia latină”, și s-a înrolat în marea operă de „alfabetizare”, propagând normele de rostire și scriere corectă cu litere latine printre elevi, studenți, învățători, profesori, muncitori. Ca metodist, a beneficiat de marea deschidere pentru prima oară după cel de-al doilea război mondial pentru tinerii moldoveni către studii în România, pe burse și cazare oferite gratuit de statul român în temeiul Convenției de colaborare între ministerul de la București și ministerul omolog de la Chișinău, și a organizat de asemenea pentru prima oară practica studenților de la „Ion Creangă” în instituțiile preșcolare din Țară: la Brașov (1990-1991, 1991-1992) și la Timișoara (1996-1997).D-lui însuși s-a înscris la studii postuniversitare de doctorat la Universitatea din București sub îndrumarea reputatei specialiste de limba română, prof. univ.dr. Mioara Avram. Și-a luat doctoratul cu brio tot acolo în 1994.

Continuând încercarea eșuată la timpul ei a studentului entuziast Ion Găină, acuzat de naționalism și proromânism și ostracizat, Ion Berghia reușește, în 1992, să deschidă mult doritul și așteptatul muzeu „Ion Creangă” în incinta instituției care îi poartă cu cinstire numele humuleșteanului. →

NICOLAE MĂTCAȘ

La „Ion Creangă” din Chișinău a devenit decan al Facultății de perfecționare și reciclare a cadrelor didactice. Se încadrează și în activitatea științifică de la institut, elaborând diferite programe, cursuri, articole, studii, participând cu referate și comunicări la conferințe, simpozioane, congrese (în RM, România, Federația Rusă, Estonia).

Precum de-a lungul timpului s-a întâmplat cu subsemnatul, cu regretații Leonida Lari, Ion Ungureanu, Victor Ciutac ș.a., nu cred că domnul profesor a venit de zile bune în România, pe care o iubea cu toată fibra simțirii sale. După revenirea în 1994 la putere în RM a așa-numiților democrați-agrarieni, iar ulterior - a comuniștilor generalului Voronin, atmosfera de lucru și de trai a celor care gândesc și simt românește a devenit (cu părere de rău, de-a lungul vremii aproape că nu s-a mai schimbat) insuportabilă, ca să mă exprim cât mai delicat. Ion Berghia, cu simțul lui înnăscut de român, cu spiritul de observație dezvoltat, dar și cu piper pe limbă, în hălăciuga noastră provincială din Chișinău nu putea să nu devină un incomod, un indezirabil nu numai pentru leneși, agramați, indiferenți, dar mai ales pentru conducere, slugoii noii conduceri, lichele, parveniți. Cum devenise pe timpuri fostul decan, șef de catedră de la „Ion Creangă”, ministru al științei și învățământului din RM Nicolae Mătcăș sau fostul ministru al culturii și cultelor, marele actor și regizor Ion Ungureanu, care, demiși și lăsați fără loc de muncă, fuseseră nevoiți să se autoexileze în propria țară. Așa se face că, la început de 2000, răzvrătitul descendent al țaranului „cu rânză” din Hristicii Sorocăi își face larg semnul crucii, își ia catrafusele în spate și soția la braț și trece hotărât Prutul. Se oprește în cunoscutul din descrierile străbunicului său de haz dulce țârg al Ieșilor. Nu renunță la munca de apostolat, pentru care avea o chemare venită din ceruri. Își continuă activitatea de dascăl la universitățile „Al I.Cuza” și „Petre Andrei” din Iași. Atâta doar că, pe lângă cursurile enumerate mai sus, elaborează și predă altele noi, cum ar fi: Literatura pentru copii, Introducere în relațiile publice, Introducere în publicitate etc., funcție de profilul specialităților la care predă. Se include în „frăția” basarabenilor și bucovinenilor din prima și a doua generație, ia parte la întruniri, dezbateri, discursuri. Oamenii, apreciindu-i caracterul și munca fără istov, îl aleg în fruntea Filialei din Iași „Constantin Stere” a Asociației pe Țară „Pro

Basarabia și Bucovina”. În această postură a efectuat activități numeroase, de calitate și cu rezonanță, drept care este ales vicepreședinte al organizației respective pe Țară. Sincer cum este, nu poate tolera falsul, ipocrizia, lășitatea, slugărnicia, fie că acestea vin de sus, de la oficialități, guvernanți, politicieni, parlamentari, fie că sunt trăsături ale miticilor ordinari de pe cheiul dâmbovițean sau din seliștea Chișla Nouă, de pe malul Bâcului sau al Bahluului. Cui îi place să-l critici, să-i spui adevărul verde-n ochi, să numești minciuna cu numele ei adevărat și să-i ceri șefului socoteală pentru cele rău întreprinse? Din cauza curajului său de a spune lucrurilor pe nume a fost iubit de cei curați la mână și la suflet, cu ochi răi văzute de cei lezați în amorul propriu sau având pufușor pe botisor. L-am întâlnit într-o perioadă, în care, în urma neînțelegerilor cu centrul, era pornit să-și dea demisia. Am încercat în toate chipurile să-l conving să n-o facă. Cred că mai degrabă l-au convins colegii de filială și de filiale din Țară, cu care se cunoștea și cu care întreprinsese mai multe și utile activități decât toată conducerea Asociației timp de ani de zile. Prin activitățile cultural-educative, prin excursiile pe care știa să le organizeze inspirat și cu suflet - în Țară (la Iași, Humulești, Putna, Suceava, Neamț, București, Timișoara, Baia Mare etc.), în Basarabia (Ungheni, Chișinău, Orhei, Soroca, Ismail, Cetatea Albă) și în nordul Bucovinei (Rădăuți, Cernăuți, Adâncata) - voia să cimenteze sentimentul de românitate, să pună și d-sa o piatră la temelie mult râvnitei ReUniri a neamului și Reîntregiri a Țării. Până la urmă „structurile paralele”, cum e acum la modă să le numim, l-au învins: a demisionat. Însă nu s-a dezis de românism, de colegii și prietenii adevărați, împreună cu care a continuat activitatea de înfrățire a oamenilor de aceeași suflare de pe ambele maluri de Prut. Doamna profesoară Maria Apetroaiei, bunul părinte Merticariu și atâția alți oameni de omenie de care îmi vorbea cu însuflețire îmi pot confirma spusele.

Prin scrierile sale („Etern cuvântul matern”, 1995, „Limba noastră românească”, 2002, „Floare a românității”, 2004, „Elogiu limbii române”, 2004) a cântat un imn de slavă și de cinstire limbii române, pe care a iubit-o ca pe propria mamă, iar nepotolita sete de Țară și dorul nestins de Basarabia natală au fost atribute intrinsece ale ființării sale - până la moarte și după (a se vedea colecția

„Dor de Basarabia”, martie 2006 - iunie 2018, cărțile: „Basarabie ștefană”, 2013, „Bătănd la poarta deșteptării”, 2010, „E cu ghionturi, dar frumoasă viața de român”, 2006, „Soroca, dragostea mea”, 2008 ș.a.). A împânzit presa specială cu vorbele sale de spirit, turnate în tiparul epigramei, devenite în timp adevărate aforisme - cca 3000 la număr („Chipăruș”, „Literatura și arta”, „Lumea ieșeanului”, „Graiul Maramureșului” etc., precum și volumul „Un cuvânt, un gând frumos/ Tot fac omul mai mintos”, 1999), și cu fabulele sale cu țință reală (plachetele „Fabula moralei”, 1991, 1998, „Metamorfoză cu bucluc”, 2004).

De la o vreme se deplasa mai greu, venea mai rar pe la București, dar ne scriam la ocazie și fără ocazie când ne învăluia dorul, prin poșta electronică, vorbeam la telefon în week-end-uri și de sărbători. Temele abordate de domnul profesor în editorialele din copilul său de suflet - publicația periodică „Dor de Basarabia” (editată pe speze proprii din modesta sa pensie de profesor) - constituiau, de fapt, laitmotivul așteptatelor, îndelungatelor și instructivelor noastre conversații, vorba mucalită a învățacelui ieșean îmi insufla tărie și încredere în momentele de cădere psihică, calmul meu îl impresiona. Ne lăsam ambii convinși că ora astrală a ReUnirii, cea pe care, cu părere de rău, n-au mai apucat s-o vadă cu ochii lor încrezătorii în miracol Gheorghe Ghimpu, Nicolae Costin, Grigore Vieru, Victor Ciutac, Leonida Lari, Eugen Coșeriu, Silviu Berejan, Ion Dumeniuk, Ion Vatamanu, Lidia Istrati, Valeriu Rusu, Ion Ungureanu, Alexandru Moșanu, Boris Movilă și atâția alți luptători pentru Unire, noi cu dânsul o vom prinde negreșit. Uite că n-a reușit să o păcălească Ion Turbincă al nostru pe păclișita de hădă cu coasa!...

Ca un tată pornit să-și vadă feciorii în ultima lună de toamnă, anul trecut Ion Berghia întreprinsese o călătorie de neuitat la compatrioții noștri din America. Cu câtă dragoste și cu ce însuflețire îmi vorbea dânsul de vâna de bun gospodar și de larghețea sufletului de român de peste ocean, de dorul lui mistuitor de Țară! Îmi vorbea cu mândrie de micile mari reușite ale băiatului său din Los Angeles, pornit să cucerească Hollywood-ul, de ficia sa din Montreal. Visa la o călătorie similară de suflet la românii din Australia. O va face de acuma din ceruri.

De fiecare An Nou îmi trimitea imagini cu colindătorii din Iași, →

veniți să-i ureze profesorului lor brazdă adâncă și bobul ca vrabia, aidoma colindătorilor de cândva de la bojdeuca ilustrului trăitor din mahalaua Țicăului. Colindători pe care îi îmbrățișa și îi omenea nu doar cu un pahar de vorbă. Suflet nobil și ales, îi făcea vizite și-i alina singurătatea înainte de marea sa trecere în lumea de dincolo ilustrului domn profesor, decanul nostru de vârstă, de înțelepciune și de resemnare Gavril Istrate.

Parcă începem și noi a deveni istorie. Deunăzi (pe 17 iunie) îl felicitam cu ocazia împlinirii unei vârste rotunde, a maturității creatoare:

„Iubite frate Ioane!

Vine vremea când trebuie să faci un mic popas, să-ți tragi răsuflarea și să te uiți, ca voinicul din poveste, numai înainte, niciodată în urmă.

Vânt prielnic în drumul sinuos, periculos, dar amețitor, spre Everest!

Sănătate, noi realizări, bucurii de la cei scumpi și apropiați!

Întru mulți și fericiți ani!

O îmbrățișare de frate,
N.M.”

Nu știam că se afla în spital, cu atât mai mult că e bolnav iremediabil. Inimaginabil să crezi că, la cât de însetat de viață, de Țară, de oameni era, puterile aveau să-l părăsească. De-aceea aproape că nu observasem că, în răspunsul său laconic, vorbea pentru prima oară de sănătatea sa precară:

„Încântat, iubit frate și dragă domnule Profesor, de fiecare mesaj, sosit de la dvs. Acesta, însă, datorită situației mele legate de sănătate, mă face să mă cred încă util...”

Mulțumiri și îmbrățișări,
I.B.”

Ca să aflu abia ieri, 06.09, din răscolitorul cuvânt de adio al dnei prof. Maria Apetroaiei din revista „Moldova literară”, nr.3/2018, că domnul profesor universitar dr. doc. ION BERGHIA a luat-o pe drumul amețitor nu spre Everest, ci spre stele.

Fie-ți ușoară calea sufletului d-tale curat spre stele, iubite frate Ioane! Fie-ți îngerii aproape!

Ai plecat de timpuriu, inopinat, dar faptele d-tale de inimă, verva d-tale dulce-acrișoară, scrisul d-tale, sfâșietorul dor de Țară și de Basarabia revenita la sânul ei, zbuciumul necuten, dragostea de viață, de semenii, de frumos, de sublim, visul cel mare și mult așteptat rămân aici, pe pământ, în analele istoriei și ale memoriei, în sufletele noastre acum îndurerate, pe care ni le va putea obloji tot încrederea și lumina vieții d-tale dăruite nouă, contemporanilor.

ÎN NUMELE SILVIEI POP

Încerc de ceva vreme să scriu despre Silvia Pop la timpul trecut. Nu doar că nu am puterea să fac acest lucru, dar nici nu cred că se poate vorbi despre Silvia Pop la timpul trecut. Ea rămâne între noi, într-un prezent continuu, prin tot ceea ce a făcut.

Nici n-am mai fost la Blaj de la plecarea Silviei Pop. Iar dacă-mi amintesc bine – oricum nu-mi amintesc vreun alt moment – la Blaj, ca scriitor, am ajuns prima oasă invitat tot de Silvia Pop. S-a stabilit o solidaritate între noi care m-a făcut să afirm cu insistență: „Silvia Pop nu putea fi refuzată”. La entuziasmul și voluntarismul cu care se dedicase vieții culturale blăjene și nu numai, era imposibil să nu-i stai alături.

Nu vreau să fiu rău, dar am întâlnit la Blaj și „parteneri” de ocazie, de interese, de obligații... Pasageri prin viața culturală a orașului. Eu am fost unul dintre voluntarii dezinteresați. Scopul meu era să pun umărul lângă umărul Silviei Pop, într-un loc cu multe semnificații, dar pentru mine aura locului o dădea înainte de toate Eminescu cel tânăr, care s-a preumblat pe aici, ca să se adape din lumina cărturărismului blăjean.

E nedrept însă, pe de altă parte, să legăm totul de Blaj. Pentru că Silvia Pop era peste tot, spiritul său astrist vibra acolo unde s-a scris istorie, acolo unde se crede încă în valori tradiționale, acolo unde se mizează pe dăinuirea prin cultură.

Am făcut cărare între Blaj și împrejurimile sale, împreună cu Silvia Pop. Am omagiat mari personalități ale culturii și școlii blăjene, ai bisericii, am lansat cărți, am susținut recitaluri de poezie, am

dialogat cu cititorii, i-am admirat pe cei care continuă să creadă în cultură, să vibreze la cuvânt și gând românesc.

Se spune că nimeni nu e de neînlocuit. Nimic mai fals. Silvia Pop e de neînlocuit. Mai spuneam câteodată că ea ar trebui clonată, ca să aibă parte și alții parte de oameni cu energia și neostoirea ei, cu responsabilitatea majoră față de tot ceea ce înseamnă cultura neamului.

Blajul nu e un oraș ușor. Nu e ușor să te afirmi și să te impui aici, să câștigi credibilitate, respect, autoritate. Silvia Pop era o autoritate culturală, o personalitate care trebuie așezată în linia marilor personalități blăjene. Opera ei e ușor de evidențiat, doar răsfoind cărți, publicații care s-au născut din arderile ei și ale celor pe care a știut să și-i apropie, să-i țină aproape.

Silvia Pop a fost un exemplu, un model de activism cultural tot mai greu de întâlnit. Și de aceea, dar nu numai, numele Silviei Pop trebuie să rămână în conștiința publică. Nu știu dacă e prea greu ca o instituție publică, culturală sau de învățământ, să poarte numele Silviei Pop. Un bust închinat Silviei Pop, într-un spațiu public – mi-ar plăcea o galerie de busturi în incinta Casei de Cultură – nu poate fi o problemă, mai ales că Silvia Pop avea o inimă mai mare decât trupul.

Despre Silvia Pop trebuie să vorbim la timpul prezent. Făcând ceea ce făcea ea, învățând din ceea ce făcea ea. Ocrotiți de spiritul Blajului, „ocrotiți de Eminescu”, una dintre manifestările cu care desena în fiecare an rotundul patriei noastre de pământ și al patriei noastre de cuvinte.

Spiritul Silviei Pop ne va chema mereu la Blaj. Blajul ne va aștepta mereu și în numele Silviei Pop.

NICOLAE BĂCIUȚ

1.

Așa-zisele mele disensiuni cu vecinul Suge, porniseră, acum chiar că aș putea-o spune fără ocol, din ziua în care el îmi făcuse o vizită rapidă și inopinată pentru a mă informa că ar fi văzut un șobolan care, ieșind de sub casa mea, i-ar fi traversat curtea. N-am avut ce zice. Am înghițit hapul, ca de regulă, și am tăcut. Și într-adevăr, n-ar fi fost nimic mai ieșit din comun dacă vecinul n-ar fi venit și în dimineața următoare, cu aceeași înștiințare, încă parcă și mai bine dispus, într-un cuvânt bucuros ca după o strașnică victorie. „Am mai văzut un șobolan, vecine!” – zisese el spălând bine cuvântul *șobolan* și plecase. Mai apoi, toată săptămâna, zi de zi, văzând tot câte un șobolan traversându-i curtea, vecinul simțise că nu poate savura izbânda, fără s-o împărtășească cuiva „drag”, și venise din nou la mine, să repete: „Iarăși am văzut un șobolan, vecine!” Eu, culmea!, de câte ori venea să mă anunțe, de atâtea ori îl „miluiam” cu același răspuns: tăcerea. Tot așa și săptămâna următoare și mai apoi, a treia săptămână la fel. Același „slagăr” al vecinului și același răspuns al meu: tăcerea. Abia după o lună bătută pe muchie, imediat după ce se retrăsese vecinul acasă, rostind aceeași „lozincă”: „Am mai văzut un șobolan, vecine!”, nevastă-mea, destul de bine afectată și probabil la capătul răbdărilor, îmi zisese răspicat: „Ciute, trebuie făcut ceva”. Acesta fusese parcă un prim moment de răscruce al relației dintre noi și vecinii noștri. Când Suge venea zilnic să anunțe că prin curtea lui mai trecuse încă un șobolan adăugând că l-ar fi pozat dacă animăluțul nu ar fi apărut așa, pe neașteptate, pentru mine parcă tot cerul devenea negru de împovărat ce era, și croncănit de ciori încercau să-mi reseteze destinderea fonică. Dacă într-o lună – îmi făceam eu socoteala – ar trece, după spusele lui Suge, în jur de 30 de șobolani de sub casa mea spre casa lui, traversându-i curtea, atunci într-un an întreg ar trece aproximativ 360 de șoboșani, ceea ce ar fi chiar strigător chiar la ceruri.

Ei bine, abia după o lună, 17

zile, patru ore și douăzeci de minute, îmi venise ideea de a-mi deschide un caiet-jurnal intim, în care să consemnez fidel orice întâmplare legată de problema șobolanilor și de bizarul comportament al acestora. Îmi surâdea să consemnez inclusiv detalii despre tonul vecinului când venea să mă anunțe, despre privirea lui, despre poziția picioarelor și mai ales despre ticul lui nervos de a se scărpinga cu mâna stângă, prin buzunarul pantalonilor, la propriile-i bărbății. De ce totuși recusesem la niște banale pagini de jurnal? Pentru că anunțurile lui Suge prea mi se păreau dintru început, dubioase. Prea păreau ca ceva prefabricat sau mai bine-zis, ca ceva care ar ascunde undeva, în străfunduri, mari furtuni. Mi se părea așadar, că Suge ar spune de fiecare dată, cu și mai multă nonșalanță: „Iar a mai trecut o zi, vecine, și iarăși n-ai făcut nimic pentru liniștea ta sufletească”. Ha-ha-ha! Cu tot hazul pe care mă străduiam să-l afișez, vorbele lui le auzeam în propriu-mi craniu, ca pe niște lovituri de ciocan într-un imens taler de aramă. Cu atât mai dure, cu cât, întotdeauna, după plecarea lui Suge, soția mea nu se lăsa să nu adauge, așa, ca pentru sine, dar cu voce stridentă: „Trebuie făcut ceva, bărbate”.

Abia după două luni, opt zile și opt ore jumate îmi venise ideea (năstrușnica!) reproșului. Îmi reproșam de ce nu catadicsisem atunci, prima oară, să-i răspund vecinului răspicat, cu un: „Bine, vecine. Mulțumesc de...” și soției mele cu o banală întrebare: „Ei, ce trebuie făcut?” Că în cazul în care eu aș fi reușit să-i dau vecinului, încă din primele zile, o replică, evident că nu m-aș fi încărcat cu veninul celor mai disconfortante gânduri. Da. Ar fi trebuit să-i răspund cu aceeași mone-

dă, cam așa: „Da, vecine. Și eu am observat cum șobolani cu duiumul, vin invers, dinspre casa dumitale spre casa mea și am tăcut cât am putut”. Dar dacă el ar fi întreat: „I-ai văzut dumneata?”, eu ce i-aș fi răspuns prompt? Categorie nu. Prin urmare, în momentul în care eu aș fi fost în stare să-i fi dat nu numai o replică pe măsură, ci și o explicație la obiect, bine gândită, cu siguranță că lucrurile s-ar fi îndreptat pe un alt făgaș. Apoi am fost convins că ceea ce condusesse la tortura mea interioară fuseseră nu atât anunțurile lui Suge, zilnice și mai mult decât penibile, cât lipsa spontaneității mele în replici, pe de o parte, iar pe de alta, rușinea mea față de rușinea lui. Adică, mie i-ar fi fost rușine să fi mers zilnic, zilnic, la el în curte, pentru a-i face o observație ca cele pe care mi le făcuse el mie, de peste 60 de ori și mai bine, dimineață de dimineață, chiar dacă ce i-aș fi spus eu ar fi fost cu totul și cu totul adevărat.

Modalitatea lui Suge asta de a acționa începuse să semene cu a unui șobolan sau numai mi se părea? Erau parcă prea vioaie, chiar dacă elucubrante anunțurile lui, ca să nu ascundă după ele o parte nevăzută, a unor lucruri reprobabile. Adică exact cum procedează patrupedele astea mici: în așa fel acționează, tacit și pe neve, și atât de inteligent, încât la suprafață, să nu se observe nicio mișcare dubioasă. Însă în momentul în care riști să faci ordine generală în debara sau în altă încăpere în care intri la zile mari, scotocind, observi ce au clădit ei peste dărâmături, de-a lungul timpului, nestingheriți. Observi ce-au ros și ce obiecte au mutilat.

2.

La trei luni, patru zile și șase ore jumate îmi vine în sfârșit, o altă idee: să controlez cu lux de amănunte, posibile orificii între dușumeaua magaziei mele și zidul propriu-zis care dă spre curtea vecinului. În cazul în care, atât în zidul magaziei, cât și al garajului nu găseam niciun orificiu, toate pretențiile vecinului aveau să cadă. Iar dacă aveam să gădesc totuși, o gaură cât de mică, atunci puteam triumfa aruncându-i replica: „Șobolanii pe care-i vezi zilnic sunt de fapt unul singur, vecine, care e al meu tot așa cum e și al dumitale”. Simțeam că abia în acele clipe ale acelei zile însoțite de toamnă, începusem să-mi →

NICOLAE SUCIU

trăiesc cu adevărat viața. Așa că din acel moment, mă apuc să ridic pe bancul de lucru toate sculele de lăcătușerie care zăceau abandonate lângă peretele dinspre curtea lui Suge. Spre uimirea sa, nu aveam să găsească nimic dubios. Urma, la rând, garajul. Tot așa, lucrez o zi întreagă la răscolirea obiectelor de pe etajere. Ajung să mă uit cu luare aminte, peste tot și, culmea, nu găsesc nici aici nimic dubios. Aproape plictisit și descurajat la culme, deschid capota mașinii, ca să verific nivelul de ulei, pentru a o scoate din garaj în vederea unei curățenii exemplare, și pe bateria vehicolului, dau peste mici excremente de șobolan. Curăț așa-zisele *căcăreze*, introduc mașina înapoi în garaj și armez o cursă, dotând-o cu o bucată de cașcaval drept momeală. Aveam să intru însă și mai adânc în ceață, deoarece întrebările nu conțineau să-mi sfredească și mai abitur gândurile. La întrebarea: „De când s-or fi culcând acest prieten pe apărătoarea bateriei mașinii mele?”, răspundeam tot eu în șoptă: „De aproape un an de zile. Adică, de când făcusem ultimul schimb de ulei”. La întrebarea mea: „Și totuși, pe unde pătrunde în garaj, acest musafir, ca să facă din bateria mașinii mele un confortabil pat de dormitor?”, venea tot răspunsul meu fără vlagă: „Simplu. Pe ușa garajului, veșnic deschisă pentru aerisire”. Convins că ziua următoare aveam să-l găsească prins, deschid capota mașinii și, spre uimirea mea, găsească cursa dezarmată, cașcavalul șterpelit și o promoție nouă de căcăreze de toată frumusețea, doldora. Ziua următoare, la fel. La fel, și următoarea. O săptămână și mai bine, tot așa. Dimineața găsească cursa dezarmată, momeala șterpelită și o nouă promoție de excremente. După care venea ca o vreme mare, anunțul vecinului parcă tot mai mândru de *opera* lui : „Să știi, vecine, că am mai văzut un șobolan traversându-mi curtea”.

Așa începuse, cum era și de așteptat, o altă etapă în relațiile mele cu Suge. Constatările zilnice, găsirea căcărezelor, tot altele, șterpelirea momelei, urmate toate de vestea vecinului, devenită un stereotip prăfuit și notițele de jurnal despre activitățile mele cotidiene. Obsesiile-mi creșteau asemenea bulgărelui de zăpadă devenit avalanșă. Printre presimțirile că ceva avea să se

întâmplă, că relațiile noastre de familie vor pocni urât de tot, mă gândeam cu groază că totuși era bine că pe bateria mașinii mele se caza numai un singur șobolan, mai mult ca sigur de parte bărbătească și nu de parte femeiască.

Știam însă că de ceea ce ți-e frică nu scapi. Așa că, la o lună și trei zile, într-o dimineață, deschid capota mașinii ca să fac curat pe baterie și găsească același lucru. Mă trec răcorile pe la spate. Licărul de speranță era totuși că șobolanul ar fi trebuit să aibă culcușul stabil altundeva. Adică în vecini, unde își avea culcușul stabil, mașina mea fiind doar un dormitor temporar. Mai bine-zis locație de vacanță. Curios lucru: șobolanul dormea acolo, pe bateria mea, fără a face stricăciuni grave, cum ar fi fost, spre exemplu, ronțăitul circuitului electric al autoturismului. În rest, alături de căcăreze, mai găseam resturi de alimente: coji de cartofi, resturi de pâine și de mere, etc. Atunci îmi vine o altă idee (fie ce-or fi): să renunț la cursa de șobolani și să-i pun mâncare și apă ca unui înalt musafir - semn că intrasem deja în bune relații cu musafirul rozător - o ființă care se lupta cu viața ca toate ființele. Prin urmare, toate celelalte supărări trecuseră pe planul secund. Mai mult decât atât. De când intrasem eu în bune relații cu musafirul cazat la mine în mașină, vecinul Suge începuse și el să treacă prin schimbări radicale, simțite mai ales în ton, vocea fiind tot mai nesigură și stinsă, iar privirea tot mai încețoșată. Mai nou, când venea să mă anunțe că ar fi văzut șobolani traversându-i curtea, spunea că, în fiecare minut, simte șobolanii forfotind prin curte. Nu mă privea. Se uita în jos, pe pardoseală, evitându-mi ochii. În glas i se simțea un adânc regret. Aș fi putut evident, de ceva timp, să-l înștiințez că fusese vorba numai de un singur șobolan și nu de mai mulți. De unul care, dormind la mine în mașină, mergea să se hrănească în vecini. Nu i-am spus-o convins că n-aveam cui și că dintr-un fânțar, el precis făcea armăsar. Și decât să fi ajuns prin judecăți, eram dispus să las de la mine, oricât și să rabd ca un câine. Chiar dacă el urma să mă considere în continuare, cel mult un fraier. Într-o zi îi recomandasem lui Suge să-i dea șobolanului de mâncare și astfel, va scăpa ușor de el. El nu dădea de

înțeles nici că i-ar surâde propunerea, nici că nu i-ar surâde.

3.

Într-o bună dimineață, deschid capota, văd momeala neatinsă și nicio altă urmă cum că șobolanul ar mai fi dormit acolo. Acesta fusese numai începutul altei perioade delicate a relațiilor mele cu Suge. În zilele care urmaseră, în mașina mea nici urmă șobolan. Mai apoi, ca printr-un făcut, nici vecinul nu mai venise să mă anunțe că ar fi văzut de curând, vreun șobolan. Aceasta, după mai mult de o jumătate de an de *țacăneală*. Stând așa, aud că nevastă-mea fusese invitată de nevasta lui Suge, la ea acasă, la o cafea. „Eh! – îmi șoptesc – la o sporovăială femeiască de toate zilele” Revenind însă acasă, nevasta îmi spune că Suge nu se simte prea bine și că mă roagă să-i fac o vizită.

Zis și făcut. Într-adevăr, Suge stătea întins pe pat, probabil adâncit în gânduri și, cum mă vede că intru în odaie, se înseninază. Mă apropiu de patul bolnavului și el îmi șoptește:

- Vecine Ciute, ce bine era când vedeam șobolani! Acum n-o să mai sper la așa ceva niciodată...

- De ce? – întreb eu.

- Zilele trecute, într-o dimineață, am găsit un șobolan mort, atârnat de stâlpul dinspre casă al porțiței mele...

- Imposibil! – mă mir eu.

- Nimica nu-i imposibil, vecine – reia el firul relatării – Cineva care mă iubește mult de tot, a omorât șobolanul și mi l-a făcut cadou așa mort, înțelegi?

- Nu-ți pare bine că, omorându-l, ai scăpat de o belea? - zic eu.

- Cum să-mi pară bine, domnule? – răspunde Suge ofensat – Păi n-am venit eu la dumneata, zi de zi, dimineață de dimineață, cel puțin două luni, să te anunț că șobolanul dumitale a mai trecut încă o dată pe la mine, prin curte?

- Așa, și?...

- Cum așa și?

- Păi eu am crezut că-ți bați joc de mine, domnule Suge...

- Nu, domnule Ciute. Cum o să-mi bat joc de dumneata? (*Pe un ton mai ridicat*) Să știi de la mine un lucru: casa la care trage șobolanul e una binecuvântată. Pe lângă că va fi dotată cu multă inteligență, casa va fi 80 la sută salvată de la orice nenorocire.

- Cutremur... – zâmbesc pentru a-i da vecinului apă la moară. →

- Exact, vecine. Tatăl meu a fost salvat la cutremurul din martie '77, de trei șobolani care, cu câteva minute anterior, țâșniseră disperați din pivnița blocului la parterul căruia tata și încă doi vecini stăteau cu gazda la un pahar de ceva. Altfel, mureau sub dărâmături.

Apoi, după o pauză:

- Ține minte, vecine: șobolanii care te vizitează sunt însăși oglinda I.Q – ului tău. Tot tata mai zicea: „Dacă vedeți, măi copii, că încep să moară șobolanii în curtea unde locuiți, vindeți casa și plecați”. Așa că noi ne-am hotărât, vecine, să vindem casa și să plecăm...

- Să înțeleg că faceți acest lucru pentru că v-au murit șobolanii? - întreb

- Da și nu...

- În cazul ăsta, vecine, mă faci să înțeleg că ar fi bine să vând și eu casa și să plec, nu?

- Păi nu, că nu dumneata ai văzut la dumneata în curte, un șobolan mort...

- Aia s-o crezi dumneata. Când am văzut că șobolanul mânca momeala și dezarma cursa pe bateria mașinii mele, ce să fi făcut? I-am pus de mâncare, domnule...

- Și?

- Și cât ce i-am pus de mâncare, șobolanul nostru (că de fapt, numai unul era, care făcea naveta de la mine la dumneata) n-a mai venit. Mai știi că-ți recomandam să-i pui de mâncare berechet și în cazul ăsta n-o să mai apară?

- Da – face Suge, de această dată cu ochii mai limpezi - Așa am făcut și n-a mai apărut. I-am pus de mâncare și apă pe masca bateriei de la mașină, și o plăpumioară de second hand, ca să aibă pe ce dormi...

- Cum? – se hoalță Suge la mine - Și la dumneata, șobolanul dormea tot pe bateria mașinii?

- Da, domnule. Și la un moment dat, să știi că chiar am crezut în fericire. În fiecare dimineață îi curățam căcărezele, vecine...

- Așa făceam și eu cu șobolanul, că era de fapt unul și același... - zic eu.

- Mai știi... - intră el în dubiu.

- Când îți spun...

Zicând acestea, îl văd pe Suge că îmbrânțește. I se strâmbă gura plină de spume și nu mai poate răspunde. O strig pe nevastă-sa. Vine și, asigurându-mă că nu e prima oară când soțului ei i se face așa rău, mă pune să sun la 112.

Album de familie

și ploaia clocotea într-un gargui prin aerul cețos te-am revăzut pluteai în dagherotipie

Ca o pleopă de plumb

Siminei

închid ochii
peste mine
au trecut capriciile anotimpurilor
ca un tăvălug
au curățat totul în cale
de la primul sărut
la ultimul
sub un soare tot mai străin
este ultima dată
când văd trandafiri în floare
cum se coc cireșele
zi după zi
printr-o fereastră
prin care soarele
se depărtează de mine
și lacrimile sunt tot mai dese
îmi este dor de cerul copilăriei
dispărut ca o perdea ruptă
de la geamul în care te mai văd
poate pentru ultima oară
cireșele se pârguie
tot mai încet
cu fiecare an
cu fiecare minut
cu fiecare secundă
și dintr-o dată întunericul
a alunecat peste mine
ca o pleopă de plumb.

Pete de culoare pe Donau Canale

m-am săturat de sărutul morții
în singurătate
chiar dacă sângerez pentru rodul
ceresc
și umbre se rostogolesc peste mine
din muzeul de ceară
încătușat

pentru încă o vară
între ziduri pudrate cu grafitti
revăd tabloul cu frunze de ceară
pe strada pustie
ce duce în Prater
și-mi iau rămas bun
(din capitala imperială)

Viena /2017

Inima de metal

am la cheia de- acasă
atârnată
o inimă de metal
care bate ca un pendul
când nu ești în casă
(ești în verdele crud al grădinii)
vârful inimii de metal
îl simt tot mai aproape
în clipa
când inimile noastre
se tem să mai bată

Omul de sticlă

nu mai sunt omul de sticlă
nu mai sunt internaut
nu mai scriu pentru nimeni
scriu doar pentru mine
să-mi cicatrizez rănilor primite
de nicăeri și de nici unde
carnea mea este tot mai lovită
și sângele de sub piele
tot mai greu
coagularea este o naiadă rănită
ce mă pândește mereu
un prieten s-a dus mult prea devreme
chiar după ce am luat cina în taină
palid cu degete alungite ca-n
Modigliani
și așa am ajuns omul de sticlă
cu sângele diluat în cisternă
care dorea să se împrietenească
cu ultimul său cititor

Exil între două certificate

e timpul de neoprit
suntem ca doi copii
părăsiți în azilul de noapte
o singură dată vom trece pe-aici
tot mai bătrâni
tot mai aproape de moarte.

în erg ochiul beifului
își culege de pe cer
stelele care vor să trăiască
pe pământ

LAURIAN LODOABĂ

Starea prozei

OUL DE ZĂPADĂ

Se înserase. După căldura și zbenguiala din timpul zilei, în curtea casei rămăsese doar omul de zăpadă. Cu căldarea pe creștete, părea mai mult decât caraghios. Din penumbra aruncată de razele lunii, dăra lăsată de culegerea zăpezii în sul, era ca o rană, ca o pată pe mantia de hermină imaculată a iernii. Copilul se ascunsesese după perdeaua de muselină, pregătit să mai arunce o ultimă privire asupra omului făcut peste zid. Îl privi câteva clipe, apoi începu să urle:

- Mamăă, mamăăă, omul de zăpadă se mișcă, omul de zăpadă se mișcă...

Doamna Apostol se năpusti în cameră, aruncându-și privirile prin fereastră în direcția spre care privea copilul înspăimântat. Nu zări nimic. Omul de zăpadă străluminat de lumina lunii stătea imobil în neaua lucitoare, fără a se clinti.

- Dar nu se mișcă nimic, puiul mamei. Ți s-a părut, îi mai zise ea, luându-l în brațe de la geam, întinzându-l în pat sub cuvertură.

- Ba se mișcă, mami. L-am văzut. Era lângă geam. Se uita în casă. L-am văzut, sigur l-am văzut, continuă copilul să spună. Făcea ouă.

- Dormi, puiul mamei, dormi, îl domoli femeia, neluând seama la spusele copilului, deși un fior de teamă începu să se cuibărească și în sufletul ei.

Își dădu brusc seama că soțul ei încă nu se întorsese. „Inseamnă că iar s-a pus pe băutură. Adeseori i se întâmplase să întârzie. Fie că se încurca cu un grup de prieteni, fie că își pierdea timpul pe la cine știe ce întrunire fără de sfârșit, bărbatul își justifica timpul pierdut cu nefericirea iscată de pe urma accidentului, de unde se alesese cu un ochi de sticlă, cu o mandibulă recompusă de chirurghi pe care se așezase o placă dentară mobilă. Mai ușor putea să bea decât să mănânce. Acum, odată cu strigătul înspăimântat al copilului, femeia își dădu seama că putea să fie ceva adevărat, că s-ar fi putut să nu fie numai o închipuire a copilului. Era sătulă de farsele pe care soțul ei le făcuse de câteva ori când întârziase în ajunul Crăciunului. Odată intrasese chiar pe fereastră, dar în costumul obișnuit, nicidecum deghizat în om

de zăpadă sau altceva. Acum s-ar fi putut să-i fi venit altă idee,” își spuse ea, îndreptându-se spre bucătărie”.

Nu mai avu timp să ajungă până acolo. O bușitură în ușa de la intrare îi întrerupse mersul. Frigul de afară, pătrunse odată cu silueta umană, pe holul cufundat în penumbră.

- Cine-i acolo? Îngăimă ea cu glas tremurat.

Nu-i răspunse nimeni.

Își întinse mâna spre întrerupătorul ce clipea în întuneric. Lumina irupse puternic, orbind-o preț de câteva secunde. Abia de mai putu zări silueta dispărând spre ușa de la sufragerie. Era într-adevăr albă. Dar nu putea fi omul de zăpadă, nu. Prea se mișca lejer prin casa cufundată în căldură, fără a lăsa nici un semn că s-ar fi putut topi ceva înlăuntrul lui. În mod normal, admitând absurditatea cu omul de zăpadă ar fi trebuit să găsească pe covor urme de zăpadă topită. Dar nimic nu lăsa să se întrevadă acest lucru.

„Atunci ce-a fost cu silueta pe care am zărit-o?”, s-a întrebat doamna Apostol, repezindu-se spre ușa sufrageriei. Se împiedică și căzu.

Capul sună sec în contact cu tocul ușii. Se cufundă în întuneric. S-a trezit când soțul băjbăia prin întuneric s-ajungă spre bucătărie.

- Ce dra... își întrerupse el invectivele furioase, împiedecându-se de corpul soției. Geamătul ei îl făcu să se dezmeticească puțin. Se aplecă, pipăi și își retrase mâinile cu spaimă. Era ea.

- Amalia... Amalia – o strigă el încetșor de câteva ori fără nici un rezultat.

Hotărât, se ridică și aprinse lumina de pe hol. Pe fața ei, un firicel de sânge închegat era pe fruntea înaltă. O privi uluit. Nu-și putea imagina ce se întâmplase. Luă din bucătărie un prosop, îl umezi în apa rece de la chiuvetă și-i tamponă tâmpilele și fruntea însângerată. Amalia își revenea încetul cu încetul.

- Ce s-a întâmplat, draga mea?

- M-am împiedicat, îi spuse ea printre gemete.

- Te-ai împiedicat?! Așa pur și simplu?! Mă uimești, nu se putu el abține.

- Nu chiar așa. Mai întâi m-a chemat copilul... Făcuse un ou de zăpadă.

- De ce? Ce are asta de-a face cu omul de zăpadă?

- Dacă mă tot întrerupi?

- Bine, bine, uite că tac. Deci era om sau ou?

- M-a chemat băiețelul ca să-mi arate că omul de zăpadă se mișcă. Și că face ouă de zăpadă.

- Ceee? Dar e absurd.

- Ai spus că n-ai să mă mai întrerupi. Uite așa i s-a năzărit băiețelului nostru.

- Și?

- Nimic. L-am culcat, l-am învelit și m-am îndreptat spre bucătărie să-mi iau un pahar cu apă. Deodată, pe hol, am zărit o siluetă strecurându-se spre ușa de la sufragerie. Credeam că te-ai făcut iarăși Moș Crăciun. N-am mai apucat s-aprind lumina și m-am împiedicat, căzând acolo unde m-ai găsit tu.

- Asta-i tot?

- Asta-i tot ce-mi amintesc. N-am găsit nici un fel de urme.

- Dar ai căutat.

- Nu. Am vrut să zic, n-am zărit nici un fel de urme. Doar silueta aia în alb.

- În alb?!

- Da, am uitat să-ți spun. Era o siluetă costumată în alb și roșu.

- Formidabil. Omul de zăpadă e alb. Silueta e albă, dar roșu? Prea multe coincidențe, mormăi el mai mult pentru sine.

Trecuaeră câteva zile. Domnul Apostol intră ca de obicei în barul din apropiere. Consumatori ațuțini.

La bar o femeie, râdea vulgar și se lipea din când în când de bărbatul îmbrăcat într-un cojocel de blană.

Viscolul de afară o făcea să fie mai curajoasă decât de obicei.

- Nu vrei și tu o bucată de pișcot? îi spuse bărbatului proptindu-i în gura întredeschisă restul de pișcot.

Bărbatul o refuză, clătănând a negare cu gura închisă. Dezamăgită de refuz, femeia se adresa celui alt bărbat care abia ce intrase ce →

GHEORGHE ANDREI NEAGU

stătea sprijinit cu coatele pe tejgheaua barului.

Acesta o lăsă să-i îndese restul de pișcot, deschizând gura atât cât îi permitea falca și placa dentară și lăsă să-i intre bucata în gură.

Femeia bătu din palme și-i luă paharul cu țuică sorbind o înghițitură zdravănă.

- Uite, vezi, așa se face? Eu cu țuica, tu cu pișcotul.

- Și rămâi cu cotul! îi zise celălalt bărbat care o refuzase, arătând cu mâna dreaptă spre cotul mâinii stângi.

Femeia îl săgetă cu o privire tăioasă. Se ridică și se îndreptă spre toaleta barului. Domnul Apostol, care mușcase din pișcot, se luă după ea. Fusese ațâțat. Intră în partea rezervată femeilor. O găsi pregătită să intre în cabină.

Se repezi hulpav dând s-o ia în brațe, chiar atunci când ea năucită de băutură se pregătea să-și dea jos chiloșii.

Nu-i mai dădu. Instinctiv îi trase o palmă zdravănă intrusului, observând cu spaimă, cum un ochi sări din găoacea lui în chiuveta unde urma să se spele pe față. Bărbatul urlă de durere și-și recuperă ochiul de sticlă din vasul și din vasul chiuvetei.

Ea ieși în fugă. Străbătu încăperea barului oprindu-se, afară în bătaia viscolului. Se aplecă și luă un pumn de zăpadă, pe care-l strânse în palme, până când deveni un ou lucios și tare, cu care și-ar fi răcorit obrazii. Numai că din bar ieși urlând bărbatul cu ochiul de sticlă. Îl purta în pumn, strigând:

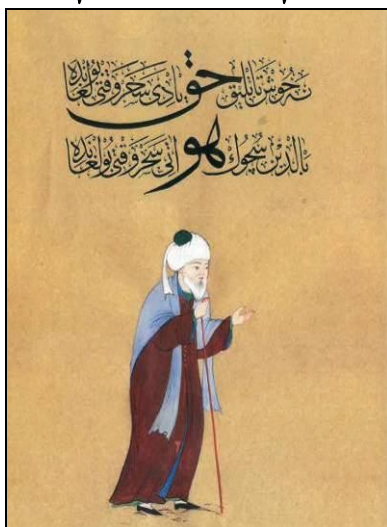
- Mi l-ai crăpat ordinaro! Mi l-ai crăpat!

Avea o față hădă, de parcă orbita goală se căscase mai mult decât ar fi trebuit. Celălalt bărbat, care nu gustase din pișcot, se iți și el în pragul ușii de intrare. I-ar fi venit să-l îndemne pe cel slujit să meargă la doctor.

Dar n-o făcu. Era curios. Femeia se uită la el, își privi oul de zăpadă ce devenise aproape sticlos și-l aruncă spre țeasta slujit cu putere. Aproape că nici nu-și dăduse seama de gestul ei. Oul de zăpadă se înfipse în orbita goală. Bărbatul răcni sfâșietor prăbușindu-se. Femeia o luă la goană, digerându-și frica în iuțea fugii.

Oul de zăpadă înfipt în orbita goală, începu să se topească.

NELINIȘTI METAFIZICE ÎNTELEPCIUNE

Profesorul Ahmed Yesevi (1093 – 1166; term. Hogeia are un sens general, de institutor, profesor, ghid, călăuză spirituală, creator de doctrine) a trăit în Asia Centrală în sec. al XII-lea, având un rol deosebit în răspândirea Islamului precum și în acțiunea de înrădăcinare a moralei și a spiritului său, în special prin poeziile pe care le recita în limba turcă, el fiind un autor de poezii și de alte scrieri literare care l-au definit ca om de știință, literat și filosof mistic. Despre personalitatea sa există numeroase legende, anecdote care s-au transmis pe cale orală cu scopul de a dezvălui observațiile domniei-sale asupra societății, toate aceste creații au dus la evocarea personalității și a sensibilității, încât antologiile precum „Divan-î Hikmet”, o culegere alcătuită de elevul și adeptul său, Sufi Muhammed Danişmend; tot el a pregătit apoi opera numită **Mir'atü'l kulub**. În exemplarele scrise de mână ale operei **Dîvan-î Hikmet** există poezii care nu se deosebesc prea mult unele de celelalte, de aceea se deduce că opera a cunoscut trecerea dintr-o limbă turcică în alta, apoi s-au executat scrieri care au fost analizate în mod diferit, amestecându-se și cu alte poezii ale altor autori. Cu toate acestea, poeziile din **Dîvan-î Hikmet** evidențiază concepția, cultura, spiritualitatea lui Ahmed Yesevi. Aceste poezii aduc în epoca noastră lumea inimii lui Yesevi, limba turcă estică sau turca ceagatayâ în care au fost scrise și care este ușor de înțeles și de către vorbitorii de azi. Aceste poezii au fost traduse în limbile turce contemporane, în engleză și în rusă,

deci în limbi de circulație universală, precum s-a simțit nevoia de a fi cunoscute în întreaga lume. Situația aceasta a apărut ca o necesitate, opera **Dîvan-î Hikmet** a fost inclusă în circuitul de traduceri la îndemâna unui mare număr de cititori de limbă turcă din Turcia, de limbă turcă din Kazahistan, de limbă rusă sau de limbă enleză. Ideea este susținută și de existența ei vreme de sute de ani în scriere cu alfabet arab, situație care se cerea acum îndreptată chiar și cu nostalgie, scopul zilelor noastre fiind acela de a transcrie în alfabet latin și de a o traduce totodată. Viața lui Hogeia Ahmed Yesevi precum și legendele cu referire la personalitatea sa, au fost pictate în celebrele miniaturi ale lumii turce, iar alăturarea acestora de lozincile poetice au creat o nouă evaluare. În final, această operă minunată a văzut lumina tiparului, despre legende și doctrina Yesevită s-a putut oferi chiar și o introducere pentru cititorii dornici de știință. Selecțiile din **Dîvan-î Hikmet** au fost realizate din cele două ediții tipărite în alfabet arab. Prima ediție aparține editurii din Kazan, anul 1904; ediția a fost realizată de Dayrabay Serîkbayulî și S. Rafiddinov, care au scris elektronik tot în litere arabe în anul 2001, la Alma Ata. Cea de a doua ediție tipărită aparține celor doi cercetători, Kuanişbek Karî, Galiya Kambarkbekova și Rasul Ismailzade, ea fiind realizată în alfabet arab și cu traducere în limba kazakă, în anul 2000, tipărindu-se la Teheran. Această cea de a doua ediție au avut ca sursă edițiile operei **Dîvan-î Hikmet** din anul 1893 din Kazan și din anul 1897 din Istanbul, astfel s-a reușit o editare completă iar noi am putut alege, inspirându-ne mai mult din exemplarul din urmă. În traducerea poeziilor alese în limba turcă din Turcia au fost folosite dicționare precum **Dicționarul Abuşka și Dicționarul lui Şeyh Suleyman din Buhara, Dicționarul în limba Ceagatay și în limba turcă otomană**; apoi, au mai fost cercetate dicționarele de la sfârșitul operelor editate mai de mult, de către Kemal Eraslan și Hayatı Bige. Opera lui Ahmed Yesevi este vacuum tradusă pentru prima dată în limba română, de **Güner Akmolla**, editându-se la Universitatea „Ahmed Yesevi” din Ankara.

DR. NEGİDET TOSUN

1

1. Nebun am devenit iubindu-te, o
lume întreagă a văzut,
Zi și noapte la tine mă gândesc, doar
pe tine te-am cunoscut.
De ce aș merge în rai, de ce aș mai
privi huriile religiei mele,
De ce aș vorbi de una ori de alta, când
ție îți închin toate gândurile.

2

Râzi, hoga Ahmed, nevolnicia s-o
învingi îndrăgostit fiind
Nu te rătăci pierdut pe aceste căi,
rămâi devotat credinței
Leyla, Meginin, Ferad, Şirin, Vamîk
să te văd devenind
Căci nu există mai mare frumusețe în
lume înafara dragostei.

3

Muhammed a ajuns exemplu pentru
optsprezece mii
Apoi El a devenit exemplu pentru
treizeci și trei de mii
A învins sărăcia și foamea prin
puterea Sa divină
Aducând poporului său salvarea și
neîngrădita milă.

4

În fiecare zi aflându-te cu poporul pe
drumul cel drept
Ziua întâlnirii nu te va găsi părăsit de
Muhammed
Slăvitul Alla are un cuvânt prin
Profetul Lui
Necredincioșii nu pot forma poporul
Domnului.

5

Primește salutul nostru, Tu, Mustafa
Muhammed
Nesfârșită prețuire și rugă către Tine,
Mustafa Muhammed
Poporul tău ales îți dăruiește dreptul
Tău de a interveni
Spre raiul cel făgăduit de Tine,
Mustafa Muhammed.

8

Pe unde vei vedea un om cu inima
frântă
Fii prietenul lui, mergi cu el pe calea
dreaptă
În ziua apocalipsei rămâi aproape de
ai tăi
E bună - ndepărtarea de oameni
mândri și răi.

9

Orfanii sărmani, săraci se află în grija
Profetului
El noaptea s-a înălțat spre a se arăta
poporului
Apoi s-a -ntors să-l întrebe pe sărman
de viața lui
Coborând spre a-i ocroti pe cei lipsiți
de harul Lui.

10

De este sunni sau străin, nu-i provoca
suferință
Alla se dezice de cei răi și fără de
credință

El este știutor de cei ce în iad vor
merge

E crudă soarta celui ce destine
frânge.

(...)

13

Spunându-și că e savant nu mai
citește cartea
Deși multe versete nu le-a -nțeleș cu
vremea
Nu-și află locul în credință mândria ,
egoismul,
El nu mai este om cult, a devenit
acum incultul.

14

Fără voință, fără diplomă, nu poți
deveni lider
Aceștia nu știu căile dreptei credințe,
nici ce cer
Fii atent, nu merită să i te atașezi în el
crezând
De asemenea ființe să te desparți
chiar alergând.

15

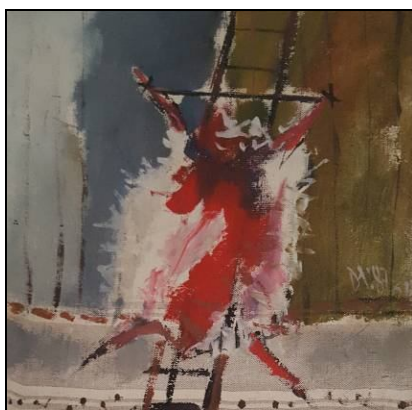
Să știți cu certitudine că lumea
aceasta este trecătoare
Poți pierde într-o zi ce-ai strâns o
viață, o avere!
Gândește-te, unde au plecat tata,
mama, frații,
Într-un coșciug purtat pe umeri vei
merge spre vecii.

17

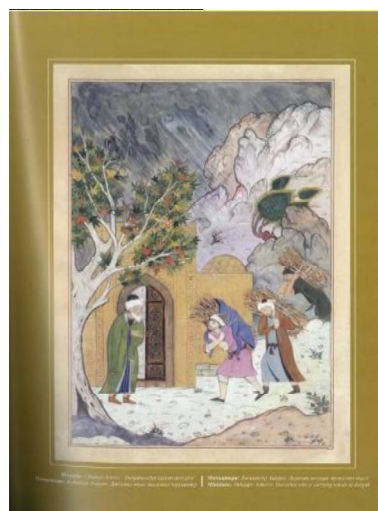
Semnul „hu” a apărut vestind a
dervișilor venire,
Ca exemplu pentru voi masa dreptății
e în deschidere
Cunoașterea devine stare de
spirit pentru cei care citesc
Învingând lipsurile ajungeți în
belșugul spiritului ceresc.

19

A venit la ușa ta robul supus și robul

Maxim Dumitraș, Sacrificiu

răzvrătit

Prinzându-ți mâna au cerut calea celui
împlinit

Alla, am venit la Tine, cel capabil și
puternic

Tu aduci pe calea dreaptă tot ce-i mic.

21

Creatorule suprem, existăm și noi pe

drum

Ia-mă de mână și pune-mă pe calea

dreaptă acum

Mărețul milostiv și iertător, putere

mare

Pe drumul cel drept adu-mă Tu,

Milostivire.

22

Puterea Celui Măreț și Îndurător se

află în inimă

Din vorbă recunosc neștiutorii fără să

se pătrundă

Şeihul care spune eu, eu, rămâne doar

cu vorba

Adu-mă, pe calea Ta, ținându-mi la

Tine mâna.

23

Demiurgul, Creatorul este măreția

acestei lumi

Cel care repetă ades cuvinte fără de

sens, oricum,

Iadul e pentru șeicul neînțeleșelor idei

din lume

De-aceea Demiurgule, arată-mi calea

de mântuire.

24

Cei care au renunțat la liniște și au

ales calea întrebărilor

Cei care în zori fierb ale sufletului lor

frământări ce dor

Cei care în deșertăciune se chinuie să

află rostul vremilor

Aceia sunt cei care spun adevărul de

la capătul întrebărilor

. AHMED YESEVI

În românește de

GÜNER AKMOLLA

ÎNTÂLNIRI ÎN SPAȚIUL CANADIAN

(I)

Crina Bud

PhD, lector de Limba Română la York University, Toronto

In trei cărți (Rolul și rolurile lui A. E. Baconsky în cultura română, Paralela 45, 2006, Coduri critice, editura Universitatii de Nord, 2013, Literatura română în Franta, Editura Muzeului Literaturii Nationale, 2013) și peste o sută de studii și articole, Crina Bud abordează teme precum literatură și totalitarism, raportul dintre istoria literară și istoria culturală, configurări critice ale literaturii române în străinătate. Studiile postdoctorale desfășurate la Academia Română au structurat un istoric al antologiilor de literatură română și al studiilor românești în Europa. Stagiile de cercetare desfășurate la CNSAS precum și cel de la École des Hautes Études en Science Sociales de la Paris i-au permis aprofundarea studiului relațiilor dintre scriitori și dogmă, literatură și politică sau între libertăți și constrângeri literare. A colaborat la Dictionarul general al literaturii române, la Dictionarul multidisciplinar de terminologie culturală, a coordonat echipele de cercetători români în două proiecte internaționale, a fost presedintele canadianistilor români și secretarul executiv al Asociației de Literatură Generală și Comparată din România.

Veronica Pavel Lerner: *Te-am întâlnit pentru prima oară acum câțiva ani, la una din manifestările culturale de la Consulatul general al României din Toronto, după care ne-am întâlnit de mai multe ori, tot la consulat. Am fost foarte impresionată cu ocazia uneia din sărbătoririle zilei lui Eminescu în cadrul cenei lui Nicăpetre al ziarului Observatorul, de prezentarea pe care ai făcut-o cu unul din studenții canadieni care urma cursul tău de Limba Română. Înainte de a-ți pune vreo întrebare în legătură cu acea prezentare, te-aș ruga să-mi povestești parcursul pe care l-ai urmat pentru a ajunge să predai Limba Română la o universitate canadiană.*

Crina Bud: Mi-e greu să dau un

răspuns net căci îmi plac hărțile, dar am auzit de călcatul în urma cea rea ☺ Sper că nu despre ea a fost vorba când am renunțat la visul de a studia istoria și m-am apucat de ceea ce acasă se numește filologie, cu o dublă specializare în română și franceză. În fapt, a fost vorba doar despre un ocol, pentru a putea scotoci prin zone ale istoriei care altfel mi-ar fi rămas mai puțin cunoscute.

Am început prin a preda la Universitatea de Nord din Baia Mare cursul de literatura română veche, un domeniu în care literatura e subțire și expresivitatea involuntară cum zice un specialist al perioadei, dar istoria are greutate, iar limba română scrisă e în durerile și euforiile facerii. Sunt fascinată în continuare de istoria limbii, de influențe, deveniri și primeniri în contexte romanice ori balcanice, de întretăierile stilistice bizantine, leșești, latine etc. La fel cum mă trage curiozitatea chiar și după douăzeci de ani (de predat, nu de fapte muschetărești), înspre prefacerile unei limbi sub presiunea mentalităților ori a ideologiilor.

Cu teza de doctorat m-am mutat în alte timpuri și am încercat să înțeleg relația dintre un scriitor (A.E Baconsky) și dogmele diferitelor vârste ale epocilor obsedante ori aurite ale comunismului românesc. Au urmat stagii de cercetare în Arhivele Securității (pe urmele aceluiși Baconsky, dar și ale lui Ion Negoițescu). M-a interesat apoi, prin diverse conferințe și seminarii, relația dintre Marele cod totalitar și codurile revoltelor estetice, la fel cum m-au interesat constrângerile ideologice aplicate traducerilor. Așa am ajuns să contribuie la o cercetare despre traducerile literaturii canadiene în opt limbi central europene încercând să explic mecanismele politicilor culturale care au permis publicarea în română a unor teoreticieni canadieni

La Torofest

inacceptabili în alte culturi ale blocului comunist... De acolo, a mai fost un pas până să ajung să predau limba română și semiotică culturală la Glendon College.

VPL: *Studentul cu care ai venit la acea întâlnire a citit traducerea făcută de el din limba română în engleză a unei scrisori din cartea de corespondență dintre Eminescu și Veronica Micle. A citit cu voce tare ambele variante, iar traducerea lui - corectată probabil de tine - mi s-a părut cel puțin la fel de emoționantă ca și originalul.*

Cum le explici studenților înțelegerea profundă și emoțională a limbii române, cea care nu poate fi dobândită nici chiar învățând pe de rost dicționarele?

CB: *Norocul meu este că lucrez în bună parte cu studenți din programul de lingvistică, deci cu tineri cu interes pentru tipologii și subtilități ale diferitelor limbi. Asta nu înseamnă că sunt cu toții interesați de traducere. Pentru orice limbă, dicționarele sunt doar antrenamentul cardio fără de care n-ai cum să respiri aerul unei limbi. Restul, când e vorba de traducere, e curiozitate culturală, răbdări în înțelegerea temporalității și a reprezentărilor spațiale, a opozițiilor care o structurează, a scurtăturilor care-i dau ritm ori umor, a tensiunilor ori jocurilor dintre registre. Atunci când studenții mei ajung să-mi înțeleagă glumele în română, e semn că ne-am făcut și unii și alții treaba bine, căci umorul nostru-i iute, amar și ... salvator, în același timp.*

VPL: *Desigur, studenții de la lingvistică sunt, cred, mai sensibili la nuanțele limbilor decât ceilalți. Canada, fiind o țară cu mulți →*

VERONICA PAVEL LERNER

imigranți, ai observat diferențe de abilități - legate de limba română - între studenți veniți din diferite colțuri ale lumii? Contează limba maternă a individului în ușurința de a-și însuși limba română?

CB: E o surpriză dacă spun ca unii din cei mai buni studenți în cursul de limbă au origini chineze? Pentru mine a fost; și, cu siguranță, nu structurile comune al limbilor explică performanțele lor, dar tehnicile de învățare și atitudinea, poate da.

Altfel, e emoționantă naturalitatea cu care cei care vorbesc italiana pronunță limba română. Am trăit cu un fel de duioșie descoperirile de similarități între română și albaneză făcute de o foarte tânără studentă a mea (aici, cei de anul întâi pot avea 17 ani), vorbitoare a limbii cu care ne împărțim substratul. E o încântare anul acesta să aud limba română vorbită cu un superb accent moldovenesc de către o studentă, născută în Canada, dar provenind dintr-o familie rusofonă din Moldova. Cei doi studenți vorbitori de portugheză - unul venind din Congo, iar a doua din Brazilia – păreau, cu adevărat, să asimileze repede și să se simtă extrem de confortabil în special în ceea ce privește vocabularul ori gramatica politetii, sârbii par să sesizeze imediat sonorități comune și mai ales recunosc potențialul comic al unor combinații, etc. Oricum, toți studenții de la Glendon, vorbitori, fără excepție ai englezei, de sușă ori de împrumut, studiază și franceza, și aproape toți au trecut prin cursuri de spaniolă sau și-au antrenat abilitățile lingvistice în cursul de latină.

Însă farmecul ieșit din comun al Canadei și implicit al universităților ei e dat tocmai de conviețuirea atâtor etnii și limbi. Teoretic, evident că mizăm pe asemănările dintre limbile romanice ori cele ale grupului balcanic, dar practic, depeizarea, distanțarea de limba maternă și disponibilitatea maximă la înțelegerea funcționării și chiar a filosofiei unei alte limbi sunt esențiale. Cum ar putea fi altfel când în același curs ai tineri vorbind idiș ori ebraică, limbi ori dialecte autohtone (mohawk, cree, ojibwe) ori altele din Nepal, Etiopia, China, Philipine, Jamaica, Iran, Serbia, Polonia, Olanda, Irlanda, Italia și lor li se adaugă doi-trei studenți cu origini românești? Ce e minunat e că fiecare student are

Cu studenții

interese diferite: unii se concentrează pe elementele de tipologie, alții vor să ajungă să vorbească română, alții doar vor să înțeleagă mai bine familia limbilor romanice, alții chiar își manifestă o curiozitate extraordinară față de anumite particularități ale limbii, acel tip de curiozitate cercetătoare care te face să te consideri un mare norocos în meseria de profesor. Prin întrebările celor cu adevărat pasionați, propria-ți limba își revelă complexitatea, expresivitatea, frumusețea și își mută limitele mereu cu un cuvânt, o nuanță, o asociere, mai departe...

VPL: *E fascinant tot ce spui! Revenind la tema pe care ai ales-o pentru student, traducerea unei scrisori de dragoste. Matei Călinescu a scris într-un jurnal că i-a fost foarte greu să se despartă de limba română, mai ales când își exprima iubirea și când își alinta bebelușul. Există emoții greu de tradus? Folosești tehnici diferite pentru a preda traducerea unor texte cu tematică total diferită?*

CB: Of! emoțiile sunt extrem de greu de transpus în propria limba și te simți frustrat și trădat de câte ori trebuie să folosești cuvinte îmbibate ori uzate de sentimentele altora. Emoțiile cred că se exprimă până la capăt în limba în care s-au iscat, oricare s-ar întâmpla să fie ea. Evident că de o manieră discursivă, le poți explica mai bine în limba maternă, dar atunci când le dai curs pur și simplu, intensitatea e cea care contează, nu claritatea.

În traducere, nu tematica face jocurile, ci stilul. Marea parte a cursurilor mele e făcută din buchiseală (teoretico-comparativa, din evitarea riscului de înec cu mi-ti-li, ni-vi-li me-te-il-o ca bietul Davidică din *Amintiri din copilărie*, din gimnastica acordurilor de gen, număr, persoană, din salturile fără plasă de siguranță printre nivele

temporale, moduri ori aspecte... dar puținii studenți care se încumeta la traducere știu cât de diferit e să traduci un fragment de știre, față de un fragment din *Miruna. O poveste* a lui Bogdan Suceava, ori din *Zilele Regelui*, romanul lui Filip Florian ca să dau doar două exemple concrete.

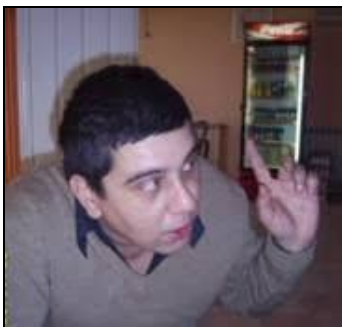
VPL: *Detaliile muncii tale, surprinzătoare și necunoscute pentru publicul larg, sunt extrem de interesante. Te-ai gândit vreodată să le aduni într-o carte? Sunt sigură că ar merita! Și, cu ocazia asta, poate ne spui ce planuri ai pentru viitor.*

CB: Nu m-am gândit la asta. Ar însemna să-mi organizez timpul mult mai bine decât reușesc – nu fără zbateri – să o fac. Sigur că îmi pare rău de toate observațiile lor deștepte pe care, inevitabil, le-am uitat ori le voi uita, dar câtă vreme mă scald în același râu, chiar dacă apele-s mereu altele, mă pot mulțumi cu ce aduce ceasul.

Cu viitorul am o mică problemă de comunicare, atât de efemere-s toate cele ale noastre că am învățat să accept ce vine, cu viituri și puține rămăneri, cu venituri și inevitabile plecări...

Asta nu înseamnă că nu m-aș bucura să termin o carte despre Ion Negoșescu la care lucram când am venit aici și care stă de atunci la maturat (sper!). Sau că nu mi-ar plăcea să dau coerență într-o carte cursurilor despre nodurile și mai ales semnele culturale românești. Până atunci însă mă las dusă de cereri ori invitații și mă bucur de bucuriile altora. Tare a fost bine, acum vreo lună de exemplu, când am primit culegerea de povești din Maramureș, traduse și adaptate de Estelle Cantala în franceză, pentru care am scris o prefață, n-a fost deloc rău când, și mai recent, am dat bunul de tipar pentru un studiu despre Adrian Marino și *Caietele române de studii literare*, prins într-un volum al asociației franceze de literatură comparată și cred că va fi interesant când, în curând voi face, la Chicago, o conferință despre Matei Vișniec și istoriile lui dramatizate despre descompunerea Europei...

VPL: *Frumoase planuri! Iar acum, în încheiere, te-aș întreba ceva personal: fiul tău de 12 ani urmează școala în Canada în limba engleză. Ce limbă vorbești cu el acasă? Știe să citească și în românește?Faci →*

Roua

De la primele mângâieri ale dimineții
gândul a plecat în excursie.
E un pelerinaj spre bibliotecă,
Catedrale ale Scrisului,
unde
alte gânduri
își trăiesc adierea eternității.

Spre ele a plutit
peste un drum plin de picături de
rouă,
caligrafie a apei
scrisă de o mână de pământ,
ca un mesaj de mulțumire
cerului
că își trimisese norii
să le dea formă și asemănare
după felul lor.

În această rouă
de peste pământ,
raza soarelui e cum
viața e în pieptul omului.

Și e lumină
în această rouă,
până la evaporare,
până la trecerea ei
în Viața de Apoi și în cea de Dinainte
a apei care e fost!

Gândul e netulburat de
mângâierea sau absența acestei raze,
pentru că își continuă căutarea
prin voința luminii
gânditorului.

Ca un Sisif al stării de progres,
lumina gândului,
trece de caldarâmul făcut de
întunericul construit din bolovanii
ignoranței și
urmează calea ce duce
spre raiul nemărginirii ideilor.
Doar corpul gânditorului e îngrădit
în trupul limitei fizice!
Peste aceasta trec doar anii vârstei și
o înrouează cu bătrânețe...
În creația lui
rouă a gândului sunt și

picăturile de cerneală căzute din
peniță,
pe câmpul hârtiei unde fost scris.

Foaia pe care se odihnește roua,
în care își trăiește gândul eternitatea,
îi este pomelnic și vibrație,
strigăt și tăcere,
amintire și uitare.

Conform naturii lui,
Soarele
tratează cu căldură
bobul de rouă,
ceea ce pentru ea este
și început, și final
în forma terestră!

Iar roua ideii
e transpirația
de pe funtea
celui care
o gândește!

Pistolul vârstei

Clipă de clipă
trăim cu pistolul vârstei
la tâmplă
și nu știm
dacă pe țevă intră
momentele unei boli incurabile
sau
o fericire tratabilă
de ființă.
Gândul dă comandă
servantului său,
care e trupul,
să încerce arma
cu muniția de manevră,
mereu de manevră,
a speranței de viață,
care e,
în esență,
nevoia de o altă secundă!
De o secundă în plus!
Din an în an,
însoțit deseori de îndemnul-urare
„La Mulți Ani”
timpul apasă pe trăgaci

Cristina Petria, Peisaj maritim

și, cu bucurie,
o nouă împlinire
a vârstei
își execută,
cu vitalitate,
ființa.
Sărbătoresc,
pentru momentul cel mai fericit,
se întâmplă și ca
la comanda:

”Foc!”
se fie aprinse lumânările
de pe tortul aniversar!

Cel mai trist e momentul
- ce, în trecerea lui, devine copilul
rebel al clipei neputincioase-
în care
pistolul vârstei
rămâne fără muniția de timp
care ar fi devenit clipele
anului următor!
Atunci
singurele focuri care vor mai exista
pentru fosta ființă
sunt cele aprinse de alții
pe lumânările de lângă tortul final,
care e coliva...

De fapt,
când vine starea ultimă,
cu perspectivă
de pulbere,
suntem praf.

Și nu de pușcă!

DANIEL MIHU

CRINA BUD

→cu el "lecții de limba română"?

CB: Sigur că vorbim română acasă,
el se chiar amuză să o vorbească cu
accent de Maramureș. Da, citește în
română, mai puțin decât în idealurile
mele de om format în secolul XX, dar
îmi zic că, deși mă străduiesc, am
mari restanțe în înțelegerea noii forme
de a povesti reprezentată de jocurile
video, pe care el le știe nu doar juca,
ci s-a apucat și a le programa... Iar
câtă vreme mai știm povesti, în mai
mult decât o limbă, poate-poate...

VPL: *Îți mulțumesc din partea mea și
a cititorilor, Crina, pentru
răspunsurile tale care, prin bogăția
lor în idei și exemple, ne lărgesc
orizontul. Îți dorim succes în cariera
ta și, bineînțeles, în cea a fiului tău,
tânărul reprezentant al secolului XXI!*

„LANȚUL SLĂBICIUNILOR”,

în Canada, pentru o carte...

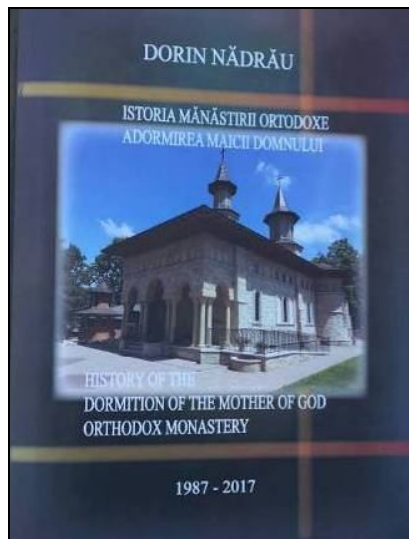

Să vă spun cum a funcționat binecunoscutul „lanț al slăbiciunilor”, nemurit de Caragiale, aici, pe pământ american... Ne aflăm de ceva timp în Canada și, ca orice român curios, „răsfoim” internetul, în căutare de noutăți, de informații utile despre literatura românilor stabiliți dincolo de Atlantic, despre personalitățile cu origine românească și cu cariere impresionante aici, despre oameni care s-au remarcat într-un domeniu sau altul, despre locurile unde trăiesc românii, despre cum păstrează ei tradițiile de acasă, despre multe...

Știam, încă de dinainte de sosirea noastră aici, că poetul Nicolae Băciuț, editorul câtorva dintre cărțile mele și redactor-șef al revistei literare „Vatra veche”-Tg. Mureș, va fi oaspete de onoare al „Cămpului românesc de la Hamilton”, ediția 2018, la invitația preotului-poet Dumitru Ichim, cel care păstorește o comunitate ortodoxă românească în Kitchener și ale cărui poeme profunde mă impresionează când le găsesc tipărite în reviste. M-am bucurat să descopăr în programul „Săptămânii românești” ceva care m-a mobilizat la maximum: în ziua de vineri, 13 iunie, la ora 4 p.m., în cadrul Mesei rotunde din acea zi, al treilea punct din program era o lansare de carte...Autorul, Dorin Nădrău, un timișorean stabilit în Michigan, avea să fie prezentat de către doamna Milena Munteanu, cu volumul său dedicat unei perle a monahismului românesc în America: „Istoria Mănăstirii Ortodoxe Adormirea Maicii Domnului”, din Rives Junction, Michigan, volum apărut în 2017, la HDM PRESS, INC. Toate firele ființei mele s-au pus

în circulație. Îmi doream foarte mult acea carte. De ce? Deloc întâmplător! În 2007, când fiul meu, nuclearist, desfășura un stagiul post-doctorat la Universitatea de Stat Michigan, cu sediul în East Lansing, am mers de multe ori la acea mănăstire, la slujbele de duminică ori din marile sărbători. Am participat chiar și la slujba de hram din acel an, în ziua de 15 august. Aflat la doar 30 de mile de East Lansing, parcurse pe un traseu cu un peisaj deosebit, locul mă atrăgea ca un magnet. Am descoperit un colț de rai, un teren vast, cu iarba verde și pădure, în mijlocul căruia se ridicase lăcașul de cult ortodox. Biserica mare nu se construise încă. Am avut norocul să-l urmăresc săvârșind liturgia pe părintele Roman Braga, trecut, între timp, la cele veșnice, ajutat de alți doi preoți, americani convertiți la ortodoxie...

Să revenim în prezent! Aflu despre carte și-i scriu un mesaj domnului Băciuț, rugându-l s-o obțină de la autor. La mesajul meu dă like părintele Ichim, nici un cuvânt, nici o promisiune, nimic! Eram cumva mahnită și nu mai îndrăzneam să insist. Dar, peste două zile, duminică seara, descopăr un mesaj de la doamna Irina Nădrău, soția autorului cărții. Părintele Ichim îi înștiințase despre dorința mea...Am stabilit cele necesare și, pe 2 august, sosea lucrarea. Am foiletat-o, mai întâi, așa cum fac cu fiecare carte nouă... Am admirat coperta elegantă, care surprinde, într-un discret joc de lumini și umbre, silueta zveltă a noii biserici a mănăstirii, am apreciat condiția grafică excelentă, calitatea hârtiei, acuratețea imaginilor. Faptul că este tradusă și în limba engleză,

face lucrarea accesibilă unui mare număr de cititori, ținând seama de faptul că sunt și familii mixte ori americani interesați să afle amănunte despre orodoxie.

După cuvântul de deschidere, semnat de arhiepiscopul Nathaniel al Episcopatului Român al Americii, o „Introducere”, semnată de Maica Gabriella, actuala stareță a așezământului monahal, un scurt „Cuvânt înainte” al autorului ne prezintă motivația pentru care s-a angajat în munca, deloc ușoară, a realizării monografiei, susținut și încurajat mereu de soția domniei sale, doamna Irina. Lucrarea, ne spune autorul, este dedicată „cu cele mai bune intenții și cele mai curate gânduri tuturor celor care caută o integrare prin gândire și faptă în sfera supranaturalului religios, în trăirea afectivă a dialogului cu Dumnezeu” (pag.8).

Structurată în trei capitole: „Monahismul românesc”, „Episcopia Ortodoxă din America” și „Mănăstirea Adormirea Maicii Domnului”, cel mai amplu spațiu din monografie este alocat, firește, celui de-al treilea capitol.

Dar, să le luăm pe rând! Primul capitol, „Monahismul românesc”, aduce folositoare lămuriri despre râvna întru „desăvârșire a iubirii pe care Hristos a arătat-o” (pag.13), amintind că „La români, monahismul a fost prezent de la începuturile vieții creștine”, dar și că „Despre români se poate spune că sunt singurul popor din Europa care a avut călugări sihaștri chiar înainte de nașterea lui Hristos”, bazându-se pe afirmația istoricului grec Herodot, precum că strămoșii noștri erau cei mai religioși oameni din lumea cunoscută pe atunci.

Dorin Nădrău ne amintește faptul că religia creștină a pătruns în spațiul românesc prin Sfântul Apostol Andrei și, bazându-se pe documente, afirmă că „poporul român are vocație monahală” (pag.14) și că „Destinul monahismului românesc a fost legat indisolubil de destinul politic al țării românești”. Remarcabilă sublinierea: „Mănăstirile noastre au fost nu numai adevărate stavile în calea năvălirilor barbare, dar și centre de cultură, aici funcționând școli, biblioteci, tipografii, ateliere de creație în artele plastice, dar și spitaluri și aziluri pentru cei aflați →

ANICA FACINA

în nevoie. Este unanim recunoscut că literatura noastră ar fi mult mai săracă fără Varlaam, Dosoftei, Antim Ivireanul și alți valoroși scriitori proveniți din tagma monastică, după cum e greu să ne imaginăm cum ar arăta astăzi artele plastice din România fără bisericile de la Putna, Voroneț, Sucevița, Hurezi sau Curtea de Argeș”(pag.15).

Nu pot să nu vibrez emoțional când găsesc referirea la schimonahul Daniil, de la Rarău (poetul și ziaristul Sandu Tudor)... La Vatra Dornei, oraș în care locuim, situat în apropierea Rarăului, i s-au dedicat, câțiva ani la rând, simpozioane tematice, în colaborare cu Radio România Actualități, organizate și desfășurate prin implicarea monahului Cleopa, de la același schit de pe Rarău. Șirul acestora, din păcate, a fost întrerupt, din lipsa mijloacelor financiare.

Binevenite întru completarea acestui segment documentar, sunt imaginile absolut superbe cu mănăstirile Putna, Sucevița, Curtea de Argeș, Agapia și Văratec.

Cel de-al doilea capitol, „Episcopia Ortodoxă Română din America”, oferă date despre imigrația românilor pe „pământul făgăduinței”, la finele secolului XIX și începutul secolului XX, despre fondarea de către laici a unor biserici, despre influența a două mitropolii românești asupra acestora, cea de la Sibiu și cea de la Iași, care au trimis preoți să slujească aici. Aflăm că prima parohie ortodoxă din America de Nord a fost înființată în anul 1902, în Regina, provincia Saskatchewan, Canada, urmată de altele, având enoriași în mare parte proveniți din Bucovina, iar în SUA, prima parohie a fost înființată în 1904, în Cleveland, Ohio, că în 1906, preotul Moise Balea începe să tipărească cel mai important ziar din acea vreme al românilor, ziarul „America”-„organ al românilor din Statele Unite și în special al românilor greco-orientali”- care, se preciza, „apare când am bani, voie și timp”(pag.22). Bazându-se pe documente de epocă, autorul amintește despre efortul unor preoți care au contribuit la activitatea de centralizare a organizării bisericești în America, începând din anul 1918. Nu vom stărui asupra îndelungatului șir de evenimente derulate până în prezent, pe care, cu acribie, Dorin Nădrău le oferă cititorului interesat să

cunoască istoria, destul de frământată, a constituirii Episcopiei Ortodoxe Române din America. Vom preciza doar că, din data de 17 noiembrie 1984, când a fost instalat oficial ca titular al Episcopiei Române din America, în Catedrala „Sf. Gheorghe” , din Southfield, și ridicat apoi la rangul de Arhiepiscop în 1996, în fruntea acestei dioceze se află Înaltpreasfințitul Nathaniel (Popp).

Al treilea capitol, „Mănăstirea Adormirea Maicii Domnului-Mărturie, așezare, organizare, hram”, vine cu detalii concrete. Situată în Michigan, la 7 mile de orașul Jackson, pe un teren de 200 de hectare, parțial împădurit, la mănăstire se poate ajunge într-o oră-două, din orașele: Detroit, Lansing, Ann Harbor, Grand Rapids, iar din metropolele Chicago și Cleveland, în trei-patru ore. Istoria așezământului începe cu anul 1978, când Maica Benedicta(Braga) și ucenica sa, Sora Viorica(Ursache), devenită mai târziu Maica Gabriella, părăsesc Mănăstirea Văratec și emigrează în SUA, alăturându-se călugărițelor de la Mănăstirea ”Schimbarea la Față”, din Ellwood City, Pennsylvania, fondată de Maica Alexandra, Princesa Ileana a României, atunci stareță a mănăstirii respective. Maica Benedicta era sora mai mare a părintelui Roman Braga, care se afla deja în America. În 1981, le urmează și sora Alexandrina, devenită ulterior Maica Apolinaria. Cele trei maici au rămas la Ellwood City timp de aproape 9 ani, Maica Benedicta fiind și stareța acestei mănăstiri, între anii 1981 și 1986. Dorin Nădrău are cuvinte elogioase cu privire la activitatea acestora: „Creșterea și dezvoltarea mănăstirii din Ellwood City poate fi atribuită Maicii Benedicta care, având o experiență vastă de viață monahală , a adus cu ea de la Văratec o neprețuită zestre de cunoștințe dobândite nemijlocit în tradiția monahismului românesc”(pag.38).

Vizionară, Maica Benedicta dorește să întemeieze o nouă mănăstire misionară în America, aplicând tradiția monahală românească, care „ a ținut vie flacăra credinței ortodoxe” (pag. 39). Cu binecuvântarea P.S. Nathaniel, în 1987, cele trei maici de la Văratec părăsesc Ellwood City și, după un scurt episod la Terre Haute, Indiana, au găsit o fermă părăsită în Rives

Junction, în sudul statului Michigan. Au cumpărat terenul, pe care se aflau o casă veche, un șopru și un garaj și s-au mutat aici la 16 ianuarie 1988, conform unui înscris al Maicii Benedicta. Prima liturghie a avut loc în vechea casă (primăvara lui 1988), apoi șopru a devenit capelă, cu iconostasul donat de biserica românească „Sfinții Apostoli Petru și Pavel”, din Deaborn Heights, Michigan, „drumul parcurs în evoluția sfântului așezământ monahal, de la dobândirea proprietății în anul 1987 și până la ceea ce există astăzi, fiind lent, dar constant și sigur (pag.42)”.

În primăvara lui 1989, se alătură obștii și părintele Roman Braga, devenind duhovnicul mănăstirii.

Treptat, lucrurile au evoluat, s-a construit o casă de oaspeți, obștea a crescut numeric, nucleului de început alăturându-i-se măicuțe venite din România, dar și unele aflate deja aici. În 1992, Maica Benedicta se retrage din activitatea publică a mănăstirii, iar Maica Gabriella devine noua stareță, calitate pe care o deține și în prezent.

Este foarte important de știut că acest lăcaș este un punct de întâlnire drag românilor stabiliți aici, că la sărbătoarea hramului se adună an de an în jur de 500-600 de oameni. Slujba se desfășoară cu această ocazie în pavilionul special amenajat, în care, așa cum precizăm încă de la început, mi-am plecat și eu genunchii în 2007.

Rând pe rând, au apărut: clădirea care adăpostește trapeza-sala de mese- (în treacăt fie spus, am fost și eu acolo de câteva ori și m-au ospătat măicuțele, am socializat cu românii care , ca și mine, participaseră la slujbă) și bucătăria modernă , s-au introdus toate utilitățile necesare traiului comunității, s-a mărit spațiul destinat oaspeților, s-au zidit chilii și ateliere de lucru, s-au finisat exteriorile, s-a ridicat o clopotniță nouă, care adăpostește, la baza ei, magazinul bisericesc, s-a amenajat spațiul muzeal, deschis spre vizitare. În 2010 a început construcția bisericii mari, în stil moldovenesc, după modelul celor de la Putna, Sucevița, Moldovița, sfințirea având loc la 6 octombrie 2012. Autorul descrie foarte plastic, pregnant vizual, slujba de sfințire, la care au luat parte peste 500 de credincioși și un număr impresionant de preoți. În 2016 a fost finalizată pictura, de către preot în→

RENASKIÎO

Printre cele mai mari erori ale umanității se numără și **îndemnarea omului să-și caute fericirea** și, mai ales, **instituționalizarea chestiunilor spirituale**, înnăbușind oricare limbaj spiritual în favoarea celui comercial.

Fericirea stă în libertate iar libertatea stă în ceea ce iubești. Apropro de iubire, cuvântul a fost puternic afectat de asocierea cu plăcerea sexuală.

Plăcerea sexuală nu este nici măcar o con-secință a iubirii și nici invers, nu o manifestă, este doar o secreție fiziologică, specifică probabil ori-cărei vieți.

Separarea iubirii de plăcerea sexuală ne-ar ajuta foarte mult să pătrundem mai adânc sensul de *spiritual* și imposibilitatea exprimării acestuia cu limbajul comercial.

Instituționalizarea chestiunilor spirituale a obligat umanitatea să se îndepărteze de orice aspirație spirituală, minimalizându-le sau servindu-se de un surrogat, și scufundându-le în materialitatea supunibilă producției și schimbului.

Revenind la istoria despre om, acesta a părăsit *fericirea* traiului lipsit de *instituție* și s-a înrobii *producției* și *schimbului*. Acestea două din urmă au

fost izvorul tuturor relelor, iată și cum: au făcut posibilă apariția unor instituții *deasupra* omului și vieții, *deasupra* chestiunilor spirituale, *deasupra* Pământului însuși. Poate că *deasupra* chiar și a ideii de cosmos sau de Dumnezeu Creatorul.

Ceea ce numim astăzi progres se datorează producției și schimbului, cum să con-siderăm acestea ca fiind ceva rău?

La începuturile organizării oamenilor pe regulile producției și schimbului, primul rău ivit a fost *acumularea*, apoi, *proprietatea* și simultan conflictualitatea organizată, *războiul*.

Era perceput ca *nefiresc* și *nedrept* pentru om ca alt om să aibă produse acumulate și proprietate asupra lor sau a pământurilor, din vreme ce toate acestea veneau firesc de la natură, așa cum știuse până la

acel moment. Asta l-a determinat să se atace om pe om, pentru acea acumulare de bunuri, pentru avere.

Noul concept apărut, *lupta*, se mutase din zona supraviețuirii în fața intemperiilor, a forțelor naturii, a apărării față de alte viețuitoare, și a fost îndreptată împotriva omului. **Om contra om.**

S-au dezvoltat tehnici de luptă și arme din ce în ce mai sofisticate și costisitoare, irosind în cea mai mare măsură *acumulatul* din producție și schimb.

S-au irosit nu doar resurse, ci și atât de multe vieți omenești și ale altor vieți, încât nu se va putea niciodată cuantifica.

Oare cum ar fi arătat astăzi omenirea să nu ar fi fost niciodată conflict, război?

Cum ar fi arătat astăzi *progresul* să nu fi existat producția militară, armele? Lupta omului contra om a însemnat nu doar irosire, ci și apariția unor noi percepții asupra vieții și a morții, motive pentru care *merită* sau nu să se moară, concepte juridice noi și absurde, cum ar fi *pedeapsa cu moartea*.

VALERIU DG BARBU

(fragment din cartea "renaskiîo")

CARTE POȘTALĂ...

→colaborare cu măicuțele.

În ceea ce privește viața culturală a așezământului, trebuie precizat că „încă din primul an de existență, mănăstirea publică și distribuie gratuit un jurnal monastic intitulat **Rugul Aprins**” (pag.42), biblioteca mănăstirii deține volume de teologie, patristică, sfinți părinți, iconografie, spiritualitate ortodoxă, monahism, creștinism apusean, istorie, biblii etc., în limba română, engleză și franceză. În 1994 a fost fondată Editura HDM PRESS, acest lucru răspunzând dorinței maicilor de a păstra tradiția și nevoii de răspândire în America a învățăturilor ortodoxe. Muzeul, deschis în 2011, deține exponate valoroase: costume populare din toate regiunile României, icoane vechi, tablouri, cărți de slujbă cu litere slavone, mobilier, un veșmânt de diacon, de la 1900, brodat cu fir de argint, o donație a Mănăstirii Văratec. Merită aprecieri „**Grădina copiilor**”, o arie pentagonală, cu copaci și tufe,

cu alei de plimbare în care sunt de descoperit surprize cu tematică religioasă. Mi-am purtat și eu pașii pe acolo, dar acum probabil că a devenit un paradis în miniatură...

Nu uită Dorin Nădrău nici de cimitirul mănăstirii, un loc de odihnă veșnică, în suprafață de un hectar, destinat nu numai celor de acolo, ci și credincioșilor ortodocși care îndeplinesc anumite condiții, se înțelege.

Interesante date biografice, completate de fotografii, oferă autorul despre Maica Benedicta (născută în anul 1919, în Basarabia, satul Codrița), despre Maica Gabriella (născută în 1955, la Tg. Neamț), Maica Apolinaria (născută în 1931, în nordul României), despre părintele Roman Braga (născut în 1922, în Basarabia, satul Codrița) care a suferit ani grei de închisoare comunistă, din 1948 până în 1954 și din 1959 până în 1964, pentru participarea la adunările grupului „Rugul Aprins” (vezi și Sandu Tudor), despre preotul John Konkle.

Bazându-se pe o bogată bibliografie tematică, pe documente autentice, Dorin Nădrău realizează o lucrare care merită aprecierea cititorilor.

Un efort de documentare și elaborare temeinic, laborios și îndelungat, o dedicare trup și suflet unei idei, nu este la îndemâna oricui. Mi-am dorit această carte și, cum spuneam la început, „lanțul slăbiciunilor”, Facina-Băciuț-Ichim-Nădrău, a funcționat perfect între Canada și Statele Unite...Și, nu din orgoliu, ci din recunoștința pe care o port familiei Dorin și Irina Nădrău, redau, în finalul relatării mele, dedicația autorului, caligrafiată cu înaltă artă: „Vă dăruiesc această monografie ce va rămâne o probă de necontestat a admirației mele pentru acest așezământ monahal ortodox tradițional, aflat pe pământ american, un loc mirific care însuflețește întru adevăr și dragoste pe toți cei care o vizitează și i se alătură. Cu alese gânduri, 23 iulie 2018”.

Japonia – note de călătorie

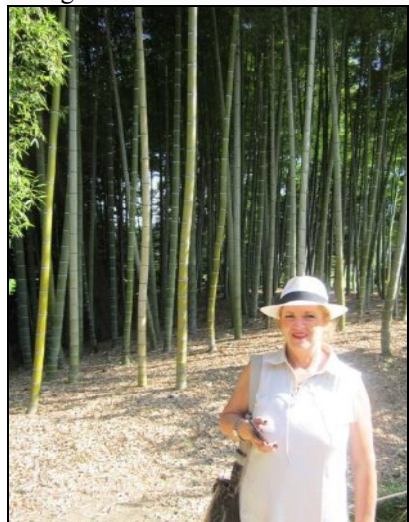
(IV)

Okayama, capitala prefecturii cu același nume, în regiunea Chūgoku, este situat în sudul insulei Honshū, chiar deasupra insulei Shikoku. Cina tradițională cu mâncarea făcută pe masă, la câte un aragaz cu butelia cât o doză de bere, câteva feluri cu pui, salate, brânză *feta*, mazăre în saramură. Opt universități (una de stat și șapte particulare) și patru High Schools sunt astăzi la **Okayama**, după dezastrul bombardamentelor care au ras orașul într-al doilea mare măcel.

Biserică creștină, lângă Okayama International Hotel

Grădinile *Kōraku-en*, construite în anul 1700 pe Dealul Ciorii de lordul Ikeda Tsunamasa, după ce la 1608 primise aici o moșie de la șogunul Tokugawa unde i s-a ridicat un castel.

Pădure de bambus în Grădinile Kōraku-en

Se spune că cele două culte practicate de japonezi, se repartizează astfel: shintoismul și budismul. Pe scurt, japonezul se căsătorește shintoist și moare budist. Adevăratul templu

shinto este natura. Shintoismul este credința japoneză dintotdeauna, fără întemeietor, nici profet, nici text inițiativ, născută spontan acolo unde omul s-a identificat cu natura și i s-a integrat. Poarta, sau *torii* este altar shintoist. Numele *shintō* (din chinezescul *jin tao*), mai pe larg zis *kami-no-michi*, „calea zeilor” sau „drumul spiritului masculin” nu este o religie, cât un cult al viului, al natuții, al vieții; există formule de a se prezenta la altar, unde se adresează spiritelor (care nu se invocă ci sunt omagiate): purificarea, cererea, bănuțul, salutul. Nu există călugări, doar îngrijitori ai altarelor. Nu se aniversează ziua de naștere, nici onomastica, doar vârstele („treceți”) începând de la 3-7 ani la fete și 5 ani la băieți. Nou-născutul – în a 32-a zi băieții și într-a 33-a zi fetițele – este prezentat la preotul sanctuarului care îl stropește pe cap, binecuvântându-l. Majoratul la 20 de ani pentru bărbați și la 25 sau 42 pentru femei, care se purifică la 19 și 33 de ani, vârste nefaste iar bărbații merg să ia sfaturi de la preotul sanctuarului. În Evul Mediu, senectutea se atinge la 40 de ani, când vârstnicul se retrăgea din viața publică, după o vizită la templu, ce se repeta la 60, 70, 77, 80 și 90 de ani prin celebrarea vârstei, la templu. Azi, peste 60.000 de japonezi au peste 100 de ani. La altar se celebrează nunți la care participă doar membrii familiei, căsătoria este un moment important. Tinerii primesc în prealabil sfaturi de la preot. *Shintō* nu cunoaște moartea, altarele sale celebrează doar viața. Templele subt budiste. Budismul japonez, introdus din Coreea prin veacul al VI-lea, se învață în școlile *Jōdo Shinshū*, *Nichiren* și *Zen*. Șintoismul nativ japonez a conviețuit cu budismul, renunțând la rivalitate, întrucât cele două culte au făcut schimb de idei și ritualuri – șintoistii l-au considerat pe Buddha un zeu (*kami*), iar budiștii au considerat zeii șintoști ca fiind reîncarnări ale lui Buddha – rezultând sincretismul religios de astăzi.

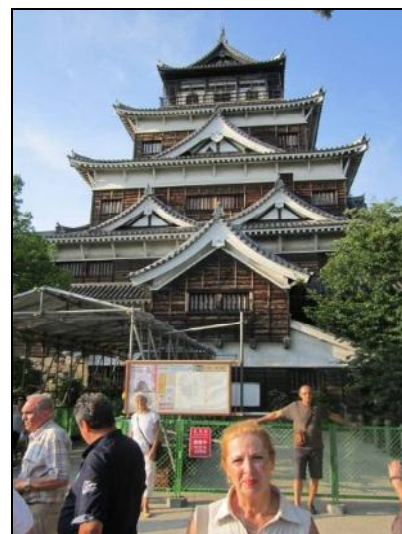
Debarcader spre **Insula Itsukushima**, popular numită **Miyajima**, cu **Sanctuarul Itsukushima**, site *shintō* listat în Patrimoniul Mondial UNESCO și Comoară Națională a guvernului japonez. *Goju-no-to* sau *Pagoda cu cinci etaje*, construită în anul 1407 la **Templul Senjō-kaku**. Căprioarele sunt obișnuite pe insulă,

ca păsările sau animalele de companie. Prindem refluxul și putem trece cu pasul pe sub uriașa *torii*, poarta din lemn.

Pagoda cu cinci etaje de la Itsukushima (Miyajima)

Zona *Mazda*, lângă **Hiroshima**, cu **Castelul Hiroshima-jō** („Castelul Crapului”), construit prin 1590 ca fortăreață vestică împotriva celor două clanuri potrivnice lui Tokugawa, sediul a nu mai puțin de paisprezece *daimyō* între anii 1591-1871, distrus de bombardamentul din 6 august 1945, reconstruit în 1958 ca muzeu de istorie a **Hiroshimei** de dinaintea marelui război, adăpostind o colecție de arme, lamele *katana*, minunate *kabuto* (casca de luptă), superbe armuri (*ō-yoroi*) și opere de artă. Stilul neoaș japonez, cu două-trei șanțuri de apă ce înconjoară edificiul cu cinci etaje, drumul de acces șerpuitor pentru îngreunarea pătrunderii eventualilor dușmani.

Castelul Hiroshima MIHAI POSADA

Ocean întors

Scriitori români la Hamilton

Vizita scriitorilor Nicolae Băciuț și Pr. Dr. Gheorghe Nicolae Șincan la Câmpul Românesc din Hamilton, Canada

Vizita de la Câmpul Românesc a domnilor Nicolae Băciuț și Pr. Dr. Gheorghe Nicolae Șincan, amândoi scriitori și ziariști proeminenți, fusese pregătită din vreme. Știam că domnul Băciuț pune la cale un supliment literar, care urma să includă și o parte din articolele pe care Vatra Veche le inițiasse pe tema exilului. Distinsul poet, părintele Dumitru Ichim, directorul cultural al acestui eveniment anual ce are loc la Hamilton, Canada, a fost încântat că astfel se consemnează istoria recentă a întâlnirilor literare de la Câmpul Românesc. Ai un sentiment de incluziune largă, marcat de participările unor condeie diverse, indiferent unde viețuiesc. N-aș vrea să listez un pomelnic al tuturor participanților, chiar dacă sunt toți merituosi, fie că locuiesc la Denver, sau Cleveland, sau în alte locuri din Statele Unite, fie că rezidă în Canada, sau la București, Cluj sau Târgu-Mureș. Mulți dintre ei sunt colaboratori ai revistei Observatorul din Toronto, alții scriu și participă la alte publicații românești. Ceea ce ne leagă, independent de locul de unde vine fiecare la acest eveniment literar, este, cred, dorința de comuniune în cuget și simțire. Dorința de întâlnire în limba și cultura română.

Acest lucru se observă din programul bogat al conferinței, dar și din mărturiile primite: "Călătoria noastră în inima dumneavoastră a fost un miracol. Încă nu ne-am revenit!". Unii scriitori anticipează colaborări "substanțiale" pe viitor și își propun să revină în anii ce vin.

Deși pregătită în avans, întâlnirea de anul acesta i-a surprins și pe musafiri și pe organizatori, prin intensitatea și varietatea activităților. S-au condus prezentări de carte, s-au organizat mese rotunde pe teme literare, filozofice, sociale și istorice, s-au făcut vizite la Cascada Niagara, St. Jakob, Kitchener etc., s-au creat legături de suflet.

Referindu-mă numai la cei doi scriitori din Târgu Mureș, domnii

Nicolae Băciuț și Pr. Dr. Dumitru Șincan, dumnealor fuseseră invitați să își lanseze cărțile pe pământ românesc la Toronto, la sediul Consulatului României. Volumele fuseseră prezentate și în cadrul dezbaterilor de la Hamilton. Foarte activi, dânsii au făcut parte și dintre moderatorii conferinței. În plus, domnul Nicolae Băciuț ne-a răsfațat cu niște recitări ce ne-au mers la inimă.

Cu ocazia Centenarului Mării Uniri și ai celor 10 ani de existență a revistei Vatra Veche, domnul Băciuț a oferit diplome de excelență câtorva scriitori, (părintelui Dumitru Ichim, dlui. Dumitru (Puiu) Popescu, dnei Veronica Pavel Lerner, precum și subsemnatei), pentru "contribuția adusă la devenirea revistei Vatra Veche și pentru aportul la "Creșterea limbii românești Ș-a Patriei cinstire"" – un gest apreciat, perceput ca o încurajare de cei prezenți.

O altă încurajare a constat din faptul că în vizita canadiană, dumnealor au adus valize pline de cărți, întregi rafturi de bibliotecă. Mărturisesc că încă nu am citit volumele primite, dar asta nu este din lipsă de timp sau de interes. Este, pur și simplu, pentru că le-am împrumutat cititorilor avizi, așa că acum ele fac turul comunității. Redau pe scurt, câteva impresii de lectură aflate, așa cum mi-au fost transmise: "extrem de interesant", "sensibil", "inspirat". Alții

Milena Munteanu, Nicolae Băciuț, Gheorghe Nicolae Șincan

au avut dificultăți să se hotărască la un epitet, dar le-a fost și mai greu să lase cărțile din mână; ele umplu inimile românilor din Toronto.

Repet, acestea nu sunt părerile mele directe. Pe ele le veți afla doar după ce mi se vor restitui cărțile, căci încă îmi aștept rândul la lectură.

Aflu că acum domnii Nicolae Băciuț și Pr. Dr. Gheorghe Nicolae Șincan fac un maraton cultural prin țară. Printre alte activități, dl. Băciuț pregătește următoarele numere ale revistei Vatra Veche, o conferință despre Coșbuc, la Vălenii de Munte, la Universitatea de Vară Nicolae Iorga, volume pentru proiectul "100 de cărți pentru Marea Unire", concursuri de poezie: "Credo" (poezie religioasă) și "Romulus Guga", vernisaje și lansări de carte, ba chiar și o publicație nouă, probabil săptămânală, "Cadran", în variantă electronică.

Înțeleg că are în plan să scoată suplimente literare destinate și altor comunități românești, cum ar fi cea din Spania...iar lista continuă.

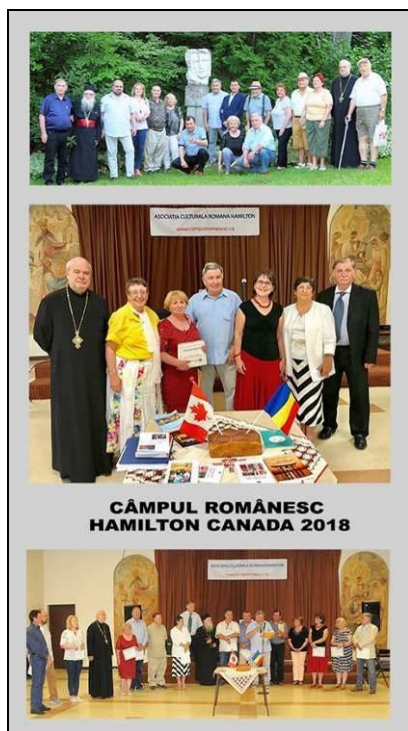
Îl auzisem pe dl. Băciuț spunând că Limba Română n-ar trebui celebrată doar o dată pe an, că ea ar trebui onorată în fiecare zi.

Totuși, dumnealor ne reprezintă, la sfârșitul lunii august, chiar de Ziua Limbii Române, la Roma, la piciorul Columnei lui Traian, acolo unde fusese demult badea Cârțan.

Acest pelerinaj la locurile născătoare de grai românesc, precum și la cele unde se vorbește acum românește, reprezintă încă o dovadă a dorinței de comuniune în cuget și simțire, a dorinței de a sta împreună.

August, 2018, Toronto, Canada

MILENA MUNTEANU

Starea prozei

Avioane la sol

Zbor, fără să știi ce e zborul. Aterizez pe o pistă cu multe avioane, fără a cunoaște vreunul. Nu avem timp să cunoaștem alte avioane, pentru că trebuie să plecăm mereu spre altă destinație. Visăm să fim mereu în altă parte, dar nu ne dăm seama unde ne aflăm. Când aterizăm undeva, nu ne bucurăm de aterizare, ci așteptăm să decolăm iar. Decolăm fără a ne împrieteni cu alte avioane. Prietenii dintre avioane se sfârșesc la fel: se distrug imediat ce avioanele pornesc în direcții diferite. Avioanele vin și pleacă, oamenii vin și pleacă, iar aeroportul rămâne, mai devreme sau mai târziu, singur. Singur, pentru că și închis pistele fără să-și dea seama. A împiedicat alte avioane să aterizeze. A pus atât de multe restricții, încât n-a mai putut fi folosit. Vreau să opresc toate zborurile azi. Vreau să cunosc avioanele. Vreau să știu cine sunt înainte ca ele să zboare spre alte aeroporturi. Vreau să-mi opresc zborul, ca să știu în ce direcție mă îndrept.

I-28

Avionul I-28 e visător. Visele lui îl fac să zboare haotic. Nimeni nu poate fi pe aceeași direcție cu el, pentru că el nu știe în ce direcție zboară. Nu știe dacă vrea să zboare, pentru că nu știe ce vrea. Vrea să aibă calea lui, fără a-și da seama că zboară în direcția greșită. Zborul său dezordonat, pe verticală și pe orizontală, derutează celelalte avioane. De asta încep să îl țină la distanță, pentru că nu-i deslușesc direcția. Am crezut că pot să înțeleg unde zboară, dar azi nu mai știu unde e.

M-32

M-32 e avionul care a cunoscut altfel aeroportul. Datorită lui, avioanele au putut vedea aeroportul de la sol. Din zbor arăta altfel. M-32 a avut curajul să se apropie și să-l testeze. Apoi a plecat să descopere și alte aeroporturi. Nu și-a găsit niciodată un loc al lui, pentru că s-a dus vestea că zborurile lui sunt turbulente. Înfrunta norii și asta-l făcea violent. Sfida vremea, ca să ajungă la destinație. Căuta o cale inteligentă de comunicare a coborârii. I-am oferit calea mea de rulare.

S-78

Când zbori cu S-78, te simți iubit. Simți că avioanele au suflet, pentru că sufletul tău simte că zboară. Când

decolează, S-78 lasă o pistă tristă. Dar se întoarce mereu să o înveselească în grabă. Se întoarce ca un copil la mama lui, după ce s-a plictisit de joacă. Zborul înseamnă un joc cu realitatea. Nu vrea să-și piardă jucăriile, dar e un avion de jucărie într-un cer de foc.

N-71

Avioanele construite firav se rănesc la aterizare. N-71 s-a rănit de multe ori. Nu a avut parte de o pistă "moale". M-am întrebat uneori dacă se va mai întoarce. Nu i-am înțeles direcțiile. N-am știut unde vrea să se ducă. Un cunoscut străin. Un zbor străin, într-o lume necunoscută. Mi-aș dori să înțeleg de ce ajungem să nu cunoaștem avioanele, deși sunt lângă noi. Le cunoaștem bine, dar de la distanță.

I-12

Zboară cu mine în zborul lui. Ascunde sub aripi bucuria zborului pe care călătorii nu o pot vedea. Îmbrățișează nori și se înalță în vântul rațiunii. Apoi coboară, ca să respire aer cald cu bucurie. Se luptă cu furtunile care îi împiedică aterizarea. Aterizează pe ploaie, pe vânt, pe grindină, pentru că știe că la sol e în siguranță. I-12 știe că solul lansează "piedici", ca să îl testeze. Apoi îi oferă mai multe piste și îi dă voie să aleagă. Interpretează căile de acces și ajunge-n labirint, chiar dacă nu pătrunde cu adevărat. Aeroportul e un labirint și nimeni nu-i știe firul. I-12 aterizează mereu cu gândul să-l dezlege. Avion din aluminiu curajos.

E-1

Scriu despre un zbor pe care nu l-am zburat împreună. Despre un avion cu care m-am intersectat în timp ce mă credeam singură în zbor. Și aripile s-au atins și-am avut aceeași traiectorie.

Nicolae Suciu, Pădure

Direcție lină către o destinație a sufletului... până aripile s-au îngreunat și n-au mai putut să zboare împreună. Atârnau prea greu în aer. Aerul le-a dezbinat fără resentimente, dar le unește mereu. Zburăm în sensuri opuse, dar ne intersectăm. Ne unește viitorul incert. Ne unește teama unui zbor spre singurătate. Inimi de avioane îngreunate de zbor.

M-10

M-10 zboară prin munți. Zboară prin suflete. Când e în aer, zâmbește și-l aștepti zâmbind

Dar nu-l lași să aterizeze unde trebuie. Îl neglijezi, dar nu știi de ce. Și totuși, e tipul de avion cu care nu ți-ar fi niciodată frică să zbori. Când știi că ești în siguranță, nu te urci. Nu urci, pentru că nu ești pregătit să fii în siguranță. Nu ești sigur că vrei sigur. Rămâi în aeroport și îl admiri cum zboară. Nu vezi ce e deasupra-i, pentru că nu vezi ce-i dedesubt.

A-14

N-am crezut că pot să știu din ce piese e construit un avion. Le știu, dar nu le înțeleg, pentru că nu vreau să le înțeleg. Știu că, dacă le înțeleg, o să mă înțeleg pe mine. Când ți-e frică să te știi, ți-e frică de tine. Ți-e frică, pentru că puițele tale ar putea fi puse greșit. Ți-e frică să nu ai aripile strâmbe. Pe A-14 l-am convins să zboare așa, ca să mă conving să zbor. Mi-am dat seama că, dacă îl pot convinge pe el, mă pot convinge pe mine. Amândoi zburăm în direcțiile noastre, dar ne convingem că sunt aceleași direcții. Traiectorii de aspirații se intersectează în visul zborului mai sus.

Nu conștientizăm ce înseamnă să oprim egoist avioanele în zbor. Nu putem schimba direcții. Nu putem aduce nori. Nu putem, dar o facem, din dorința nejustificată de a ști. Nejustificată, pentru că suntem un aeroport. Ceea ce e deschis mereu, nu se poate închide. Cine trăiește singur, se obișnuiește așa. Când ne obișnuim cu zborul, vrem să zburăm mereu. Vrem să zburăm chiar dacă ne întâlnim alte avioane. Și când le întâlnim, evităm să le salutăm. Ne ascundem după nori. Azi am aterizat lângă avioane. Am stat lângă avioane. Am vorbit cu avioanele de pe propriul meu aeroport. De mâine, o să vorbesc singură, lângă un aeroport singur. Fiecare avion rămâne singur și va lăsa în urmă un aeroport singur.

ALEXANDRA IANCU

Rugi și canoane

Oare-i luna-n copaci, sau copacii-s în lună?
Parcă-s stele pe gard, s-a turtit universul,
Iar cuvintele zac. Se mumifică versul.
Compresoare strivesc rânduiala străbună.

Și-a întors ochii triști, îndărăt,
Creatorul,
Îngerii tot mai des bat din aripi... de ducă,
Să-l păzească pe om de păcat, nu apucă
Și stau gata să-și ia către pronie zborul.

Cad mereu pe pământ aștrii fără orbite,
Soarele s-a-ncurcat în cuptorul cu zgură,
Norii gri, aiuriți, plouă peste măsură;
Pare-se, toți urmăm traiectorii greșite.

Tot cu ochii la cer, dar cu inima-n hăuri,
Rugăciuni înălțăm în zadar. Ele pică.
Lunecând cu un pas care nu mai ridică,
Noi lăsăm pe pământ numai jale și găuri.

Luna latră la câini, câinii latră la lună,
Ziua care trecut ne posedă prezentul,
Căci pe noi ne-a purtat într-o baltă, torentul
Ce mâna spre oceanul cel plin de minciună.

Și ni-i cerul pământ, iar pământul ni-i cerul
Iarba ni s-a topit în noroaiile firii,
S-au uscat înainte de vremi,
trandafirii,
Viscolește prin suflet și băntuie gerul.

L-am pierdut pe Iisus rătăciți prin icoane,
Îngerii îi vom pierde, căci triști lăcrimează,
Dumnezeu mai privește la noi, dar oftează.
Omenirea se stinge-ntre rugi și canoane.

Un alt paradis

...atât de muncită, că oasele-mi par
Grăunțe zdrobite-ntr-un ciob de pahar,
Iar ochii - pârâuri de sare și mâl,

De parcă privește prin ei Cernobâl.

Vertebrele-s prinse-ntr-un unghi de seism,
Pe stânga, pe dreapta, prea mult magnetism!
Mă trage pământul de umeri în jos,
Iar cerul e spart și se scurge grunjos.

Mai nou se revoltă și pielea de tot,
Se plimb-o urzică pe ea, nu mai pot!
Mă strânge coconul în care trăiesc
Ieșită din plasma pe care plutesc.

Bat cuie, tai lemne, tai iarbă și cânt,
Mai trag bucată de nor spre pământ
Și-l sap, îl întorc sau extrag din el flori,
Cu prețul durerii și-un val de flori.

Eu fluier la păsări, iar luna, la câini
Și-mi par inversate sărmanele mâini,
Iar ziua de azi se revoltă pe ieri,
Prin ziua de mâine creând devieri.

Mai trag două brazde, mai simt un cuțit
Prin șold cum se-ntoarce, avid, răsucit
Și tai până-n ceruri la iarba din vis,
Croindu-mi cărare spre-un cer interzis.

Voracii

Chimirul de la brâu și trișca
Din care-n tihnă fluiera
Străbunul, încrustând cu brișca,
Ne spun ce fericit era...

Bunicii mei n-aveau nici baie,
Nici vreun lighean, măcar, n-aveau,
Își spălau trupul în copaie,
Dar tot mai fericiți erau.

Mașini de lux, n-avea tătuca,
Ci doar căruță cu doi cai,
Dar își plimba în ea fătucă
De parcă se plimba prin rai.

Copil fiind, prin iarba deasă,
Mă furișam, de-aveam nevoi;
Deși n-aveam wc în casă,
Eram mai fericit ca voi.

Chiar de nu-mi curge apa-n țeavă,
Nici gaz nu am pentru gătit,
Gătesc pe vreascuri sau pe pleavă,
Dar... cu puțin... sunt fericit!

Acum avem, avem de toate,
Avem prea mult, prea abundent.
Tânjim la tot ce nu se poate;

Voraci fără de precedent!

Este și lux... și se mai face!
Noi alergăm la infinit
După averi... dar n-avem pace
În sufletul părgănit.

Ni-i viața plină de bucate,
De chimicale strânse-n trup,
De laptopuri sofisticate
Și virtualități în grup,

De amăgiri strălucitoare
Ce inima ne-o otrăvesc,
De toalete și budoare
Și indivizi ce trândăvesc,

De chipuri hâde, întristate,
Și limbi care-au muțit demult,
De zile negre-nrâncenate
Într-al progresului tumult,

De neubire și de ură,
De lăcomii fără de fund,
De internetul ce ne fură
Dreptul la viață, și-l ascund

Într-o profundă izolare
De tot ce-am fost, de ce suntem,
Într-o șireată dispersare
Bine gândită de sistem.

Ne-a luat confortul rațiunea
Și sentimentele ne-a luat;
Se prăpădește națiunea,
Se naște omul diluat

Și programat să se tâmpească
Tot mai profund... tot mai profund...
Căteii... ca să-l urmărească,
I-ar pune camere și-n fund!

Și cipuri peste tot i-ar pune,
În cifre îl vor converti;
Nepricepută națiune,
Cum te-au putut ademini?!

Și-atunci mă-ntreb a mia oară:
Când sunt românii fericiți?
Atunci când au wc afară,
Sau la etaj și-s urmăriți,

Furați, trădați și de vânzare
Pe câte-un euro-n obor?
Posedă lucruri fiecare,
Dar nu posedă drept de zbor...

Când ni se cere libertatea
În schimbul umplerii de burți,
Ce a ajuns societatea
Cu indivizi la minte scurți?

Ne-au așezat pe-o falsă pistă
La start... fugim ca niște câini!
Nici creiere nu mai există.
Ne cumpără pe două pâini!

EMILIA AMARIEI

Visul lui Holderlin

Nu se întrupa decât în brațele visului,
suspînul de aer vibra
făcând extazul să se răsfețe
în fericirea necunoscută pe tărâmul
din care era răpit de iluzia tiranică a
dorinței.
Explozii de artificii amplificau
minunea,
lavă blândă îi ținea trupul captiv în
miez de vulcan,
nu pășea, nu zbură
era într-un legănat de iarbă,
brațele din vis înfloreau învelindu-l
cu aer amețitor,
nu era în timp, nu era în cuvânt, era în
cântec,
respira frumusețea nevăzută
rătăcind pe alte dimensiuni ale
închipuirii.
Era zeu, ca în visul său, alceva nu
dorea
însă visul, ca orice vis, s-a destrămat
brusc
și l- a lăsat-o într-o realitate
ce devenise între timp mai urâtă.

Fantoma liliacului alb

Ispită răsărită în noapte,
albă se înalță peste umărul tău
fantoma liliacului alb
dincolo de gardul ce desparte
închipuiri.
Rupi ramuri înflorite
împarți tulpinile în buchete. Două.
Unul pentru vis,
altul pentru mireasa din ninsori. Visul
tresare.
Din scâncetul lui, lava trădării
aruncă buchetul
înainte să se destrame de tot bocetul
care se îngână, ecou strivit între două
lumi:
Liliacul rupt se ofilește până
diminează!
strigi,

întunericul din cameră nu aude, nu
vede.

Ochi de apă, ochi de aer

Deschis din țipăt, ochiul de aer
învață frica din aproape în aproape
odată cu mersul prin cicatrici
suprapuse.
Inelele respirației țes sorbul de aer
spre adâncul înaltului
cum țese timpul inele în trunchiul
copacului.
Frica ultimă stă ascunsă
după cortina unui mâine invizibil.
Sorbul pământului e doar legenda
singurătății,
sorbul apei, doar capcană vie.
Zâna bradului nu călătorește
cu barca lui Caron.
Pericol nevăzut, respirația
țese neconținut gogoașa
peste prezentul ce se visează fluture
până când pleopa se închide.
În vârtejul nemărginit de aer,
Timpul petrece fără cuvinte.

Mâine

Se plimbă ca o lebadă rătăcită,
privirea.
Pe lacul imaginar, doar ceață.
Lin se prelinge spre culise,
balul mascat al vorbelor.
În urmă, poteci de petale ofilite,
urme ale pașilor de ieri.
Fardul arămiu al soarelui clipind în
stingere
amăgește uneori răsăritul
privind înapoi pe sub nori.
Mâine o să fie o zi frumoasă!
Mâine...

STEFANIA OPROESCU

Kovacs Bertalan, Linia de
demarcație

Singurătate -2

Se apropia cu noaptea în frunte,
încet, pe nesimțite...
ca un șarpe de gheață,
de ceață...
cu suflarea de felină flămândă,
împietrită în tăcere, la pândă!

Se apropia cu noaptea în frunte...
și era apă...
și era munte...

Am văzut-o în oglinda din casă...

Era frumoasă,
ca o mireasă!

Singurătate -3

Tocmai acum,
Tocmai acum, când mă simțeam mai
puternic,
mi-ai răcit sângele în artere,
cu grația călăului de profesie!...

Tocmai acum,
Tocmai acum, când reușisem
performanța
De a simți mai multe minute în șir
o fericire fără motivație,
prin această ploaie,
prin acest viscol de frunze,
prin clopotul înserării, mut și
superb...

Tocmai acum,
tocmai acum ai venit
și mi-ai împrôșcat pieptul
cu o floare de schije!

Dar nici nu mai conta!...

Mă trezisem lângă glasul tău
prelingându-se împăcat și leneș în
mine...
Nici nu mai conta ce spuneai,
conta doar strălucirea împlinită a
privirii
săgetându-mi dimineța de apă,
șenilele cărnii tale strivindu-mă
și îmbrățișarea ta dureroasă!...
Nici nu mai conta în ce zi ne aflăm
și tot ce viețuia dincolo de geam,
conta doar aerul dimprejurul nostru,
rotund ca o sferă...
și nu ne gândeam niciunul din noi
la tristețea ce avea să urmeze,
ca un amurg implacabil,
când fericirea durează mereu
atât de puțin!...

CORIN CULCEA

Nu trageți în porumbiță

Pretul succesului

Ce bucurie! Azi am aflat că sunt Alesul! În drumul spre Cetate, o porumbiță s-a găinațat pe basca mea. Am rămas o vreme pe loc pentru a-mi reveni. Mi-am ridicat ochii spre cer. N-am apucat să-mi duc mulțumirea la capăt că telefonul mobil a început să cânte.

-Domnul Ionescu?

-Daaa!

-Un moment, domnul ministru ... vrea să vă transmită ceva!

M-a apucat tremuriciul.

-Aloo, Costele, ești ocupat?

-Bună ziua domnule ministru, tocmai mă gândeam la dumneavoastră! (Mă întrebam de unde are numărul meu de telefon?! N-am apucat să-mi duc gândul mai departe...)

-Te rog, îmi faci o vizită în dimineața asta?

-Imediat, să trăiți!

Nu-mi venea să cred! Nu trecuse sfertul de oră de când se petrecuse minunea și ditamai ministrul îmi vorbea pe numele mic!

“Să iau taxiul să nu m-aștepte prea mult” ... Mă răzgândesc, în aglomerația spre inima Bucureștiului mai repede se ajunge cu metroul. Mental am trecut în revistă problemele pe care să i le pun. “Doar n-o să ratez asemenea ocazie! Probabil vrea ceva de la mine! O să joc tare, la schimb!”

-Ia loc, mă îmbie când am ajuns, un ceai, o cafea, o bomboană de ciocolată, ce dorești?

-Aș vrea să vă prezint mai întâi trei probleme, domnule ministru, cât timp îmi acordați?

-Șapte minute!

-Vi le spun în cinci!

-Te ascult.

-Unu ... !

-Simplu, foarte simplu, se rezolvă!

-Doi ... !

-S-a aranjat, de ce nu m-ai anunțat până azi?

-Trei ... !

-Ha. ha, ha! Se va ocupa șefa mea de cabinet. Să nu mai pierdem timpul, uită-te pe hârtia asta și spune-mi ce crezi. Citesc informațiile de acolo și tresar.

-Trebuie să aprofundez problema!

-Bine, când ai un răspuns, sună-mă!

Să nu vă inchipuiți că îi cerusem cine știe ce! Îl rugasem să dea dispoziție să-mi elibereze mai repede adeverința buclucașă cum că am urmat facultatea între anii ... , iar la punctul trei îi cerusem să fie de acord, dacă tot mă pensionezez, să țin eu cursul de istoria muzicii deși am diplomă de inginer!

Cum rezultatul fusese de-a dreptul excepțional, am plecat de-acolo fluierând. Cea ce nu obținusem în ani de zile, rezolvasem acum în mai puțin de zece minute ... că porumbița ... "mânca-uaș" de porumbiță c-are ceva scump în gușiță și-i dă drumul pe târtiță!

Am conștientizat cât de important e găinațul Ei și-am cumpărat un lac incolor, dintre acelea foarte bune. Am vopsit norocul de trei ori, mi-am fotografiat basca, apoi am mers la notariat și am autentificat documentul care atesta apartenența mea la o nouă realitate.

Toată seara și o parte din noapte am visat porumbița. Am adormit cu gândul la Ea, nu înainte de a scoate un dosar de la naftalină. Mă înscrișesem cu ani în urmă la un concurs pentru obținerea unei burse la Paris ... , o prestigioasă instituție din România oferise un loc pentru secțiunea muzicală sub semnul celui mai mare compozitor român!

Foarte repede am înțeles că bursa cu pricina era oferită doar aceluia cu găinaț pe bască. Și-atunci n-aveam! Acuma am! Și documentul care atestă apartenența mea. Altfel se va pune problema de azi înainte!

Să nu o lungesc, am depus iar dosarul, dar, într-o discuție cu un tânăr, care, ca și mine se înscrișese la concurs, am aflat că ... dacă n-ai

Cristina Petria, Orașul de altădată

găinaț pe bască nici nu se uită prin dosar, iar dacă ai, trebuie să aștepti la coadă, că și între găinați e concurență!

“De exemplu, spunea el, în toamnă, dintre zecile de dosare, juriul a ales o tânără speranță de numai 60 de ani, iar acum se aude că vor alege pe unul până în 30 de ani, dar acela are toată basca acoperită de Porumbiță!”

-Nu contează tinere! Să-ți spun “țeva”! Când ești copil imiți oamenii mari.. Mai târziu, dacă ai zile, îmbătrânești și devii din nou copil. În stadiul ăsta sunt eu, am intrat în a doua copilărie. Știi ce fac? Imit un prieten cu un cap mai scund ca mine, chiar pitic, dar milionar în Euro, pe bune!

Îmi sug burta, deși nu-i prea mare, scot pieptul înainte, bărbia în vânt, iar privirea ușor în sus, peste orizontală! Am un succes! Până și doamnele de 25 de ani mă privesc pe sub coada ochiului ! Toată forța îmi vine de la Porumbiță . Deși cam târziu, am devenit și eu o tânără speranță! Dacă nu primesc bursa la Paris, nu-i bai, îmi găsesc ei un locșor bun, moderator la TV, analist politic, acționar principal la o firmă cu beneficiu, poate chiar la o bancă, patron la un ziar! Am intrat în rândul lumii bune, a celor cu găinaț pe bască, asta e cel mai important!

Nota bene

M-am bucurat prea curând! Cei mai buni specialiști din România au analizat găinațul Porumbiței de pe basca mea și au descoperit, pentru prima dată în lume, că acesta conține virusul gripei...hulubane, motiv pentru care s-a pornit marea vânatoare! Ce-aveți fraților cu norocul meu?

**NICOLAE AURELIAN
DIACONESCU**

Festivalul de la Val David

UN FESTIVAL ÎN TOAMNĂ CANADIANĂ. AL XVIII-LEA FESTIVAL INTERNAȚIONAL AL ARTIȘTILOR ȘI SCRITORILOR, VAL DAVID, 29-30 SEPTEMBRIE 2018

O frumoasă toamnă se lasă spre noi. Cer senin, soare, munți acoperiți în hlamida roșie de arțar și în verdele matur de brad la Val David. Ne cheamă toamna, ne cheamă o invitație ca un sunet plin de promisiuni, așteptări și a întâlnirii cu un nou val de suflet, talent inedit, Al XVIII-lea Festival Internațional al Artiștilor și Scriitorilor, Festival bianual, în Val David, în frumoasa regiune-provincie canadiană - Laurentides. Subtitlul Festivalului a fost ales ca fiind cel mai potrivit „Cositul liric al luncilor sălbatice”

Venim grăbit la acest sunet de clopoțel, precum invitația florilor, clopoțelii de toamnă ai pădurilor. Venim din Chile, Tito Alvarado, poet. Din Venezuela (Canada) Annabelle Agullar, poetă; Diego O'Brien, poet. Din România (Canada) Flavia Cosma, scriitoare, poetă; Felicia Mihali, scriitoare; Melania Rusu Caragioiu, scriitoare, poetă; Adrian Erbiceanu, scriitor. poet. Din Canada: Louise Carson, St. Lazare; Anna-Louise Fontaine, poetă și artistă, Laurentides; Nancy N. Lange, poetă, Laval; Nicole Davidson, poetă, Val David; Marie-Anne Soleil, poetă, autoare, compozitoare, Laurentides; Ivan-Denis Dupuis, poet, autor-compozitor, Sainte Adèle; Chantal Morin, artistă, S-te Anne des Lacs; Lorne Auber, armonizator sonor, yoga, Val David. Din Italia (Canada), Maria Caltablano, poetă, Montréal; Chloé Dassylva, poetă, Laval. Din Franța (Canada), Janine Pioger, scriitoare, poetă; David Brème, poet, Montréal. Din Anglia, (Canada), John Malette, scriitor, Laurentides. Din Argentina, Luis Raul Calvo, poet, autor-compozitor, interpret; Monica Rizzi, artistă vizuală; Laura Saita, pictoriță, arte vizuale; Irene Acarini, artistă, psihanalistă. Venim mulți, de peste tot, de pe unde s-a extins și auzit sunetul acesta de clopoțel.

Suntem primiți în maiestuoasa Rezidență a artiștilor și scriitorilor,

proprietatea Doamnei Flavia Cosma. Urișa vilă este străjuită de brazi seculari, purtători de vise, cu ghemotoace de vâsc norocos atârnat pe ramuri. Brazilii creșcuți de jur împrejur acoperă cu dărnice spațiul de pădure a trei dintre cele patru laturi, lăsând loc doar câte unui arțar luminos pârguit în galben de toamnă, sau în roșul aprins. Suntem în zona unde căprioarele gustă mugurii de liliac, cele câteva boabe de strugure necopt și unde puma locurilor fură bocceaua cu resturi alimentare de pe bidonul prea plin. Cerbul este mai sobru și mai iernatic, deci nu ni s-a arătat, dar căprioara însoțită de doi pui îmbrăcați în blăniță cafenie cu pete albe, semn de abia născuți, a venit sub aparatul de fotografiat, spre a mai găsi câțiva muguri din plantele cultivate. Au urmat fotografiile, peste fotografiile. Am prins apoi dragălașenia veverițelor negre, urcându-se fulgerător și jucăuș pe balcoane și terasă și de acolo pe mesele unde, ele sperau că, noi, în pripă, om fi uitat măcar câteva firimituri, când am rânduie totul.

În lăuntru salonului de recepție-conferințe - expoziții, se auzea rumoarea cuvintelor de bun sos, mici vorbe de duh, nimeni nevoind să divulge anticipat, ceva din subiectul expunerii sale. Mai puțin discrete, prin miniexpozițiile afișate, exponatele grăiau sugestiv pentru curiozitatea noastră, iar artistele își prezentau bucuroși arta personală. Tablouri și schițe vizuale referitoare la modă, decorațiuni interioare, colorit sau ilustrare pentru material tipărit. Nu a lipsit nici sugestia pentru vestimentația feminină în vogă. Decorațiunea tablourilor era scoasă în valoare și prin ramele aferente, grăitoare. Erau expuse și tablouri cu teme absconse, dar mult grăitoare dacă te aplecai asupra lor cu suflet, deschidere artistică și mai ales cu intuiție... Totul era învăluit în frumosul grăitor, de la scara mică a cărții postale, a pliantului, până la tabloul déjà înrămat.

Un vacarm juvenil umplea încăperea. Se continua cu impresii, apropieri de idei spre a se cunoaște, spre a se aminti despre alte festivaluri, petrecute aci, participanții pormițând că vor veni, sigur!, și la festivalul viitor și își făceau promisiuni, că își vor scrie - iar sigur - după întoarcerea acasă.

Dar, „sună”... De data aceasta un clopoțel adevărat și mult sonor. Amfitrioana noastră, Directoarea Festivalului, Doamna Flavia Cosma, organizatoarea acestei activități cu massă de artiști și scriitori, ne invită să luăm loc spre începerea lucrărilor. Ne așezăm curioși, fiindcă Domnia sa ridică de lângă masa-catedră, sacul cu surprize; sunt diplome de participare, diplome de excelență, atestări și programul amănunțit al Festivalului. Ni se împart aceste mult apreciate de noi, daruri, și începe desfășurarea. De fiecare dată la derularea acestui program, este ceva nou, oameni noi, idei noi, organizare cu surprize. Dar și fiecare participant s-a întrecut pe sine. Au fost expuneri pe teme de ficțiune, lansări de cărți, poezie, proză, reportaje, sfaturi medicale îmbrăcate în poezie și o ședință de armonizare sonoră pentru liniștirea zbuciumului nostru. Trebuie să adaug, în câteva vorbe, desfășurarea acestei ședințe de subtilă Yogs. Fenomenul de calmare a emoțiilor și de destindere al participanților se găsea în intuiția și practica maestrului yoghin, Lorne Auber, care prin mijloace simple și la îndemâna oricui, dar folosite științific, psihologic și cu iscusință, au dat imediat rezultate. Totul era proiectat prin sunete deosebit de fine și melodioase. Elementele folosite au fost sunetele produse de apă, de bare de lemn și metal, de corzi de vioară, de lovituri pe lemn, apoi un cântec fin, pierdut și prelung, imitând cântecului păsărelelor, și ca adaus, atingerea palmelor cu balsam de plante mirositoare, un balsam liniștitor și plăcut.

În program am avut și momentele muzicale, intermezzo, ale artiștilor autori-compozitori. S-au luat și s-au dat, interviuri, S-au jucat mici →

MELANIA RUSU CARAGIOIU

scenete pe versuri de poezie, s-a prezentat poezie umoristică și satirică, s-a făcut schimb de cărți.

Între noi, ca participantă a fost și Doamna Primar al Orașului Val David, Nicole Davidson, poetă. A mai sosit și un „curier” al Centenarului Mării Uniri a României, Domnul Adrian Erbiceanu, care a adus și a prezentat „Medalia Unirii”, acordată Doamnei Flavia Cosma, precum și Diploma de participare, la acest Centenar, pentru creația dânzei. Moment de mare emoție, prin care am trecut și eu la primirea acestei medalii tot într-un moment festiv la Festivitatea Centenarului.

După două zile de lucrări, întregul colectiv participant ne-am deplasat la Centrul Cultural al Orașului Val David, unde participanții Festivalului au mai găsit în mapa lor bogată în „materiale, altele necitite încă, pentru publicul care ne aștepta. Și acolo totul s-a desfășurat în entuziasm, bună dispoziție, momente muzicale și vinul de onoare. Am vizionat cele două expoziții afișate în incinta acestui centru, un video, și un fotomontaj, pledând pentru ocrotirea terrei de influența nefastă a articolelor, ambalajelor, din material plastic-deșeurile. Ingenios și sugestiv, în partea inferioară a ferestrelor se găseau deja primele ambalaje aduse de public, spre a arăta adeziunea Centrului la acest nou curent de protecție a mediului. Este știut că un deșeu plastic îngropat în pământ rezistă douămii de ani fără a se descompune.

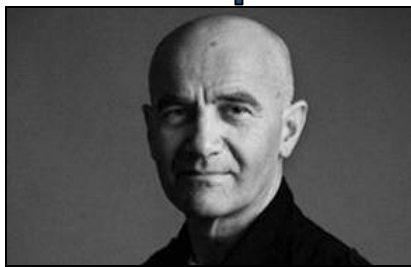
Nu pot încheia această relatare fără a aminti minunatul banchet care a avut loc și tratația la un supeu festiv demn de Luculus, stropit cu vin și cu sirop medicinal, revigorant făcut din fructe de pădure de către una dintre participante.

Nu ne rămâne decât să mulțumim Dragei noastre Directoare Flavia Cosma și nouă tuturor, reciproc, participanților pentru amintita manifestare culturală deosebită, așa cum deosebite au fost și celelalte întruniri sub egida Festivalului bianual al Artiștilor și Scriitorilor de la Val David, oAArganizat și condus de poeta scriitoare, Doamna Flavia Cosma.

St, Constant, 3 octombrie 2018

Literatură și film

Un demers politic

Radu Jude se identifică în noul său film cu personajul principal (regizoarea Mariana Marin), care realizează un demers politic, printr-o reconstituire istorică, într-un spectacol de stradă. Filmul *Îmi este indiferent dacă în istorie vom intra ca barbari* (2018) dorește să provoace, să informeze, să tulbure conștiințe. Jude nu vrea să escamoteze nimic din ceea ce înseamnă masacrarea populației evreiești din Odesa de către trupele române. Joacă în film Ioana Iacob, Alexandru Dabija, Alex Bogdan, Șerban Pavlu și foarte multă figurație, împărțită în români, ruși, germani.

Ambițiile sunt mari, filmul e lung, inegal, folosind imagini de arhivă, citate din cărți, referiri la o posibilă bibliografie. Totul pentru a convinge, însă, la un moment dat, proiectul devine obositor. E o istorie...prea explicată, iar discuția regizoarei cu Movilă (reprezentantul primăriei ce vrea să cenzureze demersul) durează enorm de mult și seamănă cu o emisiune Tv. Există și secvențe reușite, iar reconstituirea finală e atât de explicită, de simplistă, încât îți dă fiori...pedagogici.

Cu siguranță, prefer documentarul lui Jude - *Țara moartă* - , un fel de „cine uită trecutul riscă să-l reînvierească”. E vorba de Holocaustul românesc ; filmul e realizat după fotografiile lui Costică Acsinte, iar comentariul (rostit de însuși Jude) e luat din jurnalul doctorului evreu Emil Dorian. Pozele sunt însoțite de coruri militare, patriotice, care, în acel context al ororilor inimaginabile din „zilele pătate cu sânge”, par ironice. Trei planuri: imaginile, muzica și vocea care comentează. Rinocerizarea acestor ani e rapidă. Fotografiile ne arată atrocități, așadar contrastul dintre fapte și imagini creează ceva straniu, frisonant. Trebuie să ne asumăm acele crime, nu? Dacă fotografiile sunt și par datate, comentariul are un fior actual, contemporan.

ALEXANDRU JURCAN

ISTORIE ȘI PICTURĂ – CA UNITATE DE MĂSURĂ

O galerie a personalităților care-și leagă numele de înfăptuirea Mării Uniri, într-un orizont al artei plastice, este cât se poate de binevenită.

Un astfel de exercițiu și-a asumat Maria Mera, într-un proiect gestionat de un artist al multor inițiative laudabile, Ilarie Gh. Opreș, într-o calitate care excede vreunor atribuții instituționale, cât vine dintr-o chemare lăuntrică ce vine dintr-un entuziasm al respectului față de istoria neamului, față de cultura națională.

De această dată, au fost puse în ecuație datele biografice ale unor personalități exemplare ale istoriei naționale, de la regele Ferdinand I și regina Maria la Ion I.C. Brătianu și Alexandru Vaida Voievod, de la Iuliu Maniu, la primul patriarh al României, Elie Miron Cristea. Acestora li se adaugă câteva dintre personalitățile mureșene, contributory de marcă la scrierea istoriei naționale, între care Vasile Duma, Augustin Chețan, Ariton M. Popa, Emil Dandea, Eugen Nicoară, Vasile Netea etc., personalități mai mult sau mai puțin cunoscute publicului larg, dar aduse din nou în orizontul de întâlnire într-un moment omagial, aniversar.

Portretele, realizate în manieră realistă, reproduc imagini canonice, de notorietate ale celor avuți în vedere de Maria Mera. Împreună cu datele biografice, portretele câștigă în consistență, constituindu-se nu doar într-un gest de memento, ci și într-unul de recunoștință, în toate semnificațiile lui, în an Centenar.

Miza e mare, răspunderea pe măsură. Judecata e a noastră, a fiecăruia în parte, dar și a istoriei, a timpului.

Între manifestările dedicate Centenarului mării Uniri însă, acesta rămâne ca un document, care vorbește nu doar despre cei evocați, ci și despre noi, cei de acum, și despre felul în care am știut să ne raportăm la istorie, să fim în istorie.

Lucrarea de față mai are un merit. Ea adună într-un documentar fotografic și alte mărturii despre felul în care Asociația Artiștilor Plastici Mureș a fost creator și făptuitor de evenimente culturale, înscrise într-un calendar al unui an care încearcă să se ridice cât mai mult la înălțimea unei clipe astrale: 1 decembrie 1918.

NICOLAE BĂCIUȚ

Teatru

Striptease la Bazin

(Comedie horror sau oroarea de comedie)
(VIII)

Scena 8

(Aceeși)

[*Cu opinteli, cei doi se îndeamnă cu greu la drum și urcă din nou pe banda rulantă unde lăsaseră roaba cu „onstromete”. Babu trage de o manetă și banda pornește acționată mecanic, urmând ca Grupul mut de colindători, ce se află deja în spatele ecranului retroiluminat, să închipuie siluete de copaci contorsionați. Mergând ceva vreme...]*

Baba – Numai că teroarea s-a lăsat cu adevărat abia după ce i-am făcut eu pomană de șapte ani, așa cu de la mine putere. Că tare mai îmi era milă! Ei,... era și el acolo tot un suflet de om și încă unul încercat cu moarte năprasnică, rămas fără loc de veci și fără slujbă de îngropăciune. I

ar ruda aia a transmis că nu are rost să-i faci slujbă nici măcar de formă și că, oricum, pe la ei nu se mai țin obiceiuri de ăstea... de nici nu știu cum le-a zis...

Babu – Iar a doua zi, iarăși localitatea noastră plină de agenți în civil, de erau ei mai mulți decât noi...

Baba – Și apoi să te ții: iar interogatorii, iar declarații... Dar, știi cum: la sânge! Te puneau să spui și laptele pe care l-ai supt! Numai că, vrând-nevrând, a trebuit să dezvăluie și ei de ce veniseră. Cel care făcuse pe profesorul de franceză și căruia toți i se adresau respectuos cu „Tov-lent-colonel” ne-a susurat că umblând lelea printr-o peșteră aflată la peste 400 de kilometri de aici, niște „peștologi”...

Babu – Nu „peștologi”, măi, că era vorba de „speologi”!

Baba – Bine, că ești tu deștept! Important e că ăia găsiseră într-un fund de galerie un „schilete” omenesc sub unul de „zmeu” sfâșiat...

Babu – Nu „schilete”, ci „schelet”,... iar, nu „zmeu”, ci „deltaplan”! Să ne înțelegem!

Baba – Fie și cum zici tu! Tot aia e! Și după tot felul de analize de gene – bine că nu și de sprâncene! – au ajuns la concluzia că rămășițele erau ale lui Muie al nostru... că acum era ca și al nostru.

Babu – Îți dai seama ce spaimă a dat peste șefi?! Și pentru că nu aveau un

răspuns materialist-dialectic și nici o explicație științifică la realitate, s-a hotărât că orice problemă la care ei nu au rezolvări nu există. Iară de aici, năvala a fost din nou peste noi...

Baba – Ca să declarăm și mai amănunțit ce-am discutat cu el, ce ideal de viață avea el, ce convingeri politice avea, dacă a încercat să facă propagandă capitalistă, dacă nu dorea să spioneze baza de lansare a rachetelor, dacă nu cumva intenționa să se sinucidă, și, mai ales, cum de a dispărut... fapte despre care apoi nu mai avem voie nici să pomenim între noi!

Babu – Ba, stai, că apoi s-au mai interesat pe la colțuri ce spune tradiția că sunt Vâlvele” și dacă ele au un comportament dușmănos la adresa țărânimii și a clasei muncitoare care construiesc lumea nouă la sate și orașe... Și multe alte asemenea bazaconii...

Babu – Iar când s-au lămurit că nu au ce să afle de la niște țărani ignorați ca noi, și-au luat catrafusele și ne-au lăsat în pace, dacă pace se poate numi viața asta.

Baba – Iar cea mai mare grijă a lor a fost ca nu cumva să se afle însă adevărul în țară sau, și mai rău, să transpire ceva tocmai în străinătate!

Babu – Păi da, că dacă ajungea la presa dandanaua asta ieșea un tontoroși diplomatic de mai mare dragul, dragă!

Scena 9

(Aceeși și Silvio Silvicu')

(*O voce amenințătoare, încă neidentificată*): – Stai!

Babu și Baba – Iaca, stăm, măi Silvio! (*Babu oprește banda transportoare. În același timp încremenesc și oamenii-copaci din spatele ecranului retroiluminat.*)

Silvio Silvicu' – Care sunteți acolo și ce duceți? Și apoi,... de unde mă cunoașteți voi?!

Babu – Păi, suntem Babu și cu Baba! Și nu mai fă pe „niznaiu” cu noi, măi mucea!

Silvio Silvicu' (*ezitant, apărând spășit dinspre dreapta*) – Iertare moșule!...Iertare doamnă Babă!... Dar

mă dau și eu fioros ca să-mi mai treacă de frică. Că după ploaia cu panglici de staniol, milițienii s-au închis la post și s-au pus pe băute, mie ordonându-mi – deși nu aveau dreptul! – să patrulez după „brancoanieri” că „e mulți” și, dacă o fi să observ ceva suspect, să le raportez de îndată... Eu, însă, i-am atenționat respectuos că se spune corect: „sunt mulți braconieri”. Dar, ți-ai găsit cu căpoșii ăia, că s-au înfuriat și m-au amenințat cu pistolul!

Babu – Dar, ce le-a venit, așa nitamnisam?

Silvio Silvicu' – Cică, ei nu se simt obligați să facă acordurile în propoziție numai dacă e vorba de mai mult de 10 infractori.

Babu – În acest caz... gramatical, iată ce zic eu că ar fi cel mai bine pentru tine: să te duci acum frumușel direct acasă și ăloră să le spui hăt... mâine pe la prânz că nu ai văzut nimic-nimicuța... nici chiar pe noi.

Silvio Silvicu' – Dar de ce să nu le pomenesc de voi? (*suspicios*): Aveți cumva ceva de ascuns?... (*dintr-o dată poruncitor*) Ia să văd ce aveți în roabă!

Baba (*se interpune între Silviu și roabă*) Ba, să nu-ți bagi nasul unde nu-ți fierbe... roaba, adică: „oala”!

Silvio Silvicu' (*dumirindu-se, după ce a privit peste umărul Babei în roabă*) – Aha, înțeleg!... Celor de jos le-ați turnat verzi-și-uscate, cum că urcați să le citiți vremea și vremurile după semnele de la Oul Secetei, dar de fapt voi mergeți să mai potoliți vreun *zombie*!

Baba (*vindicativă*) – Fii măi, respectuos! Nu ți-e rușine să vorbești așa de un moroi de pe la noi?!

Silvio Silvicu' - ...!?

Babu – Moroi - nemoroi, (*arătând spre el cu degetul*) tu, măi Silvio, nu ne-ai văzut!

Silvio Silvicu' – Bine, nu v-am văzut și nici nu am vorbit cu voi. Dar spuneți-mi și mie: cine s-a făcut *zombie*... asta, vreau să zic: „moroi” și mai ales... pe cine îl bântuie?

Babu – Ba să-ți iei gândul, că aici e vorba tocmai de secretul nostru profesional! Și, dacă ne mai superi, s-ar putea să-l abatem pe *respectiv*' apoi direct la tine!

Silvio Silvicu' (*îndepărtându-se tot mai repede, până dispare în fugă spre stânga*) – Ba nu! Nu... Zău, să nu puneți vorbele mele proaste la inimă, că nu o să aveți nici o supărare din partea lui Silvio Silvicu'... Jur pe insigna mea de vânzător frunțaș!

CRISTIAN STAMATOIU

Festival

Romeo și Julieta la Mizil,

ediția a XII-a

FUNDAȚIA CULTURALĂ „ROMEO ȘI JULIETA LA MIZIL”
LICEUL TEORETIC „GRIGORE TOCILESCU” MIZIL
MINISTERUL EDUCAȚIEI NAȚIONALE
INSPECTORATUL ȘCOLAR JUDEȚEAN PRAHOVA
CASA CORPULUI DIDACTIC PRAHOVA

FESTIVALUL INTERNAȚIONAL
DE POEZIE ȘI EPIGRAMĂ
EDIȚIA a XII-a
2018-2019
**ROMEO ȘI JULIETA
LA MIZIL**

Perioada de înscrieri: 10.09.2018-10.12.2018
Pot participa tinerii români de orice vârstă, din toată lumea
Premierea va avea loc în 26.01.2019, la Mizil
Premii în valoare de 3200 de lei
Premii și diplome speciale pentru elevii situați cel mai bine în clasament
Marele premiu „George Ranetti” pentru Poezie va fi girat de Literatura de azi
Coordonatorii proiectului:
prof. Laurențiu Bădicioiu, ec. Claudiu-Remus Minea și prof. Victor Minea
INSCRIERI ȘI REGULAMENT PE:
www.romeojulietalamizil.ro

INVITAȚII DE ONOARE:
Arcadie Suceveanu Academician
Ioan Aurel Pop

PREZENTATOAREA
FESTIVALULUI:
Daniela Viădeșcu

PARTENERI MEDIA

„Nu am cătuși de puțin intenția să glumesc, atunci când voi afirma că una dintre marile dorințe ale vieții mele a fost să vizitez Mizilul. Dorința aceasta mi s-a împlinit, în fine, în toamna anului trecut.” (Geo Bogza, „175 de minute la Mizil”)

Istoria literaturii se rescrie la... Mizil. Romeo și Julieta, un simbol al iubirii desăvârșite și tragice deopotrivă, renasc la Mizil într-o cheie parodică, sub zodia lui Caragiale.

Festivalul Internațional de Poezie și Epigramă „Romeo și Julieta la Mizil” debuta în 2007, la 100 de ani de la publicarea comediei omonime, scrisă de mizileanul George Ranetti. Înscrierile la ediția a XII-a se fac pe www.romeojulietalamizil.ro până pe 10 decembrie 2018. Pe site sunt și alte detalii despre festival.

Cei fără internet pot trimite textele pe adresa: prof. Laurențiu Bădicioiu, Liceul Teoretic „Gr. Tocilescu”, str. N. Bălcescu, nr.111-131, Mizil, Prahova, cod 105800, cu mențiunea: pentru „Romeo și Julieta la Mizil”, ed. a XII-a. Creațiile nu trebuie să fi fost publicate pe hârtie sau postate pe internet până pe 26 ianuarie 2019. Elevii care participă și se situează cel mai bine în clasamentul general vor fi recompensați cu premii speciale de către organizatori. La secțiunea *Poezie* vor fi trimise trei creații, dintre care una va fi obligatoriu cu rimă, iar la *Epigramă*, patru catrene dintre care unul la tema *Mizilul*. La festival se pot înscrie tinerii români... de orice vârstă, de pretutindeni, indiferent dacă sunt

scriitori consacrați sau debutanți. Premiile sunt de 3200 de lei pentru cele două secțiuni.

Invitații ediției a XII-a sunt președintele Academiei Române, prof.univ.dr. Ioan Aurel Pop și președintele Uniunii Scriitorilor din R. Moldova, Arcadie Suceveanu. Festivitatea de premiere va fi pe 26 ianuarie 2019 la Liceul Teoretic „Grigore Tocilescu” din Mizil.

La celelalte ediții au participat ca invitați: Solomon Marcus, Nicolae Dabija, Ștefan Cazimir, Mircea Ionescu-Quintus, Mihai Stănescu, Mircea Dinescu, Dan C. Mihăilescu, Sorin Roșca Stănescu, George Stanca, Corneliu Leu, Alexandru Mironov, Dan Mircea Cipariu, Sorin Preda, Aurel Antonie, Dan Lupescu. La ediția precedentă s-au înscris, la cele două secțiuni, *Poezie* și *Epigramă*, 481 de concurenți din România, Austria, Canada, Cehia, Elveția, Franța, Germania, Israel, Italia, Portugalia, R. Moldova, Spania, Scoția, Spania, Ucraina. S-au înscris, de-a lungul celor 10 ediții, cca 3500 de concurenți.

La inițiativa regretatului Solomon Marcus, la festival are loc dezbateră intitulată „Starea umorului românesc contemporan”.

Festivalul este susținut de Fundația Culturală „Romeo și Julieta la Mizil” în colaborare cu Liceul Teoretic „Grigore Tocilescu” și se află sub egida Ministerului Educației Naționale și a Inspectoratului Școlar Județean Prahova în colaborare cu Casa Corpului Didactic Prahova.

Unul dintre partenerii consacrați e Institutul „Eudoxiu Hurmuzachi” pentru Români de Pretutindeni iar, de anul acesta, un nou parteneriat trilateral dintre L.T. „Grigore Tocilescu”, Liceul Teoretic Puhoi, din R. Moldova și Liceul „Mihai Eminescu”, din Ucraina. Un alt partener constant al festivalului este Direcția Generală Educație, Tineret și Sport a municipiului Chișinău, iar un partener de nădejde a fost și este Fundația Drăghieștea. Din Ucraina, un partener recent, dar foarte implicat este Asociația culturală „Mihai Eminescu” din Cernăuți.

Coordonatorii festivalului sunt prof. Laurențiu Bădicioiu, ec. Claudiu-Remus Minea și Victor Minea, directorul Liceului Teoretic „Grigore Tocilescu.

MAREA DE LA TUZLA

Marea de la Tuzla nu e Neagră, e albastră ca un colț de cer. În sclipirea ei ca de colastră Dumnezeu a pus un giuvaier.

pescărușii albi parcă sunt îngeri. apa strânge ceru-n unda ei, să se scalde în căușul palmei apoi...să se piardă-n pantha-rei.

din străfunduri - bunele sirene vin frumoase, toamna, pe la nunți și se-ntind în sârbe dobrogene cu pescarii tineri...sau cărunți.

uneori și valuri mai turbate zvâcnind pumnii lor de peruzea, cu furtună și rechini sălbatici dau năvală peste viața mea.

dar eu trec prin undele marine, scoicile se sfarmă sub picior și-mi șoptesc din tainele tăcerii: george FILIP...iar te pierzi în dor?

apoi seara, când răsare Luna defilând pe cerul de azur, Marea-mi spală gândul de păcate și iubesc tot raiul dimprejur.

m-am întors la Marea de la Tuzla, din furtuna anilor mei - mulți. toți pârâni-s ca adinioară; unii-s tineri...alții, mai cărunți.

...pasărea de fier m-o duce iarăși spre destinul scrijelat pe-o stea și-am să duc cu mine Marea Neagră; numai doru-mi va rămâne-n ea...

5 sept.2018, la TUZLA.

GEORGE FILIP

Lumea lui Larco

SEPTEMBRIE

Cu noaptea-n cap acum te scoli,
E-o lună plină de ovații,
Elevii-s adunați în școli
Și-n mustării mai toți bărbații.

COMPENSARE ISTORICĂ

De când e ploaia, frunza, vântul,
De când e lumea și Olimpul,
Tot ce întunecă pământul
Va scoate la iveală timpul!

SOȚIEI, LA MOARTEA MEA

Mă-mbraci așa: *la patru ace*,
Ulei în candelă să-mi toarne,
Îmi pui cravata care-mi place...
Pe urmă poți *să-mi pui și coarne!*

NUNTĂ LA ȚARĂ

Petrecere de oameni gospodari,
Nuntașii sunt de peste șapte sate,
Cu zestre, vadră, daruri, lăutari ...
Și cu minciuni ce par adevărate.

ORIGINEA PĂMÂNTULUI

Geneza-i arhicunoscută,
Procesul, încă, e în toi:
Din haos lumea e făcută...
Cum haos e și pe la noi!

UNUI SOȚ, DE CRĂCIUN

Surprizele sunt minunate
Dar una le-a-ntrecut pe toate;
Când o amantă din oraș
Sub pom i-a pus un copilaș.

UNOR TINERI CĂSĂTORIȚI

Din două jumătăți, cu drag,
Format e-ntregul, iubiței,
Dar când amantul vine-n prag,

Întregul se împarte-n trei!

ÎNDEMN

De-o vreme stresul pe mai mulți
doboară,
Trăim o perioadă grea, cumplită
Când populația de rând e-acrită
Văzând atâtea nedreptăți în țară.

Activitatea care e cinstită
Coboară grabnic pe a vieții scară,
Iar cea politizată ne-nfioară
Că-n orișice domeniu-i cuibărită.

Dar nu fiți triști că „raiul” ne așteaptă,
Cu toții-om înflori ca floarea-n glastră,
Uitând complet de tragedii și drame.

Mai este și o vorbă înțeleaptă:
Că pentru sănătatea dumneavoastră
Citiți sonete dar și epigrame!

TOAMNĂ BINECUVÂNTATĂ

E toamna plină cu ovații,
Țăranii merită cunună,
Au obținut recoltă bună
În fel de fel de-asociații.

Activitatea merge strună,
I-ar lăuda chiar și *Carpații*;
E toamna plină cu ovații,
Țăranii merită cunună.

La căldurică-s deputații,
Elevii-n școală se adună,
De-i soare, ceață ori furtună,
În mustării se strâng bărbații...
E toamna plină cu ovații.

S-A ÎNSCRIS LA „CERBUL DE AUR”

Ar vrea talentul să-și consume,
Că-i un artist, cum altul nu-i,
Și, cică,- i „steaua fără nume”...
Dar este vai de steaua lui!

CRAIDONUL ÎN VÂRSTĂ

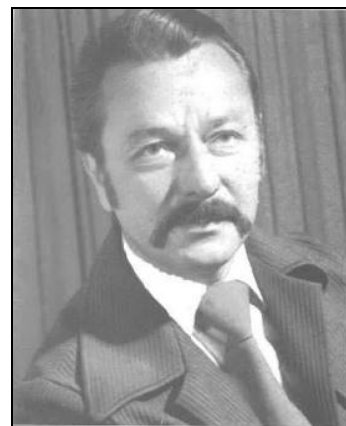
S-a hotărât să se însoare,
Târziu găsi momentul cheie,
Când a văzut că vreme are
Doar pentru-o singură femeie.

Compensare conjugală

Se-nțeleg împărătește,
Au la bază un temei:
Toată ziua ea vorbește,
El, gândește-n locul ei.

VASILE LARCO

De la un clasic citire:

ION CĂNĂVOIU

(1938-1992)

Unei poetese

Cartea ce mi-ai dăruit-o
Avea filele tăiate
Nici aici, cum vezi, iubito,
N-am avut întâietate.

Unor tineri „turiști”

Plini de ei și plini de fală,
Însemnările își fac:
Nu pe scoarța cerebrală
Ci pe scoarța de ... copac!

Emancipare

În parcul public, pe alei,
Se plimbă „notele de trei”,
În timp ce „notele de patru”
Se duc la cinema sau teatru!

Cinegetică

Se laudă cu coarne mari
De cerbi alpini și lopătari,
Dar cel mai mândru din trofee
E de la propria ... femeie!

Definiție

Epigrama? Proiectil
Pregătit minușios,
Cu trei versuri de trotil,
Iar al patrulea – focos!

Selecție VASILE LARCO

FENTE EVANESCENTE

Simularea libertății de expresie

Un partid crotit din mumii.
Disciplină forte: marne.
Doar așa, de ochii lumii,
Se mai iau aorea-n coarne.

Comparație sinistră

El, că n-are nici salivă
Și, prin târg, umblă cu cortul,
E mai fericit, sau mortul
Cu coșciug și cu colivă?

Pomenire cu scânteii

Nu-n părleala porcului
S-au sfădit de-a orbului:
La pomana mortului
Ca la ușa cortului.

Nălțița și cosița

Joasă, cu păr rețezat,
Cât să caști s-a măritat.
Cea cu statul cât o nalbă
Și-a-mpletit cosița albă.

Tare-n business și în coș

La cât cumpără și vinde
E pe piață lup codoș.
Nu zic că n-ar fi la minte,
Dar mai tare e în coș.

Refuz dublu

Bosul – solului lui pește,
Când a fost să-mpartă potul,
Ia-ntors spatele, firește,
Apoi i-a întors și cotul.

Îndoială

De mic, cică,-a dat din coate,
D' aia are azi de toate:
Casă, aur, alestânci...
Dar la câți le-o fi dat brânci?

Mamă durdulie și grijulie

Mlada-i se-ntindea în fașă
Suplă ca un făcăleț,

Dar, văzând că nu se-ngrașă,
A și pus-o la cotet.

Confruntare cu destinul

Soarta, taur pedigri,
Îl gonea – mai să-l răstoarne,
N-avea-ncotro cotigi
Și-o luă, decis, de coarne.

Tot un bou și o belea

Soțul, norma ca să-i iasă,
Toarnă, bietul, la beton.
Soața, grasă și frumoasă,
Zace, vulpea, pe cotlon.

Cine a cam încurcat ițele?

Iubi, hătră țesătoare,
Călcând ritmic pe tâlpigi,
L-a tot muls de miișoare,
Până l-a scos la covrigi.

În același loc

Are-o vorbă sens profund:
Unde dai și unde crapă.
Putrezi, blugii, trași pe fund,
Unde dai, acolo crapă.

Foca, coca și cocuța

Mama-și ține-n brațe coca,
Fiica-noată ca o focă.
Capul scos din apă, foca
Buza-i crapă după cocă.

Irezistibilitate

Mândră coz. Te dă pe spate.
Bună poamnă, cred și eu.
Aș mânca-o. De păcate
Ierte-o bunul Dumnezeu.

Cutumă milenară

Șahul, de-l prinde dorința,
Prada-i pupă eunucul,
Cum nici Vodă-și bea credința
Pân' nu gustă-un ceașnic suc.

Fuga-i rușinoasă, dar e sănătoasă

Când văzu, la baștea veche,
Un mistreț mușcat de streche
Și cu părul hălăciugă,
Unde n-o croi la fugă!

O clipă de neascultare

Mama mă puse la stop
Pân' a da laptele-n crop.
Dând să pun ceva în cioc,
Laptele-a și dat în foc.

Nu te pune rău cu șeful

Mă vedeam la schi, cu droaia,
Sus, pe munte, la Sinaia.
S-a pus, însă, șefa-n cruce
Și i-a pus vacanței cruce.

Cucul

La cișmea, pe lan, un cuc orb borz
Înghițea-n neștire-un spic de orz.
Și la anu-om asculta izbucul,
De n-o fi ca să ne cânte cucul.

Discuție la cuțite

Tata – vorbe de rigoare:
-Nu-i din soare, da-i avută.
Fiul nu vrea să se-nsoare:
-Că doar n-am mâncat cucută!

Cuiele și cucuiele

Cu patinele pe gheață.
Unii cad, își fac cucuie.
Toată lumea-i umblăreață:
Cum opresc, cum taie cuie.

Autostingere

Soacra, nora iar se ceartă
De la sarea din bucate.
Nu-i bărbat să le despartă,
Cât timp cui pe cui se scoate.

Placiditate

Arză-i funcția sau casa,
Piară-i sufletul pereche,
Declanșeze-se focoasa,
El se culcă pe-o ureche.

Incompabilități

Nu-i cam veneau după fes,
Cum nici el lor nu – la gaică.
S-a-nsurat c-o pupezoaică.
A ales pân-a cules.

Ordonanța cu dedicație

Ordonanța cu pliere
(Treisprezece, pare-mi-se)
N-au tocmit-o la vedere,
Ci, ca hoții, în culise.

Poveste cu tâlc

Cică,-un neica nimeni, doct în plagiat,
Ar fi-ajuns, prin pile, mare om de stat.
Nú știu dacă ástfel lucrurile-or fi stând.
Cum am cumpărat-o, tot așa o vând.

La muncă

Soața – trafic greu pe rută:
Ziua solo, noaptea-n cor.
El din când în când se mută
De pe vatră pe cuptor.

Colecția de tablouri ascunsă-n pereți

Hoțul, acroșând macatul:
-Doamne,-ajută la păstrat!
Din fisură, necuratul:
-Ásta nu-i lucru curat!

NICOLAE MATCAȘ

Curier

De la „Vatra” veche, la noua „Vatra veche”

Stimate Doamnă Băciuț,
Din motive independente de mine, în ultimul rînd v-am vizitat mai rar. Partea rea este că nici nu pot promite că voi face altfel, dar pot promite să mă străduiesc. Așa am scăpare: m-am străduit, dar nu am reușit.

Vă mulțumesc pentru că mă țineți la curent cu revista și pot afla evoluția unor lucruri care mă interesează.

De data aceasta vă trimit un fragment dintr-un volum în pregătire, și sper să găsească loc în paginile revistei. Rog să-mi confirmați primirea și, dacă se poate, cînd va apărea.

Cu grațitudine și cele mai calde urări din Țara Bucovinei,

Gheorghe Moldoveanu

Stimate maestre Nicolae Băciuț, am primit revista aferentă lunii august 2018, vă mulțumesc și felicitări! Acum fiind cu gândul spre luna viitoare spun:

Septembrie e-a noua lună,
Cînd rodul câmpului s-adună,
Pe drumuri nu mai sunt copii desculți,
Iar „Vatra” are cititori mai mulți!

Vasile Larco

Stimate Doamnă Băciuț,
Confirm, cu multe mulțumiri, primirea mesajului. Și adaug expresia celor mai calde sentimente de grațitudine, pentru publicarea comentariului, dedicat, de admirabilul scriitor și prieten Constantin Stancu, cărții soției mele (romanul *Celesta*).
Colegial, fratern,

Eugen Dorcescu

Dragă doamnă Băciuț,
Mulțumesc mult pentru surpriză. În perioada în care ai fost aici, mă aflu în spital, local din care abia de am 24 de ore de cînd am ieșit. Dar lasă că o să o facem noi lată, scriitoricește. Multe salutări ție și doamnei. Am sa te sun, ce mai.
Al duminică,

Al. Francisc

Pentru cartea noastră lucrez și transpir din greu, dar aurul se alege puțin mai încet.

Mulțumim mult! Felicitări și mult succes!

Cu sinceră considerație,

Geo Galetaru,
director fondator "Sintagme literare"

Am primit cele două numere prestigioase ale revistei dv, alături mulțumirilor mele felicitările sincere. În mod deosebit, felicitările sincere adresate pe această cale poetului Nicolae Băciuț care întregeste românizând metafora asiatică „între cer și pămînt”.

În Inscripțiile Orhonice de pe la 735 strămoșii mei tătarii scriau bilingv, în chineză și în tătara uigură, revocând eternitatea cer și pămînt. Domnul N.Băciuț transcrie metafora în stilul domniei -sale: „Tu ești pămînt, cum ești și cer”.

De aceea, credem cu toții în sărbătoarea eternității pe plaiuri românești.

Günér Akmolla

Mulțumim pentru reviste stimate domn Băciuț Nicolae!

Va citim cu interes în Australia,

Ben Todică

Mulțumesc în special pentru supliment. Felicitări cordiale! E o micromonografie a comunității scriitoricești din Canada.

Ioan Dănila

Va mulțumesc, doamnă Nicolae Băciuț! Și felicitări pentru supliment!
Cu urări de sănătate și bine,

Ela Cosma

Frățieare, Mulțumesc încă o dată pentru tot.

Atășez, în picătură, câteva considerații despre recentă noastră carte ÎN NOMINE MENTIS, ANIMĂ... așa, că să se știe că există.

Abia aștept să ți-o dăruiesc.

Te îmbrățișez.

TD

PS. De azi, am început să postez pe FB picăturile din urmă...

Desigur că primul gând a fost îndreptat către ține, REVISTEI...

Cu grațitudine.

Iată-mă din nou în revistă Vatră Veche condusă de redactorul șef Nicolae Băciuț căruia îi mulțumesc! Felicit întregă echipă redacțională pentru profesionalism și muncă asiduă!

Ana Podaru

Țin să anunț scriitorii de limbă română din Canada că în anul 2019 revista Vatra veche le va dedica încă un supliment literar, așa că sunt invitați să trimită materiale (proză, poezie) în română, franceză și/sau engleză. Se pot trimite pe adresa milena_v26@yahoo.com până la 1 martie 2019. Vă rog includeți în titlu "Pentru suplimentul literar VV".

Vă mulțumesc pentru noul număr al revistei. Vă urez o toamnă cât mai bogată și colorată.

Cu respect,

Elena Ciorici,
RM

Stimate Doamnă Băciuț,
În primul rând, vă sunt recunoscător și vă mulțumesc pentru publicarea notelor mele despre cartea Doamnei Milena Munteanu. (...)

În al doilea rând, că și altă dată, lectură revistei mi-a produs o stare de satisfacție intelectuală și spirituală de excepție, având în vedere valoarea articolelor și a creațiilor publicate, ceea ce îmi întărește sentimentul de respect pentru d-voastră, ca promotor al literaturii române.

Cu profundă considerație,

N. Dina

Mulțumesc mult!
Apreciez munca D-voastră!
O toamnă plăcută, cu spor în tot ce faceți!

Andra Dumitrescu

Stimate Doamnă Nicolae Băciuț,
Odată cu bucuria de a vă fi cunoscut (și) personal la Câmpul Românesc de la Hamilton, mi-a încolțit și speranța

de a va cât mai des. Până astăzi, nu am primit nicio ediție a "Vetrei Vechi", revistă pe care o apreciez în mod deosebit. Va rog să verificați dacă mi-a fost trimisă online în lunile trecute și să-mi satisfaceți dorința de a o primi, așa după cum mi-ați promis la despărțirea din 14 iulie 2018 din Canada.

Cu considerație și respect,

Dorin Nadrau

Vă mulțumesc pentru toate numerele revistei trimise!

Nu am vreme să o citesc din scoarță în scoarță, dar o răsfoiesc cu drag și găsesc mereu ceva care să mă bucure.

Va doresc sănătate și putere!

Cu stimă,

Maica Alexia

Domnule Nicolae Băciuț,

Păstrând aceeași mare prețuire pentru nobila și anevoioasa dv. muncă de răspândire și menținere a culturii românești în Carpații Transilvaniei, din nou vă felicit și vă urez mult succes în realizarea frumoasei reviste „Vatra veche”.

Cu aleasă considerație,

Corneliu Vasile

Felicitări și mulțumiri organizatorilor și participanților. A fost o întâlnire superbă. Crina Bud a fost cea care prezentat cartea "Nicolae Băciuț în dialog cu VPL". Am intervenit și eu pe ici pe colo, iar Crina a citit mici pasaje din carte, accentuând pe definiția dată de mine prieteniei "Omul la bucurie se cunoaște".

Toate prezentările și discuțiile au fost la înălțime, iar sala de expoziție a Sophiei Leopold i-a cucerit pe mulți. Mi-am cumpărat cărți de la standul adus din Montreal de Librăria "Pagini Românești" și de la alți autori invitați să-și lanseze cartile.

Dacă cineva se întreabă ce înseamnă 918 pe pupitrul vorbitorilor, acesta este numărul din adresa din Toronto, unde a avut loc evenimentul. În Canada se pune întâi numărul și pe urmă strada. Sub număr, e scris și numele străzii. Mulțumesc și tuturor "suporterilor" din toate țările lumii, prieteni pe FB, care au fost-virtual-lângă mine.

VPL

Vă mulțumesc pentru minunata revistă *Vatra veche* 7/2018... pentru interesantele recenzii, pentru poeziile

lui: Rudy Roth, Dumitru D. Silitră, Eugen Evu, Gela Enea, a Emiliei Amariei, Iuliu Ionaș..., pentru superba proză scurtă a lui Dumitru Hurubă...

Cu drag,

Daniela

Felicitări doamnei Mărioara Novac pentru foarte interesantul text în care susține că este necesară regândirea rolului disciplinei Limbă și literatură romană în liceu, pentru că aceasta nu poate fi percepută doar ca un instrument de vehiculare a informațiilor, finalizat cu o diplomă de absolvire, fără să se accepte efectul benefic și formator asupra personalității elevului de azi și a cetățeanului de mâine. Prezența numelor feminine creatoare de literatură valoroasă e doar unul dintre aspectele care obligatoriu trebuie să fie rezolvate, că să nu mai discutăm despre abuzul de terminologie, ca și cum programa își propune formarea de critici literari.

Gheorghe Moldoveanu

Vă mulțumesc d-nule Băciuț pentru acest nou număr al revistei „Vatra veche”; interesantă așa cum ne-ați obișnuit, cu același suflu sincer românesc, pentru adevărați români. Încă o dată, mii de mulțumiri.

Nicolette Orghidan

Stimate domnule N. Băciuț,

Mulțumesc mai întâi pentru expedierea ultimului număr al revistei, al cărei conținut păstrează aceeași varietate și...calitate literară și de concept.

În al doilea rând, aș dori să vă reamintesc că am trimis cu mai multe luni în urmă, redacției, un grupaj de versuri.

Deoarece nu-mi este clar ce ați decis în legătură cu acestea, vă rog să precizați dacă le aveți cumva vedere pentru fi publicate să mă adresez cu acestea altor redacții

Multimiri,

Adrian Costache

„Viitor de aur noastră are / prevăd prin secolii ei înălțare...” (D. Bolintineanu)

Felicitări pentru reușită, într-o identificare deplină cu chiar rostul marelui eveniment, de o de Prutului, Limbii Limbii Noastre!

Emil Corneliu Ninu

Scrisori deschise

A fost un drum lung, care a fost parcurs, nu fără obstacole (griji, nopți fără somn etc.), la început cu pași timizi fără să bănuiesc că voi reuși să-l străbat vreme de 50 de ani! Curajul, îndemnul de a porni într-o astfel de călătorie în lumea scrierilor de la acest ziar nu mi l-a dat nimeni. La început a fost un fel de experiență. Eram atât de tânăr și reiterez din nou că nimeni nu m-a îndemnat! Însă, tot așa, cu fiecare apariție din *Zori noi* de atunci și cu ceva ani mai târziu din ziarul *Minerul* mă ambiționa să mai scriu ceva și de moment ce numele meu devenea semnat de articole șitiri, proze scurte mă ambiționam să mai compun câte ceva. Incredibil pentru mine dar în noiembrie 2017 am realizat că această incursiune în lumea slovelor tipărite a durat o jumătate de secol!!! Roadele culese (scrierile publicate) o parte din ele, conștientizând că paginile ziarului care le-au îngăduit cu o laudabilă generozitate vor avea viață, în general o zi (director Dumitru Teodorescu) se vor păstra pentru posteritate înmănușate în cărți. Am fost și voi fi cât îmi va mai îngădui trecerea pe pământ publicistul la tot ce se întâmplă în jurul meu (bune și rele), aflându-mi astfel ușor subiectele, deoarece ce omului de rând i se păreau lucruri ne-luate în seamă, am descoperit în miezul lor fapte demne de relevat. Având de copil o educație în spiritul divinității, multe texte din ziare și cărți poartă în ele însemnul dumnezeirii.

Genul meu: textul scurt, care să emoționeze sau dimpotrivă să creeze motive de meditație despre existența umană. Acuma despre un adevăr spus din suflet. Dacă aș fi tânăr, aș porni din nou pe același drum.

Mulțumesc „Craii nou!” și altor publicații unde am publicat, printre care revistei ardelene nepereche *VATRA VECHE*, diriguiitorului ei inegalabil în talent, domnului Nicolae Băciuț.

Decebal Alexandru Seul

Panoramic cultural

Dezvelirea unei plăci pe blocul în care a locuit poetul Dumitru D. Silitră, Târnăveni

Lansarea antologiei „Credo”, la Sângeorgiu de Mureș

Colocviile de la Nicula

Expoziție de pictură la Prefectura Mureș

Pictura naivă. Vernisaj la Galeria Unirea, Târgu-Mureș

Teiuș, (Alba) - lansarea cărții „Îngerul ierbii”, de Carolina Baldea

Întâlnire literară la Biertan, Sibiu

Prezentarea cărții de dialoguri cu Veronica Pavel Lerner, la Muzeul Etnografic „Anton Badea”, Reghin

OCHIUL CICLOPULUI

Melania Cuc, Flori la fereastră

Directori de onoare
Acad. MIHAI CIMPOI
Acad. ADAM PUSLOJIC
MIHAI BANDAC

Redactor-șef adjunct
GHEORGHE NICOLAE ȘINCAN

Redactori:

Mihaela Aionesei, Diana Dobrița Bîlea, Sorina Bloj, A.I. Brumaru, Mariana Cheșan, Geo Constantinescu, Luminița Cornea, Melania Cuc, Iulian Dămăcuș, Răzvan Ducan, Suzana Fântânariu-Baia, Alexandru Jurcan, Vasile

Larco, Lazăr Lădariu, Rodica Lăzărescu, Cleopatra Lorințiu, Cristina Sava, Maria Dorina Stoica, Mihaela Malea Stroe, Nicolae Suci, Titus Suci, Ilie Șandru, Gabriela Vasiliu

Corespondenți: Elisabeta Boțan (Spania), Darie Ducan, (Paris), George Filip (Canada), Andrei Fischof (Israel), Veronica Pavel Lerner (Canada), Gabriela Mocănașu (Franța), Dalila Özbay (Turcia), Mircea M. Pop (Germania), Aliona Grati, Claudia Șatravca (Chișinău), M. N. Rusu Silvia Urdea (New York), Ognean Stamboliev (Bulgaria)

Lunar de cultură editat de ASOCIAȚIA „NICOLAE BĂCIUȚ” PENTRU DESCOPERIREA, SUSȚINEREA ȘI PROMOVAREA VALORILOR CULTURAL – ARTISTICE ȘI PROFESIONALE Președinte SERGIU PAUL BĂCIUȚ

Tiparul executat la S.C. Intermedia Group, Târgu-Mureș, str. Iuliu Maniu nr. 14, România. • Nicio parte a materialelor nu poate fi preluată fără acordul editorului. • Copyright © Nicolae Băciuț 2018 • Email : nbaciut@yahoo.com; vatraveche@yahoo.com • Adresa redacției: Târgu-Mureș, str. Ilie Munteanu nr. 29, cod 540390 • telefon: 0365407700, 0744474258. • Materialele nepublicate nu se restituie. • Responsabilitatea asupra conținutului textelor revine autorilor. Opiniile reflectă exclusiv punctul de vedere al acestora.

